

Historiske

Skildringer.

Fjerde Bind.

Kjøbenhavn.

Forlagt af C. A. Reitzel og H. H. Thiele.

Trykt i Thieles Bogtrykkerie.

1827.

Historiske

Skildringer.

Fjerde Bind.

Indhold.

Cola di Rienzo.

† 1354.

Iblandt de europæiske Nationer gives upaatvivlelig ingen, der ved Tilbageblik paa deres fordums Storhed maa opfyldes med en saa bitter Følelse, som den italienske. Fra den romerske Republiks Undergang indtil vore Tider har der aldrig fattedes Italienere, som, opflammede af deres Forfædres kraftfulde Daad, stræbte tilbage til hine Tider, da Rom foreskrev den hele dengang bekjendte Verden Love. Alle disse Mænd, fra Lucan og Tacitus til Grev Alfieri, der troede at finde Grundlaget for Geniet i Saldens store Overflødighed, havde det tilfælleds med hverandre, at de, uden at gaae tilbage til Tingenes Natur og vurdere Verdensbegivenhederne som saadanne, henstillede det vilkaarligt dannede Ideal som et Canon, hvilket Alt maatte underordne sig; heri vistnok mindre Philosopher end Digtere, men i denne sidste Egenskab saameget agtværdigere, som dog tilsidst Idealet gjør Mennesket til Menneske, og den blotte Agtelse for Virkeligheden alene vilde tilintetgjøre den bedste Deel af vore Anlæg.

I det store Antal af Italienere, som, utilfredse med deres Tidsalder, stræbte tilbage til hiin Periode, da Rom ved sin Forfatning var en Gjenstand for Skræk og Beundring tillige, udmærke vi her Cola di Rienzo, der i Midten af det fjortende Aarhundrede gjorde et Forsøg paa at bringe svundne Tider tilbage, og blev et Offer for dette Forsøg: en Mand, der vistnok ikke var uden

fortrinlige Anlæg, og med en bedre Aandsretning maaskee kunde have opnaaet sand Storhed, men ved den Modsigelse, hvori hans hele Omgivelse stød til hans indre Verden, blev henreven til mangfoldige Daarligheder; indtil han, omfattende Virkeligheden, blev lige saa latterlig som foragtelig, og fandt sin Undergang i Kjærligheden til det, hvortil han, efter sine oprindelige Anlæg, burde have næret et uudslukkeligt Had.

Paverne i denne Periode havde forlagt deres Sæde fra Rom til Avignon; nemlig som lydige Værktøier for de franske Konger, hvilke de ikke kunde modstaae, saasnart Huset Anjou, ved at komme i Besiddelse af den neapolitanske Throne, fandt Middel til at fylde Cardinal-Collegiet fornemmelig med franske Geistlige. Ligesom nu alle Forhold i Europa omskiftedes ved denne Forflyttelse, efterdi Paverne vare de sande Universalmonarker i denne Verdensdeel, saaledes forandredes ogsaa derved Tingenes Stilling i Rom selv. Saalænge Rom var Pavernes Residents, modererede de ved deres Ophold i denne Stad den heftige Modsigelse, hvori Adelen og Borgerskabet, som overalt, ogsaa her stode; de fornemste Geistlige nemlig vare tagne af Adelen, og idet saaledes Familie-Interessen var beskyttet, vedligeholdtes ved Clientelet, der er lige saa gammelt som Rom selv, en vis Tilstand af Rolighed, der ved den stærke Modsætning af geistlig og verdslig Magt rigtignok ikke manglede Afbrydelser, men dog saaledes, at disse kunde taales. Dette ophørte, saasnart den pavelige Stol var forlagt til Avignon. Adskilt fra en Autoritet, som kunde holde den i Tøimme, traadte den romerske Adel ud af sin Bane, bemægtigede sig, saameget den kunde, de pavelige Intrader af Kirkens Midler, og udøvede Undertrykkelser, der vare saameget større, jo mindre man kunde gjøre Regning paa, at disse Frugter vilde blive varige.

Den hele selskabelige Orden, skjøndt til alle Tider svag i Kirkestaten, gik herover tilgrunde; der gaves hverken Eiendoms- eller personlig Sikkerhed; alle Landeveie til Rom vare usikkre; Tilførselen til Rom begyndte at blive twivlsom, og den Dyrtid, som heraf opkom, ængstede alle Gemytter, især deelesheb de fredelskende Borgeres, der fremfor Alt behøve Rolighed til deres Næringsveies Drift. I denne Tingenes Stilling optraadte Cola di Rienzo som sin Fødestads Befrier.

Han var af ringe Herkomst; thi hans Fader var Værtshuusholder og hans Moder Vaskerkone. Imidlertid havde Naturen ikke udrustet ham ufordeelagtigt, idet den havde givet ham et skjønt Legeme med en behagelig Ansigtsdannelse og en rig Phantasie, der omfattede Alt med Varme. En langt omhyggeligere Opdragelse, end man kunde vente af hans Stand, var kommen disse Anlæg til Hjelp. Hvorledes dette ogsaa havde været muligt, nok, Cola di Rienzo var bekjendt med Indholdet af Titus Livius, Cicero, Seneca, Valerius Maximus, og disse Skribenters Studium havde saaledes virket tilbage paa ham, at han med Kjærlighed og Inderlighed hang ved den Verden, som i dem var opvunden for ham. Endog blot at kunne læse Haandskrifter, var i disse Tider, da Bogtrykkerpresserne endnu ikke vare i Gang, intet almindeligt Fortrin; og den unge Cola, som besad en udmærket Færdighed heri, havde derved opsvunget sig til Notarius, i hvilken Stilling han ikke manglede Leilighed til at vise, at han var duelig til langt betydeligere Forretninger. Hvad der meest udmærkede den unge Mand, var et begeistret Smiil, der svævede om hans Læber, og ligesaameget udtrykkede Høihed, som et angerfuldt Hjerte. Daglig fordybede han sig i Betragtningen af Oldtidens Levninger, og saa ofte han vendte tilbage til Selvbevidsthe-

hed, hørte man ham udraabe: "Hvor gives der endnu Romere? Hvor finder man endnu deres høie Retfærdighed? O, havde jeg dog været deres Samtidige!" Ved saadanne Udraab krænkede han ikke Romerne, der, som vanslægtede Efterkommere, ei ugierne hørte deres Forfædres Dyder roses. Den fordeelagtige Mening, som man nærede om hans Hoved og Hierte, var saa meget mere ubetinget, jo gaadefuldere han forekom den store Hob. Een Ting vare imidlertid alle enige om, og dette var hans Veltalenhed, som ingen kunde modstaae.

Paa Grund af dette Fortrin blev han ansat ved et Gesandtskab, der skulde begive sig til Avignon til Clemens den Sjette; og udnævnt til Taler gjorde han et saa stærkt Indtryk paa denne Pave, at han ikke vilde lade ham komme fra sig. Der maatte være noget Fortræffeligt hos Cola di Rienzo, efterdi ogsaa Petrarca, der paa denne Tid levede i Avignon, blev hans Ven i en meget høi Grad. Begge glødede lige stærkt for det samme Ideal, det vil sige, for det henrivende Billede, som de havde dannet sig om Italiens gamle selskabelige Tilstand under den republicanske Periode; Begge vare lige fierne fra den Tanke, at det var umuligt at bringe en saadan Forfatning tilbage; kun var der den Forskjel imellem dem, at Cola di Rienzo driftede sig til at lægge Haand paa Værket, imedens Petrarca ved et meget rigtigt Instinct forhindredes fra at troe paa Realisationen af en Idee, naar den er af en saadan Beskaffenhed, at den staaer i den heftigste Modsigelse med Virkeligheden. Clemens paa sin Side ansaae Cola di Rienzo for et nyttigt Redskab; thi da den romerske Adel, siden den hellige Stols Forlæggelse til Avignon, nu eengang var bleven Pavernes heftigste Modstander, og Cola nærede et ligesaa brændende Had imod denne Adel, som Paverne

selv maatte føle imod den: saa var vel Intet naturligere end den Tanke, om muligt at bruge den vækkalende Mand imod hine Usurpatorer, der kaldte sig Kirkens Forsvarere. Paa Colas Side var Beredvilligheden til at lade sig bruge hertil kun altfor stærk, og det Eneste, han forlangte af Paven, var Berettigelse. Dog til at give denne kunde Clemens i Begyndelsen ikke overtale sig. Hvad der meest holdt ham tilbage, var Cardinal Johan Colonnas Raad, der, om ikke af Familie-Interesse, saa dog af Grunde, der vare ham lige saa vigtige, bearbeidede den svage Pave saalænge, indtil Denne imod sin Villie skilte sig fra Cola og overlod ham til hans Skjæbne. Colas Bortfjernelse fra det pavelige Hof var imidlertid ikke af lang Varighed; og hvad der end maa have bevæget den skinsyge Cardinal til at forfølge den Miskjendte: han blev siden forsonet med ham, og lod ham drage hjem som Notar ved det apostoliske Kammer, overøst med Naadesbeviisning og Foræringer.

Fornøiet vendte Cola tilbage til Rom. Det ham betroede Embede forvaltede han med Maadeholdenhed og Mildhed; dog, fuld af sit Ideal, pønsede han Dag og Nat paa Midler til at bringe Virkeligheden deraf nærmere. De stærkeste Opfordringer dertil laae i de Forbrydelser, som daglig ustraffede bleve begaaede i Rom. Fem Guldgylden Diætpenge, som han erholdt af det pavelige Hof, vare vistnok ikke tilstrækkelige til at skaffe ham et Parti; men Mænd af Genie vare heller aldrig forlegne for store Pengemidler. Hævet ved Følelsen af at være en pavelig Tjener, havde han en Dag Mod til at sige til Patricierne: "at de ikke vare gode Borgere; thi de lode de Fattige være uden Hjelp, og drak deres Blod." Disse Ord fremsagte i en offentlig Raadsforsamling, paadroge ham Skjeldsord og Prygl. Fra en tidligere Periode mærkede den Tanke

ham, at en elsket Broders Mord ikke var blevet straffet. Hertil kom nu Smerten over en uforskyldt Krænkelse. Men hvad kunde han udrette, saalænge han stod ene og uden Tilhængere? Hans eneste Støttepunkt var Borgerstanden. Dog for at udrive denne af dens Apathie, behøvedes overordentlige Midler. Med lige saa megen Fiinhed som Rigtighed beregnede Cola, at han, for at giøre et varigt Indtryk paa Roms nedværdigede Borgere, ikke torde forlade sig paa sin Veltalenhed alene, men maatte virke paa flere Sandser paa eengang; og allegoriske Malerier, forklarede og commenterede af ham, syntes ham det kraftigste Middel til hans Øiemed, saameget kraftigere, som de fuldkommen svarede til hans Tidsalders Smag.

Han lod nu forfærdige et Malerie, hvor Alt var beregnet paa heftigen at ryste Romernes Indbildningskraft. Et stort Hav med taarnhøie af Stormen oprørte Bølger. Paa dette drev et Skib om uden Seil og Ror, og var nær ved at synke. I Skibet var en Enke afbildet i sort Gevandt, hvorledes hun grædende, med vildtflagrende Haar, laae paa sine Knæe, slog Hænderne sammen over Brystet og anraabte om Medlidenhed og Frelse. Over dette Skib stode de Ord: "Dette er Rom." Denne Hovedfigur omgave fire andre Skibe, der blot endnu ragede frem over Bølgerne, med sønderrevne Seil, splintrede Master og uden Ror. I hvert af dem laae et Fruentimmer, begravet af Bølgerne og livløst. Overskrifterne vare: "Babylon, Carthago, Troja, Jerusalem," med de tilføiede Ord: "alle disse Stæder sank og gik under ved Uretfærdighed;" men af de døde Fruentimmeres Mund udgik de Ord: "Os alle har du overgaaet i Høihed, nu skue vi ogsaa din Undergang;" og disse Ord vare henvendte med Rom. Paa venstre Side af Maleriet saae man tvende

Oer. Paa den mindre stod en Qvinde med Overskriften Italien; hun syntes skamfuld, og fra hendes Mund udgik de Ord: "Alle Stæder beherskede du Herredømmet, og jeg var din eneste Søster." Paa den anden Oe befandt sig fire Fruentimmere, der med Udtrykket af den høieste Smerte enten lode deres Hænder synke, eller bedækkede Ansigtet dermed, idet de udraabte: "Fordum besad du alle Dyder; siden du har tabt dem, driver du omkring paa Havet som en Bold for Vindene." Ved disse Fruentimmer forestilledes de fire Cardinal-Dyder: Afholdenhed, Retfærdighed, Viisdom og Tapperhed. Paa høire Side af Maleriet var paa en lille Oe anbragt et Fruentimmer i hvidt Gevandt, der opløftede sine Hænder imod Himmelen og udraabte de Ord: "Almægtige Fader, min Herre og Tilflugt, hvad skal der blive af mig, naar Rom gaaer under?" Dette var den christelige Religion. Ovenfor Havet og Oerne paa den høire Side af Maleriet, vare, for at betegne Aarsagerne til Roms Fordærvelse, fire Rader Dyr afbildede, nemlig Bjørne, Ulve, Løver, der skulde forestille Roms mægtige Baroner og onde Regenter; fremdeles Hunde, Sviin og Bukke, som deres Tilhængere og Clientere; dernæst Drager og Ræve, for at betegne de lastefulde Embedsmænd og Notarier; endelig Harer, Katte, Geder og Aber, som Røvernes, Tyvenes, Ægteskabsbrydernes og Mordernes Repræsentantere. Alle disse Dyr havde Blæsehorn i Munden, for at forstærke Vinden, som drev Hovedskibet. Ovenover, i Himlen, thronede den guddommelige Majestæt, for at holde Dom, ladende to Sværd gaae ud af sin Mund. Den hellige Petrus og Paulus stode bedende ved hans Side.

Unægtelig var dette Malerie høist smagløst; men til Cola's Plan hørte, at det maatte have en tiltrækkende

Kraft for den store Hob, som han vilde vinde for sig. Han selv commenterede Malleriet, for at tilføie Alt hvad der kunde forstærke Indtrykket; og opnaaede han end for Øieblikket intet videre, end at han blev almindeligen bekjendt iblandt Mængden, saa var dette ham nok for det Første. Jo mindre han yttrede sine sande Hensigter, desto kjekkere torde han gaae tilværks. Og hvad andet var der vel i hans Forhold at regne ham til Ondt, end en godhjertig Enthusiasme, hvilken man saameget tryggere kunde overlade til sig selv, som den vilde det Umulige? I dette Lys betragtede Patricierne og deres Tilhængere den pavelige Notarius, uvisse, om de skulde holde ham for en Vanvittig, eller ei.

I Almindelighed betragtet havde de ikke saa ganske Uret. Naar en Idee skal realiseres, kommer Alt an paa det Forhold, hvori den staaer til Virkeligheden. Er dette af en saadan Beskaffenhed, at Virkeligheden ikke kan forenes med Ideen, saa vil hiin ogsaa stedse have Kraft til at fortrænge denne; og naar det modsatte Tilfælde finder Sted, da vil intet være lettere, end at amalgamere begge. Men Cola var saameget værre faren, som han kun havde seet Virkeligheden i Fortidens Speil. Han saae Patricier og Plebeier omkring sig, der levede i det største Fiendskab; og hans inderligste Ønske var, at ophæve dette Fjendskab. Idet han nu grundede paa Midlerne, fremstillede de romerske Folketribuner sig for hans Phantasie. Nu troede han at have truffet Ringen. Men hvad han oversaae var, at de romerske Folketribuner vare flere; at deres hele Tilværelse, idet de beskyttede Folkets Rettigheder, var grundet paa det Forhold, hvori begge Consuler ved et patricisk Senat stode til Folket; at, for at sige Alt med eet Ord, den romerske Forfatning, idet den fordeelte Eenheden imellem to Consuler, maatte tilføie Tribun-

magten, for at afværge en undertrykkende Despotisme. Rigtig anvendt paa det, som Cola saae omkring sig, gav den romerske Forfatning intet andet Resultat, end: at Tvedragten er en nødvendig Følge, hvor Eenhed mangler, og at Den, som vil gjøre en Ende paa denne Tvedragt, ikkun derved kan naae Maalet, at han forskaffer det ene Partie Seier over det andet, uden at spørge nøie, hvad Følgen deraf vil blive. Cola, som ikke drømte herom, tænkte blot paa, hvorledes han kunde befrie Folket fra dets Undertrykkeres Tyrannie; og han skreed til sit Værk, uden at have et tydeligt Begreb om en god Forfatning og om Muligheden af, at kunne beskytte sig selv.

Uden at grundig Kundskab om Verdensbegivenhederne, og kun afhængig af sit Gemyt, vedblev han at bearbeide Folket overeensstemmende med sine Hensigter; og da Oldtiden og det christelige Kirkevæsen, Republik og Monarkie meget vel lode sig forene i hans Phantasie, blandede han i sine Taler saa uligeartede Ting paa den meest utvungne Maade imellem hverandre. Roms Forrettigheder, denne Stads Herredømme over andre Lande vare den uudtømmelige Gjenstand for hans Declamationer. Iblandt de øvrige Oldtidens Mindesmærker var en Kobberplade opbevaret, hvorpaa hiint Senatsdecret var skrevet, som tillagde Keiser Vespasian de vigtigste Prærogativer. Denne Kobberplade bemægtigede Cola sig, stillede den bag Alteret i St. Johan, (efterdi Kirkedømmet skulde tjene til at befordre hans Øiemed), foranstaltede et Malerie, der fremstillede, hvorledes Vespasian erholdt den keiserlige Værdighed af det romerske Folk, lod en Talerstol opreise midt i Kirken, omkring hvilken vare anbragte Rader af Bænke, der ragede frem over hverandre, og lod derpaa Folket indbyde til en Forsamling i Kirken. Han selv mødte paa den bestemte Time i en phantastisk Dragt,

hvad enten nu hans egen Smag havde bragt ham dertil, eller fordi han deraf ventede et desto stærkere Indtryk paa Folket. Han besteg Talerstolen, forklarede Inscriptionen paa Kobberpladen, og tog deraf Leilighed til at tale om det gamle romerske Senats og Folks Herlighed. Mange Adelige vare tilstede; dog deres store Uvidenhed forhindrede dem i at finde mere end en Forlystelse alene i det, som den pavelige Notarius foredrog. Saavidt gik deres Sorgløshed, at de i Cola di Rienzo saae en almindelig Nar; de havde ikke den fjerneste Ahnelse om, at der under hans Bestræbelser for at stille sig ved Siden af den store Hob laae en dyb List skjult; og begrebe endnu mindre, hvorledes Den, der er opfyldt af en stor Idee, med lige Lethed formaaer at gaae over fra Alvor til Spøg, og fra denne til hiin. I Bevidstheden af deres physiske Overmagt, troede de ikke at vove noget, naar de droge denne moderne Brutus ind i deres muntre Lag, gjorde ham snaksom, hørte hans Bebudelse og Spaadomme med leende Mund, og spottede over Ideen til en god Statsforfatning (buon estado). De troede at lege med Cola, imedens han legede med dem og hvert Øieblik tænkede paa deres Undergang. "Jeg bliver nok engang en stor Herre og Keiser," sagde han dem lige i Øinene; "og da veed jeg vel hvorledes jeg skal behandle de store Baroner."

Ustridig gaves der iblandt de romerske Borgere Adskillige, som begunstigede Cola's Idee om en god Statsforfatning; agtværdige Personer, kun at de, ligesom han, vilde Øiemedet, uden at være meget forlegne for Midlerne. Støttet ved et fast Partie, nærmede han sig paany den store Mængde ved et allegorisk Malerie, der blev opstillet i en af de meest besøgte Kirker. Paa dets venstre Side brændte en stor Ild, hvis Røg og Flammer stege op mod Himlen. I Ilden vare flere Plebeier og Patricier ned-

styrtede, af hvilke nogle endnu levede, andre allerede vare døde. Midt i Luerne stod en bedaget Matrone, med et Legeme, hvoraf to Trediedele vare angrebne af Flammerne, men een Trediedeel endnu var ubeskadiget. Paa høire Side saaes et Tempel, hvoraf fremtraadte en Engel, hvidklædt, men bevæbnet fra Top til Taa. I den høire Haand bar han et draget Sværd, og med den venstre greb han Matronen, for at udrive hende af Ilden; og paa Spidsen af Taarnet, hvor der ringedes med Klokker, saa de to Apostler Petrus og Paulus, som om de just i dette Øieblik havde nedladt sig fra Himmelen, og raabte til Engelen: at han skulde komme deres Gjestevenninde til Hjelp. Endnu saae man Rovfugle falde fra Luften ned i Ilden; men ovenfor, i Ætheren, saaes en hvid Due, der, jaget af Høge, bar en Myrthekrone i sit Næb, og satte den paa Matronens Hoved. Under Maleriet stod skrevet: "Den høie Retfærdigheds Tid er nær, og du, Tilskuer, vent denne Tid." Hvem Matronen i Ilden, den frelsende Engel, Rovfuglene og den hvide Due vare: alt dette behøver ingen Forklaring. Folket saae dette allegoriske Malerie med deelt Interesse. Nogle meente: ved alt dette blev Roms Tilstand dog ikke bedre; Andre: at store Ting her bebudedes.

De Sidste havde ikke Uret. Thi paa samme Tid, som dette allegorisk-prophetiske Malerie blev udstillet (i Mai 1346), havde Cola di Rienzo natlige Sammenkomster med sine Fortrolige paa det aventinske Bjerg, hvilket han, som en Beundrer af Oldtiden, og i en meget bestemt Tilbageerindring om Romerfolkets Opror imod Senatet og Consulerne, havde givet Fortrinet. Cola's Enthusiasme aabenbarede sig i de fyrigste Taler; og da han havde vundet Alle for sin Beslutning, udviklede han dem med stor Koldblodighed, ved hvilke Midler man kunde

opretholde den bedre Forfatning. "Lad det ikke bekymre Eder," sagde han, "hvorfra vi skulle tage Pengene. Det romerske Kammer har store Indkomster, som vi uden Møie kunne bemægtige os under nærværende Omstændigheder, da Paven lever i Avignon." Han angav de enkelte Indkomster: Ildskatten, Skatafgifterne, Tolden ved Roms Porte og Slotte. For endnu mere at berolige Hine, forsikkrede han dem, at Alt skedte med Pavens Samtykke, og at man ikke havde noget Ringere isinde, end at lægge Beslag paa Kirkens Midler. Og efterat han endnu havde udviklet for dem, ved hvilke Indretninger han agtede at opretholde den almindelige Roligheds-tilstand, lovede hans Medsammensvorne, ved en Eed paa Evangeliet, at understøtte hans Foretagende af alle Kræfter.

Dette skedte paa en Tid, da Stephan Colonna, den meest ansete og frygtede iblandt de romerske Patricier, var gaaet til Corneto, for under Beskyttelse af væbnet Magt at føre Korn til Rom. Benyttende hans Fraværelse, lod Cola bekjendtgjøre ved en Herold, at alle Romere paa det første Signal med Klokken skulde forsamle sig ubevæbnede, for at bivaane Bekjendtgjørelsen af en bedre Tingenes Orden. Til Samlingsplads bestemte han Kirken St. Angelo. Han selv tilbragte den næste Nat i Kirken, hvor han, for at lægge sine Hensigters Reenhed for Dagen, lod læse tredive Messer til den hellige Aands Ære. Først den følgende Morgen forlod han Helligdommen. Imidlertid havde Folket skareviis forsamlet sig udenfor Kirken, fuld af Forventning om de Ting, der skulde skee, tildeels oplivede af Attraa efter Forandringer, tildeels af Fædrelandskjerlighed og Haab. I en fuldstændig Rustning, men, for at være kjendt af Alle, med blottet Hoved, traadte Cola imellem Mængden. Denne modtog ham med Jubel, og under Klokkernes

Ringen begyndte en høitidelig Procession til Capitolium. Tre Faner vaiede foran ham; først Frihedens Fane af rød Farve, prydet med gyldne Bogstaver og forestillende Rom, hvorledes det, ridende paa to Løver, i den ene Haand bærer Palmen, i den anden Jordkloden; derpaa Retfærdighedens Fane af hvid Farve, med Apostelen Paulus, der holder Retfærdighedens Sværd og Krone i sine Hænder; tilsidst Eendrægtighedens Fane, paa hvilken Apostelen Petrus var malet. Tre af de fornemste Sammensvorne bare disse Faner. Ved Cola's Side gik Pavens Vicarius; om han gjorde det efter Pavens Befaling, eller blot var vunden af Cola, er uvist. Hundrede Bevæbnede ledsagede Toget. Hvorledes Colas Hjerte bankede, lader sig mere ahne, end sige. Da man havde naaet Capitolium, besteg han den for ham oprettede Talerstol, holdt en fortræffelig Tale over det romerske Folks Nød og Slaverie, endte med den Forsikkring, at han kun af Lydighed mod Paven og til Folkets Bedste trodsede alle Farer, og lod herpaa forelæse de Love, som han havde udkastet, og hvorved en bedre Forfatning for Rom skulde grundes.

Det er ustridig at beklage, at ikke hans hele Udkast til en bedre Forfatning er opbevaret for Efterverdenen; thi heraf vilde man kunde bedømme denne Mands Characteer med uendelig større Sikkerhed, end af alle de Efterretninger, der af samtidige Skribenter ere leverede om ham. Hvad der er blevet bekjendt af hans Forfatning udgjør Følgende: "Alle Civilprocesser skulde tilendebringes i et Tidsrum af 15 Dage; enhver falsk Klage blev belagt med samme Straf som den Forbrydelse, den gik ud paa; hvo som dræber et Menneske, bliver henrettet; enhver Forurettelse finder en lignende Gjengjeldelse." Alle disse Love bare Præg af Lighedsgrundsætningen, der er saa

nødvendig for en sand borgerlig Forfatning. Men paa det at Adelen skulde beqvemme sig efter denne Lighed, blev der forordnet, at Ingen, uden den første Øvrigheds-person, maatte besætte eller commandere ved Stadens Porte, Broer og Taarne; at ingen Privat-Garnisoner skulde indføres i det romerske Gebeets Stæder og Slotte; at Ingen maatte føre Vaaben, eller understaae sig at befæste Huse i Hovedstaden eller udenfor den; at de store Baroner skulde bære Omsorg for Landeveienes Sikkerhed og Levnetsmidlernes frie Passage, og at Enhver, som tog Misdædere og Røvere i Beskyttelse, skulde betale en Bøde af tusinde Mark Sølv. For endnu mere at faae Adelen i sin Magt, forordnede Cola di Rienzo paa samme Tid, at 2000 Frivillige skulde indfinde sig paa det første Signal af Klokken paa Capitolium, for at understøtte Lovene; at der for hvert af Stadens 13 Districter skulde holdes 100 Mand tilfods og 25 tilhest i Republikens Sold; at i enhver Havn et Skib skulde vaage over Handelens Sikkerhed; desuden skulde der være Magaziner i ethvert District af Staden, og de i Krigen Faldnes Enker og Børn understøttes af det romerske Kammer.

Med Henrykkelse hørte Folket disse Love. Cola og den pavelige Vicarius bleve anmodede om at paatage sig Bestyrelsen af Rom. Begge vare lige villige dertil: Cola, for at fuldende sin Skabelse; den pavelige Legat, for at opretholde Kirkestaten. Folket vilde have indrømmet Cola enhver Titel; han selv, fuld af sin Beundring for Roms republicanske Forfatning, lod sig nøie med en Tribuns Titel, uden at ahne, hvormeget han derved satte sig i Modsigelse med sig selv, og hvor let han fra en oprindelig Forsvarer af Folkets Rettigheder kunde blive til en Despot.

Den Prøve, hvorpaa han og hans Værk skulde sættes, udeblev ikke længe. Adelen var forbleven uvirksom Tilskuer ved den hele Revolution; men Stephan di Colonna, Adelens Sjel, var aldrig saasnart underrettet om de Forandringer, som vare foregaaede i hans Fraværelse, førend han ilede tilbage til Rom, og efter sin Ankomst dertil erklærede, at han misbilligede det Skete og vilde kaste Cola di Rienzo ned af Capitolets Vinduer. Saasnart Cola havde erfaret dette, lod han ringe med Klokken paa Capitolium. I samme Øieblik strømmede Roms Borgere ud af deres Huse. Hine 20,000 Mand, der havde paataget sig Lovenes Beskyttelse, spurgte utaalmodige, mod hvem de skulde rette deres Kraft; og neppe fik Stephan di Colonna Tid til at undvige til Forstaden Sanct Lorenzo, hvorfra han i største Hast begav sig til sit faste Slot i Palestrina. Fra Capitolium udgik imidlertid en Befaling til alle Adelige, at forlade Staden og begive sig til deres Godser. De adlød; og deres Afreise sikkrede de frie og lydige romerske Borgeres Rolighed.

Cola benyttede Adelens Fraværelse til at bemægtige sig Broerne i hele Stadens Omfang, da en betydelig Deel af de offentlige Indkomster beroede herpaa. Umiddelbart derefter ansatte han de offentlige Embedsmænd, blandt hvilke hans Bud spillede en af Hovedrollerne. For ikke at vække Pavens Mistro, taalte han ikke blot, at den pavelige Vicarius, hvor selsomt dette end var, deelte Tribuntitelen med ham, men han indskjærpede ogsaa Pligten til at skrifte, hvormed han maaskee forbandt Politiehensigter. I Retfærdighedens Pleie kunde Ingen være strængere end han; og jo mere Forvildelsen havde taget Overhaand under Anarchiet, med destomindre Skaansel lod han korsfæste, halshugge, og overhovedet fuldbyrde

Dødsstraffe. Hans vigtigste Hensigt dermed var at udbrede Skræk; men for tillige at frelse sin Popularitet, og for overhovedet at vinde det Udseende, at han ikke blot handlede for Folket, men ogsaa ved det, holdt han offentlige Folkeforsamlinger, hvori han meest viste sig som Taler. Den Frygtsomhed og tvungne Adfærd, som han havde udviist i den første Begyndelse af sin Rolle, forsvandt stedse mere, jo sikkrere han følte sig; og uagtet Fødsel og Stand for stedse maatte have nægtet ham Kunsten at repræsentere, saae man dog her, ligesom senere med Oliver Cromwell, Bevidstheden om Fortjeneste og Magt gjøre Udslaget; saa at derfra denne Side var mere at beundre end at dadle.

Imidlertid befandt Cola sig som Tribun forsaavidt i en slem Stilling, som hans Titel var og blev uden Betydning, saalænge der i Rom ikke gaves nogen Adel, mod hvilken han kunde forsvare Borgerne; saalænge Adelen var borte, var han lige saa godt Borgemester, Fyrste, Konge og Keiser, som Tribun. I Følelsen heraf, og kun gjenfindende sin Kjærlighed til Folket i Haddet mod Adelen, kom han paa det Indfald, at kalde Adelen tilbage til Rom, uden at han derved beregnede, i hvad Forhold han vilde komme til at staae, idet han, forenende enhver Art af Magt i sin Person, nedtrykkede de store Baroner som blotte Undersaatter. Disse havde gjerne forenet sig imod Tribunen; men da de vel indsaae, at de med deres hele Magt ikke vilde udrette Noget imod Roms Folkemasse, og derhos stode Fare for at miste deres Besiddelser i Staden: fandt de sig i deres Skjebne, og vendte paa den frygtelige Tribuns Befaling tilbage til Rom. De stolte Colonna'er ydmygede sig først for ham. Stephan di Colonna, en Søn af den ovenomtalte Besidder af Palestrina, bivaanede en Forsamling i Pal-

ladset paa Capitolium, hvor Cola holdt Dom; og henreven af den Agtelse, der fra alle Sider vistes imod Tribunen, tog han ikke i Betænkning at sværge til den nye Forfatning. Neppe havde han brudt Isen, da fulgte de øvrige Lemmer af Familien; og deres Bifald fandt Efterlignelse hos Orsini'erne, Savelli'erne, Frangipani'erne og Stadens øvrige Adel. Selv Cola's forrige Lehnsherre blev ikke tilbage, da det kom an paa at aflægge Tribunen Troskabseden. Touren kom nu til de øvrige Stænder, Geistligheden og de Fornemme, Dommerne og Notarierne, Kjøbmændene og Kunstnerne, ligened til Haandværkerne og Dagløønnerne. Alle svore, om end ikke med lige Oprigtighed, dog med lige Iver, at leve og døe for Republiken og Kirken, og at adlyde de nye Love uden Modsigelse. I Spidsen for den omskabte Kirkestat stod en Folketribun som Souverain; og en lige saa rig som dristig Feudal-Adel, hvilken selv de anseeligste Paver ikke altid havde kunnet holde i Tømme, saae sig, ligesom ved et Trolddomsslag, tilintetgjort eller omskabt.

Neppe har nogensinde en Revolution frembragt mere bestemte og lykkelige Virkninger, end den, der var udgaaet af Cola's Hoved. Rom, endnu for kort siden en stor Røverhule, forvandlede sig pludselig til en velordnet Republik. Ingen Personsanseelse formaaede at bringe den uovertalelige Tribun fra den Regel, der eengang gjeldte for Staden. Hine Frihuse, hvori ingen Retfærdighedens Tjener hidindtil havde vovet at trænge ind, bleve afskaffede, og alt Træ og Jern, som var blevet bortødslet til deres Forskandsning, anvendte Cola til at befæste Capitolium med. Forgjeves vilde den gamle Colonna beskytte en Forbryder; han maatte udlevere ham, og prise sig lykkelig ved at undgaae Straffen for det blotte Forsøg. Eieren af Capranica, en af Orsiniernes Familie, blev paa

Grund af Forsømmelse i at beskytte Landeveiene, da et Esel med et Oliefad var blevet røvet der i Nærheden, dømt til en Bøde af 400 Gylden. Pietro di Agapeto, af Colonnaernes Familie, der endnu for kort siden havde forvaltet en Senators Embede, oplevede den Vanære, at blive arresteret paa den offentlige Gade af Cola's Politiebetjenter paa Grund af Gjeld eller en Fornærmelse; og Martin Orsini, der havde plyndret et ved Tiberens Munding strandet Skib, blev, uagtet sin Gemalindes Forbøn og sine Paarørendes Forestillinger, med Hænderne sammenbundne paa Ryggen klynget op ligeoverfor sit eget Huus. Ved en saadan Retspleie var Intet naturligere, end at Forbrydelsen følte sig tilbageskrækket. Haandværker, Handel, Kunster, Videnskaber, levede op igjen. Hvor Tribunens Sendebud lod sig see med deres hvide Stave, bleve de modtagne med Agtelse. I Rom selv sluttede alle Veltænkende en Kreds om ham, og hvo der følte Kald til at tjene Fødestaden med Arm eller Hoved, nærmede sig ham med Tillid, og var vis paa at blive ansat. Petrarca priste sig lykkelig, at alle hans Ahnelser vare gaaede i Opfyldelse*), og Clemens den Sjette skikkede et af Cola's Bud, der var sendt til Avignon, tilbage med en Pilgrimstaske, der, overtrukken med Sølv og prydet med det romerske Folks, Pavens og Tribunens Vaaben, skulde være et Tegn paa den fuldkomneste Enighed. Hvad end Italiens øvrige Beboere maatte tænke ved sig selv om Cola's Adfærd og Fremgangsmaade: saa undlode deres Regjeringer dog ikke at lykønske Tribunen til den Tingenes Orden, hvoraf han var Stifter; og dette skete i Svarene paa de Skrivelser,

---

*) Man see den 6te Canzone i Rime di Petrarca, der er stilet til Cola di Rienzo.

i hvilke han havde meldt dem sin Regjering: Svar, i hvilke de behandlede ham som en formelig Souverain. En endnu større Ære vederfaredes ham derved, at Ludvig, Konge af Ungarn, vilde gjøre ham til Voldgiftsmand i sin Stridighed med Dronning Johanna af Neapel, der mistænktes for at have myrdet sin Gemal Kong Andreas, Ludvigs Broder.

Cola havde oprindeligen ikke havt anden Hensigt, end at antage sig Folket imod Adelen; og derved vilde det upaatvivlelig være blevet, dersom Rom havde havt et Overhoved i Paven eller en anden erklæret Regent. Da dette ikke var Tilfældet, og det herskende Partiets Undergang maatte blive en Følge af det tjenendes Seier; saa var heller Intet naturligere, end at der af Tribunen blev en Statschef, hvis Pligter ikke havde Noget tilfælleds med en Tribuns. Hvad skulde Cola di Rienzo gjøre, efterat han nu engang, maaskee imod alle sine Forventninger, var traadt i Spidsen for Staten? Man har tilskrevet en umaadelig Ærgjerrighed, hvad det maaskee blot var en Virkning af Nødvendigheden. Ogsaa for Cola stadfæstedes Cromwells Udsagn, "at man aldrig kommer videre, end naar man ikke veed, hvorhen man gaaer." Tilbedet af Romerne, æret af Naboerne, begunstiget af Paven, udnævnt til Voldgiftsmand af en mægtig Konge — hvor havde Tribunen kunnet modstaae den Fristelse, at udslette Erindringen om et tidligere Væsen? Dog her fremstilleds sig de samme Hindringer for ham, der, saalænge Verden var til, standsede Enhver, som i sit eget Fædreland troede ustraffet at kunne gaae over fra een Stand til en anden. I Ting, der, i og for sig selv ubetydelige, kun blive Noget ved den Mening, som man forbinder dermed, er maaskee den største Forsigtighed nødvendig, og Intet usikkreeligere end den

Tanke, at Meningen selv er Intet. Cola, der ikke holdt Meningen for Noget, og saae sig hævet til en saadan Høide ved Forholdenes Magt, vilde idetmindste ligne den Stand, over hvilken han havde seiret med saa stor Lethed; og idet han i denne sin Attraa paa den ene Side traadte Meningen under Fødder, og paa den anden Side agtede den, kunde det ikke feile at han jo satte sig i en endnu langt større Modsigelse med sig selv, end den, hvori han allerede var geraadet derved, at han ikke vidste at skjelne den gamle Verden fra den nyere.

Som første offentlige Authoritet havde han begyndt at tillægge sig Prædicaterne den Strenge og Barmhjertige, Roms Befrier, Italiens Forsvarer, Menneskeslægtens, Fredens og Retfærdighedens Ven, endelig — og dette var det betydeligste — en Tribunus Augustus. Men for tillige at beherske Romerne ved Ideen om sin Fortrinlighed, tog han sin Tilflugt til alle de Midler, hvorved fyrstelige Personer pleie at udmærke sig fremfor Andre; ja han overdrev endog disse Midler. Hvergang han viste sig offentlig, skedte det paa en hvid Zelter, omgiven og ledsaget af et stort Antal Riddere, foran hundrede Soldater, der dannede en Art Livvagt. Meest glimrende viste han sig umiddelbart efter Martin Orsini's Henrettelse. Det var Johannes den Døbers Fest, paa hvilken Romerne pleiede at strømme til St. Peterskirken. Did begav nu ogsaa Cola di Rienzo sig, for at vise sig for Romerne i sin hele Herlighed. Toget aabnedes af en Cohorte bevæbnede Ryttere. Derpaa fulgte de forskjellige Ordener af de offentlige Embedsmænd: Dommere, Notarier, Kæmmererer, Cancellister, Secretairer o. s. v. Fire Marschaller gik foran Johan de Allo, der bar en Sølvskaal, paa hvilken det Offer laae, som en romersk

Senator pleiede at bringe. Derpaa fulgte igjen Ryttere, og efter disse igjen Trompetere, som blæste paa Sølvinstrumenter, for at forhøie Tonernes Behagelighed. Til dem sluttede sig Lovens Herolder, bag hvilke Bucco Jubileo skred frem med Retfærdighedens blottede Sværd i den høire Haand. Ham fulgte Lelio Magliaro, ledsaget af to Mænd, som hver bar en Pengepung, hvoraf der blev udkastet Penge iblandt Folket. Og nu Tribunen paa en høi Zelter, i en Silkedragt, der var garneret med Peltsværk, holdende i den høire Haand en Staalstav, hvorpaa var anbragt et Sølv-forgyldt Rigsæble, der bar et Guldskors. Over Tribunens Hoved svingede Cecco di Alesso en hvid Fane, i hvis Midte en straalende Sol viste sig, der var omgiven af Sølvstjerner, over hvilke en hvid Due svævede med en af Oliegrene flettet Krands i Næbet. Paa høire og venstre Side af Tribunen rede halvhundrede Vasaller fra Vetirchiano; og en lang Række af Mænd af alle Stænder sluttede Toget. Paa Trinene til Peterskirken tog Geistligheden imod Tribunen med et Veni creator spiritus, og ledsagede ham til Alteret, hvor han knælende overrakte sit Offer, og derpaa hørte Geistlighedens Bønner, som anbefalede Helgenerne Petri og Pauli Eiendomme til hans Beskyttelse. Folket tabte sig i Beundring over hele dette Optrin, og medens det i Tribunen skuede sin egen Storhed, elskede og ærede det ham desto oprigtigere. Cola var berettiget til at sætte sig i Classe med en Fyrste; og havde han kunnet beherske Følelsen af sin Magt, da vilde hans Herredømme have været af lang Varighed. Dog Intet synes vanskeligere for Mennesket, end at udfinde, hvad han er sig selv, og hvad han er Omstændighederne skyldig, og det store Antal af dem, der ved en altfor pludselig Lykke tabte Forstand og Besindighed, er maaskee det Stærkeste, som

man kan anføre for Arveligheden af den første Herskerpost, forsaavidt nemlig ved denne Arvelighed alt Pludseligt fortrænges fra Magtens Nydelse.

Neppe troede Cola di Rienzo sig fast i Besiddelsen af sin Værdighed, førend han begyndte ogsaa at tage den fra Nydelsens Side, og at tillade sig Noget, som han i en tidligere Periode havde nægtet sig. At han i sit hele ydre Væsen lagde an paa Udmærkelse, var at undskylde, eftersom hans Værdighed vilde have bragt dette med sig, om han end ikke havde havt nogen afgjort Forkjerlighed derfor. Mindre undskyldeligt var, at han hengav sig til Taffelets Glæder; thi herved tabte han Herredømmet over sig selv, der aldrig bør mangle, naar man med Held vil byde over Andre. Det blev ham ikke vanskeligt at befrie sig fra sin Collega, den pavelige Vicarius; og maaskee var dette den første afgjørende Feil, som han begik, idet Biskoppen af Orviets Bortfjernelse var en Krigserklæring imod Paven, hvem han havde saa vigtige Aarsager til at skaane. Vel undskyldte Tribunen sig ved en Gesandt med den uundgaaelige Nødvendighed af det Skridt, han havde gjort; men ved Hoffet i Avignon fattedes der ikke Hoveder, som forstode at bedømme Sligt; og Følgen var, at man fra dette Øieblik ahnede Fare ved dette Hof. Paa det første Feiltrin fulgte snart andre. Saasnart Hadet til Adelen var slukket hos ham, søgte han den mere, end han selv blev søgt. En af hans Søstre, der var bleven Enke, skulde efter hans Ønske gifte sig med en Baron di Castella. For sin egen Person ønskede han Intet saa meget, som at træde ind i Ridderstanden. — Denne Svaghed hos Cola kunde imidlertid noget undskyldes. De Tider, hvori han levede, havde det Eiendommelige, at kun Besiddere af faste Eiendomme betragtedes som frie og kaldede til Herredømmet. Dette

var en nødvendig Følge af Territorialsystemet, som dengang endnu var prædominerende i hele Europa. Cola, der som en Oldtidens Discipel ikke begreb Noget mindre, end Borgerstandens Forhold til Adelen i den nyere Verden, følte vel kun altfor meget de naturlige Fortrin hos en Classe, der i flere Aarhundreder havde været den herskende, og efter at være kommen i Spidsen for Staten i Kamp med denne Classe, troede han at burde vinde den ved at slutte sig fast til dens Eiendommeligheder. Adelen selv beregnede sig alle de Fordele, som vare forbundne med Tilfredsstillelsen af Cola's høieste Ønske. Den Mand, der havde begyndt sin Rolle med det Ideal af en gammel romersk Folketribun, der spøgede i hans Hoved, kunde ikke ende latterligere, end naar han lod sig slaae til Ridder; og just derfor kom man hans Ønske imøde paa den halve Vei, overbeviist om, at hans hele Frygtelighed vilde have tabt sig fra det Øieblik, da Folket ikke mere kunde betragte ham som sin Ligemand; overbeviist om, at selv Volden og Palisaderne, hvorved Cola til sin større Sikkerhed havde omgivet det capitolinske Pallads, ikke længere vilde være ham et Bolværk.

Da alle Anstalter til et høitideligt Ridderslag vare trufne, vilde Tribunen i egen Person føre Toget fra Capitolium til Lateranen. Det var den 1ste August i Aaret 1347, Aftenen før St. Petri Kjædehøitid, da en Mængde Mennesker havde forsamlet sig i Rom. Med Utaalmodighed ventede Folket paa en Høitidelighed, hvorom det ikke kunde gjøre sig noget klart Begreb. Omsider henimod Kl. 9 om Aftenen brød Tribunen op fra Capitolium. Baroner, Borgere, Øvrighedspersoner rede foran, klædte i Silke, paa Heste, der vare prydede med smaae Klokker. Dem fulgte Harlekiner og Musikantere. Derpaa kom Tribunens Gemalinde og Moder med et stort Følge af

Matroner; Hiin udmærket ved, at to rigtklædte Ynglinge holdt hendes Gangers forgyldte Tøile. Bagefter dem fulgte et Tog af Mænd, der vare øvede i ridderlige Kunster. Foran Tribunen blev baaret et draget Sværd. Han selv med sin Staalstav i den høire Haand sad i en Kappe af hvid Silke paa en Zelter, og over hans Hoved flagrede en Fane. Et talrigt Følge af Baroner sluttede Toget. Da man var kommen til Stedet, lod Tribunen den gabende Mængde skilles ad; og ligesom om han selv i Tilskuernes Sjel havde følt det Daarlige i sin Handling, sagde han til disse: "i den tilkommende Nat skal jeg modtage Ridderværdigheden, og hvad der da vil begive sig, vil være velbehageligt for Gud i Himmelen og Menneskene paa Jorden." Saasnart nu Folket var adspredt, blev der holdt en høitidelig Messe. Herpaa badede Tribunen sig i et Badekar af Porphyr, hvori, efter en Legende, Keiser Constantin af Pave Sylvester var bleven befriet fra sin Spedalskhed. Med lige Anmasselse forrettede han sin Vaabenvagt i Baptisteriets hellige Rum; og da den rette Time var slaaet, omgjordede Vico Sciotto, en romersk Ridder af stor Anseelse, ham med Riddersværdet. Imidlertid havde Mængden paany forsamlet sig udenfor Lateranen, begjerlig efter at see den til Ridder forvandlede Tribun. Han viiste sig for den i en skarlagenrød med Peltsværk garneret Klædning, omgjordet med Sværdet, som han nys havde erholdt, og med gyldne Sporer paa. Man betragtede ham med Forundring; men denne voxede, da han traadte nærmere til Forsamlingen og udraabte de Ord: "Vi fordre Pave Clemens for vort Tribunal, og befale ham at boe i sit Diocees med det hellige Cardinalcollegium; ogsaa fordre vi de to Prætendenter, Karl af Böhmen og Ludvig af Bayern, der kalde sig Keisere, samt alle Tysklands Valgfyrster for vort

Tribunal, for at afgive deres Forklaring, under hvilket Paaskud de havde anmasset sig Romerfolkets ufortabelige Ret til at vælge Keiseren." Dersom Sammenblandingen af det Gamle med det Nye kan overdrives indtil Vanvittighed, da talte kun Vanvid af Tribunens Mund. Den pavelige Legat, der stod ved Siden af ham, geraadede i den største Forlegenhed; dog uden at agte herpaa, drog Tribunen sit Dommersværd, og huggede dermed imod de tre Verdensdele, idet han udraabte: "Dette er mit, og dette, og dette." Den samme Mand, der nylig havde ladet sig slaae til Ridder, handlede i dette Øieblik atter, som om han hørte til den romerske Republiks sidste Tider; og Alle, der havde Sands for den Modsigelse, hvori han stod med sig selv, kunde ikke længere gjøre sig en Hemmelighed af, at hans Hoved maatte have taget Skade. Der fulgte nu et Banket, saa yppigt, som nogensinde Roms Cæsarer havde foranstaltet. Ved eet og samme Bord smausede Tribunen og den pavelige Legat. For alle Øvrige gjeldte Lighed som Lov. En Overflødighed af usøgte Spiser og Drikkevarer opmuntrede Selskabet. Hele Dagen udgjød sig Viin af Næseborerne paa Constantins Hest, ført derhen igjennem Rør, og flydende i en stor Vase, hvoraf Alle efte. Kun Vandet manglede, hvormed man ønskede igjen at afkjøle sig. Efter Taffelet reed Cola, omgiven af Riddere og Baroner, tilbage til Capitolium, og fra denne Tid bar han en med Ædelstene besat Hat, hvorpaa var anbragt en liden, af Perler forfærdiget Due. En Art Kroning fulgte paa Ridderslaget; og da han kaldte sig Ridder af den hellige Aand, vare i hans selsomme Krone, ved forskjellige Blade af Metal, den hellige Aands syv Gaver betegnede.

Den Farce, som Cola spillede, var dog tilsidst for alvorlig, til at Mennesker med sund Fornuft længe

havde kunnet udholde den. Den store Mængde havde han gjort fremmed for sig ved sit Ridderslag, uden dog at være kommen Adelen nærmere. Denne havde frygtet ham, saalænge hans Aag bar Retfærds- og Fædrelands-kjærlighedens Characteer; den havde endog zittret for ham, som for den største Despot. Men Sindelaget forandrede sig, saasnart Cola havde viist, at han ønskede at blive hvad Adelen var. Man tog imod hans Indbydelser, men man undlod ikke paa enhver Maade at give ham at forstaae, hvad man tænkte om ham. Da der ved et Gjestebud, som han gav, blev opkastet det Spørgsmaal: om Viisdom eller Karrighed var meest passende for en Regent? og der længe var stridt for og imod Sætningen, tog Stephan di Colonna fat paa Sømmen af Cola's Klædning, og sagde: "I Sandhed, for en Tribun passer en ærlig Borgermands Klædning bedre, end denne prægtige;" og holdt dermed Sømmen hen for Øinene af ham, og bragte ham ganske ud af Fatning. Cola selv følte meget vel, at han ved Ridderslaget kun havde fordærvet sine Forhold. For ei at behøve at mistroe Folket, mistroede han Adelen, af hvem han rigtignok havde det Meeste at befrygte. Han saae Colonnaerne og Orsinierne enigere end nogensinde tilforn; og da han meget rigtigt dømte, at denne Enighed kun havde kunnet bevirkes ved et fælleds Fiendskab, hvis Gjenstand han var: saa troede han ogsaa at burde være paa sin Post. En Forbryder havde paa Torturen bekjendt, at der var en Sammensværgelse i Værk mod Tribunen. Intet var i sig selv utilforladeligere end dette Udsagn; men Den, der engang er bleven til Tyran, kan ikke undgaae at antage Tyrannens Mistænkelighed. Forend Adelen kunde tænke det, saae den sig fængslet. Hvad Cola havde isinde, var neppe underkastet nogen Tvivl; og hvor billig eller

uskyldig Adelen end maatte være, Faren var umiskjendelig, saasnart det romerske Folk blev sammenkaldt ved Klokken for at stadfæste den Dom, som Tribunen vilde fælde over sine Fjender. Den følgende Dag vilde blive afgjørende. Natten forløb under lige saa stor Uro for Tribunen som for Baronerne, af hvilke Stephan Colonna gik op og ned i sit Værelse med stærke Skridt, og opfordrede sine Bevogtere til ved et rask dræbende Stød at befrie ham fra det vanærende Slaverie. Den følgende Morgen var deres Dom ei længer underkastet nogen Tvivl, da Skriftefædrene indfandt sig hos dem. Den store Sal paa Capitolium var behængt med røde og hvide Tæpper til det blodige Optrin. Tribunens Aasyn havde aldrig været mørkere. Bødlerne stode med blottet Sværd. Nedslagne og bedrøvede, som de, der ventede Døden, traadte Baronerne ind i Salen, og Trompeterne blæste, forat de ikke skulde tale. Iblandt de foregivne Forbrydere var Stephan di Colonna den Eneste, som ei skjælvede. Imidlertid overlagde Cola hos sig selv, hvor vidt han skulde gaae. Meget var herved at tage i Betragtning: gamle Navnes Glands, de Efterlevendes Hevn, Verdens Dom, Folkets Ubestandighed. Det syntes ham, hvor vidt han end var gaaet, mindre farligt at tilgive Alt; det syntes ham endog muligt at drage Fordeel for sin egen Person af dette Optrin. Han fremtraadte efter Sædvane som Taler, og idet han antog en ydmyg Folketjeners Mine, bad han denne sin Herre at tilgive Forbryderne under den Betingelse, at de i Fremtiden vilde blive Forfatningen troe med Haand og Mund. Folket havde Intet at indvende imod en Stilling, hvor det viste sig ædelmodigt og barmhjertigt; men Baronerne maatte holde det for en særdeles Gunst af Skjebnen, at kunne frelse Liv og Formue blot ved et Løfte. En Præst erholdt det Erinde at frikjende

dem i Folkets Navn. De toge nu Sacramentet tilligemed Cola, og bivaanede et Lag, hvor Herrsjerrigheden skjulte sig bag Glædens og Hjertelighedens Maske. Tilsidst lod Cola dem gaae tilbage til deres Hjem, efterat han ved nye Titler og Æresposter havde givet dem Beviser paa en Tillid, der neppe boede i hans Hjerte.

Baronerne fandt deres Stilling saameget utaaleligere, som det var dem indlysende, at Cola nu havde udsonet sig med Folket paa deres Bekostning, og vundet en kunstigt beregnet Seier ved det selsomme Optrin, der havde endt sig med deres Benaadelse. Aabenbar Krig syntes dem langt bedre end slige Fornærmelser. Paa samme Tid flygtede Orsinierne og Colonna'erne fra Rom, og plantede Oprørsfanen i Marino. Denne Byes Fæstningsværker bleve satte i Stand; og saasnart den var forsynet med Levnetsmidler, Viin og alle Krigsfornødenheder, toge Fjendtlighederne mod Romerne deres Begyndelse. Under Taarer og Sukke klagede disse over den almindelige Ulykke, imedens Cola lod sig nøie med at indstævne de oprørske Baroner for sin Domstol, og, da de ikke mødte, lod dem hænge in effigie. Da det var lettere at virke paa en stor Folkemængde fra Talerstolen, end at føre en Armee i Feldten, saa maatte Tribunen vistnok tage i Betænkning at sætte sin Authoritet paa en saa afgjørende Prøve, som den sidste var. Imidlertid ophørte ikke Colonnaernes og Orsiniernes Streifferier; og vilde Cola have Ro for det romerske Folk, saa maatte han beqvemme sig til at bryde op mod Marino i Spidsen for Hæren. Hans Fiender vege for Overmagten, og satte ham derved i Stand til at ødelægge Egnen omkring Marino, hvor intet Træ, intet Huus, ingen Mølle blev tilbage; men da han ikke kunde angribe dem i deres Forskandsninger, gik han paa Opfordring af en Cardinal-

Legat, der imidlertid var ankommen til Rom, tilbage med sine Tropper. Hvad han havde udrettet, var ikke af nogen Betydenhed. Alligevel begav han sig, strax efter sin Ankomst til Sacristiet i St. Peterskirken, og iførte sig der den keiserlige Dalmatick, for ved et betydende Udvortes end mere at blive den pavelige Legat voxen. Den Maade, hvorpaa han havde brudt med Hoffet i Avignon, lod ham ikke vente noget Godt. Hvad Denne egentlig forlangte af ham, er ei bleven bekjendt; dog viste Cardinal-Legatens Udfærd, at Paven ikke lovede sig noget Godt af Tribunens Regjering og vilde gjøre en Ende derpaa, om han end maatte befrygte, at de gamle Usurpationer vilde vende tilbage. Underhandlingerne, som Cola begyndte med Cardinal-Legaten, lovede intet godt Udfald, og dette blev kun endnu opholdt ved hans Fjenders Udrustninger, som efterhaanden havde bragt en Armee paa Benene, der var skikket til Angreb.

Uden alt Partie vare Colonnaerne og Orsinierne ikke, som man let kan tænke sig. Hvad der endnu mere forskaffede dem Indgang, var den Forsikkring, at de ikke havde til Hensigt at forandre Regjeringen, men kun igjen vilde tage deres Huse i Besiddelse. At Cola ikke var nogen Feldtherre, derom vare Romerne blevne overtydede ved det første Forsøg, som han havde vovet imod Marino; og førend de vilde bære en vedvarende Krigs Byrder, vare de beredte til at opgive Tribunen, hvem de havde begyndt at betragte som Hovedkilden til deres Lidelser. Dog uagtet denne for Tribunen saa ugunstige Stemning, toge Sagerne endnu engang en fordeelagtig Vending for ham. Colonnaerne og Orsinierne gik lige løs mod Rom, og vilde være trængte ind i Byen, dersom den, der var bestemt til at aabne dem Porten, ikke paa samme Tid var bleven afløst. Allerede vare de ifærd med at trække sig tilbage, da

Romerne gjorde et Udfald. Da nu Arriergarden holdt Stand, kom det til en Fægtning, hvori Johan Colonna, en Søn af Stephan, var iblandt de Første, som faldt. Neppe havde Faderen erfaret dette, førend han vendte tilbage for at hevne Sønnens Død. Dette gav Fægtningen et endnu større Omfang, og Skjebnen vilde, at ogsaa Stephan med flere af Sine her skulde finde Døden. Kort, de romerske Borgeres Seier over deres Tribuns Fjender var fuldkomnere, end de selv havde ønsket. Baronernes Hær tog Flugten, da dens modigste Anførere vare faldne, og triumpherende vendte Romerne tilbage til deres Mure, tilfældigen udsonede med Tribunen, der ved Kampens Begyndelse havde sagt dem: "at den hellige Pave Bonifacius (den Ottende) havde viist sig for ham den sidste Nat, og forkyndt ham, at han vilde hevne ham paa hans og Kirkens Fjender." Efter at være kommen tilbage til Capitolium, nedlagde Cola Scepteret og Kronen paa Alteret, roste sig af, at have afskaaret et Øre, som hverken Paven eller Keiseren havde kunnet naae, og lod sig kun med Møie overtale til at forunde Colonnaerne en ærlig Begravelse. Endnu ikke tilfreds hetmed, førte han sin Søn til det Sted, hvor Stephan Colonna var bleven dræbt, bestænkede ham med Stephans Blod, og lod ham derpaa slaae til Ridder af sine Marschaller. Denne Handling var det, som paadrog ham den almindeligste Misbilligelse; ogsaa han skulde erfare, at der gives Seire, som ligne de største Nederlag.

Det laae i Sagens Natur, at den vedvarende Krigstilstand maatte udkræve store Opoffrelser fra Romernes Side. Men gaves der nogensinde et Folk, der var utilbøieligt til slige Offere, da var det Romerne. Fra de ældste Tider vante til at lade sig pleie og leve paa andre Nationers Bekostning, havde de ikke aflagt denne

Vane under Paverne, der, som romerske Biskopper, maaskee aldrig vare komne paa den Tanke, at anmasse sig et Universal-Herredømme, naar der i deres Forhold til det romerske Folk ikke havde ligget de stærkeste Opfordringer dertil. Til alle Tider sig selv lige, opløftede Romerne en lydelig Knurren, da Talen var om Indførelsen af en ny Skat og Regjeringen i Perugia skulde ordnes. Ni og tredive Medlemmer af Raadet modsatte sig denne dobbelte Forholdsregel, protesterede imod Bebreidelsen angaaende Forræderie og Bestikkelse, der blev gjort dem af Tribunen, og tvang ham til ved deres Udelukkelse at vise, at om end Pøbelen endnu hang ved ham, hans Sag dog allerede var opgiven af mange Retskafne. Vant til at benytte slige Omstændigheder, traadte det romerske Hof til med en Excommunications-Bulle, hvori Tribunen beskyldtes for Rebellion, Kirkeran og Kjætterie.

Slige Storme kunde han ikke længe modstaae. Baronerne skulde nu paany have begyndt det mislykkede Værk. Dog, modløse ved det sidste Nederlag, saae de ikke ugjerne, at Grev Pepin af Minerbini, der for nogen Tid siden havde nedsat sig i Rom med Sine, antog sig deres Sag, befæstede Colonnaernes Qvarteer, og bød Tribunen Spidsen med 150 Soldater. Cola, som fandt dette latterligt, lod, da Faren voxede, ringe med den store Klokke, for at bringe Folket under Vaaben. Men forgjeves; Ingen indfandt sig, da det gjeldte Nedrivelsen af Grev Pepins Forskandsninger; og da Cola affendte sit Rytterie mod Oprøreren, havde han den sørgelige Skjebne, at Anføreren blev stukken ihjel. Fra dette Øieblik fortvivlede han om sin Skjebne. Overalt ahnende Forstaaelser med Adelen og Anslag imod sit Liv, troede han det høist nødvendigt at tænke paa sin Frelse. Under mange Taarer beklagede han sig over

Folkets Utaknemmelighed, svingede sig derpaa tilhest, som om han vilde foretage noget Stort, og — skjulte sig en Tidlang i Engelsborg, aldeles opgivende den Ære, endnu længere at beherske Rom. Uden Sværdslag oprettede Grev Pepin igjen Aristokratiet og Kirken. Der blev udvalgt tre Senatorer, blandt hvilke Cardinal-Legaten indtog den første Plads. Hans Colleger vare Colonnaer og Orsinier. Det faldt ikke vanskeligt at nedsætte en formelig Ret over Cola, fordømme hans Handlinger, og endnu engang erklære ham for en Kjætter. Dette bevægede ham til at forlade Rom. Han burde have været helbredet for sit Raserie efter at herske; dog, efterat han eengang havde smagt Herredømmets Sødheder, var han kun betænkt paa at vinde det tilbage igjen. Han bad Kongen af Ungarn om hans Bistand, og da denne ikke vilde tage sig af ham, blandede han sig imellem de Pillegrimme, der besøgte Rom, tabte sig i den appenninske Bjergstrækning, hvor han længe levede iblandt Eremiter, og vandrede derpaa, uophørlig dreven af sin Uro, til Bøhmen, hvor han nedlod sig ved Carl den Fjerdes Hof.

Man havde troet at kunne lade ham flye ustraffet; men de følgende Begivenheder viste, at iblandt alle menneskelige Lidenskaber Herskesyge er den, som sildigst uddøer; og just denne Lidenskab førte ham endnu engang tilbage til det Punkt, hvorfra Skjebnen havde nedkastet ham.

Rienzo's Bortfjernelse fra Rom frembragte ei de Virkninger, som man havde lovet sig deraf. Ligesom hele Middelalderens Characteer indskrænkedes ved Mangelen paa gode organiske Love, og den almindelige Forvirring endnu mere forøgedes i det fjortende Aarhundrede ved den pavelige Autoritets fuldkomne Forfald: saaledes maatte ogsaa Rom lide af disse Onder, uden at nogen individuel

Kraft var tilstrækkelig til at afhjelpe dem, eller endog blot at sætte Grændser for dem. Den nye Regjering, som Grev Pepin af Minerbini havde indsat, var derfor ei af lang Varighed; thi kun altfor snart geraadede de tre Senatorer i Mistanke for, at de vilde udhungre Staden; og hvor falsk end denne Mistanke maatte være, saa var den dog tilstrækkelig til at bringe Folket i Oprør og at bevæge det, fra Skridt til Skridt, til at myrde Senatoren Bartoldo di Orsini. Det vandt herved kun den Fordeel, at Dyrtiden, under hvilken det hidindtil havde lidt, for en kort Tid ophørte.

Da Cola di Rienzo var ankommen til Carl den Fjerde i Prag, talte alle de Ting for ham, der skaffe Mænd af et berømt Navn Indpas i fremmede Lande; men fornemmelig Nysgjerrigheden. Carl, i hvis Character List udgjorde Hovedtrækket, var aldrig saasnart underrettet om hans Ankomst, førend han lod ham komme for sig, og Cola, der vist heller ikke fattedes Snedighed, lagde aldeles an paa at vinde Keiseren for sig. Han, der i sin Lykkes Zenith havde stævnet Keiseren og samtlige Rigsfyrster til sin Domstol, for af ham at modtage Love, kastede sig for Keiserens Fødder, og tiltalte ham med Ord, hvis sejrende Kraft var fuldkommen beregnet: "Jeg er Cola," sagde han, "hvem Gud skjenkede den Naade, at beherske Rom i Fred, Retfærdighed og Frihed, og at erobre Tuscien, Campanien og Havets Kyst. Men jeg begik en stor Feil, efterat jeg havde knækket Baronernes Overmod og straffet deres Uretfærdighed. Mit Scepter maatte være af Jern; og dog gjorde min Daarlighed det til et Træscepter. Derfor behagede det Gud at gjøre mig ulykkelig. De Store, opæggede af Had og Misundelse, fordreve mig fra Regjeringen; og nu frygtende den fortjente Straf, tragte de

efter mit Liv. Dog jeg er af Eders Slægt; thi jeg nedstammer fra en Bastard af den ophøiede Keiser Henrik (den Syvende). Hos Eder altsaa søger jeg et Tilflugtssted; for at udhvile mig under Eders Vingers Beskyttelse, kom jeg hid, og mit Indre siger mig, at jeg ei har taget feil. I vil forsvare mig, og ikke tilstede, at jeg vorder et Offer for Uretfærdighed. Derfor er I jo Keisren, at Eders Sværd skal tilintetgjøre Tyrannerne. Idetmindste har Broder Angeli do Monticello i Bjergstrækningen Majella spaaet mig, at Himlen vilde dræbe Tyrannerne."

Den Frækhed, hvormed Cola gjorde sig til en Propheterende af Fremtiden, hvormed han smigrede en Fyrste, der kun levede i Følelsen af sin Svaghed, med Forestillinger om hans uimodstaaelige Magt, frembragte paa Stedet den Virkning, at Carl rakte ham Haanden, og gav ham det høitideligste Løfte om hans Sikkerhed ved Hoffet i Prag. Cola levede altsaa fra denne Stund ved den tydske Keisers Hof; og naar han satte Mange i Forundring ved det Talent, der boede i ham, da var dette saa meget mindre at undre over, efterdi han havde erholdt sin Dannelse paa et Sted, der, hvor stort end dets Forfald var, dog stedse overgik alle den europæiske Verdens Steder i Storhed og Herlighed. Hint Phantasiens Sving, der udgjorde det Eiendommelige i hans Aand, forenet med en sjelden Veltalenhed og en for hans Tider ualmindelig Lærdom, bestak alle hans Bekjendtere og Tilhørere; og han maatte endnu mere blive en Gjenstand for Beundring, naar man overveiede, at den samme Mand, der iverrig disputerede med Doctores Theologiæ, havde tæmmet den romerske Adel og vundet hele Italien for sig. Imidlertid levede Cola, skjøndt ved en Keisers Hof, og til Overflødighed forsynet med alle Livets Nødvendigheder, dog stedse i en Art Forvisning og Fangenskab; og om

end Følelsen af Sikkerhed for Øieblikket gjorde ham vel, kunde han dog gjøre Regning paa, at tilfredsstillet Nysgjerrighed og Mangel paa Deeltagelse efterhaanden vilde lade ham synke ned i en utaalelig Dunkelhed. Det Martrende i denne Frygt forkortedes derved, at Carl gjorde ham til en Gjenstand for Underhandling; og førend Cola ahnede det, blev han bragt i sikker Forvaring til Avignon, for at retfærdiggjøre sig mod Bebreidelsen for Kjætterie.

Trykket af Følelsen af det Nærværende, og ventende al Redning af Fremtiden, har man til alle Tider tænkt sig denne Redning under de forskjelligste Skikkelser. I Colas Hoved viste Fremtiden sig som en Periode, hvori den hellige Aand vilde prædominere. Men først maatte al geistlig og verdslig Magt, saaledes som den paa hans Tid var, styrte sammen. I denne Forestilling, der retfærdiges gjordes ved den pavelige Anseelses Opløsning i det fjortende Aarhundrede, var ustridig det feilagtigt, at Cola troede, at Fremtiden kunde dannes ved Fortiden, den nye Verden ved den gamle. Det pavelige Hof vilde have tilgivet en saadan Indbildning, dersom den ikke havde viist sig i Gjerning; men jo mere dets Undergang var forkyndt, desto eftertrykkeligere maatte det paastaae, at Cola var en Kjætter; thi enhver Følelse, enhver Tanke, der gjorde det pavelige Herredømme Afbræk, blev betragtet som Kjætterie, omtrent ligesom nuomstunder svage Regjeringer udskrige for Ulovlighed og Upatriotisme, hvad der blot strider imod deres Personlighed.

I denne Henseende maatte nu Cola's Forflyttelse til Avignon ikke love ham den bedste Skjebne, og Petrarca, skjøndt lidt kjølnet imod den forhenværende Tribun, ikke have Uret, naar han bejamrer de Tider, da den romerske Keiser leverede Hovedstadens Befrier i Bisfoppens Hænder.

Virkelig blev Cola strax efter sin Ankomst til Avignon behandlet som Forbryder; en Fremgangsmaade, der saameget heftigere maatte oprøre ham, jo mere tillidsfuld han var reist til Avignon, og jo mindre han havde ladet sig afskrække ved sine Venners Advarsler. Man lagde ham endog i Lænker, forat han destomindre skulde kunne undvige. Hvad der frelste ham, lader sig ikke med Bestemthed angive. Maaskee var det kun den dobbelte Umulighed, formeligt at drage en berømt Mand for Retten, og at fordømme ham uhørt i hans Fængsel; thi begge Dele vare lige farlige. Fire Cardinaler erholdt af Innocenz den Sjette det Hverv at undersøge Colas Forbrydelse; og hvad end Denne har gjort for at vinde sine Dommeres Hjerter, saa viste det sig dog snart, at det pavelige Hof formaaede at tilgive en politisk Anskuelse, der, om den end skadede Pavens Interesse, dog ikke væsentligt krænkede nogen Troeslære. Snart erholdt Cola i sit Fængsel Tilladelse til, foruden Bibelen ogsaa at læse Titi Livii Værker, der altid havde henrykket ham; og idet man betragtede ham i det milde Lys som en Fantast, drev man Medlidenheden saa vidt, at man vederqvægede ham med Spiser fra det pavelige Kjøkken, indtil han endelig, uden dog at erholde sin Frihed, blev aldeles frikjendt for Beskyldninger angaaende Kjætterie.

Først i Aaret 1354 forlod han sit Fængsel. Omstændighederne vare blevne ham gunstigere. Betragtende Opholdet i Avignon som en Landflygtighed, og betænkt paa Kirkestatens Opretholdelse, vilde Innocenz gjøre Sit, for at bekjæmpe Usurpateurerne, der paany havde bemægtiget sig Statsmidlerne; maaskee ikke saameget i den Hensigt at fortrænge dem, som for ei at lade de pavelige Rettigheder tabe deres Kraft. I ethvert Tilfælde var en Folketribun, der altid kun havde talt om Republiken og i

dens Navn udøvet en uindskrænket Magt, langt mindre farlig for den pavelige Interesse, end et betydeligt Antal Usurpateurer, der forvandlede Alt til Eiendom, giorde deres Huse til Fæstninger, og maatte angribes og undertrykkes enkelte, naar de skulde bevæges til at udlevere deres Usurpationer. Ikke uden Grund betragtede derfor Innocenz Cola di Rienzo som et brugbart Redskab for sine Planer; saameget brugbarere, jo mere i de forløbne syv Aar Mindet om hans Daarligheder var udslettet, men kun Erindringen om hans Velgjerninger var bleven tilbage hos den store Hob blandt Romerne. Selv om Cola fra en Bedraget, som han ufstridig i Begyndelsen havde været, nu, som det pleier at skee, havde forvandlet sig til en Bedrager, der ikke vendte tilbage til Rom med den Hensigt, at tjene Paven redeligt, var dog Intet at befrygte af ham, da hans Herredømme ei kunde være af nogen Varighed. Under slige Betragtninger lod Innocenz den forhenværende Tribun i Forening med den nye Cardinal-Legat Gilio Conchese reise til Rom, begge med det Hverv at frelse Kirkens Eiendomme.

Ikke uvelkommen Bistand ydede ved den Leilighed Tufkerne, Peruginerne, Florentinerne og Sienenserne. I kort Tid sammenbragte Cardinal-Legaten en Hær, hvormed han kunde angribe Præfecten af Viterbo og tvinge ham til Underkastelse. Derpaa kom Raden til Malatesta'rne, af hvilke Adskillige, vundne ved store Løfter, endog lode sig bruge som Kirkens Hærførere imod Rebellerne. Heftigst modstod Francesco Ordelaffo, der midt i Kirkestaten spottede Band og Interdict, lod den Klokke, der forkyndte hans Excommunication, ledsage af alle øvrige Klokker i sit District, tvang Præsterne til at forrette deres Embede, befalede offentligt at brænde Pavens Billede, og — som man siger — myrdede sine egne Børn,

da de bade ham at underkaste sig, efterat deres Moder var bleven fangen af Legaten.

Paa alle disse Expeditioner ledsagede Cola Cardinal-Legaten; og fuld af den Tanke, endnu engang at begynde sin Rolle i Rom, havde han sørget for, at han maatte falde i Øinene og blive omtalt. Han viste sig nemlig i en glimrende Dragt og paa en skjøn Hest, og vidste altid at opføre sig saaledes i Cardinalens Selskab, at hans Forhold til denne maatte være gaadefuldt. Det varede heller ikke længe, førend Romerne strømmede til for at see ham og tale med ham. Hans Eventyr havde kastet en ny Glands paa ham; og jo mindre man kunde begribe, hvorledes han ustraffet havde kunnet undgaae Keiserens og Pavens Hænder, desto tilbøieligere var man paa den ene Side til de selsomste Forudsætninger, paa den anden til en ubetinget Hengivenhed for ham, som en guddommelig Mand. Man talte til ham om de Lidelser man havde udstaaet i hans Fraværelse; man besvoer ham, endnu engang at antage sig det fornedrede Rom; man lovede ham Hjelp og Bistand; og Alt dette saa uforstilt og med saa stor Iver, at man aldeles ikke kunde tvivle om et lykkeligt Udfald.

Cola var bestemt til at udføre, hvad der altid havde været hans Ønske, og hvad man nu forlangte af ham som en Velgjerning. Da han foredrog Sagen for Cardinal-Legaten viste det sig, at Denne kun formaaede at gjøre saare lidet for ham. Den Summa, som Cola behøvede, var ikke stor; den udgjorde tre til fire tusinde Guldgylden. Men ei engang disse kunde Legaten forstrække ham med; og om end Romerne vilde beqvemme sig til dette Offer, maatte dette volde stor Tidsspilde. For at lægge sin gode Villie for Dagen, anviste Legaten Cola Indkomsterne af Staden Perugia, der havde un-

derkastet sig den romerske Kirke. Dette var noget, der lod sig benytte; men hvormeget end Cola opbød sin Veltalenhed, for at bevæge Senatet i Perugia til et Forskud, afskrækkedes dette dog ved det Ansvar, som det var underkastet. Allerede syntes ethvert Forsøg at være udtømmet, da Bekjendtskabet med to Ynglinge, der tilfældig opholdt sig i Perugia, medens Cola underhandlede med Senatet i denne Bye, hævede alle Vanskeligheder.

Disse Ynglinge vare Arimbaldo og Brittone, Brødre til en provençalsk Ridder, ved Navn Monreale, der i Spidsen for et saakaldet Compagnie var kommen til Italien, for at staae dem bi, der rigeligst vilde belønne hans Tjeneste. Som Condottiere, der benyttede Italiens, men især deelsshed Kirkestatens elendige politiske Tilstand til sin Fordeel, havde Ridder Monreale i de sidste Tider tjent den ungerske Konge Ludvig, da Denne var dragen til Neapel, for at hevne sin Broder Andreas's Mord; og endnu var Italien fuldt af de Onder, som Condottieren havde anrettet ved at plyndre Stæder og Slotte, ved at bortføre Mænd og Qvinder, som han gjorde til Slaver, og ved saamange andre Voldsomheder. Rig nok for ei at behøve nogen Tilvæxt i sin Formue, havde Monreale deponeret betydelige Summer i Genuas og Venedigs Banker, og hans Forsæt var maaskee, at frasige sig al Deeltagelse i Stridighederne i Italien, da det lykkedes Cola at vinde den unge Arimbaldo for sine Planer i en saa høi Grad, at han ikke tog i Betænkning at laane ham firetusinde Gylden til hans Foretagende. Da Ridder Monreale var underrettet herom, dadlede han vel sin Broders Ubesindighed, der efter hans Mening havde indladt sig i Noget, som ikke lovede et lykkeligt Udfald; imidlertid, da gode Raad dennegang kom for sildig, anbefalede han Forsigtighed ved de første

Skridt, og da han esskede Arimbaldo, lovede han ham Bistand i Tilfælde af en Ulykke. Saaledes blev han altsaa imod sin Villie indviklet i Colas Foretagende.

Denne var ikke saasnart kommen i Besiddelse af den ham tilstaaede Sum, førend hans første Omsorg var, at klæde sig paa en Maade, der svarede til hans Rolle; thi for at gjøre Indtryk paa Romerne, troede han at maatte blænde deres Øine ved Glandsen af sit Udvortes. Udrustet i sit Aarhundredes Smag fremstillede han sig for Cardinal-Legaten med den Fordring, nu at udnævne ham til Senator i Rom; thi saameget havde Alt forandret sig i Tidernes Løb, at dette var blevet til en Titel for den første Øvrighedsperson i den gamle Verdensstad. Cardinal-Legaten bevilgede hvad han ikke havde Ordre til at afslaae; og som det synes, blev der dennegang fra Pavens Side meddeelt Cola en formelig Bestalling, hvorved han kunde retfærdiggjøre sig hos Romerne, saafremt dette var nødvendigt. Hvad Tropperne angik, som Cola behøvede til sin nye Autoritets Udøvelse, da fandtes de i dem, som Malatestaerne nys havde givet Afsked: Burgundere og Tydskere, af hvilke de Sidste toge i Betænkning at give sig i et Menneskes Tjeneste uden Herkomst, som de sagde, indtil de omsider lode sig bevæge ved de mere fordomsfrie Burgunderes Overtalelser. Med sexten Faner tiltraadte Cola sin Marsch fra det Toscanske til Rom, uden at støde paa nogen Hindring.

Saasnart man nu her havde erfaret, at den forhenværende Tribun var i Anmarsch, beredte Alle sig, de Store undtagne, til at modtage ham paa en udmærket Maade. Nyhedslystne, som Romerne til alle Tider vare, og maaskee ethvert Folk er, som lever i Følelsen af en mangelfuld Forfatning, lovede man sig den gyldne Tids Gjenfødsel af Tribunens Tilbagekomst. Fra alle Dele af

Staden droge Indvaanerne ham jublende imøde, Rytteriet med Oliegrene i Haanden, disse Fredens og Venskabets Tegn. Efterhaanden som han kom nærmere, saae han overalt Triumphbuer, som man havde opført til hans Ære. I Hovedgaderne vare Husene smykkede med kostbare Tapeter. En lydelig Jublen ledsagede Toget, og i sand Triumph drog Cola paany ind i Capitoliets Pallads, som han for 7 Aar siden havde maattet forlade paa en saa haanlig Maade. Talen var nu kun om hans vidunderlige Ankomst, idet man ikke kunde begribe, hvorledes han saa lykkelig havde kunnet undgaae saa mange Farer; og man fandt Fornøielse i at giøre de dristigste Forudsætninger. Han selv havde neppe sat sig i Besiddelse af Capitolium, førend han holdt en Tale til Folket, hvori han sagde: "Ligesom Nebucadnezar, havde han i syv Aar været en Landsforviist, flakkende om uden Hjem og som en Flygtning; men nu, ved guddommelige Tilskikkelsers Almagt gjengiven Romerne, optraadte han, i Kraft af pavelige Fuldmagter, som Senator, for at fuldende sit Værk; frasigende sig al Hevn, og kun sysselsat med Folkets Vel, ønskede han Intet for sig selv, men kun at give Staden en saadan Forfatning, hvorved den kunde føle sig lykkelig." Efter denne Tale udnævnte han Arimbaldo og Brittone til Stadhauptmænd, og overgav dem Fanerne.

Een Ting synes Cola ei at have taget i Betragtning ved sin Tilbagekomst til Rom, nemlig det forandrede Forhold, hvori han som Senator stod til Folket. Medens han som Folketribun paa eengang handlede ved det og for det, var han Souverain; som Senator derimod var han kun Pavens Agent, og, skjøndt støttet ved Fuldmagter, dog udsat for den Fare, som træffer alle blotte Redskaber, der handle efter Godtbefindende. I Rom selv

vare de selskabelige Forhold endnu stedse de samme, og Adelens Magt paa nogle Aar snarere forøget end formindsket. For nu at forkynde sin Bestemmelse, sørgede Senatoren især deleshed for, at hans Militair maatte vise sig overalt, for at indgyde den Agtelse, som han behøvede. Han lod herpaa Efterretningen om sin lykkelige Tilbagekomst udbrede i alle det romerske Gebeets Stæder, og opfordrede alle Øvrighedspersoner til at bidrage til Gjenoprettelsen af en god Regjering. Endnu mere bestemt erklærede han sig, da han den fjerde Dag efter sin Tilbagekomst opfordrede Baronerne til at møde hos ham og sværge ham Troskab. En saadan Opfordring maatte blive uden Virkning, efterdi de, til hvilke den var stilet, blot kunde føle sig oplagte til Modstand. Meest var dette Tilfældet med Stephanulo de Colonna, der, idet han forsvarede sin Stands Rettigheder, tillige vilde hevne sin dræbte Fader og Broder. Ikke tilfreds med ei at agte paa Senatorens Opfordring, vovede Stephanulo endog at tage hans Sendebud tilfange og mishandle dem, saa at Krigen strax var erklæret.

Men i denne Krig var Alt ufordeelagtigt for Senatoren. Saalænge man ikke havde noget Middel til uden stor Kraftanstrengelse og lang Tid at forvandle faste Slotte til Ruiner: med eet Ord, saalænge Krudtet ikke var opfundet og anvendt til Indtagelse af Fæstninger, stode Forsvar og Angreb for saa vidt i omvendt Forhold, som det Første, naar ikke Overraskelse kom med i Spillet, havde betydelige Fordele fremfor det Sidste. Ogsaa beroede Adelens Magt i Middelalderen tildeels herpaa; thi naar den havde trukket sig tilbage i sine faste Slotte, kunde den i Almindelighed blot ved Hunger tvinges til Overgivelse, hvilket maatte bevirkes med en overordentlig Bekostning for dem, der dreve en saadan Beleiring. Cola

til Rienzo havde rigtignok et Militair, hvorved han kunde sætte i Forlegenhed; men dettes Virksomhed beroede paa en regelmæssig Beseldning, der i det fjortende Aarhundrede var forbunden med store Vanskeligheder, ikke saameget paa Grund af Pengenes Sjeldenhed i disse Tider, som formedelst Svagheden og Uregelmæssigheden i Omløbet. Der var altsaa fra Colas Side ikke lidet vovet ved at indlade sig i en Kamp, hvis Udfald efter al Sandsynlighed maatte være mere uheldigt end gunstigt for ham. Paa den anden Side kunde denne Kamp heller ikke undgaaes, naar han vilde opfylde sin Bestemmelse; thi denne var endnu stedse, at antage sig Borgerskabet imod Adelen. Da Stephanulo, umiddelbart efter at have mishandlet Senatorens Sendebud, var brudt op med sin hele Magt imod Rom, og havde herjet og plyndret, blev Cola strax i de første Dage efter sin Tilbagekomst indviklet i en Krig, som han neppe var istand til at ende.

I Begyndelsen gjorde han et Forsøg paa igjen at fratage den modige Stephanulo det gjorte Bytte; men da dette var slaaet feil, samlede han sin hele Magt, for at tvinge den oprørske Adelsmand til at overgive sig i sit Opholdssted i Prænefte. Med ham forenede sig Krigsfolkene fra adskillige nærliggende Stæder, som han havde vundet for sig; men da det kom til noget Afgjørende, viste det sig kun altfor snart, at hverken han eller hans Høvdinger Arimbaldo og Brittone forstode sig paa at føre Krig. Dertil kom endnu, at den Deel af Adelen, som havde slaaet sig til hans Partie, kun tænkte paa sin egen Fordeel, og gjorte lutter saadanne Forslag, hvorved Alt maatte mislykkes. I denne Forlegenhed tog han sin Tilflugt til Ridder Monreale, der var villig til at tjene ham med sin Erfarenhed; men Denne, som

en kjek Mand, maatte end mere vække hans Frygt. Da nu Foretagendet imod Præneste gik meget langsomt frem, opstod lettelig den Mistanke hos ham, at man derved havde isinde at berede hans Undergang; og da Ridder Monreales mishandlede Maitresse aabenbarede ham, at hendes Herre meer end eengang havde yttret: han vilde ei hvile, førend Senatoren var bragt af Dage, fattede han strax den Beslutning at forekomme sin Fjende. I denne Hensigt indbød han Ridderen og hans Brødre til sig; og neppe vare de ankomne paa Capitolium, førend de bleve kastede i Fængsel og belagte med Lænker. Rettergangsmaaden var i det fjortende Aarhundrede meget summarisk; og endskjøndt ingen anden Anke fandt Sted imod de foregivne Forbrydere, end den, der grundede sig paa en Bolerskes Udsagn, var dette dog tilstrækkeligt til at bevirke en Dødsdom over samtlige Brødre. Arimbaldo og Brittone bleve kun frelste derved, at Cardinal-Legaten, man veed ei af hvilke Grunde, antog sig dem; Monreale derimod, skjøndt han bød hele sin Formue for sit Liv, maatte vandre paa Skafottet, hvor han døde med en Mands Kjekhed, der til alle Tider havde sat Livet paa Spil.

Denne Henrettelse vakte en stor Sensation. Hvad der skadede Senatoren endnu mere, var den Mistanke, at han blot havde ladet Ridder Monreale ombringe, enten for at bemægtige sig hans Formue, eller for at blive en slem Creditor quit. Ikkun det Sidste kunde være Tilfældet, da Ridderen ikke hørte til dem, som bære deres Formue omkring med sig i rede Penge. Hvad der end kan have bevæget Cola til et saa afgjørende Skridt, som Monreales Henrettelse var; saa fandt han dog for godt at retfærddiggjøre sig desangaaende for den store Mængde, der ikke var utilbøielig til at betragte den Hen-

rettede som en Uskyldig. I denne Hensigt forsamlede han Folket og sagde: "Man maatte ikke bedrøve sig over en Mands Død, som var det fordærveligste blandt alle Mennesker. Stæder og Slotte vare udplyndrede af ham, og meer end to tusinde Mænd og Qvinder havde han enten myrdet eller bortført som Fanger. Til Rom var han kommen, ikke for at opretholde den nærværende gode Forfatning, men for at undergrave den. At vinde Herredømmet over Alle, dette havde været hans eneste Øiemed; kun derfor havde han beviist eller gjengjeldet Tjenester; kun af den Grund havde han gjort sig Umage for at vinde Romernes Tillid. Var hans Plan lykket ham, da vilde han have ødelagt hele Italien. Romerne havde et ædlere Maal, og derfor vilde Gud ikke nægte dem sin Bistand. Ligesom man sigtede Kornet for at Avnerne skulde skilles fra Kjernen, saaledes var den onde Mand bleven straffet med Døden, forat de gode Romere skulde vorde frelste."

Saasnart Gemytterne vare beroligede, gjorde Cola en vis Liccardo (Ricard) de Annibali til Anfører for sine Tropper, en Mand, der udmærkede sig blandt sine Samtidige ved sine militaire Indsigter. Tropperne fik deres Sold meget regelmæssigt betalt; thi heri laae det eneste Middel til at holde dem lydige; man bragte det endog saa vidt, at man kunde overlade det til deres eget Godtbefindende, om de vilde blive, eller ei, saa stort var Soldaternes Tilløb. Imedens nu Liccardo gjorde sin Pligt ved utrættelig at forfølge Colonnaerne, og udførte snart det ene snart det andet lykkelige Foretagende, uden dog at bringe Sagen til nogen Afgjørelse, blev Cola tilbage paa Capitolium, og anvendte sin største Omhu paa at tilveiebringe Alt hvad der behøvedes til Krigens Fortsættelse. Dette sysselsatte ham saameget, at han, der siden Opholdet i Prag og Avignon havde

vænnet sig til et Slags Vellevnet, endog lærte at undvære. Ikke fordi han havde givet Slip paa sin Pragtkjærlighed; dennes Vedligeholdelse kunde maaskee af andre Grunde synes ham nødvendig. Men hvad der ei stod i Forbindelse med denne, det bortfjernede han paa det Samvittighedsfuldeste, og hvo der havde Leilighed til at iagttage ham i Nærheden, kunde ikke andet end rose, hvorledes han kun sysselsatte sig med de almindelige Anliggender, henvendte sine Blikke overalt, commanderede alle Befalingsmænd, bestemte den Maade, hvorpaa enkelte Foretagender skulde udføres; kort, sørgede for Alt, hvorved han kunde bevare Rom for nye Overfald og sikkre sin Regjering en lang Varighed.

Dog, der gives en Tingenes Natur, som selv den samvittighedsfuldeste Statsmand ikke er voxen. Romerne, forhen vante til hellere at tage end at give, vilde vel gjerne være befriede fra en overmodig Adels Undertrykkelse; men, ifølge en Inconseqvents, der kun altfor ofte finder Sted i Livet, vilde de ikke kjøbe deres Frihed med noget Offer. Intet var dem derfor utaaleligere, end de Byrder, som Cola var nødsaget til at paalægge dem, for at kunne bestride Omkostningerne ved Feldttoget. De nyere Tiders Finantskunst, hvor besværlig den ogsaa i anden Henseende kan være, har dog idetmindste den Fordeel, at den, ved at omfatte mange Gjenstande, formindsker Antallet af Forlegenheder, og just derved indeholder en større Menneskelighed. I det fjortende Aarhundrede, da man kun forstod sig paa at lægge Skat paa de første Nødvendighedsartikler, maatte man ofte tage sin Tilflugt til Confiskationer, for at erholde større Summer: den afskyeligste Slags Finantsforvaltning, fordi den med Frugterne tillige bemægtiger sig Træet. Cola troede at skylde den store Hob, at han decimerede de Rige.

Hvad der ei indkom ved de Skatter, der bleve lagte paa Viin og Salt, det vilde han erstatte ved Confiskationer. Medens han altsaa indskrænkede den større Mængde af Romerne i deres Indkomster, angreb han ogsaa det mindre Antal eller de Rige under allehaande Forevendinger, sædvanlig under Paaskud af Mytterie. Det Spil, som han drev i denne Henseende, blev saameget lettere gjennemskuet, jo beredvilligere han var til at skjænke dem Liv og Frihed imod Erlæggelse af en passende Pengebøde. Kun en vis Pannolfuccio di Guido fandt ingen saadan Naade, enten fordi han virkelig havde conspireret imod Senatoren, eller fordi denne troede, eengang at maatte vise bitter Alvor. Pannolfuccio var en rig Mand, agtet af sine Medborgere, og just derfor i deres Dom hævet over en forsætlig Forbrydelse. Hans Død rystede alle Gemytter; dog vovede man neppe at tale derom, saa stor var den Skræk, som Senatoren havde frembragt. Han burde have frygtet denne Stemning, og maaskee gjorde han det virkelig. Idetmindste forandrede han sit hele Væsen, saasnart han havde bragt det saa vidt, at hans Villie gjeldte som Lov. Han syntes fra dette Øieblik at have tabt al indvortes Frihed. Han besad ei længer nogen Sandhedsfølelse; stedse deelt imellem Spot og Alvor, kunde han spottende beklage, beklagende spotte, ligesom hans øieblikkelige Omsindtlighed over den svageste Modsigelse bragte det med sig. Derved skrækkede han nu Alt tilbage fra sig, og blev selv forhadt af sine nærmeste Omgivelser. Allerede skjulte den almindeligste Misfornøielse sig under den dybeste Taushed.

I denne Gemytternes Stemning behøvedes der vistnok ingen stærk Anledning til et almindeligt Frafald; og Cola, der maaskee havde tabt al Bevidsthed, men maaskee ogsaa troede at kunne frelse sig paa denne Maade, gav

blev tilbage i den øverste Gaard, og gav Folket ved Tegn at forstaae, hvor Cola havde forføiet sig hen, og gjennem hvilken Dør han vilde forsøge at undflye. Folket trak sig ufortøvet hen til denne Dør. Men ihvor troløst end Pelliciario havde handlet imod Senatoren, var dog Dennes Fare derved kun lidet forøget; thi da den eneste Bro, over hvilken han kunde undkomme fra Capitolium, stod i Flammer, vare Romerne, ligesaa meget adskilte fra ham, som han fra dem, og man kunde gjøre Regning paa, at Tumulten efter nogen Tids Forløb vilde lægge sig, eller at der endog vilde opstaae Partier. Senatoren vilde altsaa kunne have frelst sig, dersom han havde besiddet mere Koldblodighed og Aandsnærværelse. Hengivelse i sin Skjebne og Uvirksomhed vare ham lige nødvendige; men han manglede begge Dele. Raadvild stod han under aaben Himmel, tog sin Hjelm af, satte den paa igjen, og trykkede den tilsidst ned i Panden, som om han havde fattet den Beslutning at døe med Sværdet i Haanden, da der dog nu eengang ikke var nogen anden Udvei.

Denne ridderlige Stemning var imidlertid ikke af nogen lang Varighed hos en Mand, der havde ladet sig Ridderskabet indpode som et nødvendigt Onde. Han kastede Hjelmen fra sig, og tænkte fra nu af kun paa at frelse sit Liv; og da Ilden havde taget Overhaand, og Capitoliets anden Port allerede var styrtet sammen med frygteligt Bulder, troede han det muligt at tage Flugten i en Forklædning. Han tog altsaa sin Rustning af, sværtede sit Ansigt, iførte sig en gammel Kappe af grovt Klæde, tilhyllede Hovedet med en Hue, som han havde gjort af en Pude, og klippede endog Skjægget af, for at være mindre kjendelig. I denne Dragt gik han igjennem Forhallen midt igjennem Luerne, kom uskadt fra Capitolium, og

raabte, idet han blandede sig imellem Folket, i den campanske Dialect: "Opad, opad! hist er Forræderen!"

Allerede vendte den største Deel af Folket Øinene derop; allerede kunde han haabe at have frelst sig. Men pludselig tordnede en Stemme ham imøde: "Holdt! hvor vil Du hen?" I samme Øieblik blev Huen reven ham af Hovedet. Hvad der endnu mere røbede Senatoren, var Guldarmbaandene, som han havde forglemt at aflægge. Da nu Cola saae, at han var opdaget, søgte han ikke længere at skjule sig. "Nu ja," sagde han, "jeg er Cola di Rienzo." Dette vare hans sidste Ord, og med dem udtalte han en fuldkommen Hengivelse i sin Skjebne. Man greb ham ved Armen, og førte ham, den taalmodig fulgte med, til Leo-Pladsen, hvor man pleiede at dømme Forbryderne, og hvor saa Mangen var bleven dømt af ham. Der herskede en almindelig Stilhed. En Time stod han, uden at blive fornærmet af Nogen, forstummet, med sværtet Ansigt og afklippet Skjæg, med gyldne Armbaand om de slapt nedhængende Arme, i en Underklædning af grøn Silke og i purpurfarvede Skoe, som Baronerne pleiede at bære. Snart betragtede han den Ene, snart den Anden i den ham omgivende Forsamling, ligesom om han vilde sige: Ere I ikke Daarer? — En formelig Dom over ham var umulig; som Folketribun havde han begaaet den store Feil, at lade sig slaae til Ridder, og derved foranlediget Folket til at forlade ham i det afgjørende Øieblik. Som Senator, der vilde tilendebringe Kampen imellem Folket og Adelen, var han bleven til en Tyran, der hverken kunde skaane Folket eller Adelen, og derfor selv tvang det første til at erklære sig imod ham. Aldeles ikke understøttet af sit Aarhundrede, og derved nødt til at indestaae for Alt med sin egen Personlighed, var han kommen til det yderste Maal, hvor romersk Sind maatte fuldende,

hvad der ikke kunde tilendebringes ved nogen Dom af Forstanden. —

I det han nu stod for Alles Øine, traadte Cecco dello Vieccbio først hen til ham, og stødte ham sit Sværd i Livet. Dette Exempel fulgte Notaren Trejo, der huggede ham i Hovedet. Andre vilde erhverve sig den samme Fortjeneste, og gjennemborede ham bag fra. Men da Cola endnu blev staaende opreist, slyngede man et Reeb om hans Been, hvormed man rev ham til Jorden og slæbte ham bort. Enhver, som kunde nærme sig Liget, saarede det endnu underveis; og saaledes, gjennemboret af tusinde Stik, blev det slæbt til St. Marcells-Pladsen, hvor det blev hængt. To Dage og en Nat blev det hængende, som en Gjenstand for alle Gadedrenges Raadhed. Derefter blev det paa Colonnaernes Befaling taget ned og bragt til den saakaldte Austa-Mark, hvor Jøderne toge imod det for at brænde det. Der blev oprettet et stort Baal af tørre Tidsler, hvis Luer saameget hurtigere fortærede hans sidste Levninger, som han i de sidste Aar var bleven temmelig feed.

Saaledes endte Cola di Rienzo, hvis Foretagende mindst kunde vurderes af hans Samtidige, og som man siden ofte har kaldet den sidste romerske Patriot: uden at betænke, at naar Patriotismen ikke skal udarte til Daarskab, en af dens Hovedbetingelser maa være, at man ikke forvexler Tider med Tider, og kun vil det, til hvis Udførelse der ikke fattes Midler. Vistnok en langt vanskeligere Opgave, end den synes ved første Øiekast, og just derfor en Klippe, hvorpaa man kun altfor let kan strande! Men Cola maatte saameget nødvendigere strande derpaa, som han med sin Eiendommelighed havde gjort sig til et Redskab for en fremmed Villie.

Antiochia's Erobring.

1098.

Den vigtigste Begivenhed i Middelalderens Historie er Korstogene. Begeistrede af en religiøs Idee, forlade hele Nationer Hjem og Fædreland. Fyrster stige fra deres Throner, Adelen forlader sine Borge, Landmanden griber til Sværdet, Bisper og Præster vise sig i Vaaben, ja selv det svagere Kjøn, Fyrstinder og adelige Fruer fatte Mod, og følge, uden at agte Fare og Besværlighed, deres Mænd og Sønner til Frelserens Grav. Europa er i Vaaben mod Asien, Jesu Lære i Skrankerne mod Muhameds Lov. At unddrage sig en saadan Kamp vilde have været Skjændsel, at omkomme i den vilde være Matyrdom, og himmelske og jordiske Kroner ventede Seierherren. Store og herlige Bedrifter maatte fødes af saadanne Bevæggrunde, men den navnkundigste Begivenhed i denne erindringsværdige Epoke er vistnok Antiochia's Beleiring og Indtagelse. Vaaben og Krigskunst have siden hiin Tid for en stor Deel forandret sig; men en tro Skildring af disse Begivenheder giver ikke blot Kundskab om Korstogenes og Korsfarernes Aand og deres Maade at kjæmpe paa, men viser ogsaa, hvorledes Menneskene formaae at synke og at stige, at lide og at handle, og hvorledes det, der synes umuligt, lykkes, naar et evigt Maal foresvæver Blikket, og Ønsker og Forhaabninger ikke ere fæstede paa det Timelige. Naar altsaa denne Fortælling frembyder rigt Stof til Eftertanke, vil tillige det Romantiske i Be-

givenhederne fængsle Interessen, og oplöfte Hjertet og Phantasien, idet den belærer Forstanden.

Tre Hære af Korsfarere, den förste under Korsprædikanten Peter Eremit, for en stor Deel bestaaende af Franker, den anden under Præsten Gottschalk, og den tredie under Grev Ericon og Præsten Volkmar, forstörstedelen bestaaende af Tydskere, havde allerede, halv ödelagte af Ungarer og Barbarer, af Nöd og Elendighed, endnu förend de naaede Constantinopel (1096), fundet deres Grav ved Nicæa for Tyrkernes Sværd. Europa havde allerede tabt tre Gange hundred tusinde Krigere, da den egentlige Korshær, bestaaende af de Tapreste, og ledet af de Erfarneste, tiltraadte Toget. I Spidsen for den, med en Anseelse, som han blot skyldte sin Dyd, sit Mod og sin Krigserfarenhed, stod Gottfred af Bouillon, Hertug af Nedre-Lothringen, berömt ved tidligere Krigsbedrifter. Ham ledsagede hans Brödre Eustach og Balduin og hans Fætter Balduin de Bourg. De to Sidste (ligesom Gottfried, af Forsynet bestemte til Konger af Jerusalem) vare dengang simple Riddere, mere besjelede af Attraa efter Herredömme, end af hellig Iver.

80,000 Mand tilfods og 10,000 tilhest fulgte Gottfrieds Faner. Det var de Stridbarste fra en Deel af Nederlandene, fra Lothringen og fra Rhinen, ved Orden og Aand forbundne til en Hær, Kjernen af Adelen og Folket; ikke, som Gottschalks og Peters regellöse Hob, Bærmen deraf.

Hugo af Vermandois, Philip af Frankrigs Broder, en Fyrste fuld af Pragtkjærlighed og Kamplyst, men uden Kraft imod Ulykken, förte Krigerne fra Vermandois og dem, der umiddelbart adlöde hans Broder, til den hellige Kamp. I Spidsen for de krigerske Nor-

manner stod deres Hertug, Wilhelm Conquestors ældste Søn Robert, med Tilnavnet Courteheuse; ubestandig, letsindig og svag, en dadelværdig Fyrste, men en fortræffelig Ridder, hvis glimrende Tapperhed vilde have bragt hans Feil i Forglemmelse, dersom ikke en Fyrstes Feil hvilede saa tungt paa hans Folk.

En anden Robert, Greve af Flandern, der formedelst sine Bedrifter havde Tilnavnet de Christnes Sværd, anførte Flandrerne og Friserne. Dem fra Blois og Chartres ledede Stephan, deres Greve, sin Tids rigeste Fyrste, en Ven af Videnskaberne, Sjelen i Raadet, men uberømt paa Valpladsen. Korsfarerne fra det sydlige Frankrig adløde Raimund af Toulouse og Biskop Adhemar af Monteil, der som apostolisk Legat, og ved sine Dyder og Fortjenester, besad Korsfarernes fortrinlige Tillid. Raimund havde fægtet i Spanien under Cid. Han var en af sin Tids rigeste og mægtigste Fyrster, og besad, uagtet sin Alder, fyrigt Ungdomsmod. Stolt og ubøielig, kunde han ikke taale nogen Modstand. Ubetinget skulde Alt bøie sig under hans Villie, og saaledes blev han hadet af Sine, medens Græker og Saracener priste hans Tapperhed.

De fem sidstnævnte Anførere droge med deres Skarer igjennem Italien, medens Gottfried tog Veien til Constantinopel igjennem Ungarn og Bulgarien. Disse Korsfareres Ankomst vakte ogsaa i Italien den hellige Iver. Bohemund, Fyrste af Tarent, af de normanniske Erobreres Heltefamilie, tog Korset. Ham fulgte 20,000 Fodfolk og 10,000 Ryttere, blandt hvilke Tancred, hans Paarørende, var den tappreste Ridder og det ædleste Menneske. Efterat alle disse Korsfarere havde forenet sig ved Constantinopel, satte de over til Asien (1097), beleirede Nicæa, Kilidge Arslan's

Hovedstad, hvis nylig grundede Rige strakte sig fra Orontes og Euphrat til Bosphorus, og truede Constantinopel med Undergang. Efter en haard Beleiring erobrede de denne Stad, uagtet Kilidge Arslans tappre Forsøg paa at udsætte den, og trængte derpaa i to Colonner længere frem i Lille-Asien. Den af Bohemund anførte blev angreben i Dalen ved Dorile af Arslans hele Magt. Den var sin Undergang nær, da den anden under Gottfried kom den til Hjelp. Arslan gav nu Tegn til Retirade, og stillede sin Hær paa fordeelagtige Høie; men Korsfarerne, besjelede af hellig Iver, lode sig ikke nøie med en halv Seier. De angrebe nu selv de Vantroende, trængte uimodstaaelig op paa Høiene, og det meest glimrende Udfald lønnede deres heltemodige Bestræbelse. Arslan, fuldkommen slagen og adsplittet, formaaede ikke mere at samle nogen ny Hær, og Korsfarerne maatte paa deres videre Marsch til Antiochia vel ikke mere kjæmpe mod Fienden; men desto mere med alle de Besværligheder, som et af Indvaanerne forladt, af Fienden ødelagt, for Vand og Veie blottet Bjergland stillede imod dem. Efterat de havde oversteget Taurus og Amanus, ankom de endelig for Syriens Hovedstad, den over hele Verden berømte Antiochia. Synet deraf forhøiede Korsfarernes Begeistring. Her kaldte Jesu Tilhængere sig allerførst Christne; her udnævnte man Apostelen Petrus til første Hyrde for den vordende Kirke. Utallige Martyrer vare begravne her, utallige Mirakler vare skeete paa dette Sted. Man betragtede Antiochia som Zions ældste Datter, man kaldte den i nogen Tid Guds Stad (Theopolis), og Pillegrimmene besøgte den med ikke ringere Ærefrygt, end Jerusalem selv. Men ikke mindre end i den hellige, var den berømt i den verdslige Historie. Dens Størrelse og Folkemængde, dens

Bygningers Pragt, forskjellige Keiseres Opholdsted, gave den Navn af Orientens Dronning. Beliggende i en skjøn og frugtbar Egn, paa Oronts venstre Bred, ikke langt fra Havet, blev den stedse hyppigt besøgt af Fremmede. Imod Østen begrændsedes den af en fiskerig Søe, der stod i Forbindelse med Oront. Mod Syden laae Forstaden og Daphnes Lund, saa berømt i de hedenske Tider. Ikke langt derfra hævede sig, bedækkede med Haver og Landsteder, Bjergkjæden, der indesluttede Oronts venstre Bred. Imod Nord, paa den høire Bred af denne Flod, saae man en anden Bjergstrækning, kaldet den sorte formedelst sine Skove, og den vandrige formedelst sine Kilder. Langs hen med Antiochia's Mure fløb Orontes mod Vesten, og udgjød sig faa Mile derfra i Havet. Staden var bygget paa Skraaningen af fire Høie, som adskiltes ved en Bæk, der udgjød sig i Oront. Et stærkt Citadel, som laae paa den vestlige Høi, beherskede den. Dens Volde, stærke som Klipper, vare halvanden Miil i Omfang, og bleve ved 360 Taarne, ved brede Grave og ved Oronts Sumper næsten aldeles utilgjængelige. I denne saaledes beliggende og befæstede Stad havde, ved de Christnes Nærmelse, Saracenerne i den omliggende Egn søgt Tilflugt med deres Familier og Skatte. Deres Sultan Baghisian, af Andre kaldet Acuen, en Sønnesøn af Malek-Schuh, befandt sig med 7000 Ryttere og 20,000 Fodfolk inden dens Volde, med den faste Beslutning at forsvare sig til det Yderste.

At angribe en saaledes befæstet Stad, maatte naturligviis synes mange Korsfarere betænkeligt. De sagde, "det vilde være uklogt at begynde en Beleiring ved Vinterens Nærmelse. Ikke Saracenernes Sværd skrækkede dem, men Regnen, Kulden, Hungeren og de deraf opstaaende Sygdomme. Man skulde i de nærmest liggende

Provindser og Stæder oppebie den af den græske Keiser Alexius lovede Bistand, Forstærkningerne fra Occidenten, og Foraarets Tilbagekomst." Med Utaalmodighed hørte de fleste Anførere dette Raad. Adhemar og Gottfried satte sig med Heftighed derimod. "Skulle vi ikke," sagde de, "benytte den Skræk, som vore Vaaben udbrede? Skulle vi give Fienderne Tid til at samle og fatte sig? Vide vi ikke, at de have anraabt Califen af Bagdad og Sultanen af Persien om Hjelp? Ethvert Ophold vil forstærke Muselmændenes Hær, berøve de Christne Frugten af deres Seier. I ville oppebie Grækernes Ankomst; men behøve vi Græker, for at angribe en Fiende, som vi saa ofte beseirede? Skulle vi vente, indtil nyankommende Korsfarere dele Æren og Fordelen med os, uden at have deelt vore Farer og Møisommeligheder? Sømmer det Christi Kjæmpere at frygte Vinterens Strenghed, og troe sig udygtige til at udholde Kulde og Regn? Ere de da som Trækfuglene, der flygte og skjule sig, naar de vente den nære Vinter? Kunde man vel iøvrigt tænke, at Antiochia længe vilde modstaae deres Iver og Tapperhed? Viser ikke Nicææs Erobring, Slaget ved Dorile og saa mangen anden heltemodig Gjerning, hvad Korsfarerne formaae! Hvorfor skulde man frygte Hunger og Mangel! Havde man ikke hidtil i Krigen selv fundet Midler til Krigens Fortsættelse? Seieren tilfredsstillede alle Fornødenheder, og Overflødighed ventede dem i Antiochia, der ei længe vilde tøve med at aabne sine Porte for dem." Denne Tale opflammede de Tappreste og Ivrigste; de, som vare af anden Mening, taug, af Frygt for at synes feige. Antiochia's Beleiring blev besluttet, og endnu samme Dag rykkede Korshæren for dens Mure. Italienerne under Bohemund og Tancred toge deres Poster østlig, lige overfor Paulsporten. Paa høire Side

af dem skillede sig Normannerne, Bretagnerne, Flandrerne og Franskmændene under Hertug Robert af Normandie og Greve Robert af Flandern.

Greven af Vermandois og Greven af Chartres leirede sig nordlig, lige overfor Hundeporten. Fra denne til Oront strakte de Tropper sig, som Raimund af Toulause, Gottfried af Bouillon og Biskoppen af Puy (Adhemar) commanderede. Ved denne Anordning forbleve tre Qvarterer af Staden aabne, og Besætningen kunde ubehindret gjøre Udfald mod Syd og Vest, og drage Forstærkning til sig. Tyrkerne saae ganske rolige paa alt dette. Ingen lod sig see paa Voldene, man hørte ingen Larm i Staden. Korsfarerne holdt dette for Tegn paa Frygt. Forblindede af Haabet om en let Erobring, tilsidesatte de al Forsigtighed, og adspredte sig uordentligt i Omegnen. Overflødigheden paa Levnetsmidler, Syriens skjønne Himmel, Oronts blomstrende Bred, Daphnes Lund, berømt i Fortiden ved Venus og Adonis Tilbedelse, bragte Christi Stridsmænd til at forglemme deres hellige Formaal, og at henfalde til de groveste Udsvævelser. Denne Tilstand benyttede Tyrkerne. Pludseligt og uventet overfaldt de de Adspredte. Ved Spil og Dands, i Vellystens Arme, bleve de dræbte i Hundredtal. De, der søgte Bytte, fandt Slaverie eller Død. De Vantroende slyngede fra deres Volde en stor Mængde christne Hoveder ud i Korsfarernes Leir, der, fulde af Anger over deres Udsvævelser, lovede de Faldne Hevn. Begjerligheden efter at gjøre en Feil god igjen og hevne en Fornærmelse lod dem henfalde til en anden Feil. Uden at have Stiger eller Krigsmaskiner, foretoge de en almindelig Storm. Deres tappre gjentagne Angreb formaaede intet imod de høie og faste Mure. Erfaringen lærte dem endelig ved et smerteligt Tab, at de, for at

bemægtige sig Staden, maatte forskaffe sig ordentlige Angrebsmidler, og fremfor Alt, ved en fuldkommen Indslutning afskjære enhver Forbindelse. De sloge derfor en Skibsbro over Oront, og satte Tropper over paa den høire Bred, for at indeslutte Staden fra Vestsiden. Forskandsninger af Træ bleve opførte i Nærheden af Murene, og Ballister rettede mod Stadens Porte. Hundeporten blev spærret ved store Bjelker og Stene, og for at være sikker mod ethvert Overfald, omgave de deres Leir med Jordvolde. Disse langsomme, af Nøden paabudne Arbeider vare høilig stridende mod Korsfarernes heftige Aand, der ønskede et Slag i aaben Mark. Ikke belavede paa nogen lang Modstand, havde de ved deres Ankomst i nogle Dage tilsat, hvad der havde kunnet ernære dem i Maaneder, og aldeles ikke tænkt paa at beskytte sig mod den forestaaende Vinter. Denne var nu kommen, og Mangelen paa Levnetsmidler blev tillige høist følelig. Alle Arter af Elendighed styrtede sammen paa Korsfarerne. Regnstrømme faldt daglig fra Himmelen. Sletten, der havde lært de Christne Blodagtighed, var bedækket med Vand. Storme og Oversvømmelser bortreve Teltene, Fugtighed slappede hele Leiren, Rust fortærede Sværd og Landser. De Fleste vare næsten nøgne; smitsomme Sygdomme bortreve Mennesker og Dyr, og Dødeligheden blev endelig saa stor, at et Oienvidne siger: der manglede Tid til at begrave de Døde.

I denne almindelige Nød bleve Bohemund og Robert af Normandie udsendte for at tilveiebringe Levnetsmidler og indhente Kundskab om Fienden. De sloge flere fjendtlige Afdelinger, og kom med rigt Bytte tilbage til Leiren. Men snart vare disse Forraad fortærede, nye Afdelinger maatte udsendes, men enhver følgende bragte altid mindre tilbage end de foregaaende. For at gjøre

Ulykken fuldkommen, havde Korsfarerne forsømt at besætte og befæste de vigtigste Stæder, som laae paa deres Vei, og saaledes tabt Forbindelsen med Constantinopel. Pisanernes Flaader fulgte ikke mere Korsfarerne langs med Kysten, og intet Skib landede i Havnen St. Simon, der laae halvanden Miil fra Antiochia. Sort stod Fremtiden for de Christnes Blikke. De fortalte hinanden nye Ulykker og Tab, og især deleshed udbredte den Efterretning, at den danske Kong Svends Søn var bleven dræbt med alle sine Folk af Tyrkerne i Cappadociens snevre Passer, almindelig Bestyrtelse. Hunger og Sygdomme anrettede daglig nye Ødelæggelser. — De faa Levnetsmidler, som nogle Syrier bragte, kunde Soldaten ikke erholde noget af. Suk og Klager opfyldte Leiren; der var ingen Korsfarer, som jo havde Paarørende, Venner og Kamerater at begræde. Alle disse Lidelser forøgedes endnu af et nyt Onde: Desertion fra Hæren. De fleste af Korsfarerne havde tabt Haabet om at erobre Antiochia og faae det hellige Land at see. Nogle søgte Tilflugt mod deres Elendighed i Mesopotamien; Andre trak sig tilbage til de ciliciske Stæder, som vare faldne i de Christnes Hænder. Robert af Normandie begav sig til Laodicea, og vendte først tilbage, efterat han tre Gange i Christi og Religionens Navn var opfordret dertil. Tatice, Alexius General, forlod Leiren med de Græker, som han commanderede. Nogle af de første og tappreste Riddere i Hæren, saasom Vicomten af Melun, gjorde det Samme; ja Peter Eremit selv opgav den Sag, som han havde præket. Stjernernes Nedfalden fra Himlen, siger en Historieskriver, kunde ikke have forskrækket Korsfarerne mere, end hans Bortgang. De sendte Tancred efter ham, der under haarde Ord førte ham og Wilhelm af Melun tilbage. Han maatte sværge paa Evangeliet, at

han ikke mere vilde forlade dem, som han havde opflammet til det hellige Tog, og man fastsatte Morderes Straf for Enhver, der fremdeles vovede at følge det skjændige Exempel, som han havde givet.

Men Dyden selv vilde være flygtet bort fra en Leir, hvor Fordærvelsen herskede. Efter samtidige Beretninger fandtes alle det skjændige Babels Laster hos Zions Befriere. Hunger og Vellyst hvilede i eet Telt. Dødens Billeder skrækkede ikke tilbage fra Udsvævelser i Spil og Drik. Religionens, Fromhedens og Dydens Fortrøstninger bleve forsmaaede af Korsfarerne i deres indbildte Klogskab.

Biskoppen af Puy og de Bedre af Geistligheden forenede deres Bestræbelser, for at forbedre Korsfarernes Sæder. De lode Religionens Stemme lyde imod Udsvævelsen og Umoraliteten, erindrede om de udstandne Lidelser, og skildrede dem som Følger af de Laster og Uordener, hvortil Korsfarerne overlode sig. Et Jordskjælv, et Nordlys, Ting, som vare de fleste Korsfarere ubekjendte, understøttede Geistlighedens Formaninger, og bleve forestillede som Advarsler fra Himmelen. Fasten og Bønner bleve anordnede, for at sone Guds Vrede. Korsfarerne droge i Procession omkring deres Leir, og fra alle Sider tonede Hymner og Poenitentsepsalmer. Alle Kirkens Skrækkebilleder og Trusler bleve opbudne mod dem, som forraadte Christi Sag ved deres Synder. Ogsaa den verdslige Arm bevæbnede sig. Der blev dannet en Ret af de Første af Hæren og Geistligheden, der skulde opsøge og dømme Forbryderne. Dem, som man traf i Drukkenskab, ragede man Haarene af; Gudsbespottere og Spillere bleve brændemærkede med et gloende Jern. En Munk, anklaget for Utugt, og overbeviist ved Ildprøven, blev pidsket med Riis og ført nøgen igjen-

nem Leiren. Men de Skyldiges Antal gik i det Uendelige; de strengeste Tugtelser kunde ikke standse den almindelige Fordærvelse.

De Christnes Nød og Fortvivlelse blev daglig de Beleirede bekjendt ved en Mængde Spioner, som opholdt sig i Leiren. For at befrie Hæren fra dem, faldt Bohemund paa et skrækkeligt Middel. Han lod nogle fangne Tyrker omkomme for Bøddelens Haand, derpaa offentlig stege ved en stor Ild, og tillige bekjendtgjøre, at de christne Fyrster havde besluttet at behandle alle Tyrker og deres Speidere saaledes, og stille Hærens Hunger med deres Kjød.

Denne Handling opfyldte hele Landet med Forfærdelse. Ingen Speider, ingen Muselmand vovede sig mere til de Christnes Leir, og saaledes blev Alt, hvad der foregik i den, skjult for Fienderne.

Adhemar betjente sig af en uskyldigere List. Han lod Landet omkring Antiochia tildyrke og besaae, for saavel at vise de Beleirede, at Intet formaaede at bøie de Christnes Standhaftighed, som ogsaa at betage Hæren Frygten for tilkommende Mangel.

Den sørgelige Vinter var endelig forløben (1098), Sygdommene havde udraset, de armeniske Fyrster og Klostrene sendte Levnetsmidler, og Nøden begyndte at formindskes. Denne gunstige Vendig blev tilskreven Angeren og Omvendelsen, og Korsfarerne takkede Himmelen, fordi den havde bedret dem og gjort dem værdige til sin Beskyttelse og Barmhjertighed. Paa denne Tid kom den ægyptiske Chalifs Gesandter til Leiren. Enhver søgte at unddrage de Vantroendes Blikke ethvert Spor af den udstandne Elendighed. De kostbarste Klæder, de pragtfuldeste Vaaben bleve fremdragne. Riddere og Baroner kjæmpede i Turneringer om Prisen for Styrke og Behæn-

dighed. Man saae kun Feste og Dandse, Alt syntes fuldt af Overflod og Glæde. Gesandterne bleve modtagne af de forsamlede Fyrster i et prægtigt Telt. De dulgte ikke, at deres Hersker længe havde følt Ulyst til at indgaae en Forbindelse med de Christne; at imidlertid de Seire, som de havde tilfægtet sig over Tyrkerne, havde bragt ham paa den Tro, at Gud selv havde sendt dem til Asien, som Værktøier for sin Retfærdighed og Hevn. Deres Herre, den ægyptiske Chalif, var nu tilbøielig til at nærme sig de Christne, og beredte sig til at trænge ind i Palæstina og Syrien med sin Hær. Da han havde hørt, at de blot ønskede at see Jerusalem, lovede han at opreise deres Kirker, beskytte deres Gudstjeneste, og aabne den hellige Stads Porte for alle Pillegrimme under den Betingelse, at de kom ubevæbnede, og ikke opholdt sig der længer end en Maaned. Naar Korsfarerne underkastede sig disse Betingelser, vilde Chalifen være deres ædelmodige Støtte; men dersom de miskjendte hans Venskabs Velgjerning, vilde Ægyptens og Ethiopiens Folkeslag, Alle, der boe i Afrika og Asien fra Herkules Støtter til Bagdads Porte, opfordrede af Prophetens retmæssige Statholder, reise sig og lade Occidentens Krigere føle deres Vaabens Magt. — Denne Tale vakte Forsamlingens Uvillie. En af Høvdingerne stod op, og tildeelte Gesandterne følgende Svar: "Den Religion, hvortil vi bekjende os, har indgivet os den Beslutning, at gjenoprette dens Herredømme i de Lande, hvor den er fremstaaet; til at opfylde vort hellige Løfte behøve vi ikke jordiske Magters Bistand. Vi ere ei komne til Asien for at modtage Love og Velgjerninger af Muselmændene; vi have heller ikke forglemt de Mishandlinger, som vore Pillegrimme have maattet lide af Ægypterne, og mindes endnu, hvorledes de Christne under Chalifen Hakem bleve overleverede til

Bødlerne, og deres Kirker, fornemmelig den hellige Gravs, ødelagte i Bund og Grund. Ja, vi ville besøge Jerusalem; men vi svore ogsaa at befrie det fra de Vantroendes Aag. Gud, der har helliggjort denne Stad ved sine Lidelser, vil dyrkes der af sit Folk. De Christne ville beskytte og beherske den. Siger ham, der har sendt Eder, at han skal vælge imellem Fred og Krig; siger ham, at de Christne for Antiochia hverken frygte Ægyptens og Æthiopiens Folkeslag eller dem fra Bagdad, og at de kun kunne ingaae Forbindelse med Magter, som følge Retfærdighedens Love og Christi Faner."

Taleren havde udsagt hele Forsamlingens Mening og Følelser, imidlertid afviste man ikke ganske Ægypternes Tilbud, men udnævnte Deputerede, som skulde følge dem til Cairo og overbringe Chalifen de Christnes sidste Fredsforslag.

Sultanerne af Aleppo og Damascus, Emirerne af Cæsarea og Hieropolis havde imidlertid samlet en Armee af 20,000 Ryttere, for at undsætte Antiochia. Bohemund og Raimund, som bleve sendte dem imøde, overfaldt dem. Tyrkerne mistede 2000 Mand og 1000 Heste. Staden Harem, hvor de søgte Tilflugt efter deres Nederlag, faldt i de Christnes Hænder. I det Øieblik, da de ægyptiske Gesandter vilde indskibe sig i Havnen St. Simon, bragte fire Kameler dem Hovederne af 200 Tyrker. 200 andre Hoveder kastede Seierherrerne ind i Antiochia, og et stort Antal af dem blev stukket paa Pæle omkring Muren. Paa denne Maade hevnede de Christne den Spot, som Saracenerne paa deres Volde dreve med et Billede af den hellige Jomfrue, som ved et Udfald var faldet i deres Hænder.

Korsfarerne fandt snart Leilighed til at vise deres Tapperhed i en større og besværligere Kamp. En genue=

sisk og pisansk Flaade var løben ind i St. Simons Havn. Efterretningen om dens Ankomst udbredte den meest levende Glæde i Korsfarernes Leir. Et stort Antal af dem løb til Havnen, Nogle for at høre Nyheder fra Europa, Andre for at kjøbe Levnetsmidler, hvortil de trængte. Da de næsten alle kom belæssede og ubevæbnede tilbage, bleve de pludselig angrebne og adsplittede af 4000 Tyrker. Forgjeves ilede Bohemund, Greven af Toulouse og Adhemar til med deres Tropper; de Christne kunde ikke modstaae de Vantroendes Angreb, og maatte trække sig tilbage i Orden. Efterretningen om dette Nederlag udbredte sig snart til de i St. Simon tilbageblevne Korsfarere, og satte Alt i Bevægelse. Gottfried af Bouillon, som Faren altid gav den høieste Magt, befaler strax Høvdingerne og Krigerne at gribe til Vaaben. Fulgt af sin Broder Eustach, begge Robert'er og Hugo af Vermandois, sætter han over Oront, og opsøger Fienden, der forfulgte sine Fordele. Saasnart han faaer Øie paa Saracenerne, byder han de øvrige Høvdinge at følge hans Exempel, og styrter med Sværdet i Haanden midt ind imellem Fienderne. Disse, vante til at stride i længere Afstand med Bue og Piil, kunne ikke modstaae Korsfarernes Landser og Sværd; en Deel flygter mod Bjergene, en anden mod Staden. Sultanen saae fra sit Palladses Taarne de Christnes Angreb og Seier, og udsendte en stærk Afdeling, for igjen at bringe Orden i Fægtningen. Han ledsagede sine Soldater til den Port, som førte mod Broen, lod den spærre bag efter dem, og forkyndte dem, at han kun vilde aabne den for Seierherrerne. Disse nye Tropper bleve slagne og adsplittede. At vende tilbage til Staden blev nu Tyrkernes eneste Haab; men Gottfried, som havde forudseet dette, havde allerede bemægtiget sig en af Høiene, som laae imel-

lem de Flygtende og Stadens Port. Her kom det nu til en ny og blodig Træfning. De Christne opflammedes af den allerede tilkjæmpede Seier, de Vantroende af Fortvivlelsen og de paa Murene forsamlede Indvaaneres Skrig. Frygteligt var Bulderet af denne nye Kamp. Vaabnenes Klirren, de Fægtendes Skrig gjorde det umuligt, længere at høre Anførernes Stemme. Enhver kjæmpede Mand imod Mand; Støvskyer formørkede Kamppladsen. Ingen vidste mere, hvem han traf, Korsfarerne bleve dræbte af deres Venner og Vaabenbrødre. Saracenerne standsede hinanden indbyrdes paa Flugten ved deres Trængsel; mange lode sig dræbe uden Modstand, totusinde fandt deres Grav i Oronts Bølger.

De antiochiske Oldinge, siger et Øienvidne, beklagede, at de havde oplevet Sligt; Mødrene, Vidner til deres Sønners Død, sukkede over deres Frugtbarhed. Massacren varede den hele Dag, og først henimod Aften lod Sultanen Portene aabne, for at frelse de sørgelige Levninger af sine Tropper fra Korsfarernes Forfølgelse. Den christne Hær havde gjort Underværker af Tapperhed. Bohemund, Raimund, Tancred, Adhemar, Balduin de Bourg, Eustach havde overalt viist sig i Spidsen for deres Krigere. Hele Hæren fortalte om Greven af Vermandois og begge Roberters overordentlige Bedrifter. Hertugen af Normandie bestod en Tvekamp med en af de Vantroendes Anførere. "Jeg vier din urene Sjel til Helvedes Magter," raabte han, og kløvede med et Sværdhug hans Hoved lige til Skuldrene.

Tancred fremlyste blandt de Tappreste. Med ægte christeligt ridderligt Sind lod den beskedne Helt sin Staldmester sværge, aldrig at tale om de Gjerninger, som han saae ham fuldføre. Dog uagtet Denne adlød

Befalingen, kunde dog ikke blive skjult, hvad der ofte havde Tusinde til Vidner. Gottfried beviste paa denne Dag sin Duelighed som Feldtherre og sin Styrke og Tapperhed ved Gjerninger, som Historie og Digtekunst prise. Ingen Rustning imodstod hans Sværd; Harnisker, Hjelme og Landser splintredes under hans Hug. En Sarazen af ualmindelig Størrelse angreb ham, og knuste med første Slag hans Skjold. Forbittret hæver Gottfried sig i Stigbøilerne, og træffer den Forvovne saaledes, at det Halve af hans Krop synker til Jorden, imedens den anden Halvdeel, baaren af Hesten ind i Staden, udbreder Skræk og Forfærdelse der.

Uagtet alle herlige Bedrifter, var dog ogsaa de Christnes Tab meget betydeligt. Den samtidige Historie undres over det store Antal Martyrer, der ankom til de Udvalgtes Opholdsted med Kronen paa Hovedet og Palmen i Haanden, og spurgte Gud: "Hvorfor har du ikke forsvaret vort Blod, som vi idag have udøst for dig?" Om Natten begravede de Vantroende deres Landsmænd ved en over Orontes beliggende Moschee, efter deres Skik med de bedste Vaaben og kostbarste Klæder.

Dette Bytte vakte Egennytten hos de Pøbelskarer, der fulgte Hæren. De svømmede over Oront, oprodede Gravene, fratoge Ligene Vaaben og Klæder, afhuggede deres Hoveder, og kom tilbage til Leiren, bedækkede med Silkestoffer og bevæbnede med Skjolde, Landser og kostbare Sværde.

Baroner og Riddere fandt intet Anstødeligt i denne Gjerning. Femten hundrede Hoveder, der bleve baarne omkring i Leiren paa Spydstager og vidnede om de Vantroendes Tab, betragtedes af Alle med Glæde.

De Vantroendes Liig, som svømmede ned ad Oront, forkyndte Pisanerne og Genueserne i St. Si=

mon de Christnes Seier. En Mængde Korsfarere, som i Begyndelsen af Slaget vare flygtede ad Havet til, eller havde skjult sig i Bjergene, og allerede vare begrædte som døde, kom igjen tilsyne, og takkede i Forening med deres Brødre Himmelen for den tilkægtede Seier. Anførerne vilde benytte den Skræk, som de havde indjaget de Vantroende. Moscheen, som stod paa de Vantroendes Begravelsesplads, blev nedreven; og af den og Gravstenene blev opbygget en Fæstning, for at spærre Broen, som førte fra Staden over Oront og tjente de Beleirede til deres Udfald. Raimund, der lod Fæstningen opføre, paatog sig ogsaa at forsvare denne farlige Post. Man vilde befæste endnu et andet nærliggende Punkt, og da Ingen vilde lede dette Foretagende, bød Tancred sig dertil. Han havde intet andet tilbage, end sit Sværd og sin Hæder. Farerne vilde han ene bestaae, til Omkostningerne maatte han samle Pengene hos sine Vaabenbrødre. Alle understøttede hans heltemodige Opoffrelse; snart bleve Arbeiderne, som han ledede, tilendebragte, og Staden saae sig nu aldeles indesluttet. Nu, da Indeslutningen var fuldført, opsnappede man Syrierne, der pleiede at bringe Levnetsmidler til Antiochia. Man lod dem sværge, at de herefter vilde forsyne den christne Hær dermed og skjenkede dem under den Betingelse Frihed og Liv. De Christne erfarede, at Sultanen holdt en stor Deel af sine Heste skjult i en Dal, faa Mile fra Staden; de droge derhen ad ubesøgte Veie, og bemægtigede sig det rige Bytte. Totusinde Heste og lige saa mange Muuldyr bleve i Triumph bragte tilbage til Leiren. Genueserne og Pisanerne havde bragt mange Ingenieurer og Haandværkere med sig, der nu bleve brugte til at lede og udføre Beleiringsarbeiderne. Krigsmaskiner bleve byggede, Antiochia heftigere ængstet og truet fra alle Sider.

Imedens hos Saracenerne Fortvivlelsen traadte i Modets Sted, fordobbledes de Christnes Iver. Mange, der havde bortfjernet sig af Mangel eller Frygt, kom tilbage til Fanerne, og stræbte at udslette Mindet om deres Undvigelse.

Beleirerne undte sig ikke mere nogen Hvile, og brændte af Kamplyst. Qvinderne understøttede Mændenes Tapperhed. Nogle fægtede i Geledderne, andre bragte de Kjæmpende Munition og Levnetsmidler; selv Børnene dannede Hobe, øvede sig i krigerske Bevægelser, og væbnede sig mod Saracenerne. Disse stillede deres Børn imod de Christnes, og ofte kom denne Ungdom i Haandgemæng. Begge Partier opmuntrede deres ved Ord og Gebærder, og toge Deel i Kampen, for at understøtte dem, der syntes at bukke under.

En anden, for Saracenerne frygteligere Milits dannede sig paa samme Tid. Betlerne og Landstrygerne, som fulgte Hæren, bleve brugte til Beleiringsarbeiderne, og tjente under en Høvdings Anførsel, der antog Titelen Betlerkonge. De bleve besoldede af Korsfarernes almindelige Kasse, og saasnart de vare istand til at kjøbe sig Vaaben og Klæder, udstødte Kongen dem af sine Undersaatters Tal, og lod dem træde ind i Hæren. Denne Forholdsregel gjorde hiint Pak til nyttige Bundsforvante, og udrev dem af en fordærvelig Lediggang. Da man beskyldte dem for, at de vanhelligede Gravene og nærede sig af Menneskekjød, vare de en Skræk for de Vantroende. Synet af dem bragte Antiochias Forsvarere til at tage Flugten, og de frygtede Intet saa meget, som at falde i deres Hænder.

Antiochia var nu kommen til den Yderlighed, at Korsfarerne daglig kunde vente dens Overgivelse; da lod Sultanen tilbyde dem en Vaabenstilstand, med det Løfte

at overgive sig, hvis der ikke snart kom Undsætning. Korsfarerne, stedse fulde af overmodig Selvtillid, vare saa ukloge, at modtage hans Tilbud. Neppe havde de ophørt at kjæmpe med Fienderne, saa opstod der imellem Hærens Anførere, der neppe vare enige paa Valpladsen, en saadan Tvedragt, at det nær var kommet til en indvortes Krig. Balduin, Fyrste af Edessa, havde oversendt sin Broder Gottfried, begge Roberterne, Greverne af Vermandois, Blois og Chartres prægtige Foræringer, og uddeelt store Pengesummer til Hæren, men ved Uddelingen forsætlig glemt Bohemund og hans Folk. Mere behøvedes der ikke, for at vække Tvedragt. Bohemund og hans Krigere beklagede sig lydeligt, medens den øvrige Hær opløftede Balduins Gavmildhed. Paa denne Tid faldt et kostbart Telt, som en armenisk Fyrste bestemte for Gottfried, i Bohemunds Hænder, og blev en ny Gjenstand for Uenighed og Forvirring.

Med Stolthed fordrede Gottfried sin Eiendom; Bohemund vægrede sig ved at udlevere den. Nær var denne Uenighedsaand bleven fordærvelig for de Christne, ligesom Achilles Vrede for Grækerne. Allerede var man nær ved at gribe til Vaaben; Christenblod skulde flyde for en saa ussel Strid; da endelig Prindsen af Tarent, forladt af den største Deel af Hæren, og bevæget af sine Venners Bønner, gav Teltet tilbage, og trøstede sig i sin Fortrydelse med Haabet om rigere Bytte.

Medens den christne Hær beskjæftigede sig med disse Stridigheder, havde Antiochia erholdt Levnetsmidler og Forstærkning. Rustet til ny Modstand, brød den nu Vaabenstilstanden, og begyndte Krigen med alle de Fordele, som en altfor let tilstaaet Hvile havde forskaffet den. Efter syv Maaneders Beleiring vilde Antiochia være und-

gaaet Korsfarernes Hænder, dersom ikke List, Ærgjerrighed og Politik havde udvirket for dem, hvad Taalmod og Tapperhed ikke formaaede. Bohemund, der havde fulgt Korstoget, for at samle sig Rigdomme, søgte overalt Leilighed til at udføre sine Hensigter. Balduins Lykke, der havde erhvervet sig Fyrstendømmet Edessa, vakte hans Jalousie og forfulgte ham i Drømme. Han vovede at kaste sine Blikke paa Antiochia, og var saa lykkelig at finde En, der kunde overlevere ham denne Stad. En armenisk Vaabensmeds Søn, ved Navn Phirous, af ustadig og letfindig Characteer, havde, i Haab om at befordre sin Lykke, afsvoret de Christnes Tro. Med den største Kjekhed forenede han den roligste Koldblodighed, og var stedse rede til at gjøre for Penge, hvad man neppe kunde vente af den meest brændende Begeistring. Naar han kunde tilfredsstille sin Vindesyge og Ærgjerrighed, forekom Intet ham umuligt, Intet uretfærdigt. Virksom, klog og indsmigrende havde han erhvervet sig Sultanens Tillid, der raadførte sig med ham og overgav ham tre af de vigtigste Porte. I Begyndelsen forsvarede han dem med Iver; men da han kun høstede liden Nytte deraf, og Forræderiet lovede ham større Fordele, lod han en ufrugtbar Troskab fare. Han havde under Beleiringen oftere havt Leilighed til at see Prindsen af Tarent. Disse to Mennesker gjennemskuede hinanden ved første Blik, og bleve snart fortrolige. Phirous talte om de Fornærmelser, han havde lidt af Muselmændene, han yttrede, hvor ondt det gjorde ham at have forladt den sande Tro, og begræd de antiochiske Christnes Skjebne. Dette var nok for Bohemund til deraf at gjette hans hemmeligste Tanker.

Han roste Phirous for hans Anger og Sindelag, og gjorde ham de største Løfter. Renegaten aabnede nu sit

Hjerte for ham; de svore hinanden en fast Hengivenhed, og lovede at blive i bestandig Forbindelse. Saa ofte de siden saae hinanden, skedte det paa den hemmeligste Maade. Ved enhver Sammenkomst forsikkrede Bohemund ham, at Korsfarernes Skjebne laae i hans Hænder, og at det beroede paa ham selv at erholde de største Belønninger af dem. Phirous forsikkrede paa sin Side, at han ikke havde noget høiere Ønske, end at være Korsfarerne til Nytte, hvem han betragtede som Brødre, og fortalte enten for at vise sin Troskab eller undskylde sit Forræderie, at Jesus Christus havde aabenbaret sig for ham, og raadet ham at overlevere Antiochia til de Christne. Hos Bohemund behøvedes der ikke saadanne Forsikkringer; han troede gjerne, hvad han ivrigt ønskede; og saasnart han var bleven enig med Phirous om Midlerne til Udførelsen, sammenkaldte han Hærens Høvdinge til en Forsamling. Med Kraft og Eftertryk skildrede han de Lidelser, man hidtil havde udstaaet, de endnu større, som ventede dem. Han tilføiede, at en stærk fiendtlig Hær nærmede sig, for at undsætte Antiochia, at Tilbagetog vilde bringe Skjændsel og Fare, og at de Christne blot kunde haabe Frelse ved Stadens Erobring. Vel var den omgiven med faste, ubestormelige Volde, men Seirene bleve ei blot vundne med Vaaben og paa Valpladsen, men ogsaa ved List; og den sidste var ikke mindre ærefuld og vigtig, end den første. Man maatte søge at vinde dem, som man ikke kunde betvinge, og at komme Fienderne i Forkjøbet ved et klogt og dristigt Foretagende. Iblandt Antiochias Indvaanere, som vare deelte ved Religion og Sæder og adskilte ved forskjellig Interesse, maatte der findes nogle, som kunde vindes ved Guld eller Løfter. Det kom her an paa en saa vigtig Tjeneste, at man maatte begunstige ethvert Forsøg. Antiochias Besiddelse syntes ham ei at

være en for høi Priis for den, der kunde være snild eller lykkelig nok til at aabne dens Porte for Korsfarerne.

Bohemund forklarede sig ikke videre, men nogle skinsyge Høvdinge, der maaskee havde samme ærgjerrige Hensigter, gjettede, hvad han havde fortiet. Raimund modsatte sig med Eftertryk Prindsen af Tarents listige Tilbud. "Vi ere alle Brødre og Kamerater," sagde han, "det vilde være uretfærdigt, naar Een skulde høste Frugterne af de fælles Bestræbelser. Hvad mig angaaer," vedblev han, idet han kastede et Blik fuldt af Vrede og Foragt paa Bohemund, "da har jeg ikke giennemvandret saa mange Lande, trodset saa mange Farer, saa ofte udøst mit og mine Krigeres Blod og tilsat mine Skatte, for med Prisen for vore Erobringer at betale et grovt Kunstgreb eller en skjændig List, hvis Opfindelse egner Qvinder." Disse heftige Ord gjorde et stærkt Indtryk paa Krigere, der kun vare vante til at seire med Sværdet og i en Erobring kun agtede Prisen for Tapperhed. De Fleste forkastede Tarentinerens Forslag, og haanede dem ligesom Raimund. Bohemund, Korsfarernes Ulysses, gjorde Vold paa sig selv, og dulgte sin Harme. Smilende forlod han Forsamlingen, overbeviist om, at Nøden snart vilde bringe Korsfarerne til at antage hans Mening. Neppe var han ankommen til sit Telt, førend han udsendte Fortrolige til alle Dele af Leiren, som udspredte de meest foruroligende Efterretninger.

Hvad han vilde, skedte snart; Bestyrtelse udbredte sig blandt de Christne. Nogle af de første Anførere bleve udsendte, for at udforske Sandheden af de Rygter, som løb om i Leiren. De kom snart tilbage med den Efterretning, at Sultanen af Mosul nærmede sig Antiochia med en Hær af 20,000 Mand, som han havde samlet ved Euphrat og Tigris; og denne Hær, som havde truet

Edessa og ødelagt Mesopotamien, var kun endnu syv Dagmarscher borte. Dette Budskab fordobblede Korsfarernes Frygt. Bohemund gjennemløb Geledderne, og forstørrede Faren. Han anstillede sig mere nedslagen og forskrækket end alle de Andre, uagtet han i sit Hjerte var meget rolig og glædede sig ved det Haab, snart at see sine Ønsker opfyldte. Anførerne forsamlede sig paany, for at raadslaae om de Forholdsregler, som man skulde tage i denne farefulde Stilling. Forsamlingen var deelt i to Meninger; den ene Deel vilde, at man skulde ophæve Beleiringen og gaae Sultanen imøde, den anden, at man dertil kun skulde anvende en Afdeling af Hæren, men efterlade den anden til Leirens Forsvar. Allerede vilde man tiltræde den sidste Mening, da Bohemund begjerte at tale. Det blev ham let at bevise, hvorledes begge disse Forslag vilde møde de største Vanskeligheder. Ophævede man Beleiringen, saa kom man imellem Besætningen og en frygtelig Hær; gik kun Halvdelen denne imøde, saa forestod et dobbelt Nederlag. "De største Farer," vedblev han, "omringe os. Tiden iler; imorgen er det maaskee for fildigt, imorgen have vi maaskee allerede forspildt Frugterne af vore Anstrengelser og Seire. Dog nei, jeg kan ikke troe det. Gud, som har ledet os hertil, vil ikke tillade, at vi skulle kjæmpe frugtesløst for hans Sag. Han vil frelse den christne Hær, han vil føre os til sin Søns Grav. Naar I antage de Forslag, som jeg har at gjøre Eder, da vil Korsets Fane imorgen vaie paa Antiochias Mure, og vi skulle drage i Triumph til Jerusalem." Efterat han havde endt, fremviste han Brevene fra Phirous, der lovede at overgive de tre Taarne, som han commanderede, men dog erklærede, at han blot vilde underhandle med Prindsen af Tarent, og forlangte til Belønning, at Denne skulde erholde Herre-

dømmet over Antiochia. Bohemund tilføiede, han havde allerede givet Phirous betydelige Summer; han alene havde erholdt hans Tillid, og gjensidig Tillid var den sikkreste Borgen for det lykkelige Udfald ved et saa vanskeligt Foretagende. "Iøvrigt," vedblev han, "er jeg beredt til at give mit Samtykke, hvis man finder en bedre Udvei til Hærens Frelse; og gjerne vil jeg renoncere paa min Andeel i en Erobring, hvorpaa alle Korsfarernes Frelse beroer." Faren blev hver Dag mere truende; det var vanærende at flygte, uklogt at fægte, fordærveligt at tøve. Frygten seirede over Had og Egoisme. Jo mere de Fornemste i Begyndelsen vare imod Bohemunds Forslag, desto flere Grunde fandt de nu til at antage dem. En deelt Erobring ophørte at være en; en deelt Besiddelse af Antiochia kunde iøvrigt foraarsage en Mængde Uenigheder i Hæren, og lede til dens Undergang. Man gav kun, hvad man endnu ikke havde, man gav det, for at opholde de Christnes Liv. Bedre, at Een vandt ved Alles Bestræbelser, end at Alle gik tilgrunde, for at modsætte sig denne Enes Lykke. Endelig var Antiochias Erobring ikke Maalet for Korstoget; man havde grebet til Vaaben, for at befrie Jerusalem. Ethvert Ophold stred imod den Forventning, som Religionen nærede om sine Stridsmænd, Occidenten om sine tappreste Riddere. Alle Anførere, undtagen den ubøielige Raimund, kom overeens om at skjenke Bohemund Antiochia, og besvore ham, saasnart som muligt at udføre sin Plan.

Strax efterat Krigsraadet var endt, lod Fyrsten af Tarent Phirous underrette om Alt, der da sendte ham sin Søn til Gidsel; og Udførelsen blev fastsat til den følgende Dag. For at gjøre Besætningen tryggere, besluttede man at forlade Leiren og bryde op mod Sultanen af Mosul, men med Nattens Anbrud at vende tilbage under

Antiochias Mure. Nogle Timer før Natten forlode de Leiren under Trompeternes Lyd og med flyvende Faner; men snart vendte de igjen tilbage til Antiochia i den største Stilhed, og gjorde efter Bohemunds Anordning Holdt i en Dal, der laae paa Vestsiden af Staden nær ved de tre Søstres Taarne, som Phirous commanderede. Her aabenbarede man den christne Hær det hemmelige Foretagende, som skulde levere Antiochia i dens Hænder.

Phirous og Bohemunds Anslag var imidlertid paa Punktet til at strande. I det Øieblik, da den christne Hær forlod Leiren, og Alt beredte sig til Anslagets Udførelse, opstod pludselig i Antiochia Rygtet om Forræderie. De Christne og de nye Muselmænd blive mistænkte, man nævner Phirous, man anklager ham imellem sig selv for at være i Forstaaelse med Korsfarerne. Sultanen lader ham kalde til sig, og udsparger ham med forskende Blik; men Phirous Aandsnærværelse adspreder hans Mistanke. Han selv foreslog adskillige Forholdsregler imod de Troløse, og raadede sin Herre at sætte andre Commandanter paa Taarnene. Dette Raad fandt Sultanens Bifald, og han foresatte sig at følge det den næste Dag. Paa samme Tid gav han Befaling at kaste alle Christne i Lænker og at dræbe dem om Natten. Han sendte herpaa Phirous tilbage til hans Post, og roste hans Troskab og Aarvaagenhed.

Ved Nattens Anbrud syntes Alt roligt i Antiochia, og Phirous, som var undgaaet den store Fare, ventede i sit Taarn paa Korsfarerne. Da hans Broder commanderede i et nærliggende Taarn, gik han hen til ham, for at vinde ham for sine Hensigter. "Du veed, Broder," sagde han, "at Korsfarerne have forladt deres Leir, og drage imod Hæren fra Mosul. Naar jeg tænker paa de

Udelser, som de have udstaaet, og Døden, som truer dem, kan jeg ikke andet, end føle en Art Medlidenhed med dem. Du veed ogsaa, at endnu i denne Nat alle antiochiske Christne, efter at have lidt mangfoldige Trængsler, skulle myrdes. Jeg maa beklage dem, jeg kan ikke forglemme, at ogsaa vi bleve fødte som Christne og engang vare deres Brødre." Phirous Tale frembragte ikke den Virkning, som han havde haabet. "Det forundrer mig høilig," svarede hans Broder, "at høre dig beklage Mennesker, der fortjene vor Afsky. Førend Korsfarerne kom for Antiochia vare vi overøste med Lykkens Goder; siden de beleire Staden, føre vi et Liv fuldt af Farer og Urolighed. De Ulykker, som de have draget over os, maae falde tilbage paa deres Hoved. Hvad de iblandt os boende Christne angaaer, saa veed du vel, at de fleste af dem ere Forrædere, der stedse pønse paa at overlevere os til vore Fienders Sværd." Idet han endte, kastede han et truende Blik paa sin Broder. Forræderen saae, at man havde gjennemskuet ham. Den, der ikke vil være hans Medskyldige, er ei længere hans Broder, og istedetfor alt Svar, støder han ham Dolken i Hjertet.

Endelig kom det afgjørende Øieblik. Natten var mørk, en Uveirstorm formerede Mørkets Rædsler, Vinden rystede Tagene; Tordenens Bragen hindrede Bevogterne fra at høre al anden Tummel. Himmelen stod paa Vestsiden i Flammer, og en Komet, der viste sig paa Horizonten, syntes at bebude Korsfarernes overtroiske Aand Timen til de Vantroendes Undergang og Tilintetgjørelse. Med Utaalmodighed ventede de Signalet. Besætningen i Antiochia var sunken i Slummer, Phirous ene vaagede, og pønsede paa dens Fordærvelse.

En Lombarde, ved Navn Pargen, affendt af Bohemund, stiger op i Taarnet paa en Læderstige.

Phirous, der tager imod ham, siger ham, at Alt er beredt, og viser ham, til Pant paa sin Troskab, sin myrdede Broders Liig. Idet de tale om Udførelsen kommer en Officeer af Besætningen med en Lygte til Taarnet, for at undersøge Posten. Phirous skjuler Lombarden, og gaaer da rolig Officeren imøde, der roser hans Aarvaagenhed og bortfjerner sig. Han sendte nu hurtig Lombarden til Fyrsten af Tarent med den fornødne Underretning. Han fortalte ved sin Tilbagekomst, hvad han havde seet, og besvor Bohemund i Phirous Navn, ikke at tøve et Øieblik længere med Udførelsen.

Men pludselig bleve alle Gemytter betagne af Frygt. I Udførelsens Øieblik indsaae de Farens Størrelse; Ingen vil bestige Volden. Forgjeves anvendt Gottfried, forgjeves Fyrsten af Tarent Bønner og Trusler; Anførere og Soldater ere ubevægelige.

Nu bestiger Bohemund selv Læderstigen, i Haab om at de Tappreste ville følge ham; men Ingen gjør Anstalt hertil. Alene kommer han op i Taarnet til Phirous, der gjør ham de heftigste Bebreidelser for hans Nølen.

Hurtig vender Bohemund tilbage til sine Soldater, som han gjentagne Gange forsikkrer, at Alt er beredt til at modtage dem. Hans Ord, endnu mere hans Exempel, hæve endelig deres Mod. Tredsindstyve Korsfarere bYde sig til at storme. De klattre op ad Læderstigen, med Foulcher de Chartres, en af den hellige Krigs Historieskrivere, i Spidsen for sig. Iblandt de tredsindstyve Tappre var Greven af Flandern og mange af de Fornemste. Tredsindstyve Andre trængte sig til, for at følge de Første, efter hvilke kom saa mange og saa overilet, at Stigen gik løs og styrtede ned i Graven med skrækkeligt Bulder. De, som næsten vare komne heelt op, faldt i

deres efterfølgende Kameraters Landser og dragne Sværd. Forvirring og Uorden herske mellem de Stormende, men Hovederne for Sammensværgelsen betragte Alt med roligt Blik. Phirous overgiver dem de tre Taarne, som han commanderer; hans anden Broder finder, ved Tilfælde eller forsætlig sin Død i Tummelen. Den tilbagevendende Rund maa bukke under; de Vagter, som gjøre Allarm, have samme Skjebne. Saaledes falde syv Taarne efter hinanden i de dristige Stormeres Vold. Phirous er utrættelig, for at gjøre sine nye Venner de vigtigste Tjenester. Ved Hjelp af et nedkastet Toug trækker han Stigen til sig igjen, og knytter den til en fastere Muurtinde. Tillige betegner han Bohemund en lille hemmelig Port, og giver ham Haab om, at den kan aabnes indenfra. Prindsen famler om i Mørket, indtil han opdager det rette Sted. Sværd og Øxer blive forsøgte derpaa; Renegaten kommer til Hjelp fra den anden Side, Veien bliver aaben, og Hæren strømmer ind.

Snart seer man Gottfried, Raimund og Hertugen af Normandie, i Spidsen for deres Tropper, i Antiochias Gader. Alle Trompeter skingre, og paa Stadens fire Høie gjenlyder det frygtelige Skrig: Dieu il volt (Gud vil det). Da Larmen begyndte, troede de Christne i Antiochia, at deres sidste Time var kommen, og at Muselmændene nu vilde myrde dem. Disse styrtede halv sovende ud af deres Huse, for at erfare Aarsagen til den Larm, som de hørte, og bleve dræbte, uden at kjende den forræderske Haand, som traf dem. Nogle, der bleve underrettede om Faren, flygtede til den Høi, hvor Citadellet stod, Andre forlode hurtig Staden. Hvo der ikke kunde flygte, faldt under Seierherrernes Hug.

Midt under disse Blodscener tøvede Bohemund ikke med at tage Staden i Besiddelse, og da Dagen op-

randt, saae man hans røde Fane vaie fra det høieste Taarn. Ved dette Syn opløftede Korsfarerne, der vare blevne tilbage i Leiren, et Glædesskrig; hurtig trængte de ind i Staden, for at tage Deel i de Christnes nye Erobring. Blodbadet paa Muselmændene fortsattes med Raserie; de fleste antiochiske Christne, der under Beleiringen havde udstaaet saa meget af de Vantroendes Tyrannie, forenede sig med deres Befriere. De viste de Lænker, hvormed man havde betynget dem, og dette Syn opflammede Seierherrerne til end større Raserie. De offentlige Pladser vare bedækkede med Liig, Blodet flød strømmeviis i Gaderne. Man trænger ind i Husene; religiøse Tegn gjøre de Christne kjendelige; hellige Hymner forkynde Brødrene. Hvad der ei er betegnet med et Kors, bliver en Gjenstand for Raseriet; hvo der ei nævner Christi Navn, bliver uden Skaansel myrdet. I een Nat mistede Antiochia meer end 10,000 Indvaanere. Mange, der vare flygtede ud paa Landet, bleve forfulgte og førte tilbage til Staden, hvor de fandt Døden eller Slaverie.

Sultanen Baghi-Sian, mærkede i Begyndelsen af Tumulten, at han var forraadt; og da han ikke mere vovede at sætte Lid til nogen af sine Officerer, besluttede han at flygte til Mesopotamien. Da han var kommen udenfor Portene, vandrede han uden Ledsagere gjennem Skove og Bjerge, indtil han mødte nogle armeniske Kulsviere. Disse kjendte Fyrsten af Antiochia, og da han var uden Følge, og hans Blik viste Smerte og Kummer, formodede de, at Staden var erobret. En af dem nærmer sig ham, frariver ham Kaarden, og støder ham den i Brystet. Hans Hoved blev bragt til Antiochias nye Herrer, og Phirous kunde nu uden Frygt skue den Mands Træk, som Dagen tilforn endnu kunde lade ham aflive. Efterat han havde erholdt store

Skatte til Belønning for sit Forræderie, vendte Renegaten igjen tilbage til den christelige Tro, som han havde forladt, og fulgte Korsfarerne til Jerusalem. To Aar senere antog han igjen Islamismen, da hans Ærgjerrighed ikke fandt sig tilfredsstillet, og døde omsider afskyet af Christne og Muselmænd, hvis Sag han vexelviis havde forsagtet og forraadt.

Da de Christne vare trætte af at myrde, beredte de sig til at angribe Citadellet; men da det laae paa det høieste Punkt af et fra flere Sider utilgjængeligt Bjerg, vare deres Bestræbelser frugtesløse. De omgave det derfor blot med Soldater og Krigsmaskiner, for at holde Besætningen i Tømme, derpaa udbredte de sig i Staden, og overlode sig ganske til Seierens Ruus. Antiochias Udplyndring havde givet Korsfarerne umaadelige Rigdomme, men af Levnetsmidler fandt de kun lidet, og dog overlode de sig til alskens Fylderie og Umaadelighed. Antiochias Beleiring var begyndt i October 1097, og tilendebragt i de første Dage af Juni 1098. Tre Dage forløb efter denne Begivenhed i Glædens Ruus; men den fjerde var en Skrækkens og Sorgens Dag. En frygtelig Hær af Saracener nærmede sig Antiochia.

Strax i Begyndelsen af Beleiringen havde Bagghi-Sian og Sultanen af Nicæa, Kilidge-Arslan, som de Christne havde berøvet hans Stater, henvendt sig til alle muhamedanske Fyrster om Hjelp imod Occidentens Krigere. Sultanen af Persien havde lovet dem Understøttelse. Paa hans Opfordring, siger Matthæus af Edessa, reiste sig hele Carassan, Medien og Babylonien, en Deel af Lilleasien, og hele Orienten imellem Damascus, Jerusalem, Havet og Arabien, imod de Christne.

Kerbogha, Sultanen af Mosul, commanderede Muselmændenes Hær. Denne Kriger havde længe

fægtet deels for Sultanen af Persien, deels for de andre Prindser af Malek=Schuh's Slægt, der strede om Herredømmet. Ofte slagen, to Gange fangen, var han bleven graa under Krigens Tummel. Gjennemtrængt af Foragt mod de Christne, og fuld af Selvtillid, var han det ægte Billede af den vilde Circasser, som Tasso forherligede. Han saae sig allerede som Asiens Befrier, og drog gjennem Mesopotamien i en Seierherres Glands. Sultanerne af Nicæa, Aleppo og Damascus, Statholderen af Jerusalem, 28 Emirer fra Persien, Palæstina, og Syrien, droge i hans Følge. Muhameds Krigere vare besjælede af Tørst efter Hevn, og svore ved Propheten at udrydde alle Christne. Paa den tredie Dag efter Antiochias Indtagelse opslog Sultanens Hær sine Telte ved Bredden af Oront. De Christne bleve underrettede om hans Ankomst af 300 saracenske Ryttere, der satte igjennem Egnen og trængte frem lige til Stadens Mure. Nu afløstes Glæden af Urolighed og Frygt. Man mærkede, at man ikke havde Levnetsmidler nok, for at udholde en Beleiring. Nogle Anførere bleve sendte til St. Simons Havn og Omegnen, for at borttage alle de Levnetsmidler, som de kunde finde; men da Egnen omkring Antiochia i flere Maaneder var bleven ødelagt, kunde den ikke levere det Tilstrækkelige til Hærens Forpleining. De, der vare udsendte efter Levnetsmidler, bragte ved deres Tilbagekomst først rigtig Skræk imellem de Christne. De vare neppe komne tilbage, førend de Vantroende ogsaa strax angrebe de Christnes Forposter. I denne første Kamp maatte den christne Hær allerede beklage Tabet af nogle af sine tappreste Krigere. Bohemund blev saaret i et Udfald. Tancred og Gottfried gjorde Underværker af Tapperhed; dog de Vantroende nødte de Christne til at inde=

flattede sig i den nys erobrede Stad, hvori de nu selv bleve beleirede.

Korsfarerne, midt imellem Citadellets Besætning og Beleirernes Hær, vare i den farligste Stilling. For at afskjære dem al Forbindelse med Havet, havde Kerbogha affendt 2000 Muselmænd, der bemægtigede sig Havnen St. Simon og de Skibe, som bragte de Christne Levnetsmidler. Ikke længe udeblev Hungersnøden, og snart anrettede denne de største Ødelæggelser imellem Korsfarerne. Strax i Begyndelsen af Beleiringen maatte man opveie de første Fornødenheder med Guld. Et Brød af middelmaadig Størrelse blev solgt for en Besan, og man gav et Pund Sølv for Hovedet af en Oxe, af en Hest eller af et Æsel. Gottfried kjøbte for 15 Mark Sølv en mager Kameel, og for tre Mark en Geed, som til andre Tider den ringeste Soldat vilde have forsmaaet. Midt imellem de fra Saracenerne erobrede Skatte, vare Korsfarerne givne til Priis for alle Elendighedens og Hungerens Rædsler. Efterat de havde slagtet næsten alle deres Heste, vare de nødte til at gjøre Jagt paa de urene Dyr. De gemene Soldater og de Fattige, som fulgte Hæren, nærede sig af Blade og Rødder; nogle fortærede endog Læderet paa deres Skjolde og Rustninger. De Fattigste opgravede Saracenernes Liig, og frarøve Døden dens Bytte, for at friste deres usle Liv. De udtømte Mødre formaaede ei længere at give deres Børn Die, og omkom af Hunger og Fortvivlelse. Fyrster og Riddere, som ellers viste sig stolte og hovmodige, bønfaldt om Næring. Greven af Flandern betlede i Gaderne og Husene om den groveste Føde, som han ofte ei engang erholdt. Meer end een af de Fornemste solgte Vaaben og Tros, for at leve een Dag. Saalænge Gottfried havde Levnetsmidler, deelte han med sine Kamerater; endelig offrede han sin sid-

sit Stridshest, og var nu, ligesom alle øvrige Korsfarere, given til Priis for den meest trykkende Mangel.

Mange Korsfarere søgte nu at undkomme af en Stad, der ikke viste dem andet, end Dødens Billeder; nogle flygtede under tusinde Farer til Havet, andre kastede sig i de Vantroendes Arme, og tilkjøbte sig noget Brød ved at afsværge Christus og Religionen. Soldaterne maatte vel tabe Modet, da de anden Gang saae Greven af Melun flygte, der trodsede Døden paa Valpladsen, men ikke formaaede at udholde Hunger og Elendighed. Før ham var Grev Stephan af Blois undvegen, som bar Korsets Fane og havde Forsædet i Raadet. Han havde, under Paaskud af Sygdom, forladt Hæren to Dage før Antiochias Indtagelse, og da han erfarede Sultanen af Mosuls Ankomst, forlod han hurtig sit Opholdsted Alexandretta, og marscherede med Sine tilbage til Constantinopel. Hans Feighed og Forræderie var hidtil blevet belagt med det rette Navn; men nu, da Sværmeriet fortrængtes af den grændseløse Elendighed, begyndte Mange at misunde hans Skjebne og at følge hans Exempel. Nattens Mørke begunstigede deres Flugt; Nogle styrtede sig ned i Graven, med Fare for at tilsætte Livet, Andre hidsede sig ad Reeb ned over Murene. Hver Morgen saae de Christne sig forladte af en Mængde Kamerater. Disse Undvigelser forøgede endnu deres Fortvivlelse. Man anraabte Himmelen mod disse Feige; man opfordrede den til i det andet Liv at berede dem den forræderske Judas's Skjebne. Ogenavnet "Liniedandsere" besmittede deres Minde, og gav dem til Priis for deres Samtidiges Foragt.

Wilhelm af Tyrus siger, at han ikke vil nævne det store Antal af Riddere, som forlode Christi Sag, da de dog vare udslettede af Livets Bog. De

Christnes Forhandelser imod dem, som havde forladt Korsets Faner, gik kun altfor meget i Opfyldelse; de Fleste omkom af Elendighed, Mange for de Vantroendes Sværd.

Stephan, Greven af Blois og Chartres, lykkeligere end de Andre, kom til Alexius, der nærmede sig Antiochia i Spidsen for en Hær. For at undskylde sin Flugt, afmalede han de Christnes Farer og Lidelser med de sorteste Farver, da Gud havde vendt sig fra dem. Denne Efterretning opfyldte nogle latinske Pillegrimme, som fulgte den græske Hær, med en saadan Fortvivlelse, at de udbrøde i de frygteligste Gudsbespottelser. Jammende spurgte de, hvorfor den sande Gud tillod sit Folks Undergang? hvorfor han lod dem falde i de Vantroendes Hænder, som agtede at befrie hans Søns Grav? Man hørte ikke andet end saadanne Taler iblandt Occidentens Pillegrimme, og fornemmelig udmærkede Bohemunds Broder sig ved sin Fortvivlelse. I sin overvættes Smerte udstødte han flere Gudsbespottelser, end alle de Andre, og kunde ikke begribe Forsynets Hemmeligheder, der efter hans Mening forraadte de Christnes Sag.

"O Gud," udraabte han, "hvad er der blevet af din Magt? Er du endnu den almægtige Gud! hvor er din Retfærdighed? Ere vi ikke dine Børn, dine Krigere? Hvor er den Huusfader, hvor den Konge, som lader Sine gaae under, naar han kan frelse dem. Naar du giver dem til Priis, der fægte for dig, hvo vil da herefter stille sig under dine hellige Faner?" I deres blinde Smerte gjentoge Pillegrimmene alle disse ugudelige Ord. Forvirringen, hvori Fortvivlelsen styrtede dem, gik saa vidt, at efter de samtidige Historieskriveres Beretning, alle Religionsøvelser udebleve, og at i flere Dage hverken Præst eller Verdslig nævnede Jesu Navn.

Alexius, forfærdet ved Alt hvad han hørte, vovede ikke at fortsætte sin Marsch til Antiochia. Han tænkte, siger Anna Comnen, (Alexius Datter), det vilde være dumdristigt at ile en Stad til Hjelp, hvis Fæstningsværker vare ødelagte ved den forrige Beleiring, og hvis Besætning var opreven af Elendighed. Alexius overveiede tillige (siger den samme Historieskriverinde) Frankernes Ubestandighed og Mangel paa Overlæg, deres regelløse Krigsmaade, og den ukloge Adfærd, at lade sig overrumple af Fiender, som de havde beseiret. Han tænkte paa Vanskeligheden i at underrette Korsfarerne om sin Ankomst, og paa den langt større, hvorledes han skulde komme overeens med dem om Midlerne til deres Redning. Alle disse Grunde syntes fornuftige; imidlertid kan man vel antage, at Alexius ikke vilde have havt noget imod, om Krigen paa eengang ødelagde Tyrker og Latinere. Hvorledes det end forholdt sig, hans Beslutning, at vende tilbage til Constantinopel, udbredte Skræk iblandt de bithynske og phrygiske Christne. Der udbredte sig nu det Rygte (og, hvis man vil troe Anna Comnen, paa Alexius egen Foranstaltning), at talrige Hære af Muselmænd nærmede sig. Man troede hvert Øieblik at see dem komme, og Keiserens Soldater ødelagde Egnen, forat de Vantroende, sagde de, ikke skulde finde Noget at ødelægge. Alle Familier, Qvinder og Børn, fulgte Alexius Hær, da han drog tilbage til Constantinopel. De toge for evigt Afsked med deres Fædreland, og beklagede Tabet af deres Formue. Man hørte kun Suk og Klager i denne Hær; den største Smerte viste dog Latinerne, hvis Ønsker vare henvendte til Syrien, og som nu tabte Haabet om at ile deres i Antiochia beleirede Brødre til Hjelp.

Efterretningen om dette Tilbagetog trængte til Antiochia, og formerede endnu Korsfarernes Nedslagenhed. De havde intet Haab mere tilbage; daglig mistede de ved Hunger et stort Antal Krigere; neppe formaaede deres kraftløse Arm at bære Landse og Sværd; de vare ikke istand til at forsvare deres Liv og begrave deres Døde. Midt under denne skrækkelige Elendighed saae man ingen Taare, hørte man intet Suk. Det var saa stille i Antiochia, som om Staden havde været begraven i den dybeste Nat, eller uddød. Selv det Mod, som Fortvivlelsen giver, var udslukt hos Korsfarerne; den mægtigste Naturdrift, Kjærlighed til Livet, svandt daglig mere i deres Hjerter; de frygtede for at møde hinanden paa offentlige Pladser, og skjulte sig i deres Huse, hvilke de betragtede som deres Grave. Taarne og Volde bleve næsten uden Forsvarere. Bohemund, der havde paataget sig Overcommandoen i Staden, søgte forgjeves ved sine Formaninger at opløfte de Christnes Mod; forgjeves lang Trompeterne, forgjeves kaldte Vaabenherolderne til Kamp. Medens Citadellets Besætning og Beleirerne daglig fornyede deres Angreb, bleve de Christne ubevægelige i deres Huse. For at udrive dem deraf, saae Bohemund sig endelig nødt til at stikke flere af Stadens Qvarterer i Brand. Raul af Caen beklager i høittonende Vers disse af Cedere fra Libanon opførte Kirker og Palladser, der prunkede med Marmor fra Atlas, Krystal fra Tyrus, cyprisk Ertz, mnathuntisk Bly og engelsk Jern. Anførerne, der ei længer formaaede at aftvinge deres Soldater Lydighed, havde heller ikke mere Kraft til at give dem noget høit Exempel. De tænkte kun tilbage paa deres Familier, paa deres Slotte og Eiendomme, som de havde forladt, for at drage i en usalig Krig. De kunde ikke begribe den christne Hærs Vanheld, Christi Fienders

Triumph, og vare, som Wilhelm af Tyrus siger, nær ved at beskylde Gud for Utaknemmelighed, fordi han forsmaaede saa store Offere, som man havde bragt til Ære for hans Navn. Matthias af Edessa siger, at Høvdingerne foresloge Sultanen at forlade Staden, naar han tilstædede de Christne at drage frit tilbage til deres Land med Gods og Eiendom. Da de Vantroendes Feldtherre forkastede dette Forslag, fattede Mange, drevne af Fortvivlelse, den Beslutning, om Natten at flygte til Havet; kun Gottfried og Adhemars Formaninger, der viste dem, med hvilken Skjændsel de vilde bedække sig i Europas og Asiens Øine, holdt dem tilbage fra at udføre deres Forsæt.

To Uger vare imidlertid forløbne, Hungeren havde fortsat sine Ødelæggelser, og Sultanen drevet Beleiringen med saameget større Iver, som han haabede snart at blive Herre af Staden. Religiøs Begeistring og Overtro havde styrtet de Christne i en Afgrund af Elendighed; Overtroen alene kunde opløfte deres Mod og bringe dem Hjelp i den skrækkeligste Fare. Daglig fortalte man hinanden i den christne Hær Aabenbaringer, Spaadomme og Mirakler. Den hellige Ambrosius havde aabenbaret sig for en ærværdig Præst, og havde forkyndt ham, at de Christne, efter at have straft alle deres Fiender til Jorden, skulde drage seierrige ind i Jerusalem, og der af Gud erholde Belønningen for deres Bedrifter og Anstrengelser. En lombardisk Geistlig havde tilbragt en Nat i en Kirke i Antiochia, og der seet Jesum Christum med den hellige Jomfrue og Apostlen Petrus. Guds Søn var fortørnet over Korsfarernes Opførsel, forkastede deres Bønner og overlod dem til en velfortjent Skjebne; men Naadens Moder var sunken for sin Søns Fødder, hendes Taarer og Sukke havde formildet Forløserens Vrede,

"Staa op," sagde herpaa Guds Søn til den lombardiske Præst, "gaa, og forkynd mit Folk, at jeg forbarmer mig over det; forkynd de Christne, at deres Frelses Dag er kommen, naar de vende tilbage til mig."

De, for hvem Gud saaledes aabenbarede sig, erklærede, at de, for at bevidne deres Sanddruhed, vilde nedstyrte sig fra det høieste Taarn, gaa midt igjennem Luer, eller give deres Hoved til Priis for Bøddeløxen. Der behøvedes ikke saadanne Beviser, for at overtyde Mennesker, der vare tilbøielige til Overtro, og nu i den høieste Fare og Nød vare saameget mere lettroende. Anførernes og Krigernes Indbildningskraft blev opflammet af de Løfter, som man gjorde dem i Himmelens Navn. Haabet om en bedre Fremtid opløftede deres Mod. Tancred svor som en tapper og brav Riddersmand, at ville vedblive at arbeide paa Jerusalems Befrielse, saalænge tredsindstyve Kammerater vilde følge ham. Gotfried, Hugo, Raimund, begge Roberter forbandt sig til det Samme. Hele Hæren fulgte sine Anføreres Exempel, og svore at kjæmpe og at lide, indtil Befrielsens Dag var oprunden for Jerusalem.

Midt under denne gjenopvaagnende Begeistring kom to Deserteurer tilbage til den christne Hær, og fortalte, at da de vilde flygte fra Antiochia, var den ene bleven standset af sin i en Fægtning dræbte Broder, den anden af Jesus Christus selv. Forløseren havde lovet at befrie Antiochia. Den dræbte Kriger havde svoret at staae op af sin Grav med alle i Kampen Faldne, for at stride tilligemed de Christne. For at fuldende Himmelens Forjættelser, udsagde endelig en Præst af Marseilles Bispedømme, ved Navn Peter Barthelemy, i Feldtherrernes Raad, at den hellige Andreas tre Gange havde aabenbaret sig for ham i Søvne, og sagt ham: "Gaa

til min Broder Peters Kirke i Antiochia. "Naar du graver i Jorden ved Alteret, vil du finde Jernet af den Landse, der aabnede Forløserens Side. Dette Frelsens Redskab vil efter tre Dage vise sig for hans Folk. Baaret i Spidsen for Hæren, vil det bevirke de Christnes Befrielse og gjennembore de Vantroendes Hjerte."

Adhemar, Raimund og de øvrige Høvdinge troede, eller syntes at troe Aabenbaringen. Snart udbredte denne Efterretning sig i Hæren. "Intet er umuligt for de Christnes Gud," sagde Soldaterne mellem hinanden; de troede iøvrigt, at Jesu Christi Ære udkrævede deres Redning, og at Gud maatte gjøre Mirakler, for at frelse sine Tilhængere og Forsvarere.

Ved tre Dages Faste og Bøn forberedte den christne Hær sig til den hellige Landses Opdagelse. Paa den tredie Dags Morgen vandrede tolv Korsfarere, udvalgte af de ærværdigste Geistlige og Riddere, til den hellige Peters Kirke, fulgte af et stort Antal Arbeidere med de fornødne Værktøier. Man begyndte at opgrave Jorden under Alteret. Den dybeste Stilhed herskede i Kirken; hvert Øieblik troede man at see det vidunderlige Jern funklé. Hele Hæren, forsamlet udenfor den tillukkede Kirkes Porte, ventede med Utaalmodighed Udfaldet. Graverne havde allerede arbeidet i adskillige Timer, og vare komne tolv Fod dybt, uden at Landsen viste sig. De arbeidede indtil Aften; endnu fandt de Intet, og Korsfarernes Utaalmodighed steg bestandig høiere. Endelig gjør man i den mørke Nat et nyt Forsøg. Medens de tolv Vidner bedende knæle ved Randen af Gruben, styrter Barthelemy sig derind, og kommer nogle Øieblikke derpaa frem igjen med det hellige Jern i Haanden. De Omstaaende oploftе et Glædesskrig, Hæren udenfor Portene gjentager det, snart lyder det fra alle Dele af Staden. Jernet,

hvortil alle Forhaabninger ere knyttede, bliver i Triumph forevüst Korsfarerne, og synes dem at være et himmelsk Vaaben, hvormed Gud selv vil adsprede sine Fiender. Alle Gemytter oplæftes: man tvivler ei mere om Himlens Beskyttelse. Begeistringen giver Hæren nyt Liv, hver Enkelt Kraft og Styrke. Man glemmer Hungerens Rædsler, Fiendernes Mængde. De meest Forsagte tørste efter de Vantroendes Blod; Alle forlange med stort Skrig at blive førte i Slag.

Hærens Høvdinge, som havde vakt denne Begeistring, tænkte nu paa at benytte den. De sendte Peter Eremit, som Begeistringen havde grebet meer end nogen Anden, til Sultanen, og foresloge ham en Tvekamp eller en almindelig Træfning. Modtagen med Foragt i de Vantroendes Leir, talte han desuagtet med Høihed og Selvfølelse. "De christne, i Antiochia forsamlede Fyrster," begyndte Peter, idet han henvendte sig til Overhovedet for de Vantroende, "sende mig hid, for at kræve Retfærdighed af Eder. Disse Lande, vædede af Martyrernes Blod, have engang tilhørt christne Nationer, og da alle Christne ere Brødre, saa ere vi komne til Asien, for at hævne den Skjændsel, som er tilføiet de Forfulgte, og forsvare Christi og hans Disciples Efterladenskab. Himlen har, for at straffe de syriske Stæder, for et Øieblik overgivet dem til de Vantroende; men vider, at den Høiestes Vrede har lagt sig; vider, at de Christnes Bod og Taarer have vristet Sværdet fra den guddommelige Retfærdighed, og at Hærskarernes Gud har reist sig, at kjæmpe for os. Desuagtet ville vi endnu tale Fredens Ord til Eder. Jeg besværger Eder i den almægtige Guds Navn, at forlade Antiochias Gebeet og vende tilbage til Eders Land. De Christne love Eder ved mig, ikke at foruroelige Eders Tilbagetog. Vi ville bede til Gud, at

han rører Eders Hjerter og aabner Eder vor Troes Sandhed. Hvor kjært vil det være os, om Himlen værdiges at bønhøre os, at vi kunne kalde Eder Brødre og slutte en evig Fred med Eder! Men hvis I forsmaae Fredens Lykke og Christi Religions Velgjerninger, saa maa Sværdet afgjøre vor Sags Retfærdighed. De Christne ville ikke overraske, de ville ikke stjæle Seieren; de overlade Eder Valget af Kampen." Peters faste Blik hvilede nu paa de Vantroendes Overhoved. "Udvælg," sagde han, "de Tappreste af din Hær, og lad dem kjæmpe mod et lige Antal Korsfarere; kjæmp du selv imod en af de christne Fyrster, eller giv Tegnet til almindeligt Slag. Hvad du end vælger, skal du snart erfare, hvilke Fiender du bekjæmper, og hvo den Gud er, som vi tjene."

Sultanen, der kjendte Korsfarernes Stilling, men ikke den Hjelp, som de havde erholdt i deres Nød, var høist forundret over dette Sprog. Han forblev nogen Tid stum af Forbauselse og Raserie; endelig fandt han Ord, og sagde til Peter: "Vend tilbage til dem, der sendte dig, og siig dem, at det sømmer sig Overvundne at modtage, ei at foreskrive Betingelser. Usle Landstrygere, kraftløse Væsner, Skyggebilleder kunne kun indjage Qvinder Frygt; Asiens Krigere lade sig ei skrække af tomme Ord. De Christne skulle snart erfare, at den Jord, hvorpaa vi træde, tilhører os. Imidlertid vil jeg have Medlidenhed med dem, og dersom de ville erkjende Muhamed, da kunde jeg forglemme, at denne af Hunger ødelagte Stad allerede er i min Vold. Jeg kunde overlade dem den, give dem Vaaben, Klæder, Brød og Qvinder, kort Alt, hvad de mangle; thi Koranen befaler os at tilgive dem, som underkaste sig dens Lov. Siig dine Kamerater, de skulle ile og endnu idag gjøre Brug

af min Naade, imorgen vilde de kun forlade Antiochia ved Sværdet. Det vil da vise sig, om deres korsfæstede Gud, der ikke kunde forløse sig selv fra Korset, vil frelse dem fra den Skjebne, som er dem beredt." Saracenerne yttrede det meest levende Bifald ved disse Ord, som opflammede deres Fanatisme. Peter vilde svare, men Sultanen af Mosul lagde Haanden paa Sværdet, og gav Befaling at man skulde jage de uforskammede og forblindede Tiggere bort. De christne Gesandter begave sig hurtig paa Hjemveien, og kom derved, da de gik igjennem de Vantroendes Hær, flere Gange i Fare for at blive dræbte. Ved sin Tilbagekomst gjorde Peter de forsamlede Fyrster og Baroner Regnskab for sin Sendelse, og nu rustede Alt sig til Kamp. Vaabenherolder gjennemfore de forskjellige Dele af Staden, og man lovede de utaalmodige Krigere at føre dem i Slag den følgende Dag.

Præster og Biskopper formanede de Christne til at gjøre sig værdige at kjæmpe for Christi Sag. Hele Hæren gjennemvaagede Natten under Bøn og fromme Gjerninger. Fornærmelser bleve tilgivne, Almisser uddeelte; alle Kirker vare fulde af Krigere, der ydmygede sig for Gud og bønfaldt om Tilgivelse for deres Synder. Om Aftenen havde de endnu fundet Levnetsmidler, og denne uventede Overflødighed blev betragtet som en Art Vidunder. Korsfarerne styrkede sig ved et tarveligt Maaltid. Hvad der endnu blev tilovers i Antiochia af Brød og Meel, blev mod Slutningen af Natten anvendt til et Messeoffer. Efterat hele Hæren havde skriftet, nød den med alle Tegn paa Fromhed det hellige Sacrament. Endelig frembrød Dagen; det var Apostlerne Petri og Pauli Fest. Antiochias Porte aabnedes, den hele christne Hær drog ud, afdeelte i tolv Skarer, til Minde om de tolv Apostler.

Hugo, skjøndt svækket af en langvarig Sygdom, viste sig i de forreste Geledder, og bar Kirkens Fane. Alle Fyrster, Riddere og Baroner vare i Spidsen for deres Krigere. Greven af Toulouse alene stod ikke i Rækkerne; et Saar holdt ham tilbage i Antiochia, og man gav ham det Hverv, under Slaget at holde Citadellets Besætning i Tømme. Raimund af Agile, en af Korstogets Historieskrivere, bar den hellige Landse, og fremviste den for Krigerne. Ved hans Side vandrede Adhemar, og forkyndte Korsfarerne Bistand af de af Gud forjættede himmelske Hærskarer. En Deel af Geistligheden gik i høitjdeligt Tog foran Hæren, og sang Krigspsalmen: "Herren reiser sig, og hans Fiender henveires." De Bisper og Præster, som vare blevne tilbage i Antiochia, stode paa Voldene, omringede af Qvinder og Børn, velsignede Korshæren, og bade med opløftede Hænder til Gud, at han vilde frelse sit Folk og gjøre Fiendernes Stolthed til Skamme. Orontes Bred og de nærliggende Bjerge syntes at svare paa deres Bøn, og gjenløde af Krigsraabet: Gud vil det! Gud vil det!

Under Opmuntring og Bøn rykkede den christne Hær nu frem paa Sletten. Naar man blot betragtede dens elendige Udvortes, lignede den mere en overvunden, end en til Seier dragende Hær. Mange af Korsfarerne vare næsten nøgne; de fleste Riddere og Baroner gik tilfods. Nogle rede paa Æsler og Kameler, og mærkeligt er det, at Gottfried af Bouillon var nødt til paa denne Dag at laane en Hest af Greven af Toulouse. Man saae i Geledderne syge og af Hunger udtærede Soldater, som neppe kunde komme af Stedet, og som kun opretholdtes af Haabet om at seire eller døe for Jesum Christum.

Hele Egnen omkring Antiochia var bedækket af saracenske Krigerhobe. De Vantroende havde deelt deres Hære i femten Skarer, og opstillet disse trinformigt. I Midten af disse Skarer stod Sultanens, som en armenisk Historieskriver siger, lig et utilgjængeligt Bjerg.

Den saracenske Feldtherre, som ikke ventede noget Slag, troede i Begyndelsen, at de Christne kom, for at anraabe hans Medlidenhed. En sort Fane, som vaiede fra Citadellet i Antiochia, det aftalte Tegn, oplyste ham om, at han ikke havde med Bønfaldende at gjøre. Totusinde af hans Hær, som forsvarede Overgangen over Broen fra Antiochia, bleve sammenhugne af Greven af Vermandois. De Flygtende bragte Skræk i Feldtherrens Telt, der just spillede Skak. Sultanen af Mosul, der nu vel indsaae, at han havde skuffet sig med falsk Tryghed, lod Hovedet hugge af en Overløber, som havde forkyndt ham Stadens nærforestaaende Overgivelse, og tænkte nu alvorligt paa at bekjæmpe en Fiende, som var i Forbund med Fortvivlelse og Begeistring. Ved sin Udmarsch fra Antiochia havde den christne Hær vendt sig mod Vesten, til den Egn, hvor Bjergstrækningen nærmer sig Orontes. Den stod paa et udbredt Rum, halv indesluttet af Bjergene, og udstrakte sig paa Sletten indtil en halv Miil fra Antiochia. Hugo, begge Roberter, Greven af Hennegau satte sig i Spidsen for den venstre Fløi. I Spidsen for den høire stod Gottfried, understøttet af Eustach, Balduin du Bourg, Tancred og Reinhold af Toul. I Centrum stod Adhemar med Gaston af Bearn, Raimbaut af Oranien, Wilhelm af Montpellier og Amengeu d'Albret. Bohemund commanderede Reservecorpset, beredt til at ile hen, hvor Hjelp skulde behøves.

Sultanen, der saae Korsfarernes Anordninger, befalede Sultanerne af Nicæa, Damascus og Aleppo at marschere omkring Bjergene, derpaa rykke op langs med Orontes, og at postere sig imellem den christne Hær og Antiochia; tillige stillede han sin Hær i Slagorden, for at modtage de Christne og tilbagedrive deres Angreb. En Deel af den var opstillet paa Høiene, en Deel paa Sletten. Dens høire Fløi commanderede Emiren af Jerusalem, dens venstre en af Acuens Sønner. Han selv blev holdende paa en Høi, hvorfra han kunde overskue begge Hæres Bevægelser, for derefter at uddele sine Befalinger. I det Øieblik, da Slaget skulde begynde, blev Sultanen betagen af Frygt. Han lod foreslaae de christne Fyrster, for at undgaae det almindelige Blodbad, at udvælge et Antal Riddere, som skulde kjæmpe med lige saa mange Saracener.

Dette Forslag, som han Dagen tilforn havde haanet, kunde ikke antages af Høvdinge for en Hær, der glødede af Iver og trygt haabede paa Seieren. De Christne tvivlede aldeles ikke om, at Himlen vilde erklære sig for dem, og denne Overbeviisning gjorde dem uovervindelige.

I deres Begeistring ansaae de de naturligste Begivenheder for Mirakler, som forkyndte dem deres Vaabens Triumph. En Ildkugle, der Dagen tilforn var faren igjennem Luften og sprungen i Saracenernes Leir, syntes dem en Forløber for Seieren. Da de droge ud af Antiochia, forfriskede en let Regn den brændende Luft, og blev i deres Øine et Tegn paa Himmelens Yndest. En stærk Vind, som begunstigede deres Kastespyds Flugt og standsede de fiendtlige, syntes dem den himmelske Vredes Storm, der havde reist sig, for at adsprede de Vantroende.

Besjelet af denne Overbeviisning, ventede den christne Hær fuld af Utaalmodighed Kampens Begyndelse. I største Orden nærmede den sig Fienden. Dyb Taushed herskede paa Sletten, hvorpaa de Christnes Vaaben skinnede. Man hørte kun Anførernes Stemmer, Præsternes Psalmer og Adhemars Opmuntringer. Pludselig begynde Saracenerne Angrebet. De afskyde først deres Pile, og styrte da med barbarisk Hylen ind paa Korsfarerne. Uagtet det heftige Angreb, bliver deres høire Fløi snart dreven tilbage og gjennembrudt af de Christne. Mere Modstand fandt Gottfried paa venstre Fløi; men endelig bringer han den til at vakle, og Geleddene komme i Uorden. I det Øieblik, da Kerboghas Tropper begyndte at vige, styrter Sultanen af Nicæa, der var marscheret omkring Bjergene og derpaa langs op med Orontes, i Ryggen af de Christne, og truer at tilintetgjøre Bohemunds Skare. Korsfarerne, der kjæmpede tilfods, kunde ikke modstaae de saracenske Rytteres første Angreb. Hugo den Store, underrettet om Bohemunds Fare, forfølger ikke de Flygtende videre, men iler Reserven til Hjelp. Nu forøges Kampen med det heftigste Raserie. Kilidge Arslan, der havde flere vanærende Nederlag og Tabet af sine Stater at hevne, kjæmpede som en Løve i Spidsen for Sine. En Esqvadron af 3000 jernbepantserede saracenske Ryttere bragte Skræk og Forvirring i de Christnes Geledder. Greven af Vermandois Fane blev tagen, gjenerobret og bedækket med Korsfareres og Vantroendes Blod. Gottfried og Tancred, der vare ilede Hugo og Bohemund til Hjelp, viste deres Styrke og Tapperhed ved mange Vantroendes Død. Sultanen af Nicæa, som ingen Ulykke kunde bøie, modstod endnu bestandig de Christnes Angreb. Midt i Fægtningens Hede lod han kaste

brændende Trøske i det tørre Krat og Græs paa Sletten. Ilden, som deraf opstod, indhyllede de Christne i en Hvirvel af Flammer og Røg; deres Geledder kom et Øieblik i Uorden; de saae og hørte ikke mere deres Anførere. Sultanen af Nicæa var nær ved at høste Frugterne af sin List, og Seieren truede med at vende Korsfarerne Ryggen.

I dette Øieblik, sige Historieskriverne saae man en Skare komme ned af Bjerget. Foran den droge tre Riddere, som vare hvidklædte og bare lyse glindsende Vaaben. "Seer," raabte Biskop Adhemar, "den himmelske Bistand, som er forjættet Eder. Himlen erklærer sig for os. De hellige Martyrer, Georg, Demetrius og Theodor, ville fægte med os." Ethvert Øie vender sig blot mod den himmelske Skare. Ny Iver besjeler Korsfarerne, der ere overbeviste om, at Gud selv kommer dem til Hielp. Krigsraabet, Gud vil det, lader sig høre, ligesom i Begyndelsen af Slaget. Qvinderne og Børnene paa Antiochias Mure forhøie ved deres Skrig og Opmuntringer Korsfarernes Mod. Præsterne hæve uophørlig deres Hænder mod Himmelen, og takke Gud i Psalmer for den Bistand, som han sender den christne Hær. Hver Korsfarer bliver en Helt, Intet kan længere modstaae deres Angreb. I et Øieblik blive Saracenerne bragte til at vige paa alle Punkter; de fægte ei mere i Orden. De søge atter at samle sig bag en Bæk og paa en Høi, hvorfra deres Horn og Trompeter klinge. Greven af Vermandois angriber dem i dette sidste Tilflugtsted og bringer dem fuldkommen i Uorden; og snart søge de deres Frelse i Flugten. Oronts Bredder, Skovene, Sletterne og Bjergene ere bedækkede med Flygtninge, som have kastet Vaaben og Bagage fra sig. Kerbogha, der allerede havde forkyndt Chalifen af

Bagdad og Sultanen af Persien de Christnes Nederlag, flygtede til Euphrat, ledsaget af faa Soldater. Adskillige Emirer havde taget Flugten, endnu førend Slaget var tilende; Tancred og nogle Andre forfulgte, paa de Overvundnes Heste, lige indtil Natten, Sultanerne af Damascus og Aleppo, Emiren af Jerusalem og de adspredte Levninger af den saracenske Hær. Seierherrerne satte Ild paa en Forskandsning, hvor det flygtende Fodfolk havde kastet sig ind. Et stort Antal Muselmænd omkom i Luerne. Efter flere samtidige Historieskriveres Beretning faldt 100,000 af de Vantroende i Slaget. Af Korsfarerne mistede 4000 Livet paa denne ærefulde Dag; de bleve satte iblandt Martyrerne.

De Christne fandt Overflødighed i Fiendernes Leir, 1500 Kameler, et stort Antal Heste faldt i deres Hænder. De beundrede den orientalske Pragt, og gjennemløb fulde af Forundring Kongen af Mosuls Telt, der glimrede af Guld og Ædelstene, og, deelt i lange Stræder og omgivet af høie Taarne, lignede en befæstet Bye. De behøvede flere Dage for at bringe Byttet til Antiochia. Det var umaadeligt, og enhver Korsfarer saae sig, som Albert af Aix bemærker, langt rigere, end da han forlod Europa. Saracenernes Leir viste tilfulde, at mere Pragt og Glimmer end sandt Mod der havde havt sit Sæde. De gamle Krigere, Malek-Schuhs Vaabenbrødre, vare næsten alle omkomne i de Borgerkrige, som i flere Aar ødelagde Seleucidernes Rige. Hæren, der kom Antiochia til Hjelp, var sammensat af nye, i Hast hvervede Tropper og af avindsyge Nationer, der stedse vare rede til at føre Vaaben imod hinanden. De 28 Emirer, som fulgte Kerbogha, vare indbyrdes uenige, og erkiendte neppe en Overherres Magt, da derimod blandt de Christne paa denne Dag herskede den største Enighed.

De forskjellige Dele af deres Hær fægtede paa eet Punkt, og understøttede hinanden gjensidig, medens Kerbogha havde deelt sine Kræfter. Han viste i dette Slag, og især deelesheд i de Begivenheder, som gik foran det, mere Overmod end Duelighed. Ved sin langsomme Marsch forsømte han Leiligheden til at understøtte Acuen og overfalde Korsfarerne; altfor vis paa Seieren, betænkte han siden ikke, hvad Begeistring og Fortvivlelse formaae. Disse to mægtige Drivfjere forhøiede Frankernes naturlige Mod. Den skrækkelige Elendighed, hvori de vare bragte, gjorde dem uovervindelige, og deri bestod det hele Underværk.

Da Faren var forbi, vakte den hellige Landse, der i Slaget havde givet Korsfarerne en saa høi Tillid, ikke mere deres Tilbedelse, og tabte sin vidunderlige Indflydelse. Da den var forbleven i Greven af Toulouses og Provençalernes Hænder, og bragte disse saa mange Gaver, vilde de andre Folkeslag ikke lade dem beholde Fordelene af et Vidunder, som paa eengang forøgede deres Anseelse og Rigdomme. Der opstod Tvivl angaaende Landsens Ægthed, og Avind og Misundelse bevirkede, hvad i et mere oplyst Aarhundrede Fornuften vilde have udrettet. Seieren ved Antiochia forekom Saracenerne at være en saa overordentlig Begivenhed, at adskillige af dem faldt fra deres Prophet. Citadellets Besætning, fuld af Skræk og Forbauselse, overgav sig allerede Aftenen efter Slaget til Raimund. Trehundrede af den antoge den christelige Tro, og mange forkyndte i de syriske Stæder, at de Christnes Gud var den sande Gud.

Efter denne mærkværdige Seier gjorde Tyrkerne ingensteds mere betydelig Modstand; den syntes dem at

være en Himmelens Dom. I det følgende Aar (1099) erobrede de Christne Jerusalem, og udvalgte Gottfried af Bouillon til dets Konge. Bohemund herskede i Antiochia, Balduin i Edessa. Korstogets Øiemed var opfyldt, den hellige Grav befriet, de Christnes Herredømme grundfæstet i Palæstina. Næsten i 90 Aar forbleve de i Besiddelse af Jerusalem. Efter det ulykkelige Slag ved Tiberias erobrede Saladin det (1188), og stødte den sidste Konge fra en Throne, der, gjort vaklende ved Splid og Tvedragt, og aldrig i rette Øieblik understøttet af den fjerne Occident, ikke formaaede at holde sig længere, og som Europas mægtigste, klogeste og tappreste Monarker, Frederik Rødskjæg, Philip August og Richard Løvehjerte forgjeves stræbte at gjenoprette.

Hertuginden af Valiere.

Født 1644; † 1710.

Uagtet Hertuginden af Valiere hverken har erhvervet sig Fortjenester af Verden, eller udmærket sig ved glimrende Dyder eller afstikkende Laster, dvæler man dog gjerne nogle Øieblikke ved hendes Livs Historie, deels fordi den er nøie forbunden med en af de mærkværdigste Monarkers, deels fordi den gjør os bekjendt med en Qvinde, der uden alle legemlige Yndigheder fængslede et af de sandseligste Mennesker, holdt sig reen og fri for de Feil, som man kan bemærke hos de fleste Personer, der have befundet sig i lignende Forhold, og allerede i sit Livs Sommer ombyttede Verdens meest glimrende Hof med et eensomt Kloster.

Demoiselle Valiere var paa den Tid, da hendes Historie begynder at blive bekjendt, Æresdame hos Hertuginden af Orleans. Her saae hun Kongen flere Gange, og yttrede med den hende egne Utvungenhed og Naivitet, at han behagede hende, og at hun hjerteligt ønskede, at han ikke var en Konge. Ludvig, der efter en smertelig Skilsmisse fra en tidligere Elsket havde bragt Politiken et Offer og formælet sig med Infantinden af Spanien, kom, da han i dette Ægteskab ikke fandt hvad han ønskede, meget ofte til Hertuginden af Orleans, for her at adsprede og more sig i en Kreds af aandrige Herrer og Damer. Engang, da Kongen var mørk og i ondt Lune, og beklagede sig over, at hans Hjerte nu ingensteds fandt Tilfredsstillelse, sagde Hr.

de Roquelaure, den meest underholdende Mand ved Hoffet, der havde ledsaget Kongen til Hertuginden, spøgende, at han kjendte en Pige, som elskede Kongen lidenskabeligt, skildrede hende paa en høist comisk Maade, fortalte tusinde Ting, som hun havde sagt og ikke sagt, og forsikkrede, hun havde erklæret, at hun for sit Hjertes Roligheds Skyld maatte skye Kongens Nærværelse. Denne Fortælling morede Kongen og hele Selskabet; Enhver tilføiede sine Bemærkninger og spottede den taabelige Pige, der, uden at være berettiget til slige Fordringer enten ved sin Skjønhed eller ved sin Herkomst, vovede at elske en Konge, til hvis Yndest Hoffets skjønneste Damer beilede. Endelig spurgte Kongen om sin ubekjendte Elskerindes Navn. Man nævnte ham en vis Demoiselle Valiere; men da hun ei var tilstede, kunde man ikke opfylde hans Ønske, at gjøre hendes personlige Bekjendtskab, og han maatte oppebie en eller anden gunstig Leilighed.

Nogle Dage derpaa besøgte Kongen igjen Hertuginden af Orleans. Da han ved Afskeden traadte ud af Værelset, gik en smuk Pige forbi, og Kongen, der erindrede sig, hvad Roquelaure havde fortalt ham om Valiere, yttrede, at han ønskede det maatte være hende. I det nu hans Ledsager Roquelaure erklærede, at det ei var Valiere, gik denne forbi. "Det er hende, Sire," raabte han, og pegede paa hende. Tillige vendte han sig til Valiere, og sagde, saa alle Tilstedeværende hørte det: "Kom dog nærmere, min Smukke, med Deres forelskede Øine, der kun finde Monarker skjønne." Da denne Spot satte hende i en Forlegenhed, hvoraf hun ikke vidste at hjelpe sig ud, stræbte Kongen at berolige hende, og talte saa forbindtligt med hende som muligt. Men iøvrigt fandt han intet hos hende, som havde kunnet behage ham, uagtet han syntes at misbillige, at man drev

Spot med hendes Kjærlighed, der i ethvert Tilfælde fortjente Skaansel og Overbærelse.

Den Tanke at blive elsket af denne Pige uden alt Haab, uden alle egennyttige Bihensigter, syntes at have glædet Kongen, thi han ønskede at gjøre hendes Lykke, og sagde til Greven af Guiche, at han vilde gifte Valiere med en af hans Venner. Da Greven ytrede, at hans Ven elskede Skjønhed, svarede Kongen: "Det er vel sandt, Valiere er ikke smuk; men jeg vil søge at forskjønne hende med Guld." Dog snart blev han nærmere bekjendt med hende, og opgav nu den Idee at aftræde hende til en Anden.

Nogle Dage efter hiint høist flygtige Bekjendtskab gik han igjen til Hertuginden, opsøgte her Valiere, og talte med hende i to Timer. Han følte sig saa tilfredsstillet ved hendes Underholdning, at han snart gjorde af Tilbøielighed, hvad han hidtil blot havde gjort af Taknemmelighed. Han fandt stedse meer og meer, at Valiere ikke var hans Kjærlighed uværdig, nærede en Lidenskab, hvorved han følte sig lykkelig, og tænkte blot paa Leiligheder til at see sin Elskede og paa Midler til at underholde og more hende. For at undgaae al Opsigt, besøgte han Hertuginden af Orleans saa ofte som muligt, og dette skedte virkelig saa hyppigt, at man i Almindelighed troede, at hun var Gjenstanden for hans Kjærlighed. Disse Besøg varede længere end en Maaned, og Tid efter anden forefaldt Noget, hvorved Kongens Kjærlighed til Valiere mere og mere røbede sig. Hertuginden, der smigrede sig med den Tanke, at det var hende selv, som Kongen hyldede ved sine flittige Besøg, kunde i lang Tid ikke overtydede sig om, at Valiere var Gjenstanden for hans Tilbøielighed, førend adskillige Begivenheder aabnede hendes Øine. Saaledes kom

Kongen engang med Greven af Guiche til Hertuginden; og da han ikke fandt Valiere, spurgte han, hvor hun var. Da man fortalte ham, at hun besøgte en syg Veninde, blev Kongen inderligen rørt, sprang i Øieblikket op og ilede afsted, for selv at føre hende tilbage. Ved denne Leilighed sagde Greven af Guiche smilende til Hertuginden: "I Sandhed, dersom Kongen ikke er forelsket, saa er han det ædleste Menneske i hele Kongeriget."

Jo sikkrere Hertuginden havde troet, at Kongen hyldede hendes Yndigheder, og jo mere smigrende den Tanke var hende, at have gjort en saadan Erobring, desto ubehageligere maatte det være hende at see sig skuffet og berøvet denne Triumph ved en af sine Æresdamer. Da meget naturligen en Deel af hendes Vrede traf Valiere, greb hun begjerlig en forefaldende Leilighed til at give sin Ømfindtlighed Luft, og lade den misundte Medbeilerinde føle hendes Harme. Da Valiere uvilkaarligen havde fornærmet en af Hertugindens Veninder, dadlede hun hende i Manges Nærværelse høit og bittert derfor, og saavel hun som hendes stolte Veninde alluderede satirisk til hendes Kjærlighed til Kongen. Valiere var færdig at forgaae af Smerte og Skamfuldhed, og bortfjernede sig saa snart det var muligt, for at give sine Taarer frit Løb.

Man talte endnu om hende, da Kongen munter og oprømt traadte ind. Men snart forvandlede hans Munterhed sig til Alvor, da han saae Valiere træde ind igjennem en anden Dør af Værelset med en Mine, der tydeligt røbede hendes dybe Kummer. Han nærmede sig hende, og sagde, da han bemærkede hendes forgrædte Øine: han interesserede sig for varmt for hende, til at han ei skulde spørge om Aarsagen til hendes Kummer. Det var naturligt, at hun ikke fortaug ham det, som hun i denne Stemning vel ogsaa vilde have betroet en

Anden, der havde taget mindre Deel i hendes Skjebne. Kongen der maatte frygte for ei at kunne skjule sin Brede, forlod Hertuginden i Øieblikket, men vendte endnu samme Aften tilbage, ledsaget af Enkedronningen og adskillige Hofdamer. Enkedronningen bar et lige saa kostbart som skjønt forarbeidet Armbaand. Kongen bad hende at overlade ham det imod et andet, og hun, der ikke var vant til at afslaae sin Søn nogen Bøn, overlod ham det øieblikkeligt. Nu var alle Damernes Forventning spændt paa det heftigste; som om et andet gyldent Æble skulde bortskjenkes, ventede de med Utaalmodighed og med afvexlende Frygt og Haab, for hvem den nye Priis vilde erklære sig. Adskillige Damer gave at forstaae, at Armbaandet ikke vilde være dem nogen ubehagelig Foræring, og især deleshed ledede Hertuginden, da Selskabet saa temmelig var skilt ad, Samtalen igjen paa Armbaandet, og var uudtømmelig i at rose det. Valiere rødmede, og søgte at bortfjerne sig saa snart som muligt. Hertuginden, der havde bemærket hendes Forvirring, gav en anden Æresdame et Vink til at følge efter og iagttage hende. Neppe var hun kommen paa sit Værelse, førend hun satte sig ned, betragtede Armbaandet med det inderligste Velbehag, og bedækkede det med tusinde Kys. Allerede vilde hun forvare det, da hun blev opskrækket af sine Drømmerier ved et Skrig af Damen, som var fulgt efter hende. Men hun fattede sig i Øieblikket, og erklærede hende, at hun havde opdaget Kongens Hemmelighed, Sagen var delicat, og hun havde Grund til at tie. Uagtet Damen lovede hende det, holdt Valiere det dog for raadeligt at underrette Kongen derom, og skrev paa Stedet til ham, hvad der var forefaldet.

Den følgende Morgen besøgte Kongen Valiere, underholdt sig længe med hende, og foreslog hende at for-

lade Hertugindens Huus; men da hun frabad sig dette, maatte hun idetmindste love ham at vise sig rigt smykket i Hertugindens Værelse. Det skedte, og saasnart hun kom, spurgte denne hende, hvorfra hun havde disse Sager. "Jeg," svarede Kongen stolt, "har foræret hende dem."

Fra denne Tid af gjorde Kongen saa liden Hemmelighed af sin Tilbøielighed for Valiere, at han paa en Spadseregang med de første Hofdamer, da man blev overfalden af en Regnbyge, bød hende Armen og lod de øvrige Damer staae. Men endnu var det ikke kommet til en formelig Erklæring. Kongen, i hvis Character dog laae intet mindre end Undseelighed, bar længere end en Maaned paa denne Erklæring, indtil han endelig i Versailles Parc fandt en passende Leilighed dertil. Han gjorde hende de høitideligste Løfter om evig Kjærlighed, og snart lykkedes det ham at besetre et Hjerte, der allerede i lang Tid slog ham imøde.

Hertuginden, i hvis Huus Valiere bestandig boede, kunde det ikke undgaae, at hendes Forhold til Kongen bestandig blev mere inderligt. Jo heftigere Kongens Ligegyldighed smertede hende, desto mere ønskede hun at lade Valiere føle sit Had. Derfor henvendte hun sig til Dronningerne, og beklagede sig over, at Kongen gjorde hendes Huus til Skuepladsen for sine Amouretter. Naturligviis fandt Dronningerne hendes Dadel meget grundet, og disse tre Damer besluttede eenstemmigen, da de dog nu ikke kunde yttre deres Uvillie mod Kongen, at lade Valiere komme, og paa det eftertrykkeligste tilkjendegive hende deres Mishag. En Dag, da man vidste, at Kongen havde Forretninger, der nødvendigen krævede hans Nærværelse, besøgte Dronningerne Hertuginden. I Øieblikket lod man Valiere kalde, og dadlede hende saa

føleligt, overøste hende med saa krænkende Bebreidelser, at hun, betagen af Anger og Skamfuldhed, paa Stedet fattede den Beslutning at gaae i et Kloster og der ende sit Liv. Uden at skrive Kongen et Ord derom, begav hun sig ufortøvet til Klosteret Chaliot, og ilede, saasnart hun havde betraadt det, til et eensomt Værelse, for her at give Smertens og Angerens Taarer frit Løb.

Kongen gav just den spanske Gesandt Audients, da han erholdt Efterretningen om Valieres Afreise. Iblandt Kongens Følge befandt sig Marquien af Sourdis, hvem man meldte denne Efterretning. "Er Valiere gaaet i Kloster?" sagde Marquien halvsagte til den, som bragte ham Efterretningen. Kongen, der blot havde hørt Ordet Valiere, vendte sig øieblikkelig til Marquien, og spurgte, hvad han sagde om Valiere? Naturligviis fortalte han, hvad han nys havde hørt. Kongen geraadede i den kjendeligste Urolighed, lod Gesandten i Øieblikket træde ud, og raabte efter en Vogn; men da hans Utaalmodighed ikke tillod ham at vente, kastede han sig paa en Hest, og ilede til Chaliot. Dronningen, der saae ham ile bort, forsøgte at holde ham tilbage og giøre Forestillinger mod hans Beslutning. Dog da han ikke hørte hende, men viste hende tilbage, maatte hun lade sig nøie med at sige til ham med spansk Alvorlighed: "I Sandhed, Sire, De er ikke synderlig Herre over Deres Lidenskaber!" — "Er jeg ikke Herre over mine Lidenskaber," svarede Kongen, idet han kastede et mørkt Blik paa hende, "saa haaber jeg dog at være Herre over dem, der handle imod min Villie."

Ganske udmattet ankom Kongen til Chaliot, og spurgte efter Valiere, der ogsaa snart viste sig bag Gitteret med alle Kjendetegn paa den dybeste og meest levende Smerte. Efterat han igjen havde fattet sig, sagde

han bevæget: "De synes kun at bekymre Dem lidet om de Mennesker, der elske Dem." Valiere vilde svare ham; men Taarerne, der strømmede fra hendes Øine, hindrede hende i at tale. Længe sadde Begge i stille Smerte hos hinanden. Endelig kom det til gjensidige Erklæringer, der efter lang Beden paa den ene, og efter lige saa lang Vægring paa den anden Side, endtes med, at Valiere besluttede at ledsage Kongen tilbage i Vognen, som var fulgt efter ham til Chaliot. Underveis tilbød Kongen hende et Hotel og en Hofstat; men hun afslog dette Tilbud, da hun gjerne vilde undgaae al Opsigt. For imidlertid at sikkre hende mod Hertugindens Mishandlinger, førte han hende selv tilbage til hende, og bad hende at sørge saaledes for hende, som han ønskede at der blev sørget for en Pige, der var ham dyrebarere end hans eget Liv. Hertuginden svarede temmelig tørt: "De paalægger mig en meget behagelig Pligt, Sire; jeg skal gjøre, hvad Deres Majestæt befaler mig, og betragte Valiere, som om hun var Deres Datter *)."

Faren for at tabe den Elskede havde gjort hende endnu dyrebarere for Kongen. Han besøgte hende endnu oftere end tilforn, og gjorde hende de rigeste Foræringer, saa at sige under Hertugindens Øine. Ofte bad han hende indstændigt at modtage et Hotel og en Hofstat. Længe vægrede hun sig; men endelig, da hun saae, at hendes Forhold til Kongen nu engang ikke var nogen Hemmelighed mere, gav hun sit Samtykke, og Kongen skjenkede hende Hotel Biron, for hvis beqvemme og pragtfulde

---

*) Je la regarderai comme une fille qui vous appartient, et Ordspil, som ei lader sig udtrykke paa Dansk, da vi ikke eie et Ord, der, som fille, betegner baade Pige og Datter.

Indretning han selv sørgede med stor Iver. Kongen viste sin vedvarende Kjærlighed ved en stadig Opmærksomhed, ved rige Foræringer, og især deles hed ogsaa derved, at han ikke blot ophøiede hendes Broder, der var lokket til Hoffet ved det almindeligt udbredte Rygte om hans Søsters Forbindelse med Kongen, til en anseelig Post, uden at hans Fortjenester berettigede ham til store Fordringer, men ogsaa giftede ham med en af de rigeste Arvinger, hvis Haand selv en Prinds ei vilde have afslaaet.

Saamegen Taalmodighed og Resignation der end laae i Dronningens Characteer, kunde hun dog ikke undertrykke Naturens Bevægelser og forblive ligegyldig, naar hun maatte dele et Hjerte, der tilhørte hende alene, med en Medbeilerinde. Hun sørgede, græd, klagede, martrede sig, uden at forandre Tingenes Gang. Engang klagede hun sin Kummer for Marquis de la Fuente, der levede som spansk Gesandt ved det franske Hof, men erholdt istedetfor al Trøst det Svar: "Det maa ikke forundre Deres Majestæt, Deres egen Fader bærer sig ikke anderledes ad." Da Dronningen virkelig følte fiint og ganske overlod sig til Skinsygens bittre Følelser, havde hendes Kummer endelig til Følge, at hun blev syg. Kongen besøgte hende, og blev saa rørt ved Synet af den Lidende, at han ikke kunde tilbageholde sine Taarer. Da en af Dronningens Kammerfruer saae, hvor rørt han var, og at han stræbte at dølge det, sagde hun: "Nei, Sire, skjul ikke disse Taarer; ved dem vil Dronningen erholde sin Sundhed igjen." Kongen var virkelig meget bevæget; men paa hans Forhold til Valiere havde denne Stemning ingen Indflydelse.

Imidlertid blev dog hans Omgang med Valiere afbrudt, da ogsaa han selv paa denne Tid blev angreben af en heftig Sygdom. Saa gjerne hans Elskede vilde

have været om ham, tillode dog Lægerne det ikke, da de troede at maatte skaane Kongen for enhver heftig Sindsbevægelse. Efter adskillige i den største Urolighed henlevede Dage bedrede det sig med Kongen, og nu skrev hans Elskede til ham, forsikkrede ham om sin inderligste Deeltagelse, og yttrede, at hun med den største Utaalmodighed saae det Øieblik imøde, da han vilde lade hende kalde. Kongen modtog dette Brev med den største Glæde, lod hende hente den følgende Morgen, og da just ved hendes Ankomst adskillige Prindser og mange Hofmænd gjorde ham deres Opvartning, bortfjernede han øieblikkeligen disse, for uforstyrret at kunne give sit Hjertes Følelser frit Løb. Ved de ømmeste Kjærtegn og de inderligste Omfavnelser holdt de Elskende sig skadesløse for den lange Fraværelse. For Kongen havde dette Besøg den Følge, at han paany blev syg, og for hans Elskede den, at hun ni Maaneder derefter nedkom med en Datter, som siden er bleven bekjendt under Navnet Demoiselle Blois. Dog efter nogen Tids Forløb kom Ludvig sig igjen, vendte tilbage i sin Elskedes Arme, og ophøiede hende paa samme Tid til Hertuginde af Valiere.

Da Valiere virkelig kun besad faa legemlige Yndigheder, havde flere Damer, der langt overgik hende, om ei i Aand, saa dog i Skjønhed, smigret sig med Haabet om at fængsle Kongen. Men alle deres Forsøg vare frugtesløse; Kongen forblev sin Elskede tro. Ogsaa holdt Valiere sig for saa vis paa hans Hjerte, at hun ikke yttrede den mindste Skinsyge, ja endog selv besøgte en Dame, der tydeligt nok havde forraadt sine Hensigter paa Kongen, og beviste hende tusinde Artigheder. Kongen mishagede denne fuldkomne Mangel paa Skinsyge, som han udledte af Mangel paa inderlig Kjærlighed, og der opstod en lang Tvistighed, der omsider endtes med en

Forsoning, hvorved de Elskende bleve endnu hjerteligere forbundne.

Iblandt alle de Damer, som ønskede at vinde Kongen, betragtede ingen Valieres Lykke med mere Skinsyge og Misundelse, end Grevinden af Soissons. Ved enhver Leilighed røbede hun sit hemmelige Had til hende; og engang, da Valiere erholdt Audients førend en af de fornemste Damer, kunde hun ikke afholde sig fra at sige til sin Nabo, Hertuginden af Vantadour: "At Valiere halter, har jeg længe vidst, men for blind havde jeg dog ikke anseet hende." Valiere, som hørte denne Yttring, beklagede sig hos Kongen, og denne blev saa ophragt, at han vilde forvise Grevinden fra Hoffet, og først forandrede sin Beslutning, da Hertugen af St. Agnan, som skulde forkynde hende hendes Forviisning, forestillede ham, at hun dog var den fortjente Cardinal Mazarins Niece, og idetmindste med Hensyn hertil kunde gjøre Fordring paa nogen Skaansel. Disse Forestillinger formildede Kongen noget, og han lod sig nøie med ved den allerførste Leilighed at tilkjendegive Grevinden sin Unaade ved en høist skjødesløs og næsten uartig Behandling.

Det samme Had, som Grevinden af Soissons bar til Valiere, nærede ogsaa Hertuginden af Orleans, hendes forrige Herskerinde, der endnu bestandig ikke kunde glemme, at en saa ubetydelig Pige havde skilt hende ved en Erobring, som hun troede fuldkommen vis. Lignende Sindelag og lignende Interesse forenede begge Damer til eet og samme Øiemed, og disse tilligemed Marquien af Vardes, Grevindens Yndling, og Greven af Guiche, Hertugindens Tilbeder, sluttede en formelig Alliance, og udkastede den Plan at styrte Valiere og lede Kongens Tilbøielighed paa en anden Gjen-

stand. Længe kunde man ikke blive enig om Valget af Midlerne, og adskillige Forslag bleve forkastede som farlige. Endelig fattede man den Beslutning at skrive til Dronningen, opægge hendes Skinsyge endnu mere, og opmuntre hende til at gjøre alt muligt, for at befrie sig fra sin Medbeilerinde; man troede saameget mere at kunne love sig et heldigt Udfald, som man tilfulde kjendte hendes Sindelag. Marquien af Vardes skrev et fransk Brev, hvori han ikke undlod at forstærke Dronningens Skinsyge, og opfordrede hende til at gjøre Alt hvad der stod i hendes Magt, for at tilintetgjøre en Forbindelse, hvorved hun blev vanæret i hele Verdens Öine. Dette Brev oversatte Greven af Guiche paa Spansk, Marquien afskrev det med fordreiet Haand, og lagde det, da han den følgende Dag besøgte Dronningen, uformærkt i hendes Seng. Ulykkeligviis faldt dette Brev i Hænderne paa en af Dronningens Kammerfruer, som afleverede det, ikke til Dronningen, men til Kongen. Den ved dette Tilfælde saa naturlig foranledigede Tanke, at man satte Alt i Bevægelse, for at skille ham fra hans Elskede, gjorde hende endnu dyrebarere for Kongen. Saa frugtesløst dette Foretagende var, lige saa unyttig var det, at Hertuginden af Orleans og Grevinden oftere foranstaltede Feste, til hvilke de indbøde den skjønneste Pige ikke blot ved Hoffet, men maaskee i hele Kongeriget. Ludvig saae hende, uden i mindste Maade at forandre sit Sindelag imod Valiere.

Saa ømt han bestandig elskede hende, blev han dog snart nødt til at udsætte sig for den Mistanke, at hans Kjærlighed var kjølnet. Dronningen laae farlig syg efter en virkelig eller opdigtet uheldig Nedkomst. Hun selv frygtede sin Død, og hele Hoffet, men især deelesthed Enkedronningen, der ikke et Dieblik forlod hendes Seng, tog den

meest levende Deel i hendes Skjebne. Ogsaa Kongen var ikke ligegyldig derved, men besøgte sin syge-Gemalinde gjentagne Gange. Nu, troede hun, var det den beqvemmeste Tid at bevæge Kongen til at opfylde hendes varmeste Ønske, og hun fattede Mod til i Enkedronningens og sin Skriftefaders Nærværelse at bede ham, at han dog vilde bevise hende den eneste Naade, at bortgifte Valiere. Saa lidet Kongen ellers var vant til at lade sin Villie bøie, havde han dog ikke Mod til under disse Omstændigheder ligefrem at afslaae hendes Bøn, uagtet han heller ikke formelig tilstod hende den. Vilde Valiere formæle sig, sagde han, saa vilde han ikke have noget derimod; man skulde blot foreslaae et passende Partie. Dronningens Venner fæstede deres Øine paa den omtalte Marquis de Vardes, en af Hoffets smukkeste og artigste Cavalerer; men han elskede Grevinden af Soissons, og afslog Tilbuddet under det Paaskud, at han ikke havde Lyst til at lade sig smedde i Ægteskabets besværlige Baand. Lige saa koldt forkastede Valière dette Forslag, og beklagede sig bittert for Kongen, at han havde ladet gjøre hende et saadant Tilbud, og yttrede sin Frygt for at have tabt hans Kjærlighed. Kongen kunde kun berolige hende ved at fortælle, under hvilke Omstændigheder han havde givet sit Samtykke til at man gjorde hende dette Forslag, og ved hellig at forsikkre, at han havde gjort Regning paa, at hun standhaftig vilde forkaste alle Tilbud af denne Art.

Jo mere Valiere befæstede sig i Kongens Kjærlighed, desto virksommere var Misundelsen for at styrte hende, og da man saae, at det var umuligt at drage Kongen fra hende, søgte man at rive hende fra ham, idet man fattede et Anslag imod hendes Liv. Thi herfor ansaae man i Almindelighed et natligt Indbrud i hendes Hotel,

hvis Følger bleve forebyggede ved hendes lille Hunds Vagtsomhed; og denne Omstændighed foranledigede Kongen til at give hende Vagt og en Huushovmester, som var forpligtet til at smage enhver for hende bestemt Spise. —

Saa lidet der ved de omtalte Foretagender af Valieres Fiender var forandret i hendes Forhold til Kongen, lige saa lidet udrettede Hertug Mazarin, Pater Anat, Kongens Skriftefader, og Enkedronningen. Hertug Mazarin, som spillede den Hellige, bad Kongen om en Privataudients, der ogsaa meget gjerne blev ham bevilget. Kongen, som havde staaet i den Formening, at han vilde betroe ham Ting af stor Vigtighed, forbauseds ikke lidet, da han ikke talte om andet end en Aabenbaring, og i Guds Navn forkyndte ham, at han vilde afstedkomme Kongerigets Undergang, naar han ikke ophævede sin Omgang med Madame de Valiere. Kongen svarede ikke andet, end at han hjertelig beklagede hans Sindssvaghed og raadede ham at bruge Nyseurt. Lige saa lidet udrettede Pater Anat, Kongens Skriftefader. Denne lod sig ved Dronningens Bønner bevæge til at gjøre Kongen gjentagne Forestillinger i Henseende til hans Omgang med Valiere, og erklærede ham endelig, at han maatte forlange sin Afsked, da han ikke længere vilde være Vidne til denne utilladelige Omgang. Kongen loe, og bevilgede ham hans Afsked paa Stedet. Nogle Maaneder derefter gjorde Enkedronningen et nyt Forsøg, som hun havde Grund til at fortryde. Thi paa hendes Forestilling, at han ved denne Forbindelse besmittede sit Rygte og gav hele Landet en Forargelse, svarede han ikke blot, at han allermindst havde ventet denne Moral af hende, men samme Dags Aften talte han ved Hoffet i hendes Nærværelse om de Damer, der, efterat de havde nydt deres Ungdom, siden i de Aar, da de ikke mere kunde

nyde, gjorde sig en Fortjeneste af at dadle og fordømme den nydende Verden.

Alle Foretagender af Valieres Fiender havde ingen anden Virkning end den, at hun blev Kongen endnu kjærere. Han vedblev at elske hende, og beviste hende ved følgende Leilighed sin Kjærlighed paa en Maade, som maaskee ingen Fyrste nogensinde har beviist sin Skjønne den. Engang havde Kongen nemlig, som sædvanlig, besøgt hende og bortfjernet alle Vidner, da hun saa pludselig og saa heftig blev angreben af Fødselssmerterne, at Kongen geraadede i den største Angest. Da han ikke vidste at hjelpe sig paa anden Maade, ilede han til Vinduet og raabte, at man i Øieblikket skulde hente nogle Damer og en Gjordemoder. Men Veerne bleve heftigere, og Kongen maatte beqvemme sig til selv at paatage sig Lucinas Forretning. Da Damerne ilede til med Gjordemoderen, fandt de Kongen ganske udmattet og dryppende af Sved.

Denne Nedkomst, hvorved Valiere blev forløst med en smuk Dreng, der siden er bleven bekjendt under Navn af Hertugen af Vermandois, angreb hende overordentligt, og man frygtede virkelig for hendes Liv. Kongen var i den heftigste Urolighed, knælede ved hendes Seng, og udtrykkede den dybeste Smerte, der opløste sig i den inderligste Veemod, da Valiere kom til sig selv igjen, greb hans Haand og trykkede den til sit Bryst. Kongen vilde ikke forlade sin Elskedes Seng, og kun Lægernes indstændige Anmodning kunde bortfjerne ham. Dog snart var den største Fare forbi, og Kongen vendte glad tilbage til sin kjære Syge.

Enhver forundredes over den Rolle, som Kongen havde spillet ved denne Nedkomst. Hvo der kjendte ham nøiere, dømte, at en saadan Scene umulig kunde være efter hans Smag; og da han, hver Gang Dronningen

var nedkommen, havde vægret sig ved at være tilstede, holdt Mange den hele Sag for en Opdigtelse. Andre dømte rigtigere, at man vel kunde gjøre for en Maitresse, hvad man ikke gjorde for sin Gemalinde, og bleve retfærdiggjorte derved, at Kongen bestandig viste den største Opmærksomhed for Valiere, næsten daglig spiste hos hende, og med egen Haand rakte hende Suppen.

Hendes Sygdom havde den ufordeelagtigste Indflydelse paa hendes Legeme. Hun blev saa mager og kraftløs, at hun kun med Møie kunde gaae. Hendes saa legemlige Yndigheder vare nu ganske forsvundne, og Intet uden hendes Aand blev tilbage. Desuagtet forandredes Kongens Sindelag ikke det ringeste; han vedblev at besøge hende hver Dag, og gav hende uafbrudt de tydeligste Beviser paa sin Kjærlighed. Nu troede Enhver, at Kongen var uopløselig fast forbunden med hende; i det høieste, meente man, kunde den sandselige Kjærlighed for Dieblikke gjøre ham utro imod hende, men sikkert vilde han bestandig vende tilbage i hendes Arme. Og hun undlod Intet, som kunde holde Kongen fast. Vel vare hendes legemlige Yndigheder borte, og hun følte selv, at hun havde tabt dem; men endnu bestandig gjorde hun sin Aand interessant og sit Hjerte elskværdigt, og hun var virkelig lige saa aandrig og underholdende, som fri for Egennytte og Herskesyge. Aldrig benyttede hun sin Forbindelse med Kongen til at erholde noget enten for sig eller Andre, og blandede sig lige saa lidet i de offentlige Anliggender, for at overbevise Kongen om, at hun i ham ikke elskede Monarken, men Mennesket.

Uagtet det syntes, at Kongen, da han havde vedblevet at elske hende, selv efterat hun havde tabt alle legemlige Yndigheder, vilde elske hende evig, var dog det Tidspunkt ikke langt borte, da en anden Lidenskab bemæg-

tigede sig hans Hjerte. Kongen var i sin blomstrende Alder, og saa kunde Mangelen paa alle legemlige Yndigheder hos hans Maitresse vel neppe vedblive at være ham ligegyldig. Han begyndte at betragte andre Damer mere opmærksomt og underholde sig længere med dem, end det hidindtil var skeet. Meer end alle andre fængslede Madame de Montespan hans Opmærksomhed.

Madame Montespan var en Dame af overordentlig Skjønhed og glimrende Talenter. Men disse Fortrin bleve aldeles fordunklede af hendes Hjertes Feil, og især deelsshed fremlyste af hendes hele Adfærd den utaaleligste Stolthed, som grundede sig deels paa Tanken om hendes høie Fødsel, deels paa Bevidstheden om hendes Skjønhed. Ikke af Kjærlighed, men blot for uhindret at kunne gjøre Erobringer, havde hun formælet sig med Hr. de Montespan. Saasnart hun kom til Hoffet, anvendte hun alle sine Bestræbelser, for at fængsle Kongen. Men da denne hang saa fast ved Valiere, maatte hun opleve den Kummer, at alle hendes Forsøg vare frugtesløse. Kunde hun ikke vinde Kongen, saa vilde hun dog idetmindste have en Tilbeder af kongeligt Blod, og fæstede derfor sine Øine paa Kongens Broder. Monsieur, som det smukke Kjøn hidindtil ikke havde interesseret meget, blev ikke ligegyldig mod hendes Yndigheder. Men da Madame Montespan ikke lod sig nøie med at elske og være elsket, men ogsaa vilde herske uindskrænket, og ikke var tilbøielig til at dele sin Indflydelse med Chevalier de Louraine, som formaaede særdeles meget over Prindsen, strandede denne hele Forbindelse paa Madame Montespans Jalousie og Herskesyge paa den ene, og paa Prindsens Hengivenhed for sin gamle Ven paa den anden Side. Disse mislykkede Forsøg paa Kongerigets første Personer gjorde hende mere nedladende, og neppe

bemærkede man denne Forandring, førend hundrede Hofmænd beilede til hendes Gunst. Iblandt hendes Tilbedere var Marquien af Lauzun den, hvis Hylding hun optog naadigst. Men hun var for vel erfaren i Kjærlighedens, eller rettere Bolleriets Kunster, til at hun strax skulde opfylde hans dristigste Ønsker; og hun havde Aarsag til at lykønske sig med denne kloge Tøven. Thi medens hun temporiserede her, bemærkede hun, at Kongen blev ligegyldigere mod Valiere og opmærksommere mod hende selv. Mere behøvede hun ikke for at fatte den Beslutning, ei at bekymre sig om Marquien, og alvorligen at gjøre Jagt paa Kongen.

Neppe formodede hun, at hun ikke var Kongen ligegyldig, førend hun fattede den Plan, ganske at fængsle ham. Da hun vel vidste, at intet kunde bidrage mere til at sætte sig fast i hans Hjerte, end idelig Omgang, pønskede hun paa Midler til ofte at see ham og tale med ham. Da Kongen, maaskee mere af Vane end af Kjærlighed, vedblev daglig at besøge Valiere, troede hun sikkrest at kunne opnaae sit Øiemed, naar hun søgte at gjøre sig uundværlig for hende. Maaskee havde hun herved ogsaa til Hensigt, at Kongen, naar han ofte saae hende hos Valiere, kunde faae Leilighed til at anstille Sammenligninger, der nødvendig maatte falde ud til hendes Fordeel. Hun opsøgte Valiere, og det lykkedes hende snart at vinde hendes Tillid og Venskab. Den aabne, tillidsfulde Valiere glædede sig over at have fundet en Veninde, i hvis Hjerte hun kunde udøse sin Kummer, naar hun mærkede, at Kongen behandlede hende ligegyldigere; og den falske, rænkefulde Montespan skjulte sin hemmelige Glæde under Yttringer af Deeltagelse. Ja hun dadlede ikke sjelden Kongens Ligegyldighed, og gav

hende Mand, hvorledes hun paany kunde oplive hans hendøende Kjærlighed.

Kongen paa sin Side glædede sig over, at der fandt en saa god Forstaaelse Sted imellem disse to Damer, hvorved han erholdt Leilighed til daglig at see Montespan, der bestandig mere og mere interesserede ham. Han besøgte Valiere oftere end sædvanlig, og hun holdt en Tidlang disse hyppigere Besøg for Beviser paa hans tilbagevendende Kjærlighed. Men hun forblev ikke længe i denne Vildfarelse; thi saasnart hun sammenlignede Kongens nuværende Forhold med hans forrige Væsen, indsaae hun ogsaa, at han kun endnu hyklede Kjærlighed, og bemærkede snart, at han følte mere for Montespan, end hun hidtil havde troet. Skinsygen lærer at iagttage fiint og omhyggeligt, og saaledes overbeviiste hun sig da ved fortsat Jagttagelse meget snart om, at hendes Frygt havde været altfor grundet. Da Skinsyge er en urolig Lidenskab, der ikke let lader sig undertrykke, beklagede hun sig for Kongen over hans Utroskab, og erholdt det temmelige kolde Svar af ham, at han var for oprigtig til at ville føre hende bag Lyset, og han maatte tilstaae hende, at Madame Montespan ikke var ham ligegyldig; men forsikkrede hende tillige, at han bestandig nærede den Kjærlighed til hende, som han troede at være hende skyldig, og var beredt til at gjøre Alt for hende; mere, tilføiede han, vilde hun ikke forlange, da hun vist var for klog til ei at vide, at en Konge af hans Characteer ikke kunde fordrage Noget mindre end Tvang.

Et saa tørt Svar maatte bringe Valiere, der endnu stedse bar en sand og inderlig Kjærlighed til Kongen, i den største Fortvivlelse. Hun græd, klagede, bebreidede Kongen hans Utroskab, erindrede ham om den Tid, da han ofte havde gjentaget, at han vilde elske hende evigt, fordi

han frygtede, at enhver Anden vilde elske hans Krone meer end ham selv, og forsikkrede, at hendes Kjærlighed dog evig vilde forblive den samme, uagtet han havde forandret sit Sindelag. Men Alt var forgjeves. Kongen havde taget sin Beslutning, og afbrød hende, for at erklære, at hun, hvis hans fremtidige Kjærlighed havde nogen Værd for hende, maatte overlade Alt til hans Hjerte, og tilkjendegav hende sit Ønske, at hun vilde leve med Madame Montespan ligesom tilforn, og vogte sig for at fornærme hende paa nogen Maade.

Valiere adlød, og underkastede sig med mageløs Resignation Kongens Villie. Hun levede med Montespan, som vist aldrig en forladt Kjæreste har levet med sin Medbeilerinde.

Saasnart man saae, at Kongen vilde bryde med Valiere, trængte hele Hoffet sig til Madame Montespan, der modtog Hofmændenes Hylding med lige saa megen Triumph, som hun havde anvendt Bestræbelser, for at forsikkre sig Kongen. Da hun let indsaae, at han ikke vilde have Lyst til at dele hendes Kjærlighed med en Anden, brød hun med sin Gemal, som, da man tilbød ham en anseelig Post, fuld af ædel Æresfølelse erklærede, at han ikke vilde kjøbe sin Ophøielse med sin Skjændsel. Det lykkedes hende ogsaa bestandig mere at fængsle Kongen, og jo mere dette skedte, desto mere maatte han naturligviis bortfjernes fra Valiere.

Jo vissere det er, at denne Qvinde ikke havde forenet sig med Kongen af ærgjerrige og egennyttige Hensigter, men havde elsket ham med sand Oprigtighed, desto smerteligere maatte det være hende, at see sig forladt og behandlet med ufortjent Kulde. Hun udøste sin Smerte i en Sonnet, som hun oversendte Kongen, maaskee for

endnu at gjøre et Forsøg paa at beholde hans Hjerte*). Man fandt denne Sonnet smuk, isærdeleshed da Kongen offentlig roste den. Men den havde ingen anden Virkning, end at Kongen forsikkrede hende, at han aldrig vilde ophøre at agte hende.

Kort efterat hun havde tabt Kongens Kjærlighed, faldt hun i en farlig Sygdom. Tanken om Døden stemte hende alvorligere. Verden havde ophørt at have Tillokkelse for hende, Bevidstheden om hendes Brøde opvaagnede, og disse forenede Omstændigheder bevirkede, at hun kastede sig i Religionens Arme. Hun følte, at hendes Vei ikke havde været Dydens Vei, den inderligste Angers Følelser bemægtigede sig hendes Sjel, og hun længtes efter den Trøst, som ikkun Religionen skjenker. I denne Periode nedskrev hun en liden Afhandling, som en af hendes Veninder nogle Aar efter lod trykke under Titel af: Reflexions sur la misericorde de Dieu, hvori hun gjorde

*) Tout se détruit, tout passe, et le coeur le plus tendre
Ne peut d'un même objet se contenter toujours.
Le passé n'a point eu d'éternelles amours,
Et les siècles suivans n'en doivent point attendre.

La constance a des lois, qu'on ne veut point entendre.
Des desirs d'un grand Roi rien n'arrête le cours:
Ce qui plait aujourdhui, deplait en peu de jours;
Son inégalité ne sauroit se comprendre.

Tous ces défauts, grand Roi, font tort à vos vertus;
Vous m'aimiez autrefois, mais vous ne m'aimez plus:
Mes sentiments, hélas! différent bien des vôtres!

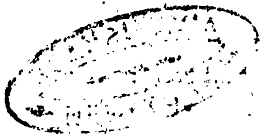
Amour, à qui je dois et mon mal et mon bien,
Que ne lui donnez-vous un coeur comme le mien,
Ou que n'avez vous fait le mien comme les autres.

sig selv Regnskab for sit Forhold og paa det meest levende udtrykkede Angerens Følelser. Efter hendes Kirkes Grundsætninger, under hvis Indflydelse ogsaa hun stod, er Klosterlivet noget Fortjenstligt, og strenge Bodsøvelser ere de sikkreste Midler til at forsone Himmeken. Det var derfor naturligt, at hun fattede den Beslutning at forlade Verden, som desuden havde tabt sine Tillokkelser for hende, og bag et Klosters stille Mure at anraabe Himmelens Naade. Virkelig lod hun sig snart efter indklæde, i Aaret 1674, og henlevede sine øvrige Dage under Bods- og Andagtsøvelser i et Carmeliterkloster i en af Parises Forstæder.

Meer end eengang besøgte Dronningen hende i hendes klosterlige Eensomhed. Madame Montespan tilføiede denne ulykkelige Fyrstinde de føleligste Krænkelser, saa at hun ofte ønskede den beskedne Valiere tilbage. Hendes nye Medbeilerindes Stolthed havde udslettet alle Følelser af Had, som hun forhen havde næret mod den Første, og vistnok kunde hun gjøre Regning paa Deeltagelse af en Person, hvis Skjebne var saa lig hendes egen.

To Børn havde været Frugten af hendes Forbindelse med Kongen, Demoiselle de Blois, som blev formælet med Prindsen af Conty og Hertugen af Vermandois, der døde i sin blomstrende Ungdom. Ved Efterretningen om hans Død skal hun have sagt: "Saa maa jeg da begræde hans Død, førend jeg har ophørt at beklage hans Fødsel!"

Det franske Hof under Ludvig XV, og denne Konges Endeligt.

Det franske Hof var allerede fordærvet under Ludvig den Fjortende; men blev det endnu mere under Regenten, Hertugen af Orleans, og sank under Ludvig den Femtende fuldkommen ned paa det laveste Trin. Hiin Tids Historieskrivere kunne ikke skildre Adelens Forfald sørgelig nok. Allerede under Ludvig den Fjortende havde man begyndt at tvivle om, at en klog Mand handlede efter moralske Grundsætninger, om han end gav sig Skin deraf. Under Ludvig den Femtende var det kommet saa vidt, at man ikke mere tiltroede Nogen ved Hoffet en Gnist af Retskaffenhed; selv gode Handlinger tillagde man en eller anden fjændig Bihensigt, ja man troede ikke engang sig selv. Man gjorde ingen Hemmelighed deraf, hverken for sig eller Andre. "Hvad skal man gjøre?" var det evige Udraab, naar Nogen foretog noget, hvorfor hans Samvittighed gjorde ham Bebreidelser. Beviste Nogen Uegennyttighed, gjorde han Opoffrelse for Staten eller enkelte Personer, saa hed han en Daare, som troede paa Menneskedyd. Sande religiøse Grundsætninger gaves der endelig slet ikke meer. Thi hvad man tillagde dette Navn, var gamle Erindringer fra Barndommens Tid, der blot beholdtes, fordi de vare behagelige, uden i øvrigt at forhindre noget Ondt eller fremme noget Godt. Tvertimod hørte det til Tonen, at spotte over Alt, hvad der var uundværligt for ethvert

Menneskes Rolighed. De fleste Hofmænds Grundsætning var, at nyde det nærværende Dieblik, pleie Legemet, og fordrive Kedsomheden ved fordoblet og forhøiet Nydelse. Deriblandt stod Vellystens Last øverst, som man studerede og drev methodisk. Ægteskabets Baand afholdt hverken den Ene eller den Anden fra Udsvævelser; ja man betragtede Utroskab som en forhøiet Grad af sandselig Fornøielse; Ingen bluedes mere ved at forføre Uskyldigheden, da Ingen tiltroede Uskyldigheden at ville blive uforført; de enerverede Vellystninge fandt ikke mere Tilfredsstillelse hos Personer af deres Stand, men nedlode sig til offentlige Creaturer. De væmmeligste Sygdomme vare Følgerne af denne afskyelige Levemaade, og de bleve saa hyppige, at man ikke skammede sig ved at ytre det høit, naar man havde været hjemsøgt deraf.

Den Bekostning, der sædvanlig er forbunden med hiin Last, havde ødelagt de fleste Familiers Formuesomstændigheder. For at tilfredsstille Creditoretnes Fordringer og kunne fortsætte det ødsle Levnet, sollliciterede man om indbringende Embeder, og tillod sig enhver Nederdrægtighed, for at erholde dem. De, som bortgave disse Poster, havde samme Maal, at fortjene Penge; det lader sig altsaa let tænke, at de kun bleve den til Deel, som gjorde de fordeelagtigste Betingelser, om han end var nok saa lumpen og uduelig.

Hvilken Hær af skadelige Følger ledsagede denne Fremgangsmaade! Alt udsugede det ulykkelige Folk. Enhver vilde saa meget som muligt benytte den Post, han besad, enten for at bestride sine Udgifter, eller for at trække gode Renter af de Penge, som han havde anvendt paa Kjøbet deraf. Afgifterne bleve inddrevne med skrækkelig Haardhed, smaae Fordele kræveds ovenikjøbet, man efterspurede Enhvers Formuesomstændigheder, og hvor der

endnu var Noget at tage, der tog man det. Yttrede de Arme en retfærdig Uvillie, saa var der Ingen, der antog sig dem. Ingen blev indladt til Kongen, forat han ei skulde lære at kjende Folkets Elendighed i dens hele Omfang, og de, der sadde i Spidsen, hang saa nøie sammen med Underbetjentene, vare næsten alle formeget graverede, til at de kunne eller vilde irettesætte eller straffe. Bleve de Undertrykkede for høirøstede, saa kastede man dem i Fængslerne, der altid vare fulde. De skrækkelige Paalæg, de bestandige Underslæb, og Eiendommens eller Fortjenestens Usikkerhed udbredte Modløshed og Slappelse blandt den arbeidende Deel af Folket. Landmanden avlede kun saa meget, som han behøvede, for ei at hungre med Sine; Haandværkeren arbeidede ikke mere end Denne; hvo der havde Noget, skjulte det, for ikke at synes velhavende; Familierne isolerede sig, for ei at blive forraadte. Fra den ene Ende af Riget til den anden gjenlød Klager over de Stores Luxus, over Adelens Dovenskab og Usselhed, over Retfærdighedens slette Forvaltning, over Ministrenes Uduelighed eller Ondskab. Over Brødets Dyrhed klagedes lydeligst; der opstod hist og her Oprør, som blot kunde undertrykkes med militair Magt, da de fortvivlede Huusfædre i denne Nød ikke engang frygtede Skaffottet. Den almindelige Elendighed frembragte et meget dristigt Sprog, og det ikke blot af dem, som lede derunder, men ogsaa af alvorlige Mænd, der forudsaae, at denne Tilstand maatte tage en skrækkelig Ende, naar man ikke endnu itide raadede Bod derpaa. Der udkom Tid efter anden yderst frimodige Skrifter, i hvilke man raadede Kongen at afhjelpe Folkets Elendighed, formindske Afgifterne, standse Bedragerierne, nedsætte Brødpriserne, indskrænke Ødselheden ved Hoffet, bortjage de forhadte Ministre, fremkalde Mænd, der besadde god Villie og Folkets Ag=

telse, og igjen bringe Parlamentet til at haandthæve streng Retfærdighed.

Men kjendte da Kongen slet ikke sit Riges Ulykke? Jo vistnok, om end ikke i dens hele Omfang. Man saae ham ofte mørk og vranten, og man har vel ikke Uret, naar man paastaaer, at Kronen var bleven ham saa meget til Byrde i hans Livs sidste Aar, at han i længere Tid havde næret den Beslutning, at overgive Regjeringen til Dauphin. Men hvorfor afhjalp han da ikke Klagerne, naar han kjendte dem, og nedlagde Regjeringen, naar dens Byrde blev hans Skuldre for tung? Han var for svag til at fatte nogen bestemt Beslutning. Den lange, søde Vane, at blive behandlet af Alle som den første Person, og at kunne tilfredsstille alle Ønsker, holdt omtrent Ligevægten imod de ubehagelige Regierings-Forretninger. Gjerne havde han læsset disse paa Dauphin og blot beholdt det Behagelige for sig; men da troede han sig igjen ikke sikker. At hans Yndlinge, der kun ved ham kunde beskytte sig mod Folkets Had, havde raadet ham fra en saadan Beslutning, vil Enhver let troe. Paa den anden Side havde han heller ikke Mod til at tage alvorligt fat, og bringe den stedse tiltagende Forvirring i Orden igjen. Det syntes ham ikke muligt, at der kunde anvendes noget radicalt Hjelpemiddel; han havde maattet gjøre Vold paa sine Tilbøieligheder, det vilde han ikke; eller han havde maattet afsætte de fornemste Yndlinge fra deres Poster, og foretage en streng Undersøgelse med dem, det vilde han heller ikke, og kunde ikke; thi han selv trykkede sit Rige som Kornpuger, og havde givet sin Finantsminister Fuldmagt til altid at skaffe Penge. Dermed haabede han selv at slæbe sig igjennem; om Efterkommernes Vel bekymrede han sig ikke. Det er en stor Ulykke, naar et middelmaadigt Hoved, som Ludvig, taber de faa

Grundsætninger, der ellers bestemte ham til en vis Maade at handle paa. Han er sig selv og Andre til Byrde, og begaaer en Mængde Daarligheder. Ludvig klagede f. Ex. ofte over, at han var omgiven af lutter Skurker. Han var ikke grusom og haard af Naturen; men aldrig blev der begaaet flere Voldsomheder og Uretfærdigheder, end under hans Regjering. Han vidste deraf, men holdt dem for uundgaaelige, saaledes som Sagerne stode. Imod sine Ministres Indvendinger kunde han ikke mere forsvare sig, naar de vilde drive noget igjennem. Han følte, at de havde Uret, han sagde: "Tager Eder i Agt, I ville begaae en dum Streg;" men han skrev under alligevel. De mærkede meget godt, at han ikke dristede sig til at have nogen egen Villie, og modsagde ham med desto mere Fripostighed.

Jo mere Kongen følte sine Kræfter aftage, jo tydeligere hans Riges elendige Tilstand daglig stillede sig for hans Øine, jo mere han var bleven vant til alskens Udsvævelser, desto mørkere, vrantnere og egensindigere blev han; og det hændtes meer end eengang, at han endog blev keed af Dubarry*) og sagde hende mangen Ubehage-

*) Hvilket Forhold der ellers har fundet Sted imellem Kongen og Dubarry, og ved Hoffet overhovedet, vise følgende Træk. Grevinden havde en liden Morian, der besad hendes høieste Fortrolighed. Denne torde ikke blot tillade sig ualmindelige Friheder og Drillerier imod Kongen, men Ludvig udnævnte ham som Betjent til Gouverneur over Slottet Lucienne, og lod til denne Galskab Cantsleren udfærdige en forseglet Bestalling. Ludvig selv lod sig optage blandt Grevindens Betjente under Navn af la France; han adlød hendes Befalinger, kogte Kaffe til hende om Morgenen, eller tillavede Frokosten. Da han en Dag under Kaffekogningen talte med en Gesandt, og

lighed. Da hun klagede sin Nød for Abbé Terray, fik hun det Raad af ham, at lade al Skinsyge fare, Tid efter anden bringe en udmærket smuk Person til Kongen og derved erhverve sig en Ret til hans Erkjendtlighed. Hun gjorde det; Kongen var taknemmelig imod hende derfor, men hans Nedslagenhed forlod ham ikke. Marquis de Chauvelin, en af hans Yndlinge, der nød en blomstrende Sundhed og havde taget Deel i alle sandselige Nydelser, døde for hans Øine af Slag ved en af sine Udsvævelser. Marschallen af Armentieres, der var i Alder med Ludvig, havde samme Skjebne. Disse to Dødsfald svævede ham bestandig for Øie, og lode ham befrygte en lignende Skjebne. Han kom under Samtalerne bestandig tilbage herpaa.

Dertil kom endnu de Samvittighedsnag, som den frimodige Abbé de Beauvais, siden Bisskop af Senez, ved en Præken havde opvakt hos ham. Han viste Ludvig ved Salomos Exempel, hvorledes en Konge lidt efter lidt kan tabe sine Undersaatters Kjærlighed, navnlig, naar han forlader sig paa Qvinder og Yndlinge. Han skildrede ved Salomos Exempel Kongens hele vellys

---

ikke gav Agt paa Kaffeen, raabte Grevinden fra Sengen: "Saa pas dog paa, la France, din Kaffe gaaer jo Pokker i Vold (au diable)." — Naar Kongen gjorde dette, maa man ikke forundres over, at de øvrige Hoffolk gjorde og taalte, hvad der var under deres Værdighed. Hertugen af Tresmes, med hvis Pukkel Grevinden undertiden drev Spot, skrev engang paa hendes Dør, da han ikke fandt hende hjemme: Fru Grevindens Abe har været her, for at opvarte hende og gjøre Løier. Prindsen af Condé talte om ærefrygtsfuld Opvartning, og Hertugen af Orleans fandt sig i at blive kaldt en gammel Tykvom af hende.

slige Levnet saa anskueligt, at Enhver i Stilhed kun behøvede at sætte Ludvigs Navn istedetfor Salomos, for at forstaae Alt. Iblandt Andet sagde han: "Da hiin Konge havde mættet sig paa alle Lyster med en Mængde Qvinder, saa søgte han endnu til Slutning, for igjen at oplive sine sløvede Sandser, en ny Art af Vellyst ved Levningerne af den offentlige Liderlighed."

Dubarry, som i dette Sted ikke kunde miskjende sig selv, og efter sine Laugssøstres Sædvane strax indlod sig i Skjænderie med Enhver, skrev endnu samme Aften følgende Brev til Præsten. "Min Hr. Abbé! De har præket med en mageløs Uforskammenhed. Istedet for at iagttage Skaansels og Sagtmodigheds Love, som Christendommen anbefaler, har De understaaet Dem at gjøre vor Monarks Levemaade forhadt i Folkets Øine, da han dog netop var den, som De burde skaane, hvis Svagheder De burde undskylde for Folket. Tro mig paa mit Ord, ikke christelig Iver, nei, Ærgjerrighed, Begjerlighed efter at blive til Noget, har ledet Deres Tunge; og var jeg i Kongens Sted, saa vilde jeg forvise Dem til en fjern Landsbye, forat De skulde blive forsigtigere, og ikke mere ophidse Undersaatterne mod den retmæssige Herre, som Gud har sat over dem. Jeg veed rigtignok ikke, hvad Kongen vil gjøre; men sandsynligviis har De gjort formegen Regning paa hans Godhed. Neppe har De ventet denne christelige Formaning af mig; imidlertid vilde De gjøre vel i at betjene Dem deraf til Deres Bedste. Her har De min Præken; Himlen give sin Velsignelse dertil."

Vi vide ikke, om, eller hvad Taleren har svaret Grevinden paa dette Brev, men det er bekjendt, at Grevinden bad Kongen ivrigt om at forvise ham, men at Denne svarede, at Manden havde gjort sin Pligt; han tog ogsaa meget venligt imod Taleren, og udnævnte ham

til Biskop af Senez. Abbéen talte ogsaa sidenefter bestandig med den samme Frimodighed. En Dag, da han var gaaet løs paa de vellystige Oldinge, der endnu under deres Jøses Snee nærede syndige Begjerligheders urene Flammer, sagde Kongen, da Gudstjenesten var forbi, til Marschallen af Richelieu, "Mig synes, Præsten har idag kastet mangen Steen i Deres Have!" — "Ei ja," svarede Richelieu, "og det med en saadan Heftighed, at adskillige af dem ere fløine ind i Versailles Parc."

Da Kongens Tungsindighed altfor kjendeligt tiltog, og man af hans hyppige fromme Yttringer befrygtede et meget alvorligt Skridt, besluttede hans Yndlinge, efter en hos Dubarry holdt Forsamling, at foranstalte et Bacchanal for Kongen i Trianon, og ved denne Leilighed føre en yderst indtagende Person, en Møllerdatter, til ham, som han i lang Tid havde havt Øie paa. Men hun bar allerede Koppernes Gift i sit Legeme, og smittede Kongen, som strax den følgende Dag blev sengeliggende. Efterretningen om denne Sygdom udbredte sig hurtigt fra den ene Ende af Riget til den anden, og bevirkede det almindelige Ønske, at den maatte være dødelig. Man fortaug i Begyndelsen Sygdommens rette Navn for Kongen; man consulerede adskillige Læger, man anvendte en Mængde Midler, men som alle vare frugtesløse. Dauphin lod man ikke komme til hans Bedstefader, da man sagde, at Sygdommen smittede, og at han ikke var beføiet til at sætte sin Sundhed og sit Liv, hvortil Staten havde en Ret, i en saa øiensynlig Fare. Han blev derover saa ømfindtlig, at han indesluttede sig med Dauphinen, og ikke lod Nogen komme til sig. Ogsaa Erkebispen af Paris maatte i Sygdommens første Dage ikke komme til Kongen. Blot Dubarry og hendes to Læger forbleve Dag og Nat hos ham, og bortfjernede

Alle, som de ikke troede. Paa den femte Dag erfarede han af sin Læge Sygdommens Navn og den Fare, hvori han svævede.

Efter Soulavies Beretning skal han ved denne Efterretning have sagt til Dubarry: "Har jeg Kopperne, da er jeg i Fare, deels formedelst min Alder, deels paa Grund af mine øvrige Sygdomme. Jeg tør ikke forglemme, at jeg er den allerchristeligste Konge og Kirkens ældste Søn. Maaskee maae vi skilles ad. Jeg ønsker ei igjen at være Vidne til en Scene, som den i Metz var. Giv Hertugen af Aiguillon Efterretning om det, jeg siger Dig, forat han kan træffe de nødvendige Forholdsregler med Hensyn til Dig, ifald min Sygdom skulde blive dødelig." — Derpaa befalede han Hertugen af Aiguillon at føre Grevinden til hendes Godser i Ruelles, og bad Hertuginden at antage sig hende i Fremtiden. Om Eftermiddagen besøgte Dubarry Kongen endnu engang et Øieblik, og maatte love ham igjen at komme til Hoffet, hvis hans Sygdom gik over. Han hensatte sig i dette Øieblik endnu engang i de forrige Tider, og syntes ikke for Alvor at være en Døende. Ved Afreisen til Ruelles maatte Grevinden lide mangen Fornærmelse af Hoffolkene, der lignede Dyret i Fabelen, som gav den syge Løve et Spark. Strax derpaa erholdt ogsaa Dubarrys Familie Befaling at bortfjerne sig fra Versailles, og Grevinden fik ved sin Ankomst i Ruelles Leilighed til at anstille Betragtninger over alle menneskelige Tings Forgjængelighed. Neppe var hun borte, førend Kongen igjen forlangte at tale med hende; men da man sagde ham, at hun allerede var afreist, forværredes hans Sygdom, og han begyndte nu at troe, at han maatte døe.

Endnu bestandig vare de, som omgave Kongen, især deleshed Hertugen af Richelieu, meget imod, at

man skulde give ham den sidste Olie. Han truede endog Præsten i Versailles med at kaste ham ud af Vinduet, dersom han lod et Ord falde derom. Paa den syvende Dag forlangte Kongen selv Sacramenterne. Skifteformularen lød saaledes: "Uagtet Kongen kun behøver at aflægge Gud Regnskab for sit Levnet, erklærer han dog, at det angrer ham at have givet sine Undersaatter en Forargelse, og han lover, i Fremtiden blot at leve for Religionens Beskyttelse og sit Folks Vel, dersom han beholder Livet." Den hellige Genoveva erholdt anseelige Foræringer, paa det at hun skulde gaae i Forbøn for Kongens Liv.

Fra nu af tiltog Sygdommen Dag for Dag. Kongen havde det skrækkelige Syn, at hans Legeme deelviis gik i Forraadnelse, og at Antallet af dem, der ellers forsamlede sig om ham med tilsyneladende Omhu og Deeltagelse, bestandig blev mindre. Tilsidst var der næsten ingen andre tilbage, end hans Døttre, som trolig holdt ud hos ham, og hans Skriftefader, som han vistnok behøvede under Legemets Smerter. Thi han maatte tilstaae denne, at han med Gysen saae sin Skjebne i Evigheden imøde. Undertiden satte han vel sit Haab til Guds Barmhjertighed; men oftere tvivlede han om, at det Onde, som han havde stiftet, nogensinde kunde blive ham tilgivet. I saadanne Fortvivlelsens Øieblikke talte han ikke om andet, end om Svovlpølen, der aabnede sig for ham, til Straf for hans yppige og vellystige Levnet. I de Øieblikke, hvori han var istand til at opfatte en Straale af Haab, lovede han Gud at give sit Folk et ret opbyggeligt Exempel.

Dog alt dette hjalp intet. Hans aldeles fordærvede og enerverede Legeme opløste sig, hans Arme og Been gik over i Forraadnelse, og flere Dele af hans Legeme gik stykkeviis løs. Ved dette Syn og under de

heftigste Smerter, forlangte han et Kors og Vievand, for at bestænke sin Seng og fordrive de onde Aander, som han troede at see omkring sig, og lod læse en Mængde Sjelemesser for sin Frelse. Endelig forløste Døden ham fra hans Elendighed den 10de Mai i Aaret 1774. Grevinde Dubarry overlevede sin kongelige Tilbeder i 19 Aar. Hun blev guillotineret 1793.

Hvor foragtet og forhadt Kongen havde været i sit Liv, viste sig ved hans Død. I det Øieblik, da Lægen erklærede, at han var død, kjørte hele Hoffet til Choisy, og der blev Ingen tilbage hos Liget, uden de Personer, som havde Tjenesten. Lægerne vilde ei engang foretage den sædvanlige Indbalsamering, fordi de frygtede Legemets totale Fordærvelse. Efter to Gange 24 Timer blev det skaffet til St. Denys, for at begraves. Men hvilket Liigtog var dette! Man havde sat Kisten i en Jagtkaret, saaledes, at den ragede ud af begge Dørre, og man kjørte endda ikke langsomt, men jog over Stok og Steen, og Ledsagerne viste en høist upassende Lystighed. Pøbelen havde, ligesom ved Ludvig den Fjortendes Død, forsamlet sig i Værtshusene, hvor Toget gik forbi, drak og støiede, sang skammelige Viser, og udskjeldte den Døde. Ludvig var den Sidste af sin Stamme i St. Denys Begravelser. Hvo havde kunnet ahne, at den almindeligt agtede Dauphin, som Smigreriet forud gav Navnet den Attraaede, omsider skulde friste den Skjebne, at døe for Bøddelens Haand? Den tænkende Deel af Nationen frygtede vistnok allerede dengang meget Ondt af Folkets Stemning, men dog langtfra ikke det, som skedte.

Dronning Maria Stuarts Henrettelse.

(1587.)

Sjelden har en Qvinde maattet bøde haardere for sin Letsindighed, end den ulykkelige Dronning Maria af Skotland. Hun var en Datter af Kong Jacob den Femte af Skotland, der døde faa Dage efter hendes Fødsel og efterlod hende den skotske Krone. Men da Riget ødelagdes af indvortes Uroligheder bragte man hende til det franske Hof, og her henlevede hun sin blomstrende Ungdoms skjønne Aar. Af Alle, der saae hende, beundredes hun som et fuldendt Mesterstykke af qvindelig Skjønhed; hermed forenede hun en høi Aand, et yderst behageligt Væsen, og var meget bevandret i den Tids Videnskaber. Men ungdommelig Letsindighed, Ærgjerrighed, Heftighed og Ubestandighed i Kjærlighed indviklede hende i en Labyrinth af Feil, hvoraf hun tilsidst ikke kunde finde nogen Udvei. Lykken tilbød hende i det syttende Aar Frankrigs Krone, men allerede i det attende Aar var hun Enke, og vendte tilbage til Skotland, for at føre Scepteret i et Rige, der blev sønderrevet af Partiehad.

Maria nød kun faa glade Dage i Skotland, og hendes andet Ægteskab med en Grev Darnley, af kongelig Herkomst, indviklede hende i nye Ubehageligheder. Hun fandt ham sin Kjærlighed uværdig, levede i uanstændig Fortrolighed med sin Secretair Rizzio, og faldt endelig i en Niddings, Grev Bothwels Snarer,

hvem hun offentligt gav sin Haand, efterat hun havde skilt sig af med sin anden Gemal, ved at lade Huset, hvori han laae syg, sprænge i Luften.

Misfornøielsens Stemme hævede sig lydeligt over denne Udaad, og kort efter Marias Formæling med Bothwel udbrød Nationens Had i aabenbart Oprør. Flere Personer af den høie Adel forenede sig til at straffe Kongemordet, hvervede en liden Hær for at fange Dronningen og Bothwel, men opnaaede ikke deres Hensigt ved det første Forsøg. Begge, Maria og hendes Gemal, stillede sig i Spidsen for en Hær, men saae sig, da det kom til en afgjørende Kamp, bedragne i deres Tillid til den; den vilde ikke fægte for deres Sag. I denne Nød naadede Maria selv sin Gemal at sørge for sin Sikkerhed. Han flygtede til Orkenøerne, hvor han en Tidlang drev Sørøverie, derpaa, forfulgt af de Allieredes Jagter, mistede sine Skibe, og undkom paa en Baad til Danmark. Men ogsaa her naaede den Skjebne ham, som han hist vilde undflye; han blev fangen, vansmægtede ti Aar i Fængsel, mistede Forstanden, og døde en ynkelig Død.

Kort efter Bothwels Flugt faldt Maria i Oprørernes Hænder. Kappeviis hilsede Soldaterne hende med Navnene: Bolerske, Morderske! og hun maatte taale de meest ydmygende Krænkelser, uden at kunne straffe de Forvovne. Paa en af Fanerne havde man afbildet Kongens Mord og den lille Prinds Jacob, hvorledes han anraaber Gud om at straffe hiin Forbrydelse; denne Fane holdt to Soldater bestandig udspændt for Dronningens Øine, hvor hun end vendte sig hen. Ved dette Syn faldt hun i Afmagt, og vilde være sunken af Hesten, dersom nogle af Soldaterne ikke havde holdt hende. Da hun var kommen til sig selv, søgte hun trods

sig at hævde sin Værdighed. Hun anvendte Trudsler, Skjeldsord, Taarer og Alt, hvortil qvindelig Forbittrelse tager sin Tilflugt, men aldeles uden Virkning. Tropperne droge med hende til Edinburg, hvor hele Byen strømmede dem imøde. Med et forvildet, af Støv og Taarer besudlet Ansigt drog hun derind under en almindelig Stilhed. Idet hun steg af, svor hun at ville stikke Edinburg i Brand, og lade Ilden slukke med sine troløse Undersaatters Blod. Tomme Trusler! Hun blev indespærret i et fast Slot, hvor man, uden Hensyn til hendes Rang, behandlede hende med den yderste Strenghed. Endelig bragte man hende et Blad, som hun skulde underskrive. Ifølge dette skulde hun nedlægge Regjeringen, udnævne sin uægte Broder, Grev Murray, til Regent, og fastsætte en Regjeringscommitee indtil hans Ankomst. Hun udgjød en Strøm af Taarer, og underskrev Papiret, uden at læse det. Saaledes var hun da formelig afsat, og hendes lille Søn blev udraabt til Konge under Navn af Jacob den Sjette.

Parlamentet dømte Maria til Fængsel paa Livstid; men da Bothwel var borte, som havde været Gjenstanden for den almindelige Afsky, og for hvis Skyld man havde hadet Maria, fandtes dog snart flere Personer af alle Stænder, som den store Forandring i hendes Skjebne indgjød Medlidenhed med hende. Allerede vare flere Adelsmænd tilbøielige til at forskaffe hende Friheden, da Kjærlighed bevirkede den.

En ung Adelsmand, Georg Douglas, kom oftere til Slottet Lochlevin, hvor Dronningen sad fangen, og talte med hende. Hendes Yndigheder gjorde et stærkt Indtryk paa hans Hjerte. Han skjulte ikke sine Følelser saameget, at de havde kunnet undgaae Marias Opmærksomhed. Hun gav dem Næring; Mange paa-

staae endog, at hun lovede ham sin Haand som Lønnen for hendes Befrielse. Begeistret af Kjærlighed foretog han dette Vovestykke den 2den Mai 1568. Han førte Maria forklædt til en liden Baad, og bragte hende lykkelig over Vandet, der omgav Slottet. Snart samledes et Antal troe Tilhængere om Dronningen, og med deres Hjelp bragte hun en væbnet Magt paa Benene, der efterhaanden voxede til sextusinde Mand. Men ogsaa Regenten Murray samlede i kort Tid en lige saa stærk Hob. Ikke langt fra Glasgow kom det den 13de Mai til en Kamp, hvori Dronningens Venner bleve slagne. Der blev nu intet tilovers for hende, uden det dobbelte Valg, enten at vende tilbage i sit Fangenskab, eller søge sin Redning i et fremmed Land. Hun valgte det Sidste, og flygtede til England til sin Tante, Dronning Elisabeth.

Der behøvedes just ingen stor Skarpsindighed for at indsee, at hun kom fra Regnen under Tagdryppen, naar hun vilde tage sit Ophold i England. Allerede ofte havde Elisabeth viist, at hun ikke yndede sin Niece. Denne havde de nærmeste Fordringer paa Successionen i England, naar Elisabeth skulde døe uden Børn. Ja der gaves endog et anseligt Partie i England, der driftig paastod, at Thronen allerede tilkom hende nu, og at Elisabeth, som Datter af en ikke af Paven approberet Gemalinde, aldeles ikke kunde betragtes som retmæssig Dronning af England. Maria selv havde allerede i Frankrig antaget Titel af Englands Dronning, og havde aldrig været at bevæge til at aflægge den. Grund nok for en saa frygtsom og skinsyg Qvinde, som Elisabeth var, til at hade den forvovne Medbeilerske som sin dødelige Fiende. Og da det ikke blev skjult for den forfængelige Dronning, der lige saa begjerlig stræbte efter Skjønhe=

dens Priis som efter et udbredt Herredømme, at Maria fængslede alle Mænds Hjerter ved sine Yndigheder og sit elskværdige Væsen, var der aldeles ikke at tænke paa nogen Forsoning.

Uagtet Elisabeth viste en tilsyneladende Velvillie imod sin Niece, og underholdt en venskabelig Brevvexling med hende, var Denne dog ikke uvidende om den forfængelige og herskesyge Dronnings sande Følelser. Desuagtet var hun ubesindig nok til at kaste sig i Elisabeths Arme og at ville forlange Hjelp af hende imod Skotterne. Hun besteg en Fiskerbaad, og landede, samme Dag som den ulykkelige Træfning stod, i Wirkington i Cumberland, sendte derfra en Gesandt til Elisabeth, og bad hende om en personlig Sammenkomst og om hendes Beskyttelse. Ak, hun ahnede ei, at hendes nærværende Ulykke var Elisabeths høieste Fryd.

Isteden for at handle efter Ædelmodighedens Grundsætninger, fulgte Elisabeth en egennyttig og hevngjerrig Politiks Indskydelser, og opkastede sig til Dommer over Maria, for at erholde Anledning til at fængsle hende. Hun afslog Marias Bøn om en personlig Sammenkomst under det Paaskud, at hun ikke uden Skade for sin Ære torde lade Dronningen af Skotland komme til sig, førend hun havde beviist sin Uskyldighed i sin Gemals Mord.

Denne dybe Ydmygelse var et Tordenslag for den skotske Dronnings Stolthed. Hun følte nu paany, at ikke blot Samvittigheden, at ogsaa Forsynet ved Omstændighedernes Styrelse tager Hevn over kongelige Personer for de Forbrydelser, som de tillade sig. Taarer strømmede ud af hendes Øine; hun beholdt kun Valget, enten ufortøvet at forlade England og derved bekræfte den almindelige Mening om hendes Deeltagelse i Kongemordet,

eller erkjende den engelske Dronning for sin Dommer. Men da kunde Sandheden komme for Lyset og have de værste Følger for hende. Desuagtet erklærede hun sig beredvillig til en Retfærdiggjørelse, uden Tvivl i den Forudsætning, at Ingen kunde fremføre andet imod hende end Gisninger.

Regenten i Skotland maatte optræde som Anklager; Elisabeth og Maria mødte ved Befuldmægtigede. Det anklagende Partie væltede af Skaansel mod Maria hele Skylden for Kongemordet paa Bothwel. Maria syntes derved at være retfærdiggjort; men jo længere Undersøgelserne varede, desto mere indviklet blev Sagen. Man stred og debatterede frem og tilbage, og Elisabeth var jo længer jo mindre tilbøielig til at sætte sin Medbeilerinde i Frihed, fornemmelig da hun havde indhentet nærmere Kundskab om hendes Adfærd. Den skotske Dronning var — berettede man hende — intet mindre end nedbøiet af sine Ulykker; hun saae med Selvtilfredshed en fuldkommen Seier imøde; hun havde besluttet at forsøge det Yderste, førend hun indrømmede sine Fiender Seieren; snaksom, indsmigrende, veltalende, havde hun bragt Alle, som hidindtil havde nærmet sig hende, til at troe paa hendes Uskyldighed; hun erklærede Enhver sit faste Forsæt at opfordre sine Venner i hele Europa til Hielp, og hellere at tage sin Tilflugt til de Vantroende, end opgive sin Hevn.

Elisabeth forskrækkedes over denne sin Medbeilerindes Trodsighed, og besluttede nu saameget fastere, aldrig at give hende Friheden igjen. Maria maatte under Retsforhandlingerne tre Gange forandre sit Opholdssted; endelig blev hun bragt til Tutbury i Straffordshire i strengt Fangenskab, hvor hun maatte leve under Greven af Shrewsburys Opsyn. Elisabeth haa-

bede omsider at bringe den Ulykkelige til den Yderlighed, at hun frivillig frasagde sig Regjeringen til Fordeel for sin Søn. Men Maria havde af sin Tids Aand indsuget saa høie Begreber om Kongernes Frihed for Ansvar, og af Jesuitismens Aand saa spidsfindige Grundsætninger af en bøielig Moral, at hun stod fast paa sine kongelige Rettigheder med mere Trods end tilforn. Hun forlangte ligefrem, enten at blive indsat igjen i Skotland, eller at blive sendt til Frankrig; men Elisabeth, der ikke vilde nogen af Delene, opholdt hende med tomme Fortrøstninger til et nærforestaaende lykkeligt Udfald.

Forat de fremmede Magter, allerede opmærksomme og fortørnede over Marias Fængsling, ikke skulde blande sig i Sagen, anstillede Elisabeth sig, som om Skylden blot laae hos Skotterne, og som om hun selv gjorde sig al Umage for at udvirke gode Betingelser hos dem for sin Niece. Virkelig overrakte hendes derværende Gesandt een Note efter den anden, men der var altid visseligt indblandet saadanne Forslag, hvorom hun bestemt vidste, at den skotske Regjering aldrig vilde indgaae dem. I sine Breve til Maria antog hun den deeltagende og trøstende, men til at hjelpe desværre for svage Venindes Tone, lovede hende ogsaa ved en passende Leilighed en personlig Sammenkomst, men skyede klogeligt enhver Leilighed, som kunde have været passende dertil; og virkelig have begge Medbeilerinder aldrig seet hinanden.

Den skotske Dronnings Skjebne vakte megen Deeltagelse i England, og der fandtes snart dristige Mænd, som deels paa Grund af hendes Skjønhed, deels i Betragtning af hendes kongelige Værdighed, deels for hendes Catholicismes Skyld, vare beredte til at vove Liv og Blod for hende. Allerede i Aaret 1569 udkastede Greven af Norfolk den Plan at befrie Maria, derpaa at

ægte hende og med Magt sætte hende paa den skotske Throne. Hvorledes havde den Ulykkelige kunnet tage i Betænkning, blindthen at samtykke i ethvert Forslag, der lovede hende Frihed og Hevn over hendes forhadte Slægtning? Men Elisabeths Spioner fik snart Nys om denne Sammensværgelse, og det frugtesløse Foretagende havde den Virkning, at Norfolk blev kastet i Tower, og Maria endnu strengere bevogtet. Da Greven igjen havde erholdt sin Frihed, indlod han sig paany i Underhandlinger med Maria, gjorde alle Forberedelser til et udbredt Oprør, drog ved en italiensk Kjøbmand Rodolfi Hertugen af Alba, Statholder i Nederlandene, Paven og flere Magter ind i det, og vilde just sætte sit Forehavende i Værk, da det blev opdaget, og han selv fængslet, overbeviist og henrettet.

Dette Attentat maatte nu igjen tjene til at forværre Marias Skjebne. Af Frygt for hendes urolige Aand, lod Elisabeth hende bringe i endnu strengere Forvaring, forbød hende al Brevvexling, og nægtede ethvert Menneske Adgang til hende? Dette Fængsels Strenghed og den fuldkomne Mangel paa Frihed bøiede efterhaanden den skotske Dronnings Stolthed; Græmmelsen udsugede hendes Safter, og hendes Helbreds mærkelige Aftagelse nedstemte ogsaa omsider hendes høie Aand til den største Eftergivenhed. Forslag, som hun tilforn havde stødt fra sig med Foragt, greb hun nu selv med Begjerlighed. Hun tilbød Elisabeth at antage sin Søn til Medregent, ja endog at leve som Privatperson i England. Men Elisabeth var døv mod disse Forestillinger. Jo ældre hun blev, med desto større Mistro betragtede hun sin Thronarving, og den Tanke, at den yngre Maria kunde overleve hende, efter hendes Død endnu triumphere over hende, og fra sin Throne af Hevngjerrighed omstyrte Alt,

hvad hun saalænge og med saamegen Kunst havde opbygget, denne Tanke var hende utaalelig. Skulde hun døe rolig, da maatte hun have den sikkre Overbeviisning, at denne forhadte Rivalinde hverken nu eller i Fremtiden vilde komme til at beherske England.

Til Ulykke for Maria udsendte Catholikerne i England flere Gange fanatiske Mennesker, for at myrde Elisabeth. Altid mislykkedes disse Forsøg, men ethvert af dem bestyrkede den lidenskabelige Monarkinde i hendes Afsky mod Catholikerne, følgelig ogsaa imod den arme Maria. Saaledes henrandt femten Aar, uden at den Fangne i denne lange Tid kunde erholde sin Frihed; tvertimod blev hendes Lod stedse sørgeligere. Greven af Shrewsbury havde under hele hendes Fangenskab bevogtet hende med al mulig Troskab, dog stedse behandlet hende med den Ærefrygt, som tilkom hende. Men de Behageligheder, som den Ulykkelige endnu kunde nyde i sit Fængsel, formerede Elisabeths Had og Skinsyge. Maria maatte ogsaa berøves denne Nydelse. De Nederdrægtigheder, hvori den engelske Dronning gjorde sig skyldig imod hende, opvække Afsky. Hendes Ministre lode skrive Breve med Ciffre til Maria i forblommede Udtryk, hvori der taltes om Oprør og Sammensværgelser; derpaa maatte Brevene opsnappes, og saaledes udbredtes en almindelig Skræk iblandt Englænderne.

Elisabeth, hvis Forhold til sine Yndlinge ikke var dadelfrit, der ved Coquetterie søgte at fængsle alle Mænd, som behagede hende ved deres Ungdom, besmittede sin Medbeilerindes Ære ved Bagvaskelse og Mistanke. Hun lod hemmelig udbrede det Rygte, at Greven af Shrewsburys Opmærksomhed og Ærbødighed imod hans Fange vare Beviser paa en Lidenskab, hvis Følelser

Maria deelte med ham. Denne Ulykkelige, som var nedbøiet af Bekymring, Uro og Skræk, syg, og ofte plaget af Gigtsmerter, som hverken Brøndcur eller Medicin havde kunnet helbrede, blev beskyldt for, i et Slot, hvor hun var bevogtet Dag og Nat, at overlade sig til en Lidenskab, der kun opstaaer i den blomstrende Ungdom og i Lykkens Skjød. Greven blev bortfjernet fra den Fangne, og Opsynet over hende erholdt en vis Paulet, et Menneske af lav Herkomst og grove Sæder. Man haabede, at den haarde Mand vilde tvinge Maria til af Fortvivlelse at berøve sig selv Livet, eller ved stedse fornyet Kummer afkorte hendes Dage, eller bringe hende til at indvikle sig i en Sammensværgelse. For at retfærdiggjøre Opførselen mod Maria i fremmede Magters Øine, blev overalt udbredt foruroligende Rygter. Man skulde have opdaget en af Catholikerne aftalt Plan, hvis nærmere Omstændigheder paa det nøiagtigste bleve angivne. I hele Riget udspredtes den Efterretning, at Paven, Kongen af Spanien og de Romersk-Catholske havde fattet den Beslutning at behandle Dronningen af England og Kongen af Skotland som Kjettere, og at tilintetgjøre den Sidstes Rettigheder til den engelske Krone; de havde forbundet sig til at sætte Maria i Triumph paa Elisabeths Throne, og give hende Hertugen af Norfolks yngste Broder til Gemal: Børnene af dette Ægteskab, hed det, skulde offentlig erklæres for de eneste retmæssige Arvinger til Kronen.

Efter disse Ideer, hvorover Elisabeth anstillede sig urolig, gav hun Paulet de strengeste Befalinger, og Denne udførte dem paa en barbarisk Maade. Alle Beqvemmeligheder, alle Behageligheder, som Shrewsbury havde ladet Dronningen nyde, bleve hende berøvede. Paulet tillod hende ei engang, at hun lod uddele

Almisse ved en af sine Tjenere til de Fattige i Landsbyen Tuttbury. Hun blev nøie bevogtet i to smaae Værelser, hvoraf det ene havde Revner paa alle Kanter, gjennem hvilke selv om Nætterne i Junimaaned blæste en kold Wind, og hvor der herskede en utaalelig Fugtighed, uagtet der bestandig holdtes Ild i Kaminen. Her leed Maria de heftigste Gigtsmerter, og hendes Læge erklærede, at det var ham umuligt at helbrede hende, naar hun ikke blev bragt til et sundere Sted. Hun beklagede sig over Paulets Haardhed; men Dronningen af England vilde ikke længere skuffe sin Medbeilerinde med tomme Forhaabninger, afbrød al Forbindelse med hende, og værdigede hende intet Svar.

Elisabeths Liv og kongelige Værdighed blev stedse udsat for større Farer, den ene Sammensværgelse fortrængte den anden. I Aaret 1584 blev kort efter hinanden opdaget tre, af hvilke den første var en Virkning af en vis Parrys Religionssværmerie, den anden, foranlediget af Tilbøielighed for Dronningen af Skotland, var stiftet af den unge Greve af Northumberland og Lord Paget, den tredie var atter en Virkning af en vis Adelsmand Sommervilles halv afsindige Fanatisme.

Seminariet i Rheims i Frankrig var det Sted, hvor de fleste Sammensværgelser imod Dronningen af England bleve stiftede. Her betragtedes en Fyrstes Mord som en Handling, der fortjente evige Belønninger. Tre hidsige og forvovne engelske Præster udbredte denne afskyelige Mening, og Ingen opfattede den med mere Begjerlighed, end en vis John Savage, et ungt Menneske, som Naturen havde givet en fyrig Indbildningskraft og et overordentligt Mod. Han hørte paa deres Lærdomme,

som paa guddommelige Indskydelser, og gjorde det Løfte at myrde Elisabeth. For desto bedre at skjule sit Forehavende og bortfjerne al Mistanke, skrev han en Bog, hvori han formanede de fromme Sjele til ikke at bruge andre Vaaben imod Dronningen af England, end Taarer, Bønner, Faste og Formaninger.

Seminariets Præster sendte en vis John Ballard af deres Samfund til England, med den Forretning, at undersøge det derværende catholske Parties Tilstand. Han ankom der forklædt, under Navn af en Capitain Fortescue, men kunde ikke undgaae Statssecretairen Walsinghams aarvaagne Øie. Denne skarpseende, duelige og sin Monarkinde hengivne Minister, men som var en erklæret Fiende af Dronning Maria og alle Catholiker, gav en af sine Agenter, ved Navn Maud, et forslagent Hoved, der besad Forstillelseskunsten i høi Grad, det Hverv, at gjøre Ballards Bekjendtskab, iagttage hans Opførsel, udforske hans Hensigter, og naar disse var stilede mod den offentlige Rolighed, tilsyneladende billige dem, for at erfare hans Planer og lære at kjende hans Medskyldige. Ballard fandt hos de engelske Catholiker en Oprørsaand, der, for at bryde ud, kun behøvede at opmuntres ved Haab og ledes af en duelig Anfører. Dertil syntes Ingen ham mere skikket, end en vis Anton Babington, et ungt Menneske af god Familie, der besad en Formue, som svarede til hans Herkomst. Han havde Forstand og Kundskaber, men var det romersk-catholske Partie aldeles hengiven, og anstukken af hiin Fanatisme, som Tvang og Forfølgelse pleie at frembringe. Han troede, ligesom Savage, at udføre et fortjenstfuldt Værk ved at myrde en Protestant; en Reise til Frankrig havde aldeles forvirret hans Indbildningskraft. Nogle Skotlændere, som

han der lærte at kjende, opfyldte ham med Høiagtelse, Ærefrygt og Medlidenhed for deres ulykkelige Monarkinde, og med Afsky for Dronningen af Englands Opførsel. Alle Lidenskaber, som kunne lede et ungt, følende Hjerte til Forvildelser, bemægtigede sig den uforsigtige Babington, og han kom tilbage til England med det fyrige Ønske, at tjene den ulykkelige skotske Dronning, og tugte den despotiske Elisabeth for hendes Tyrannie.

Mennesker, der stræbe efter eet Maal og forfølge de samme hemmelige Planer, mødes lettelig paa deres Veie, og understøtte hinanden gjensidigen. Babington lærte at kjende den forklædte Ballard, og sluttede et fortroligt Venskab med ham. Begge vare af den Mening, at det vilde være umuligt at sætte den ulykkelige skotske Dronning i Frihed og paany indføre den catholske Religion i England, saalænge Elisabeth levede. Ballard betroede sin Ven Savages Forehavende, og Denne billigede det ikke blot, men misundte endog det fanatiske Menneske den Ære, som han havde forbeholdt sig. Under det Paaskud, at Stødet kunde mislykkes, naar det skulde føres af en eneste Haand, gjorde han det Forslag, at lade fem Adelsmænd dele Æren for Mordet, og stille Savage i Spidsen, forat han kunde opfylde sit Løfte, at bade sig i Dronningen af Englands Blod. Denne var saa ganske indtaget af Had og Raserie, at Ballard og Babington kun med megen Møie overtalte ham til at indgaae den foreslaaede Forbindelse. Efterat de endelig havde overtydet ham om Nødvendigheden af at have Deeltagere, hvis Anslaget skulde lykkes, meddeelte de nogle catholske Englændere det; og de forbandt sig ved en høitidelig Eed til at myrde Dronningen.

Adskillige af de Sammensvorne udbredte sig i Provindserne, for at bringe Papisterne i Vaaben. I Tavernerne i London havde de hyppige Samtaler med hverandre. Ophidsede af Viin og Spise følte de ny Styrke til at udføre deres besluttede Forbrydelse; de fattede Planer, og troede at hæve sig til Ærens høieste Top. I deres affindige Sværmerie gik de saa vidt, at de lode de forsamlede Conspirerede afmale, og Babington i deres Midte, med den Inscription paa Latin: "Her ere mine Kamerater, som Farerne selv tjene til Førere. Hvad bekymre de sig herom, det stræbe til et andet Maal?"

De Sammensvorne indsaae imidlertid vel, at den lykkelige Udførelse af deres Plan ikke var mulig uden fremmed Understøttelse. Babington besluttede derfor at reise til Frankrig, for at bevæge Kongen til et Angreb mod England, der skulde skee i samme Øieblik, som de Conspirerede havde ryddet Dronningen af Veien. Men da de vare saa uforsigtige at give alle de Personer Adgang til deres Forsamlinger, der syntes at befordre deres Hensigter, havde de ikke bemærket, at en af deres Forbund, ved Navn Polly, var Walsinghams Spion, og forraadte alle deres hemmelige Anslag. Ogsaa Maud tjente Ministerens Hensigter, og iagttog alle Ballards Skridt.

Uden at ahne noget om Forræderie, lod Babington sig af Polly forestille for Ministeren, og bad ham om et Pas for sin Reise til Frankrig, under det Paaskud, at han vilde udspeide de Complotter, som kunde stiftes imellem de forviste engelske Catholiker imod hans Monarkinde. Walsingham roste hans Iver, lovede ham Passet, og opholdt ham fra een Tid til en anden. Selv den fanatiske Savage blev til Forræder; hans

udsvævende Levemaade og den Pragt, hvortil han havde vant sig, oversteg langt hans Formue, og forledede ham til at slaae sig til det Partie, der lovede ham de største Fordele. Polly førte ham til Ministeren, der ved Løfter og Foræringer overtalte ham til at aabenbare Sammensværgelsen og dens Plan, Stedet, hvor den skulde udføres, og de Sammensvornes Intriguer ved de fremmede Hoffer.

Da Walsingham havde erfaret Alt hvad han ønskede, ilede han til Dronningen, for at aabenbare hende det sorte Complot, der var smeddet imod hendes Liv. Elisabeth geraadede i den heftigste Uro, og det blev strax besluttet, at de Sammenrottede skulde gribes. Af nødvendig Forsigtighed blev i Begyndelsen kun Ballard fængslet under det Paaskud, at han reiste i England som catholsk Præst uden Dronningens Tilladelse. Babington lod sig skuffe derved, ilede til Ministeren, og bad ham indstændigt om et Pas til Frankrig. Walsingham viste sig endnu mildere og mere indsmigrende end sædvanlig, sagde, at han ønskede at underholde sig med ham om hans Reise, og overtalte ham endog til at tage sin Bopæl i hans Huus. Efterat han ved en saa smigrende Modtagelse havde forjaget enhver Frygt hos ham, skrev han til en af sine Spioner, ved Navn Sendamore, som han allerede tilforn havde brugt med Babington, og befalede ham at vaage over alle Dennes Foretagender, og omhyggeligt melde ham Alt hvad han bemærkede. Babington var just i Sendamores Selskab, da Denne erholdt Ministerens Brev, og kunde neppe skjule sin Uroslighed. Han ilede til sine Medsammensvorne, og satte dem i en saadan Skræk, at de blot troede at kunne frelses ved den hurtigste Flugt. Men kun Een var saa lykkelig at undgaae Ministerens Efter=

forskninger; alle vare arresterede i en Tid af ti Dage. De gik strax til Bekjendelse, og Beviserne for deres Forbrydelse vare saa fuldstændige, at deres Dom fulgte kort efter deres Fængsling. De Fleste bleve hængte og endnu levende tagne ned af Galgen; deres Indvolde bleve udrevne, og derpaa bleve de parterede.

Hele England geraadede i Bestyrtelse over denne Conspiration, og fra Hoffet udbredtes det Rygte, at Dronningen af Skotland havde, om ikke stiftet, dog idetmindste virksomt befordret den. Hende tilskreves hele Skylden for dette æreløse Complot; der udspredtes Rygter om et nærforestaaende Angreb paa England, og man bibragte Folket ængstelige Bekymringer for Monarkindens Liv, for dets Religion og for den offentlige Rolighed.

Elisabeth lod ved et eget Bud Maria vide, at det ikke var hende ubekjendt, hvormegen Deel hun havde taget i Babingtons Complot. Den skotske Dronning var just paa Jagt i Dyrehaven ved Chartley, da Gesandten bragte hende denne Efterretning, hvorved hun blev sat i den høieste Skræk. Hun besad ikke Forstillelseskunst nok, til at skjule de Følelser, som i dette Dieblik bestormede hende. Hun gyste for Følgerne af en Sammensværgelse, hvori hun skulde have taget Deel, uagtet hun efter al Sandsynlighed ikke havde vidst noget derom. Gesandten medbragte den Befaling, at hun skulde bringes til Slottet Fotheringay i Grevskabet Northampton, og denne Ordre blev strax efterkommet, uden at det tillodes hende først at gaae tilbage til sin Bolig. Hendes to Secretairer, Naw og Curle, bleve arresterede og overgivne til adskillige Personers Bevogtning, uden at de først havde talt med hinanden eller med

Dronningen. Paulet aabnede selv Marias Cabinet, og bemægtigede sig hendes Penge og Papirer, der bleve oversendte til Elisabeth og aabnede i hendes Nærværelse. De bestode i Breve fra forskjellige Personer i Frankrig og Spanien, i Concepter af Breve, som hun havde dicteret og i en hemmelig Correspondance i Cifferskrift. Ogsaa fandt man nogle Breve fra engelske Adelsmænd, som beviidnede hende deres Ærefrygt og Beundring.

Elisabeth var i Forlegenhed, hvorledes hun i sine Stater skulde kalde en fremmed Dronning for Domstolen, der var hende lig i Rang. Hun forsamlede sit geheime Raad, og forelagde det denne vanskelige Sag til Overveielse. Nogle Medlemmer troede, at da Maria ved dette Complot ikkun syntes at være en Biperson, og det ikke var beviist, at hun havde ledet de Sammensvornes Foretagender, torde Elisabeth efter guddommelige og menneskelige Rettigheder blot bruge den Forsigtighed, at holde hende i nøie Forvaring. At behandle hende strengere, forbød Menneskeligheden, saameget mere, som hendes svagelige Helbred ikke lod formode, at hun kunde leve længe. Andre vare af fanatisk Had mod Pavedømmet af den Mening, at hun burde henrettes uden alle lovlige Formaliteter. Talen var ogsaa om Gift; men endelig blev det besluttet, at hun skulde anklages som Majestætsforbryderske. Ifølge heraf udnævnte Elisabeth 40 af de fornemste Mænd i Kongeriget til Pairs eller Medlemmer af det geheime Raad, og fem Dommere, der skulde anlægge en formelig Proces imod Maria. Den 11te November 1586 begave de sig til Fotheringay, og overleverede hende ved deres Ankomst en Skrivelse fra Elisabeth. I denne gjorde Dronningen af England hende haarde Bebreidelser, uden al Skaansel, hvortil

Ulykken giver Ret, og meldte hende selv, at hun havde udnævnt Commissårier, der skulde undersøge hendes Forbrydelser.

Saa vist som Maria forudsaae sin Undergang, da hun blev bragt til Fotheringay og hørte, at hun beskyldtes for Deeltagelse i Babingtons Sammensværgelse, saa lidet kunde hun forestille sig, at hun i et fremmed Land vilde blive udsat for en ordentlig Retsbehandling; hun troede sikkert, at Elisabeth vilde bruge Gift eller Dolk til at forkorte hendes Dage. Da hun derfor havde læst Elisabeths Skrivelse, sagde hun til Commissarierne: "Det forekommer mig besynderligt, at Dronningen befaler mig at møde for Retten, som om jeg var hendes Undersaat. Jeg er Dronning, og vil ikke ved nogen Ydmygelse beskjæmme min Fødsel, mine kongelige Forfædre og min Søn, Prindsen af Skotland. Jeg kjender ikke de engelske Love, jeg er uden Raadgiver, og veed ikke, hvor jeg skal finde mine Pairs. Jeg besidder ikke mere mine Papirer, og Ingen lader sig see til mit Forsvar. Hvad jeg end beskyldes for mod Dronningen af England, er jeg dog uskyldig. Hverken mine Ord eller mine Skrifter kunne tjene til Anklage imod mig. Jeg har ikke opægget Nogen til et Foretagende imod hende, og der kan Intet fremføres som Beskyldning imod mig. Eders Dronning siger, at jeg er underkastet de engelske Love, fordi jeg har levet under deres Beskyttelse. Jeg er kommen til England, for at anraabe disse Loves Beskjermelse, og er bleven holdt i Fængsel. En Fanges Elendighed kan ikke kaldes Beskyttelse, og ved den Behandling, jeg har lidt, ere alle Love krænkede."

Commissarierne forestillede hende, hvor vigtigt det var for hende at retfærdiggjøre sig angaaende de Forbrydelser, for hvilke hun var anklaget; hendes Ære sagde

de, hendes Rolighed og hendes Rettigheder selv vare afhængige deraf; det vilde glæde Dronningen af England, naar hendes Uskyldighed kom for Dagen; Intet var hende ubehageligere, end altid at see hende beredt til at indgaae Sammensværgelser imod hende; hun maatte ved denne Leilighed opgive hine Kronens tomme Forrettigheder, hvis forgjængelige Storhed ikke stod i nogen Forbindelse med Omsorgen for hendes gode Navn.

Maria erklærede, at hun var beredt til at møde for det forsamlede Parlament, dog under den Betingelse, at Elisabeth skulde erklære hende for sin nærmeste Arving, naar hun retfærdiggjorde sig for det engelske Riges tre Stænder. Ogsaa for Elisabeth og hendes geheime Conseil vilde hun møde under den Betingelse, at hun torde protestere; men hun vilde ikke søge at retfærdiggjøre sig for Mennesker, som hendes Fiender havde udnævnt til hendes Dommere, da det grundigste Forsvar ikke vilde gjelde i deres Øine. "Berøvet min Frihed," tilføiede hun endelig, "kan jeg rigtignok ikke modsætte mig den Stærkeres Ret, eller udrette Noget imod det overmodige Tyrannie. Men jeg ønsker, at De, mine Herrer, samvittighedsfuldt ville følge Ærens og Dydens Forskrifter, og beder Dem erindre, at der er en Gud, som engang vil dømme Dem efter Deres Handlingers Strafværdighed eller Redelighed."

Maria tilbragte Natten før Processens Instruction i den qvalfuldeste Uro. Martret af tusinde Bekymringer, troede hun omsider ved en Art Føielighed mod sine Dommere at have fundet et Middel til at frelse sit Liv. Hun betænkte, hvor lidet hun satte paa Spil ved frivillig at opoffre en Rang, som man med Magt havde berøvet hende, og skille sig ved en Anseelse, der ikke mere gjeldte hos Nogen. Disse sorgelige Betragtninger ned-

skoge fuldkommen hendes Mod. Hun fremtraadte for sine Dommere.

I Slotssalen, hvor Retten havde forsamlet sig, var tilberedet et Sæde med Thronhimmel for Elisabeth, og et andet ligeoverfor til Maria. Hun viste sig her med en ædel Anstand og Værdighed, der endnu forhøiedes ved qvindelig Beskedenhed og de tilbageblevne Træk af en sjelden Skjønhed. Hun paastod høitideligt sin Uafhængighed, og forsikkrede, at hvad hun nu gjorde, skedte blot til hendes Æres Frelse, og ikke fordi hun erkjendte en Fyrstinde over sig, med hvem hun havde lige Rang, eller et Tribunal, der ikke kunde have nogen Ret til at kræve hende til Regnskab for hendes Handlinger. Hun var, tilføiede hun, kommen til England, for at søge Dronningens og Lovenes Beskyttelse; men Lovene havde ikke beskyttet hende mod Tyrannie, og paalagde hende derfor ingen Forbindtlighed imod Elisabeth.

Uden at tage Hensyn til denne Protestation, skred man strax til Processens Indledning. En Lovkyndig, som mødte i Elisabeths Navn, forelæste en omstændelig Beretning om Babingtons Sammensværgelse, og sluttede med den Paastand, at Maria havde kjendt den og samtykket deri, lovet sin Bistand, og anviist Midlerne til dens Udførelse. Han fremlagde Beviserne; disse bestode i Marias foregivne Brevvexling med Babington, i nogle Sammensvornes Tilstaaelse, og i de to fængslede Secretairers Udsagn, hvilke paastode at have skrevet Brevene til Babington i hendes Navn.

Maria forbausedes over disse Bevisers Fremlæggelse, dog uden at tabe Modet. Hun kjendte sine Fienders Troløshed for vel, til ei at gjennemskue en Deel af deres Complot. Hun erklærede den hele Klage for en afskyelig Bagvaskelse. "Jeg har," sagde hun, "ikke ta-

get Deel i Sammenrottelsen, og er uskyldig i de Complotter, der ere stiftede mod Elisabeths Liv. Babingtons-Breve til mig ere maaskee ægte; men det er umuligt at overbevise mig om, at jeg har modtaget dem. Hans Bekjendelse og hans Medforbundnes Udsagn, hvorved Ægtheden af mine Svar skal bevises, ere uden Kraft og ufuldkomne; havde de Sammensvorne kunnet aflægge grundede Vidnesbyrd imod mig, da vilde de ikke saa hurtigt være blevne henrettede. Det har ikke været vanskeligt at forklare min Cifferskrift; mine Modstanderes Samvittighedsfuldhed er bekjendt, og jeg veed, at Walsingham har søgt at fortjene sin Monarkindes Naade ved Anslag imod mit Liv. Sammensmedningen af disse Papirer, hvorved han nu søger at befordre min Undergang, er Dronningens Opmærksomhed ikke uværdig. Jeg skal give de uimodsigeligste Beviser paa Oprigtighed, og de svageste Angivelser imod mig ville blive betragtede som Beviisligheder. Man forevise mig et eneste med min egen Haand skrevet eller af mig undertegnet Brev, og jeg vil bekjende mig skyldig. Mine Secretairer ere blevne forledede til deres Erklæring ved Belønninger eller Frygt. De ere Udlændinge; og det kan ikke blive Eders Dronning vanskeligt at tilintetgjøre Dydens Følelser hos dem. Hendes Magt er uindskrænket, hendes Rigdomme ere umaadelige, og hendes Ministre besidde i høi Grad den Kunst at spille Rænker og øve Troløshed. Nau har ofte givet mig Anledning til at tvivle om hans Troskab, og ligeledes Curle, der ved sine indskrænkede Evner var afhængig af den Førstes Raad. De kunne uden min Befaling have skrevet i mit Navn, de kunne have underskrevet deres Erklæring i det Haab, at Forbrydelsen vilde blive tillagt mig alene, og at de vilde erholde Tilgivelse. Jeg har aldrig dicteret et Brev, som kunde ret-

færdiggjøre deres Vidnesbyrd. Og hvad vilde der blive af enhver Fyrstes Magt, Dyd og Sikkerhed, naar de skulde være afhængige af deres Secretairers Skrivelser eller Erklæringer? Desuden have de krænket saavel deres specielle som deres undersaatlige Pligter imod mig, og bør allerede af den Grund ikke høres. Troskabsedens Overtrædelse er en sand Meeneed, og Forsikkringer, som deres, erklære Lovene for afmægtige. Ere de endnu ilive, da bringe man dem hid. Deres Erklæring er sikkert betydelig nok, til at jeg kan forlange et Forhør over disse Personer i min Nærværelse. Tilsidesættelsen af denne Formalitet vilde ikke give nogen god Idee om Fremgangsmaaden imod mig. Man tillader mig ikke at have nogen Advocat, forat jeg skal være uden Forsvar; mine Breve og Papirer ere berøvede mig. De kunne ikke slgte til Andet, end at vise, at jeg har villet bevæge mine Venner til et Angreb paa England. Jeg kunde tilstaae dette, uden at deraf vilde følge, at jeg havde tænkt paa en Sammensværgelse imod Elisabeths Liv. Jeg vil ikke nægte, at jeg har givet efter for Naturens stærkeste Drifter, og, som ethvert af mine Medmennesker vilde gjøre, omringet af Farer, vanæret ved falske Anklagelser, har anvendt alle mulige Bestræbelser, for igjen at erholde min Frihed og Værdighed. Jeg rødmer ikke over disse Hensigter; Menneskelighedens Stemme maa billige dem, og Religionen kan i sine strengeste Love ikke fordømme dem. Vilde man betragte dem som Forbrydelse, da vilde man tilsidesætte den hellige Ærefrygt, som man er Menneskeheden skyldig, og aabne Døren for det skrækkeligste Despotie. Jeg har ved alle Beviser paa det ømmeste Venskab stræbt at bevæge min Søster Elisabeth til at gjøre Ende paa mine Lidelser. Lokket ved et venligt Blik af hende, flyede jeg endnu i min Ungdoms fulde Glands til hendes Rige,

og er der bleven gammel i Elendighed og Fængsel. I dette ulykkelige tyveaarige Fangenskab er min Ungdom, min Lykke, min Sundhed bortflygtede for stedse. Jeg er hendes Ømhed og Høimodighed lige saa liden Tak skyldig, som hendes Retfærdighed. Undertrykket, hendøende under haarde Behandlinger og Krænkelser, som jeg ikke har fortjent, har jeg bedet fremmede Fyrster at komme mig til Hjelp med deres Armeer. Ogsaa har jeg stræbt at forskaffe de undertrykkede Catholiker Beskyttelse. Jeg har desaarsag henvendt mine indstændige Bønner til Elisabeth selv. Men Gjenerholdelsen af min Frihed og mit Rige og Befordringen af denne Religion, som jeg elsker, kunne ikke bevæge mig til at vanære mig selv ved en Forbrydelse. Jeg vilde ikke tilkjøbe mig en Krone ved det ringeste Menneskes Mord. At anklage mig for, at jeg har villet lade min Søster Dronningen myrde og bygget mine Planer derpaa, er at beskylde mig for den laveste, afskyeligste Niddingsdaad. Elisabeth selv kan bevidne, at jeg ofte har erindret hende om, ikke ved fine skrækkelige Grusomheder imod mig at udsætte sig for mine Venners Hevn. Min Uskyldighed kan ikke med Føie betvivles. Gud veed, at jeg ikke vilde støde hans Forbarmelse fra mig og styrte min Sjel i Fordærvelse ved det foragtelige Complot, som man lægger mig til Last. Men i de strafværdige og umenneskelige Anslag, som mine Fiender have udtænkt for at trykke mig til Jorden under deres uretfærdige Forfølgelser, opdager jeg letteligen Aarsagen til deres fiendtlige Angreb. Min Fødsel, de Fornærmelser, som jeg allerede har lidt, og min Religion, det er mine Forbrydelser. Jeg er stolt af min Fødsel, jeg kan ikke forglemme de mig tilføiede Fornærmelser, og min Religion er saa aldeles mit eneste Haab, min eneste

Trøst, at jeg ikke vil vægre mig ved til dens Ære at ende mit Liv paa Skafottet."

Dette Marias Forsvar giorde ei det ønskede Indtryk paa hendes Dommere. De havde egentlig allerede fældet deres Dom, hvarfore de ogsaa efter den anden Session forelagde den skotske Dronning det Spørgsmaal: om hun ikke havde mere at sige til sit Forsvar? Den Anklagede reiste sig med megen Værdighed og sagde: "Jeg forlanger til mit Forsvar at blive fremkaldt for de i Parlamentet forsamlede Stænder, eller for Dronningen og hendes geheime Raad."

Denne Fordring blev ligefrem forkastet, men derimod en Dag fastsat til Forsamling i Stjernekammeret i Westminster. Dette Kammer forsamlede sig paa den bestemte Dag, og begge Dronningens Secretairer, der ikke vare blevne confronterede med hende i Fotheringay, bleve kaldte for denne Commission. De maatte edelig bekræfte Sandheden af deres Udsagn; og efter dette eneste Vidnesbyrd fældede Stjernekammeret Dødsdom over Maria, fordi hun havde været vidende om Babingtons Complot, havde udtænkt allehaande Rænker til Dronningen af Englands Skade, og taget Deel i Sammenrottelser mod hendes Liv. Imidlertid gaves der, foruden de foregivne Breve af hende, der hverken havde Underskrift, Datum eller Adresse, og altsaa ei engang havde lovformelig Gyldighed, aldeles intet Beviis, ei engang nogen grundet Mistanke om hendes Deeltagelse i denne Conspiration. Om Naw og Curle virkelig havde skrevet Brevene, om de bare dicterede dem af Maria, eller om de vare skrevne paa hendes Befaling, om ikke Walsingham havde underskudt dem, om ikke Secretairerne i Fængslet ved Trusler vare blevne bevægede til at vidne mod deres Monarkinde, for at frelse deres

eget Liv: om Alt dette bekymrede hendes Dommere sig ikke. Uagtet altsaa den hele Fremgangsmaade var lovstridig, tog dog Parlamentet aldeles ikke i Betænkning at stadfæste Stjernekammerets Dom.

Elisabeth anstillede sig meget forfærdet, da Parlamentet gav hende Efterretning herom og bad hende at lade Dødsdommen fuldbyrde paa Dronningen af Skotland, efterdi Religionens Opretholdelse, hendes personlige Sikkerhed og Rigets Rolighed beroede derpaa. Hele Sagen imod Maria var indledet af hende, og hun havde med Tryghed seet denne Dom imøde; men dølgende sine sande Følelser, takkede hun i en udstuderet Tale Himlen for den Naade, som den havde beviist hende under en 28aarig Regjering, og vedblev derpaa: "Nu, da en saa stor Fare nylig har truet mit Liv, forsikkrer jeg, at Intet har forvoldet mig saamegen Kummer, som at en Person, der er af samme Rang, Kjøn og Slægt som jeg, har villet begaae en saadan Forbrydelse. Jeg er saa langt fra at være hendes Fiende, at jeg efter Forræderiets Opdagelse har skrevet hende til, naar hun i et egenhændigt Brev til mig vilde tilstaae det, da skulde hele Sagen blive begravet i den dybeste Taushed. Min Hensigt dermed var ikke paa nogen Maade at overliste hende, da jeg vel vidste, hvad hun kunde bekjende for mig. Selv nu, skjøndt Sagerne ere komne saa vidt, naar hun vilde vise en oprigtig Anger og Ingen vilde antage sig hende imod mig, naar blot mit Liv og ikke mit Folks Vel og Sikkerhed derved svævede i Fare, da vilde jeg gjerne og strax tilgive hende, det forsikkrer jeg; thi kunde min Død forskaffe det engelske Rige en mere blomstrende Tilstand og en bedre Regent, da vilde jeg med Glæde opoffre mit Liv. Kun for Eders og mine Undersaatters Vel ønsker jeg at leve."

I Henseende til Hovedgjenstanden for Deliberationen tilføiede hun omsider: "Jeg haaber, at I ikke allerede idag vente min sidste Beslutning. Jeg pleier, selv ved mindre vigtige Leiligheder end denne, længe og modent at overveie de tagne Bestemmelser. Derfor beder jeg Gud den Almægtige, at han vilde oplyse og lede mig, forat jeg maa kunne indsee, hvad der er tjenligst for hans Kirkes Bedste, for Statens Vel og Eders Sikkerhed."

Hele England betragtede efter denne Tale Marias Død som afgjort, og Ingen lod sig skuffe af Dronningens forstilte Yttringer. Hun hyklede den ømmeste Medlidenheds Følelser for den anklagede Fyrstinde, anstillede sig tvivlraadig, forandrede uophørlig sine Beslutninger, og blændede kun Folket, hvoraf en Deel virkelig betragtede Maria som en farlig Fiende af den engelske Dronning, og befrygtede Følgerne af Complotter, som hun skulde have i Værk. Efter tolv Dages Forløb lod hun ved Cantsleren melde Pairernes Huus, at hun var i en skrækkelig Sindsuro over Marias Domfældelse, og hun bad Parlamentet at udtænke et andet Middel til hendes Riges Sikkerhed. Der blev anstillet nye Raadslagninger, men Resultatet heraf var igjen, at Elisabeths Liv ikke var i Sikkerhed, saalænge Dronningen af Skotland levede, med mindre Denne vilde bekjende sine Forbrydelser og give Beviser paa en oprigtig Anger; da kunde man overgive hende til en streng Bevogtning, for at være rolig med Hensyn til hendes Opførsel, eller lade hende stille Gidsler, eller maaskee bringe hende ud af Riget; men der var rimeligviis ingen Anger at vente af hende, da hun kun viste saa liden Taknemmelighed imod Dronningen, der havde frelst hendes Liv, og ikke vilde erkjende sine Forbrydelser. En streng Bevogtning, Udleveringen af nogle Gidsler gave ingen tilstrækkelig Sikkerhed, efterdi

Fængslets Døre snart igjen vilde blive aabnede, saasnart Elisabeth ikke mere var til; og at bortfjerne hende fra Riget, var ei heller raadeligt, efterdi hun derved vilde erholde Midler til at angribe England med væbnet Haand.

Paa denne Beretning og Parlamentets Bøn om at confirmere Dødsdommen, svarede Elisabeth i en ligesaa udstuderet Tale, som den forrige var. Hun yttrede en dyb Smerte over, at Parlamentet ikke vidste at finde noget andet Middel til at befordre hendes Sikkerhed, end en saa stor Fyrstindes Død. Hun undersøgte sig selv, som hun sagde, om hun fortjente, at Nationen var saa overordentlig meget betænkt paa hendes Vedligeholdelse, og forsvarede ved denne Leilighed sin hidtil førte Regjering, kun med faa Ord, men paa en saa snild Maade, at hun tilstrækkeligt gav sine Undersaatter at forstaae, hvor kostbart hendes Liv maatte være for dem. Endelig sluttede hun med de Ord: "Hvad Eders Bøn angaaer, da maa I tillade mig, at jeg endnu tilbageholder mit Svar. Jeg forkaster ikke den Dom, I have fældet, og billiger Eders Grunde. Men jeg ønskede, at I vilde undskylde mine Bekymringer og den ængstelige Urolighed, hvori jeg befinder mig, at I vilde nøies med at vise mig Eders Erkjendtlighed og Høiagtelse istedetfor den Hengivenhed, I have udviist imod mig. Naar jeg sagde, at jeg ikke vilde opfylde Eders Forlangende, da vilde jeg maaskee sige meer end jeg tænker, og maaskee styrte mig selv i en Ulykke, for hvilken I ville sikkre mig; og jeg er vis paa, at Eders kloge Forsigtighed aldrig vil indrømme dette, i Betragtning af de nærværende Omstændigheder og de interesserede Personers Characteer og Stand."

Elisabeth var virkelig saa lidet ubestemt i Henseende til Dommens Fuldbyrdelse, at hun lod den bekjendtgjøre for Maria ved en egen Deputation. Den

skotske Dronning modtog Efterretningen med et roligt Mod, og takkede Gud for den Naade, han beviste hende, ved snart at gjøre en Ende paa hendes tyveaarige Lidelser. Hun hørte med Rolighed af de Deputeredes Mund Dronningen af Englands Forsikkring, hvor yderst smerteligt det havde været hende at give efter for Parlamentets trængende Forestillinger; men ved den Forsikkring, at hendes Hengivenhed for den catholske Religion var en af Aarsagerne til hendes Henrettelse, bleve hendes Følelser forhøiede indtil Enthusiasme. Hun takkede Gud derfor, og bad om en catholsk Præst, for med ham at hellige sit Livs sidste Dage til fromme Beskjæftigelser. Men denne Naade blev hende afslaaet; Elisabeth havde allerede sendt en Biskop og en Præst af det protestantiske Partie til hende. Herover syntes hun at forfærdes mere, end over sin nærforestaaende Død; hun beklagede, at hun ei engang skulde være Herre over sin Tro. Da hendes Opsynsmand Paulet tog Thronhimmelen og andre Tegn paa den kongelige Værdighed bort af hendes Værelse, sagde hun med et bittert Smiil: "Hvad end Eders Monarkindr vil gjøre, er jeg desuagtet Dronning indtil mit Livs sidste Suk. Min Characteer er uudslukkelig, og jeg vil gjengive den med min Sjel til Gud, af hvem jeg har modtaget den, og som kjender min Uskyldighed." Intet var istand til at forstyrre hendes indvortes Ro. Hun holdt det ei for Umagen værd at forsøge en Retfærdiggjørelse eller at gjøre den mindste Bøn om Skaansel for sit Liv.

Hvad Maria selv undlod, det gjorde flere udenlandske Fyrster; de anvendte Bønner og Trusler, for at frelse den Ulykkelige. Men Elisabeth blev ubevægelig. Hun troede, at hendes Regjerings Glands vilde udslette Mindet om den Uretfærdighed, som hun begik, eller at

hun ved sin Forstillelseskunst vilde være istand til at unddrage Efterverdenen Kundskaben om de Bevæggrunde, der ledede hendes Handling. Den skotske Dronnings Dødsdom blev høitidelig oplæst i London for Medlemmerne af Raadet og et stort Antal Pairs og Medlemmer af Underhuset, og derpaa offentlig bekjendtgjort paa alle Stadens Pladser. Alle Borgere erholdt Befaling at illuminere deres Huse, og der blev ringet med Klokkerne i fire og tyve Timer.

Kongen af Skotland, Jacob den Sjette, Marias eneste Søn, der under sin Moders hele Fangenskab ikke havde foretaget et Skridt til hendes Befrielse, var dog ikke ganske ufølsom imod Naturens Stemme. Han sendte nu en af sine Kammerherrer til Elisabeth, for at bede hende, at hun vilde skaane hans Moders Liv, eller idetmindste tilstaae ham en Opsættelse, under hvilken han ved en Gesandt vilde træde i Underhandlinger med Dronningen af England om de antageligste Betingelser. Han sagde i Brevene til sin Gesandt, at han for evig vilde vanære sig selv, dersom han lod sin Moder døe paa Skafottet, uden at forsøge Alt hvad der stod i hans Magt for at frelse hende. Men Underhandlinger vare dengang slet anbragte. Jacob maatte enten i Spidsen for en Armee marschere til Fotheringay, og bortføre sin Moder derfra, eller døe under Slottets Mure. Men han yttrede blot det kolde politiske Ønske, at kunne frelse Maria. Ingen lod sig imidlertid mindre rokke i sit Forehavende, end Elisabeth; og da den skotske Gesandt til Slutning forlangte, at Marias Henrettelse blot endnu maatte opsættes en Uge, skreg den stolte Dronning med en Heftighed, der kun altfor vel røbede hendes sande Følelser: "Ikke en Time!"

Da Jacob ikke fandt nogen Forbarmelse over sin Moder hos Menneskene, befalede han sit Riges Præster, i Kirkebønnen at bede Gud om Barmhjertighed for hende. Men Ingen kunde bevæges til at bede for en Papistinde. Forat han imidlertid ikke selv skulde lide en saadan Fornærmelse, anmodede han Bisskoppen af St. Andrews, paa hvis Føielighed han kunde gjøre Regning, at præke for ham. Da de øvrige Præster erfarede dette, faldt de paa et selsomt Middel til at forhindre Kongens Hensigt. De bestilte en ung Geistlig, ved Navn Couper, der endnu ikke var ordineret, til at tage Prækestolen i Besiddelse tidlig om Morgenen, og vedblive at præke saa længe, at Erkebispen ikke kunde komme derop. Da Kongen kom i Kirken, og fandt Prækestolen allerede besat af en Anden, raabte han til ham, at denne Plads idag var bestemt for Erkebispen; imidlertid, siden han nu engang stod der, kunde han blive, naar han kun ifølge den givne Befaling vilde erindre Kongens Moder i sin Bøn. Prædikanten svarede kjekt, at han vilde gjøre hvad Aanden indgav ham. Nu befalede Kongen ham at stige ned, og da han ikke syntes at have Lyst dertil, blev Obersten for Livvagten affendt, for med Magt at slæbe ham ned. Han gjorde endnu heftig Modstand, og skreg høit, at denne Dag skulde være et Vidne mod Kongen paa Dommens store Dag. Han udraabte Vee over Edinburgs Indvaanere, fordi de lode en saadan Formastelse ustraffet begaae imod en Evangeliets Tjener, og taug ikke, førend han var udenfor Kirkedøren. I Begyndelsen var Folket bleven uroligt, men Kongens Nærværelse forhindrede dog alle Excesser, og Erkebispens formanende Præken beroligede fuldkommen Gemytterne.

Jo nærmere Tiden kom, da Maria skulde miste Livet, desto qvalfuldere var Elisabeths Urolighed. Dommen var vel fældet; men den bedre Deel af Publicum havde dog det Haab, at den ikke vilde komme til Udførelse, men at det vilde beroe ved den blotte Skræk. Dog dette var langt fra hendes Mening. Hun skammede sig ikke ved at opfordre Marias Bevogter, den gamle raae Paulet, til ved Gift at forekomme Dommens Fuldbyrdelse. Men Paulet var dog formeget Mand af Ære til at samtykke i en saadan hemmelig Henrettelse. Han svarede ligefrem: "Jeg helliger mig ganske Hendes Majestæts Tjeneste; men umulig kan jeg bringe en saadan Vanære over min Familie, eller krænke min Samvittighed paa en saa skjændig Maade, ved at berøve et Menneske Livet, førend den lovmæssigt udfærdigede Befaling dertil er bleven mig meddeelt."

Ærgerlig over denne mislykkede List, pønsede Elisabeth paa allehaande nye Kunstgreb, for at naae sit Diemed. Paa det at Folket skulde nøde hende til at lade den forhadte Medbeilerinde henrette, lod hun det skrække ved en Mængde Rygter. Da skulde en spansk Flaade være ankommen i Milfordhofen, Skotterne være trængte ind i England, Maria bortflygtet af Fængslet, Hertugen af Guise være landet med en Hær i Sussex, en Opstand være udbrudt i den nordlige Deel af England, og en ny Sammenrottelse være opdaget, ifølge hvilken Elisabeth skulde være myrdet og London stukken i Brand. Uophørligt lod Elisabeth sig erindre om, at Landets og Religionens Vel udkrævede Marias Henrettelse; stedse syntes hun endnu at ville opsætte dette sidste sørgelige Middel. Hun affecterede ofte i hele Timer Dybsindighed og Bekymring, sad i Tanker, og sukkede dybt. Endelig lader hun Statssecretairen Davison

komme, og befaler ham for ethvert Tilfælde at opsætte en Befaling til Dommens Fuldbyrdelse. Han gjør det, og bliver sendt til Cantsleren dermed, for at faae Seglet paatrykket. Dagen efter sender hun et Bud til ham, og lader ham sige, at han dog endnu skulde tøve lidet med Befalingen. Forskrækket svarer han, at Seglet allerede var derunder. Hun syntes vred over dette Skridt, men udtrykkede sig saa tvetydigt, at Davison, en med Hofkabaler endnu ei meget fortrolig Mand, ikke vidste, hvad han skulde gjøre. Han spørger Statsraaderne, og Disse, der bedre kjendte deres Dronning, raadede ham ligefrem at lade Befalingen fuldbyrde, og lovede ham at tage Dronningens hele Vrede paa sig. Den arme Davison gik i Fælden; Ordren blev udfærdiget med alle behørige Formaliteter, og Greverne af Shrewsbury og Kent bleve afsendte dermed, for at ende den ulykkelige Marias Dage.

Da de den 7de Februar 1587 ankom paa Slottet Fotheringay, hørte de, at Maria formedelst Upasselighed maatte holde Sengen. Desuagtet forlangte de, at man skulde bringe dem til hende. De bleve førte ind af Paulet, og uden mange Omstændigheder forkyndte de hende, at Elisabeth havde givet sit Samtykke til hendes Død, og at hun skulde henrettes den følgende Morgen Kl. 8; derpaa forelæste de hende den af Dronningen underskrevne og med det store Rigssegl forsynede Executionsordre. Den Domfældte yttrede ikke den ringeste Bedrøvelse herover, men sagde med urokkelig Sindsro: "Den Efterretning, som I bringe mig, kan ikke andet end være mig høist ønskelig, da den forkynder mig Enden paa mine Lidelser. Ogsaa fortjener, efter min Mening, en Sjel ei det evige Livs Lyksalighed, der kan bæve til-

bage for Legemets Lidelser, eller frygte for det Hug, som sætter den i Frihed."

De Deputerede søgte nu at retfærdiggjøre deres Dronning, og talte meget om den babingtonske Sammensværgelse. Men Maria lagde sin Haand paa Bibelen, der laae paa et Bord ved hendes Side, og svor paa det Høitideligste, at hun aldrig paa nogen Maade havde fattet Anslag imod Elisabeths Liv, eller taget Deel i en saadan Sammensværgelse, eller samtykket deri. Greven af Kent, en ufornuftig Ivrer for den protestantiske Religion, forkastede hendes Eed, fordi den var bleven aflagt paa en papistisk Bibel. "Just derfor," svarede hun ham med den største Sagtmodighed, "kan man desto sikkrere forlade sig derpaa; thi efter min Mening er den papistiske Oversættelse af Bibelen den ægte." Men han overlod sig fremdeles til sin puritanske Iver, declamerede imod Pavedommet, raadede hende at afsige sine Vildfarelser, og anbefalede hende en protestantisk Geistligs Underviisning.

Maria hørte paa ham med nogen Utaalmodighed, erklærede sin urokkelige Hengivenhed for sine Religionsgrundsætninger, og bad, at man vilde lade hendes Skriftefader komme til hende. Men begge Grever sagde, at deres Samvittighed ikke tillod dem at opfylde denne Bøn. Hun erkyndigede sig om sine Secretairer Naw og Curle, og spurgte, om man vel nogensinde i den troleløseste Nations meest fordærvede Tider havde hørt, at en kongelig Prindsesses Betjente vare drevne til at befordre hendes Undergang? De Deputerede saae paa hinanden, og sagde ikke et Ord. Marias Læge bad Greverne alvorligt og indstændigt, idet de gik, at de dog maatte betænke, hvilken urimelig kort Tid de havde givet hans Dronning til Forberedelse til Døden. Han forlangte,

at der, med Hensyn til hendes høie Rang og hendes mangfoldige og vigtige Anliggender, idetmindste skulde bestemmes nogle Dage dertil. Men de lode som de ikke indsaae det Passende i denne Begjering, og affloge den.

Efterat Greverne havde bortfjernet sig, gave Marias Betjente deres Taarer frit Løb; men hun, rørt over deres Hengivenhed, gjorde sig al Umage for at indgyde dem Trøst. "Eders Græmmelse," sagde hun, "er aldeles frugtesløs, og kan hverken forbedre min eller Eders Tilstand. Min Lod er i enhver Henseende ønskelig; thi den Elendighed, hvorfra jeg skal vorde forløst, er det meest Krænkende og Haabløse. Istedetfor altsaa at klage og græde, burde I tvertimod glæde Eder." Forat hun kunde have desto mere Tid til at bringe sine Anliggender i Orden, spiste hun tidligt til Aften, og efter sin Sædvane meget lidet. Under Maaltidet gjorde hun den Bemærkning for sin Læge, at Sandhedens Kraft dog var uovervindelig; thi Greven af Kent havde, uagtet hiint Paaskud af en Sammensværgelse mod Elisabeth, udtrykkeligt erklæret: at den protestantiske Religions Sikkerhed beroede paa hendes Død. Da hun havde spiist, lod hun alle sine Betjente komme for sig, og drak paa deres Velgaaende. Alle brast i Taarer, kastede sig for hendes Fødder, og bade hende hulkende om Tilgivelse for deres Feil og om hendes Velsignelse. Maria bad dem paa sin Side at forglemme de Ydmygelser, som de maatte have lidt af hende, naar hun som Dronning undertiden havde forglemt sig, eller ladet sin Fortrydelse over den af Andre lidte Uret gaae ud over dem. "Værer stedse kjærlige og gavmilde," sagde hun, "vogter Eder for Hadbets og Bredens ulykkelige Lidenskaber, og bliver standhaftige i Troen paa Eders Forløser." Nu gjennemløb hun sit Testament, som hun fra Begyndelsen af sin

Proces havde opsat, og gjorde en ny Fortegnelse over de faa Kostbarheder, som man havde ladet hende beholde. Hun oplæste Navnene paa de af hendes Betjente, for hvilke hun bestemte dem, og uddeelte sine Penge efter Rang eller Fortjeneste imellem dem alle. Til sin Skriftefader lod hun opsætte et Brev, hvori hun bad ham om hans Velsignelse og hans Bøn. Til Kongen af Frankrig og Hertugen af Guise adresserede hun særskilte Skrivelser, hvori hun erindrede dem om sine mangfoldige Ulykker, bevidnede sin Uskyldighed, og anbefalede dem sine Betjente som værdige Gjenstande for deres Gavmildhed. Ogsaa sin Søn omtalte hun for dem, og anbefalede ham til deres kjærligste Omhu, saafremt han viste sig deres Agtelse værdig.

Efterat alle disse Anliggender vare besørgede, begav hun sig med sine Kammerfruer til sit Sovegemak, og sysselsatte sig her, efter sin bestandige Sædvane, med Andagtsøvelser og Læsning i Legenderne. Ved sædvanlig Tid lagde hun sig tilsengs, og nød i fire Timer en blid Slummer.

Da den skrækkelige Dag frembrød, der skulde vorde den sidste i Marias Liv, klædte hun sig paa, vel rigt men anstændigt. Hun nød det hellige Sacrament ved en indviet Hostie, som hun i melankolsk Ahnelse om sin ulykkelige Skjebne havde udbedet sig af Pave Pius den Femte. Derpaa kaldte hun sine Betjente for sig, lod sit Testament forelæse for dem, og undskyldte sig, at hendes Efterladenskab var saa ubetydeligt, da hun ikke var istand til at vise sig gavmild. Derpaa uddeelte hun, efter den allerede forhen gjorte Anordning, sin Garderobe og sine Juveler imellem dem. Sin Læge overleverede hun sit Testament, med Begjering at tilstille Hertugen af Guise det, som hendes fornemste Executor. Ogsaa

overgav hun ham nogle Erindringer om hendes Kjærlighed til Kongen af Frankrig, Enkedronningen og hendes Paarørende af Huset Lothringen. Hermed affagde hun alle verdslige Anliggender, og begav sig til sit Capel, hvor hun snart laae knælende for Alteret, snart stod uden Bevægelse, med foldede Hænder og Øinene opløftede mod Himlen. I disse Rørelsens Øieblikke dvælede hun ved Mindet om sine Lidelser, kastede alle sine Svagheder i Guds Faderskjød, og hævede og trøstede sin Aand ved Betragtningen af hans Fuldkommenheder og Barmhjertighed.

Kl. 8 om Morgenen traadte Overskerifen for Grevskabet, Thomas Andrews, ind i hendes Værelse, og sagde hende, at Henrettelsens Time var kommen. "Jeg er beredt!" var hendes Svar, og hendes Øie straalede Mildhed og Fred. Hendes Klædning var af sort Silke; hendes Kjole var indfattet med carmoisinrødt Fløiel, et Slør af Battist, udbuet med Virer og besat med Knipplinger, var fastgjort ved hendes Hue, og hang ned til Jorden; et Agnus Dei hang ved en Bisamkjæde om hendes Hals, i Bæltet bar hun en Rosenkrands, og i Haanden et Elfenbeens Crucifix. Efterat hun havde taget Afsked med sine Fruentimmer, gik hun med et beskedent og majestætisk Væsen til den for Henrettelsen bestemte Sal, støttet paa Paulets tvende Gardere, efterdi hendes Been, der vare svækkede af de i saa lang Tid udstandne Smerter, nægtede hende deres Tjeneste. De engelske Adelsmænd med deres Følge ventede hende ved Slotsdøren. Her traf hun ogsaa sin Huushovmester Melvil, som hendes Bevogtere i flere Dage ikke havde villet lade komme til hende. Han kastede sig for hendes Fødder, græd høit, og beklagede sin ulykkelige Skjebne og den sørgelige Efterretning, som han maatte bringe til

Skotland. "Klag ikke, ærlige Melvil," sagde hun, "men glæd dig tvertimod over, at du nu snart skal see Maria Stuart befriet fra alle hendes Lidelser. Verden, min gode Melvil, er kun Forfængelighed, og et Hav af Taarer vilde ei være tilstrækkeligt til at begræde dens Jammer. Hidindtil har jeg fundet dig tro; og skjøndt du af Religion er en Protestant og jeg en Catholikinde, er der dog kun een Christus, og jeg paalægger dig derfor, saa sandt du elsker og frygter ham, at overbringe dette sidste Budskab fra mig, at jeg døer standhaftig i min Religion og uforandret i min Kjærlighed til Skotland og Frankrig. Siig min Søn, at han skal tjene Gud, med Iver antage sig sit Folks sande Vel, og aldrig betroe sig i en anden Fyrstes Vold. Forsikkre ham, at jeg aldrig har gjort noget, som kunde geraade hans Kongerige, hans Krone eller hans Storhed til Skade; og forman ham til at holde Venskab med Elisabeth. — "O Gud!" tilføiede hun, "du, som er Sandheden selv, og gjennemskuer de Dødeliges hemmelige Tanker! du veed, at den hjerteligste Enighed imellem Kongerigerne England og Skotland stedse har ligget mig paa Hjertet. Uendelige ere de Forurettelser og Krænkelser, som mine Fiender have tilføiet mig; de have tørstet efter mit Blod, som Hjorten efter frisk Vand. O Forbarmelsens Gud, tilgiv dem!" Hun lod nogle Taarer falde, bøiede sig til Melvil, og sagde: "Lev vel, gode Melvil, lev vel; bed for din Dronning!"

Nu vendte hun tilbage til sin rolige Fatning, og vilde gjøre nogle Skridt; men en ny Bekymring foruroligede hendes Sjel. Hun ønskede, at den gode Melvil, hendes Læge, hendes Apotheker og hendes Chirurg maatte være tilstede ved hendes Død, og to af hendes Fruentimmer ledsage hende til Skafottet. Greven af

Kent var haard nok til at afslaae hende dette, under det Paaskud, at disse Personer ved deres Graad og Skrig vilde afbryde den nødvendige Stilhed. Han befrygtede maaskee, at de, som Catholiker skulde foretage en overtroisk Religionsceremonie. Maria gav sit Ord, at hverken hun eller hendes Undersaatter, der bare den største Ærefrygt for hende, skulde yttre noget Tegn paa en hende uværdig Svaghed. Men da Greven syntes uovertalelig, kastede hun et bydende Blik paa ham, og sagde med den Stolthed, som hendes Rang gav hende: "Jeg er Eders Monarkindes Cousine, ved Henrik den Syvende af kongeligt Blod, Enke efter en Konge af Frankrig, og Dronning af Skotland." Truffen og ydmyget vovede Greven ikke længere at modsætte sig hendes Villie.

Ledsaget af de Personer, hvis Nærværelse hun havde forlangt, traadte Maria nu ind i Salen, hvor hun skulde lide, og gik med en Mine fuld af Mildhed og Majestæt til Skafottet, der var opført i den yderste Ende af Salen. Ingen af de talrig forsamlede Personer saae uden Rørelse denne saa elskværdige og ulykkelige Qvinde med roligt Aasyn vandre Døden imøde. Uagtet Aar, Kummer og legemlige Svagheder havde virket stærkt paa hende, var hendes Skjønhed endnu paafaldende, og forstærkede det rædsomme Indtryk hos alle Tilstedeværende. Der herskede en dyb Stilhed. Kun Maria alene syntes at have beholdt Brugen af sine Sandser. Hun besteg Skafottet med faste Skridt og roligt Aasyn, og kastede sine Øine paa Blokken, paa Øxen og paa Skarpretterne. Man bragte hende en Stol, hvorpaa hun satte sig, og forelæste hende endnu engang Dødsdommen, der imidlertid ikke formaaede at rokke hendes Sjels Rolighed. Men da Dechanten af Peterborough nærmede sig hende, og i Dronning Elisabeths Navn opfordrede

hende til at afsværge sin Religion, viiste hun sig utaalmodig ved hans lange Formaninger, og bad ham flere Gange at holde op med sine unyttige Forestillinger. Men han vedblev haardnakket at bebreide hende denne trodsige Hengivenhed for Pavedommet, og truede hende med evig Helvedild, naar hun endnu vægrede sig ved at opgive sine Vildfarelser. Længer formaaede Maria ei at høre derpaa; hun opløftede sin Stemme, og befalede den fanatiske Ivrer i en bestemt Tone at holde inde med sine usømmelige Ord og Trusler og ikke længere forurolige hende i Anledning af hendes Tro. "Jeg er født i den romerskcatholske Religion," sagde hun; "jeg har erfaret dens Kraft og Trøst mit hele Liv, i Sygdoms, Nødens og Græmmelsens prøvende Tider; og jeg har fast besluttet at døe i den."

De to Grever skammede sig endelig selv over Dechantens barbariske Haardnakkenhed, og erindrede ham om at gjøre en Ende paa sine Formaninger og lade sig nøie med at bede for hendes Omvendelse. Han begyndte altsaa en lang Bøn; Maria sank tillige paa Knæe, og bad til den hellige Jomfrue, uden i ringeste Maade at agte paa ham. Hun stod op, og efter at have ventet, indtil Dechanten var færdig med sin Bøn, knælede hun atter, og bevidnede med høi Røst, at hun uden Indskrænkning tilgav alle sine Fienders Fornærmelser, anbefalede Kirken, sin Søn og Dronning Elisabeth til Guds Beskjermelse, og anraabte alle Helgene om at bede for hende hos Gud. Herpaa holdt hun Crucifixet til sine Læber, trykkede dem andægtigt derpaa, betragtede det derefter med Inderlighed, og udraabte: "O Jesu, du udstrakte dine Arme paa Korset, for at frelse den tabte Menneskeslægt. Tilgiv mig mine Overtrædelser, og udbred nu ogsaa dine Arme, for naadig at modtage mig."

Hendes Kammerfruer hjalp hende nu at klæde sig af, og da Bødlerne ogsaa vilde vise sig geskjæftige her, frabad hun sig deres Paatrængenhed, og sagde smilende: hun var ikke vant til at lade sig opvarte af saadanne Folk, eller at lade sig klæde af for en saa talrig Forsamling. Efterat hendes Overklæder vare lagte tilside, bedækkede hun Armene med et Par Silkehandsker. Hendes Kammerfruer og Betjente udbrøde nu i lydelige Klager. Hun lagde Fingeren paa sin Mund, for at betegne dem, at de maatte være stille, og sagde dem derpaa det sidste Levvel med et Smiil, der, istedetfor at trøste dem, kun saarede deres Hjerter endnu dybere. Skarpretterne selv følte sig rørte, da de bade hende om Tilgivelse for Fuldbyrdelsen af den givne Befaling. "Jeg tilgiver Alle," sagde Maria med fast Stemme, "der have ønsket og bevirket min Død; jeg forsikkrer, at jeg aldrig har efterstræbt Elisabeths Magt eller Liv, at jeg ikke har gjort noget, der fortjente Dadel, med mindre min Religion skal gjøres mig til en Forbrydelse."

Modig knælede hun ned for Blokken og sagde: "Til Dig, Herre, sætter jeg min Lid; lad mig aldrig blive til Skamme." Hun bandt et Klæde for sine Øine, og idet hun med stor Rolighed udstrakte sit Legeme og frembød sin Hals for det dræbende Slag, raabte hun: "I dine Hænder, o Gud, befaler jeg min Aand!" Skarpretteren, der havde tabt al Fatning, skilte først med det tredie Hug Hovedet fra Kroppen. Han holdt det derpaa blødende i Veiret, og da hendes Haar derved faldt fra hinanden, saae man, at det af Kummer og Lidelser allerede var blevet graat. Dechanten af Peterborough udraabte: "Saaledes skulle alle Elisabeths Fiender omkomme," og Greven af Kent alene svarede

med sagte Stemme: "Amen!" Alle andre Tilskuere vare gjennemtrængte af den inderligste Smerte og Medlidenhed.

Marias Kammerfruer, ganske bedøvede af det frygtelige Optrin, gik med vaklende Skridt hen til Paulet, kastede sig for hans Fødder, og bade ham om Liget, som de vilde beskytte mod Tilskuernes Nysgjerrighed, vaske og paaklæde. De bøde ham Alt hvad de eiede, naar han vilde tillade dem at vise deres fordums Herskerinde denne sidste Tjeneste. Men forgjeves; de bleve stødte tilbage paa en umenneskelig Maade. Den Henrettedes Livlæge ønskede at torde tage hendes Hjerte ud, for at bevare det og bringe det til Frankrig; men Greverne forkastede hans Begjering med Foragt og Vrede. Bødlernes plumpe Hænder grebe det afsjelede Liig, slæbte det ind i et Sideværelse, og reve Klædet af et gammelt Billard, hvormed de bedækkede denne fordum saa skjønne Skabning. Blokken, Puden, Skafottet og Klæderne, der vare bedækkede med hendes Blod, bleve brændte. Efterat hendes Liig var balsameret og lagt i en Blykiste, blev det bisat med kongelig Glands og Pragt i Cathedralkirken i Peterborough. Elisabeth, der havde behandlet hende i levende Live som en Forbryderske, syntes nu efter hendes Død at ville erkjende hende for Dronning. Tyve Aar efter lod hendes Søn, der imidlertid som Jacob den Første havde besteget den engelske Throne efter Elisabeth, hendes Been bringe til Westminster, og bisætte paa det hende tilkommende Sted, iblandt Englands Konger.

Saaledes endte Maria Stuart sin Løbebane i en Alder af 45 Aar, efter 20 Aars Fangenskab. Hun var iblandt Europas Regenter et Mønster paa Aand

og Skjønhed parret med Ynde, men havde ikke de fornødne Talenter til at regjere en Stat, og isærdeleshed en ved Partieaand og Fanatisme foruroliget Stat. Hun manglede Elisabeths altomfattende Genie og hiin store Characteer, hvorved Denne vidste at forskaffe sig Lydighed og underkastede enhver fremmed Villie sin egen. Hun var for lettroende, og skjenkede uoverlagt Uværdige sin Tillid; hun havde store Svagheder og et altfor blødt Hjerte. Men tvivlsomt er det idetmindste, om hun har begaaet den Forbrydelse, som hendes Fiender lagde hende til Last.

Da Elisabeth erholdt Efterretning om Dronningen af Skotlands Død, var hun stum og ubevægelig; Glæden betog hende for et Øieblik Evnen til at overlægge; hendes forandrede Ansigtstræk forkyndte en heftig indvortes Kamp. Kort efter anstillede hun sig bestyrtet og fortrydelig; hun sukkede, græd, bestilte Sørgeklæder, søgte det fjerneste Opholdsted i sit Pallads, hvor hun ikke havde Andre om sig end sine Hofdamer, og forbød sine Ministre og Raader at komme for sig. Vovede Nogen af dem at nærme sig hende, saa udbrød hun i de frygteligste Vredesyttringer, og gjorde dem de skrækkeligste Bebreidelser, fordi de imod hendes Hensigt og Villie havde opoffret hendes Paarørende og Allierede. Ofte saae man hende staae længe ubevægelig som en Billedstøtte, derpaa igjen udgyde Taarer, synke kraftløs omkuld, beklage den menneskelige Storheds Uvished, og flere saadanne Theaterkunster. Det er ubegribeligt, hvorfra hun erholdt den Frækhed, at ville skuffe selv sine fortroligste Tjenere i denne Henseende, hvilke dog kun altfor godt kjendte hendes rette Sindelag og hendes Forestillelseskunst. Men ulykkelig

havde Den været, der blot havde røbet den allermindste Tvivl om Oprigtigheden af hendes Bedrøvelse. Thi ikke nok, at hun truede alle sine Raader med en skarp Undersøgelse; hun lod ogsaa den uskyldige Davison kaste i Fængsel, og Sag anlægge imod ham af Stjernekammeret. Den ulykkelige Statssecretair blev straffet, fordi han havde udrettet sin Monarkindes Befaling og fulgt Ministrenes Raad. Disse, langt fra at beskytte ham, som de havde lovet, overlode ham til det frygtelige Tribunal, hvortil Love og Retfærdighed ikke havde Adgang. Han blev dømt til at forblive i Fængsel saa længe det behagede Dronningen, og at erlægge en Pengebøde af 10,000 Pund Sterling. Han sad længe fængslet, man inddrev Pengebøden med Strenghed af hans Familie, og han erholdt aldrig mere Dronningens Naade.

Saaledes troede Elisabeth bedst at have reddet sit gode Navn. Efter langvarige Lamentationer lod hun endelig, som om hun kom lidet til sig selv, og nu skrev hun et ømt Brev til Marias Søn, hvori hun meldte ham hans Moders uventede Død, hvortil hun aldeles ikke havde givet sit Minde. Hun ønskede, at han ved Efterretningen herom kun maatte lide en ringe Deel af hvad hun selv havde lidt derved, og forsikkrede, at hendes Haand skjelvede, idet hun skrev dette. Hun kræyede Himlen og sine Undersaatter til Vidner om sin Uskyldighed, anklagede sine Ministre, fordi de havde ladet en Dom exeqvere, der vel var retfærdig, men i hvis Fuldbyrdelse hendes Mildhed vilde have forhindret hende, og bad ham, ikke at blive hendes Fiende formedelst en Ulykke, hvoraf hun ikke havde vidst noget.

Kong Jacob var meget for klog til at troe disse Usselheder, og han vilde sikkert have tilfredsstillet sin brændende Attraa efter Hevn, dersom ikke Hensynet til den fremtidige Succession, hans Afmagt og hans, tildeels af Elisabeth bestukne, Venners Raad havde afholdt ham derfra. Erindringen om den henrettede skotske Dronning blev efterhaanden fordunklet ved nye vigtige Begivenheder.

Søslaget ved Lepanto.

1571.

Soliman den Anden, en af de navnkundigste og lykkeligste Regenter i sin paa udmærkede Fyrster saa rige Tidsalder, var siden Aaret 1520 det osmanniske Riges Behersker. Dette engang saa frygtede Folks Magt hævede sig under hans lange og daadfulde Regjering til sin Storheds høieste Spidse. Seier paa Seier vandt Solimans talrige Hære, trende Verdensdeles Skræk; først næsten ved Enden af hans glimrende Løbebane forlod den ustadige Lykke ham, og han saae ved Maltha's uforglemmelige Beleiring sine uovervundne Vaaben pludselig bedækkede med Skjændsel. En saadan Ydmygelse, den smerteligste den stolte Erobrer nogensinde havde lidt, kunde ikke forblive uhevnet. Til Gjengjeld bemægtigede han sig Øen Scio, lod de italienske Kyster herje, og gjorde endelig i egen Person et Indfald i Ungarn, hvor han beleirede Staden Sigeth (1566).

Denne Stad havde en meget fast Beliggenhed i en moradsig Egn ved den slavoniske Grændse, og ansaaes dengang for Steyermarks Skytsværn imod Tyrkerne. Den forsvaredes af 2500 Krigere under Grev Nicolaus af Zriny. Ved den osmanniske Hærs Nærmelse forbandt hele Besætningen sig ved en høitidelig Eed til at kjæmpe til den sidste Mand, og i Forening at seire eller døe. Ridderlig udførte den vakkre Helteskare denne heroiske Beslutning. Længe modstod den med urokkelig Stand-

haftighed hele den fiendtlige Magt, og da alle Fæstnings-værkerne vare ødelagte, og endelig ogsaa Slottet, deres sidste Skytsværn, stod i Luer, da gjorde den heltemodige Zriny, i Spidsen for 300 udsøgte Krigere, et Udfald, og faldt med Sværdet i Haanden. Osmannerne bestege nu Ruinerne af Sigeth, hvis Besiddelse de dyrt nok havde maattet betale med det næsten utrolige Tab af 36,000 Krigere, og bare Zriny's Hoved som Trophæ omkring i Leiren. Men Soliman oplevede ikke Erobringen. Nogle Dage tilforn var han død i Fünfkirchen af en ondartet Feber, i sit Livs 74de, og sin glimrende og ærefulde Regjerings 46de Aar. Hans Feldtherre Mahomet fortaug hans Død, indtil den Afdødes Søn og Efterfølger Selim den Anden, som Soliman havde avlet med det skjønne russiske Fruentimmer Roxelane, var ankommen til Leiren. Den nye Behersker, der havde arvet Faderens Magt, men ingen af hans store Egenskaber, trak sig tilbage fra Ungarn, og sluttede en Vaabenstilstand med Maximilian den Anden, dengang Keiser i Tydskland og Konge i Ungarn.

Almindelig Fred lyksaliggjorde nu det osmanniske Rige. Destostørre Forundring opvakte det, at der desuagtet paa Sultanens Befaling skedte de største Udrustninger. Ingen vidste, eller kunde blot formode, hvad Retning det truende Uveir vilde tage, indtil man omsider med Forbauselse saae Gaaden løst, da Selim erklærede det forsamlede Divan, at han havde isinde at bemægtige sig Øen Cypern.

Republiken Venedig, der paa denne Tid allerede havde tabt en Deel af sin gamle Glorie, var siden 1492 i Besiddelse af hiin skiønne, i det middellandske Hav beliggende Øe, som Oldtiden valgte til Kjærlighedsgudindens Sæde, og som endnu i vore Dage er en liflig Vik-

plantes Fædreneland. Dens sidste Besidderinde, Catharina Cornaro, havde ved et Testament skjenket den til Republiken, og den utaalmodige Arving, der frygtede for at gaae glip af denne Arv, bemægtigede sig den endnu i Catharina's levende Live. Ugjerne underkastede de den græske Religion hengivne Cyprioter sig de stolte og intolerante Republikaneres Aag, og havde maaskee villigere hyldet ethvert andet Herredømme. Firesindstyve Aar senere opfyldte Skjebnen deres Ønske, men paa en skrækkelig Maade.

Allerede som Thronfølger nærede Sultan Selim, efter Sagnet, den Tanke, at frarive Venetianerne Catharina's Arv; og Anledningen til dette Ønske skal have været følgende. En portugisisk Jøde, ved Navn Miquez, der var flygtet til Constantinopel med et skjønt christent Fruentimmer, som han havde røvet, beværtede ham engang med Cyperviin. Prindsen, en umaadelig Dranker, fandt den fortræffelig; og da han erfarede, at den voxede udenfor de tyrkiske Stater, besluttede han, engang at forene det Land, der frembragte en saa kostelig Drik, med sit Rige. — Denne Anekdote hører maaskee, lig saa mange andre, som Historieskriverne have efterladt os som Sandheder, til Opdigtelsernes store Mark; men Udfaldet viste dog, at det var Sultan Selims faste Beslutning at erobre Øen. Forgjæves raadede Storvezirem Mehemet ham fra dette Foretagende; Storadmiralen Piali, og Mustapha, en Feldtherre, der siden erholdt Overcommandoen over den dertil bestemte Krigsmagt, talede med Iver derfor, og stræbte at bevise Divanet, at Osmannerne, siden de havde underkastet sig det mammelukkiske Rige i Ægypten, havde grundede Fordringer paa Cypern, da denne Øe altid havde staaet i en vis Afhængighed af hiint Rige.

Storherrens Villie og Piali's og Mustapha's Grunde trængte igjennem, og Foretagendet blev uigjenkaldelig besluttet.

Hele den europæiske Christenhed ængstedes ved Osmannernes Udrustninger. Saasnart disse vare tilendebragte, fremtraadte i Venedig en Gesandt fra Sultanen, fordrede Cyperns Aftrædelse til de Troendes store Behersker, og truede med en Krig, ifald man vægrede sig derved. Hans Fordring blev naturligviis afslaaet, og strax aabnede Tyrkerne Fiendtlighederne med Streiferier i Dalmatien og Albanien.

Republiken, der hidtil levede i Fred med Porten, holdt kun en svag Besætning paa Cypern; med desto større Iver søgte den nu ved Krigens Udbrud at forstærke sin Lands- og Sømagt. Pave Pius den Femte, der higede efter at fortjene Navn af Christenhedens Beskytter, antog sig de betrængte Venetianere paa det Eftertrykkeligste, og opfordrede ligeledes de øvrige christne Magter til at staae dem bi. Dog kun Philip den Anden, den mægtigste christne Fyrste paa sin Tid, og Storhertug Cosmus af Toskana, vare beredte dertil. Hiin sendte 50 Galeier, anførte af Johan Andreas Doria. Ogsaa Paven lod 12 Galeier løbe ud, under Anførsel af Marko Antonio Colonna, der var bekjendt som en stor og tapper Feldtherre. Cosmus af Medicis havde overladt Paven sine Fartøier; han selv underholdt paa egen Bekostning Halvdelen deraf. Alfonso Appiano commanderede dem, og mange Riddere af den florentinske St. Stephansorden havde indskibet sig med som Frivillige. For Suda paa Øen Candia, den christne Flaades Samlingsplads, forenede Hjelpeeskadrerne sig med de venetianske Skibe, der anførtes af Patricieren Hieronimo Zeno.

Den osmanniske Flaade havde imidlertid forladt Kanalen ved Constantinopel, og taget sin Cours til Cypern. Piali anførte den som Storadmiral, og Mustapha, hans fortrolige Ven, commanderede Landarmeen. Venetianerne maatte, paa Grund af den ringe Krigsmagt de havde paa Øen, forstørstedelen overlade dens Forsvar til Cyprioterne selv.

Den 25de Juli (1570) landede Tyrkerne, og begyndte deres Foretagender med Beleiringen af Nicosia, Øens Hovedstad. Angrebene varede indtil den 9de i Vintermaaneden, da blev den ulykkelige Stad erobret med Storm, og meer end 15,000 Mennesker af forskjellige Aldere og Kjøn omkom, eller faldt som Slaver i de barbariske Seierherrers Hænder, hvilke tillige erholdt et rigt Bytte, da Landets Indvaanere havde bragt en stor Deel af deres Skatte og Kostbarheder til Hovedstaden. Af de fangne Piger bleve adskillige af de skjønneste bestemte for Storherrens Harem. Men en af dem, en Heltinde, havde en saadan Afsky for den Skjebne, der ventede hende, at hun antændte Krudtkammeret paa det Skib, der førte hende hendes tilkommende Bestemmelse imøde, og sprængte det i Luften. Historien har opbevaret os den ædle Piges Navn. Hun hed Arnolde de Rokas.

Hovedstadens tragiske Skjebne udbredte Forfærdelse over hele Landet, og i den første Skræk underkastede den største Deel deraf sig Osmannerne, paa den faste Stad Famagusta nær, der ligger paa den yderste Grændse af Øen, tæt ved Havet. Den uforfærdede Marko Antonio Bragadino, en venetiansk Adelsmand, var Commandant i denne Stad. Da den fiendtlige Hær lod sig see for den, bare de tyrkiske Soldater Hovederne af de fornemste Indvaanere i Nicosia paa Stager rundt om-

kring Murene, for ved saa skrækkelige Advarselstegn at indjage Borgerne og Besætningen Frygt, og Dandalo's, Nicosias Commandants Hoved sendte Barbarerne til Bragadino. Paa dette afskyelige Skuespil fulgte Angrebet. Men den begyndende Vinter afbrød snart Beleiringen, og Mustapha, den osmanniske Feldtherre, forvandlede den til en Indslutning. Uforstyrret seilede derpaa den tyrkiske Eskadre tilbage til Constantinopel.

Den christne Flaade havde imidlertid ligget ved Candia som ørkesløs Tilskuerinde ved disse Begivenheder. Det herskede Uenighed imellem de forskjellige Anførere. Men stred om, hvad der skulde gjøres eller ikke gjøres, og Tid efter anden indhentedes nye Forholdsordrer. Alle disse Omstændigheder, der sædvanlig indtræffe ved krigerske Foretagender af allierede Magter, forsinkede Flaadens Udløb, og da den endelig lettede Anker, var Aarstiden og Leiligheden ikke længere gunstig. Den seilede til Kysten af Karamanien, og skiltes ad paa Efterretningen om Nicosias Erobring, uden at have vovet et Forsøg til den betrængte Øes Frelse, ja endog uden at have seet Tyrkerne.

De rædselfulde Scener paa Cypern havde imidlertid opfyldt hele Europa med Afsky og Forfærdelse. Paven var utrøstelig over, at hans Bestræbelser hidtil havde frugtet saa lidet. Politik og Religionsiver bevægede ham til paa ny at opbyde Alt, for at bringe en almindelig Forening istand imellem de christne Stàter imod Evangeliets Arvefiende. Men den fromme Helteild, hvoraf fordum Korsets Kjæmpere glødede, var udslukket; og Christi Statholders Opfordringer, der i ældre Tider dreve Hundredetusinder fra deres Fædreneland til Palæ-

stina, gjorde nu kun et svagt Indtryk paa de christne Fyrster.

Keiseren brugte den med Sultanen nylig sluttede Vaabenstilstand til Paaskud. Carl den Niende af Frankrig undskyldte sig med sit Riges slette Forfatning. De tydske Rigsfyrster vare formeget beskjæftigede med Reformationen og dens Følger, til at kunne blande sig i udvortes Anliggender. Kong Sebastian af Portugal var for ung, og Sigismund af Polen for gammel til saa usikkre og fjerne Eventyr. Ikkun Philip den Anden, der altid var en lydig Søn af den hellige Stol, laante Pavens Forslag villigt Øre, ikke blot af religiøse, men ogsaa af politiske Grunde; thi hans Besiddelser i Italien og paa den afrikanske Kyst gjorde ham til en naturlig Fiende af Osmannerne. Venetianerne selv, der ved en smertelig Erfaring havde lært, hvorlidet Allieredes Hjelp var at stole paa, havde sendt en Gesandt med Fredsforslag til Storherren; og først da denne forblev døv mod alle Forestillinger, og ubetinget fordrede Cyperns Afstrædelse, saae de sig tvungne til at fornye Forbindelserne med Paven.

Under disse Forhandlinger henrandt Vinteren. I Marts Maaned det følgende Aar (1571) gik den tyrkiske Flaade igjen under Seil. Den landede paa Creta i Forening med de algierske Galeier, anførte af Kilji Ali, Underkonge i Algier, plyndrede derpaa Kysten af Istrien og Dalmatien, gjennemsvømmede stolt og seierrig det adriatiske Hav, og vendte sig tilsidst mod Cypern.

Her havde Mustapha, før at fuldende Øens Erobring, paa ny aabnet Famagustas Beleiring i April Maaned, efterat det kort tilforn var lykkedes Venetianerne at kaste en Forstærkning af 1500 Mand, under den listige Quirini, ind i Staden. Der gives kun

faa Exempler paa et saadant Raserie i at angribe og et saa vedholdende urokkeligt Mod i at forsvare sig, som denne mærkværdige Beleirings Historie fremstiller. En uhyre, Tid efter anden ved nye Krigerhobe forstærket Hær ligger for Staden, og agter hverken Anstrengelse eller Menneskétab. Det ene rasende Angreb afløser det andet, ethvert Skridt nærmere til Maalet kjøbes med Strømme af Blod, enhver afslagen Storm er Løsenet til en ny.

Paa den anden Side formaae hverken Fiendernes Mængde og fanatiske Raserie, eller Ødelæggelserne i Staden og paa Fæstningsværkerne, eller den stedse tiltagende Mangel paa Levnetsmidler, at rokke de Beleiredes Tapperhed og Standhaftighed. Borgere og Soldater synes oplivede af een Aand, og de Sidstes Anførere, Bagliane, Martinengo og Roca kappes i Heltegjerninger med den uforfærdede Bragadino.

Den 7de Juni springer en Mine, som Beleirerne havde ført ind under Arsenalet; og Explosionen, som den bevirker, er saa skrækkelig, at en stor Deel af Murene styrter sammen, og hele Staden sættes i Brand. Rasende storme Tyrkerne ind gjennem Murens Aabning; men alle Indvaanerne styrte dem imøde, og slaae dem tilbage efter en frygtelig Kamp. Og saa almindelig og overordentlig er Enthusiasmen ved denne Begivenhed, at selv Koner og Piger følge deres Mænd og Forlovede i Breschen, og fægte og døe ved deres Side.

Et saadant Mod, en saadan Standhaftighed fortjente at belønnes med et lykkeligt Udfald; men Skjebnen havde besluttet det anderledes. Indtil Midten af Juni Maaned blev Staden forsvaret med lige Tapperhed. Endelig, da ingen Udsigt til Bistand viste sig, forlangte Famagusta's Indvaanere at underhandle med Fienderne om Overgivelse. Tyrkerne tilstode dem Sikkerhed for

deres Personer og Eiendomme, og fri Afmarsch. Tre Dage efterat Capitulationen var sluttet, aabnede man Portene for Seierherrerne (den 4de August). Men Mustapha, for hvem hverken en Fiendes Mod og Ulykke, eller en indgaaet Forpligtelse var hellig, brød Capitulationen, for at hevne sig for det store Tab han havde lidt for Staden, efter den afskyelige Grundsætning, som de Christne have opfundet, og ikke sjeldent ogsaa udøvet: at man ikke behøver at holde Vantroende og Kjættere Tro og Love. Den grusomme Mustapha lod Soldaternes Anførere og Statsraadet, der mod Løfte om sikkert Leide vare komne til hans Leir, tilligemed 300 Borgere, nedsable. De Indvaanere og Soldater, der allerede havde indskibet sig, bleve lagte i Lænker, og mistede Frihed og Eiendomme. Men den skjændigste Fremfærd viste de følesløse Barbarer imod den tappre Bragadino. Man skar Næse og Øren af ham, og førte ham saaledes lemlæstet igjennem Staden, Skuepladsen for hans Heltemod. Tilsidst blev han flaaet, hans Hud udstoppet med Straa, og bundet til Seilstangen paa en Galei, der blev sendt til Constantinopel, som et Minde om Famagustas Erobring. Efter denne skrækkelige Trophæ fulgte ogsaa snart den seierrige Hær, som Osmannernes Hovedstad modtog med glimrende Pragt og stor Høitidelighed. Den yppige Selim, henrykt over at see sig i Besiddelse af sin Yndlingsdriks Fædreneland, forglemte, at Erobringen af dette lille Land havde kostet ham 60,000 Mennesker.

Saaledes var nu Cypern bleven Osmannernes Bytte, uden at de christne Magter havde gjort Forsøg paa at frelse den ulykkelige Øe. Allerede den 20de Mai var der sluttet en offensiv og defensiv Alliance mod Sultanen imellem Republiken Venedig, Paven og Kongen af Spanien, og de Allierede havde gjort stærke Udrustninger.

Samlingspladsen for de Christnes Flaade var i dette Aar Havnen ved Messina, hvor den venetianske Eskadre, der havde ligget ved Candia, forenede sig med de øvrige allierede Magters Skibe. Snart saae man der den forrige Sommers Optrin fornyede, og Tiden blev uddragen med unyttige Forsinkelser, indtil Famagusta var falden. Nu begyndte man omsider at skamme sig over sin Uvirksomhed, og den hele Armada seilede fra Messina, for at opsøge den tyrkiske Flaade, der havde gjort et frugtesløst Forsøg paa at overrumple Corfu, og nu havde kastet Anker i Havbugten ved Lepanto, der hvor fordum det gamle Corinth blomstrede.

Den christne Flaade bestod, foruden de ringere Fartøier og Lastskibe, af 208 spanske, venetianske, pavelige, maltesiske, savojiske og florentinske Galeier; iblandt hvilke 6 saakaldte Galeaser fortrinlig udmærkede sig ved deres kolossalske Bygning. Venetianerne betjente sig her for første Gang af denne nye Art Skibe, hvilke man endnu aldrig tilforn havde seet paa Havet. De vare tre Gange saa store som de største Galeier, og førte 300 Aarer. Kong Philip den Anden kjøbte siden nogle af dem, lod dem løbe ud tilligemed den berygtede uovervindelige Flaade, og de fandt ved dennes ulykkelige Tog deres Undergang i Bølgerne.

En Hær af 24,000 Krigere af forskjellige Nationer udgjorde Besætningen paa den christne Flaade. Flere Fyrster og Grever bivaanede som Frivillige dette Tog. Iblandt disse udmærke Historieskriverne fortrinlig Følgende: den siden saa berømte Feldtherre Alexander Farnese, Prinds af Parma, der mødte med et talrigt og glimrende Følge, for i Kamp med Christenhedens frygteligste og uforsonligste Fiender at tilkjæmpe sig sin tilkommende Krigerhæders første Laurbær; Prinds Paul

Jordan Ursini, Greven af Santafiora, og Marquisen af Requesenz, der nu var Maltheserridder paa sin Ordens Skibe, og siden blev Kongen af Spaniens Statholder i de oprørske Nederlande. Paa Pavens Befaling havde ligeledes et stort Antal Jesuiter og Kapuzinere indskibet sig, for ved deres Ord at begeistre de Kjæmpendes Mod og trøste de Døende. Skyts og Levnetsmidler gaves der i Overflødighed. Johan Andreas Doria og Johan af Cordova anførte de spanske Galeier; Augustin Barbarigo og Venieri de venetianske; Marko Antonio Colonna commanderede de pavelige, og Justiniani de malthesiske Skibe. Overcommandoen over hele den forenede Flaade havde de Allierede betroet til den berømte Don Juan d'Austria.

Denne Prinds, hvis Fødsel er indhyllet i Mørke, og hvis tidligere Skjebne ligner en Roman; der spilte en kort men daadfuld Rolle, og medrette ansaaes for en af sin Tidsalders største og lykkeligste Feldtherrer, var nu omtrent i sit 26de Aar. Han var en naturlig Søn af Keiser Carl den Femte, og blev født i Regensburg. Hans Moder er ikke med Vished bekjendt. Ifølge nogle Efterretninger var hun en vis Barbara Blomberg fra Regensburg. Denne unge skjønne Pige maatte ofte i tungsindige Timer opmuntre Keiseren ved sin henrykkende Sang; og at hun derved har indtaget hans Hjerte, lader sig let tænke. Efter Andres Mening skal Don Juans Moder have været en Person af den høieste Stand, og Barbara maatte blot laane sit Navn dertil, for at skjule Hiins. Idetmindste holdt Don Juan altid Blomberg for sin virkelige Moder, og anbefalede hende endnu kort før sin Død til sin Halvbroder Philip den Anden. Carl sendte Drengen et Aar efter hans

Fødsel til Spanien, og lod ham der hemmelig opdrage af Ridderen Don Guiada de Villagarcia, uden at hverken han eller Andre erfarede hans sande Herkomst. Først efter sin Aftakkelse aabenbarede Carl sin Søn Philip Sagens Sammenhæng, og anbefalede ham Don Juan som hans naturlige Broder. To Aar efter Carls Død, ved en offentlig Jagt, hvortil Don Juan og hans Opdrager vare indbudne, erkjendte Philip ham i hele Hoffets Nærværelse for sin Broder, og aabenbarede den forbausede Yngling, der hidtil havde holdt sig for sin Pleiefaders Søn, Hemmeligheden med hans Fødsel. Fra nu af forblev Don Juan ved Kongens Hof, og hans glimrende Egenskaber, i Forening med en indtagende Skabning, erhvervede ham almindeligt Bifald. Hans Faders Villie havde bestemt ham for den geistlige Stand, men hans fyrige Aand foretrak Vaabnene. Hans Broders Mistro, og hans uvenskabelige Forhold til Thronarvingen, hiin stolte og mørke Don Carlos, der fik et saa tragisk Endeligt, gjorde ham kjed af Hoffet, og hans ædle Ærgjerrighed ønskede at deeltage i Malthas ærefulde Forsvar imod Tyrkerne. Men et Forsøg, som han gjorde i denne Henseende, blev tilintetgjort ved et strengt Forbud af hans mistænkelige Broder. Endelig sendte Philip ham, til hans store Glæde, til Kongeriget Granada mod Morisco'erne, de gamle Maurers Efterkommere i Spanien; og det lykkedes ham at gjøre en ønskelig Ende paa den langvarige Krig med dette ulykkelige Folk. Dette første seierrige Foretagende grundede hans Vaabenhæder. Kort efter gik han til Italien, og blev der udnævnt til Overstcommanderende paa den forenede christne Flaade. Man opfandt for ham den stolte Titel Generalissimo, og Paven lod ham, før hans Afreise til Messina, ved Underkongen Antonio Pere-

notte, i Neapel overlevere en indviet Hærførerstav, til Tegn paa hans ophøiede Værdighed.

Dette var den christne Flaades Anførere og Styrke. Osmannernes bestod af et lidet Antal Galeier mere. Den kamplystne og erfarne Hali anførte den som Storadmiral. Under ham stode Pascha Pertev, Mehemet, Bassa af Negropont, Sirok, Bassa af Alexandrien, og Kilji Ali, Anfører for den algierske Hielpeeskadre, bekjendt under Navnet Ulazzali, en Calabreser af Fødsel, og den dristigste og meest determinerte Sømand paa sin Tid. Saasnart den tyrkiske Storádmiral erholdt Efterretning om de Christnes Udløb og Nærmelse, lod han lette Anker, og gjennemskjar Bølgerne med fulde Seil, for at iagttage Fiendernes Cours.

Ikke langt fra de curzolariske Øer, der hvor det ældgamle Forbjerg Actium hæver sig, og gjenkalder Efterverdenen Mindet om Augustus's afgjørende Seier over sin Medbeiler, Marcus Antonius — i denne evige mærkværdige Egn fik de fiendtlige Flaader Øie paa hinanden. Hele Havets Overflade, saavidt Øiet rakte, var bedækket med Skibe. Begge Parter brændte af Lyst til at maale deres Kræfter i en afgjørende Kamp. Ufortøvet ordnede de sig til Slag.

Hali deelte den osmanniske Flaade i tre Hobe. Han selv og Pertev med 160 Galeier indtog Centrum; Mehemet og Sirokko laae med 80 Galeier paa høire, og den modige Ulazzali med sin Eskadre paa venstre Fløi. Hele deres Stilling lignede den tiltagende Maane.

Ligeoverfor den tyrkiske Flaade dannede den christne sin Slagorden. Doria havde med 50 Galeier indtaget

høire, og Barbarigo med et lignende Antal venstre Fløi. Generalissimo selv tilligemed Colonna, Venieri, Justiniani og Kjærnen af Ridderskabet befandt sig i Centrum. — Imellem Don Juan og Venieri herskede en Misforstaaelse. Hiin var medrette vred paa Venieri, fordi denne paa egen Haand havde ladet en spansk Høvedsmand hænge, der havde modsat sig hans Befalinger, og dræbt en til ham affendt Officeer. Nu, for Fiendens Øine, og i Begreb med at vove en Kamp paa Liv og Død, tilgav Don Juan den venetianske Admiral hans Overtrædelse af Krigslovene, og Begge forsonede sig høitideligt.

Morgenen (den 7de October 1571) steg flammende op over Havet. Begge Flaader havde nærmet sig hinanden paa tusinde Skridt, og hilsede hinanden med et Lag af det svære Skyts. Nu lader Don Juan Korsets Flag plante paa sin Galei. Synet af dette Overtroens og Sværmeriets hellige Sindbillede er for de Christne Løsenet til Angreb. Tordnende Krigsraab stiger mod Himlen fra alle deres Skibe; lig et tusindfold Echo brøle de tyrkiske Galeier det efter.

I dette Øieblik begynder Slaget, et af de største og blodigste, der i de nyere Tider bleve kjæmpede paa Havets vilde Element. Det fremstiller et aldrig seet, rædselfuldt Skuespil. Alle Grusomhedens og Myrdelystens skrækkelige Drabantere, der i Krigerens Bryst qvæle de sidste Gnister af Menneskelighed: Fanatisme, Hevn, Ærgjerrighed og Tørst efter Rov og Bytte kjæmpe her paa begge Sider med exempelløst Raserie. Død og Ødelæggelse er Tyrkernes og de Christnes Løsen. Alle Dødens og Tilintetgjørelsens Værktøier af ældre og nyere Opfindelse, Buer, Kastespyd, Sværde, Landser og Entrehager, Kanoner og Musketter ere i Bevægelse og Virksom-

hed. Ingen Kamp i Afstand, ingen kunstige Vendinger og Bevægelser for at drage Fordeel af Vinden. Hiin Tidsalders ringe Kundskaber i Søtaktiken, og de Kjæmpendes Forbittrelse tilstede ingen regelmæssig Fægtning. Man iler blot, for i det nære Haandgemæng af afkjøle de vilde Lidenskabers Hede. Næsten alle Skibe entre hinanden. Ethvert af dem bliver Skuepladsen for en egen blodig Massacre.

Ogsaa Alexander Farnese, sin Tids Telamonide blandt Heltene, endnu kun en fyrig Yngling, springer, henreven af Mod og ungdommelig Hidsighed, allerførst ombord paa en fiendtlig Galei. Svingende et bredt Slagsværd med begge Hænder, styrter han sig ind imellem Fienderne, og baner sine Krigere, der neppe formaae at følge ham, Veien til Seier. Da Don Juan efter Seieren dadler sin Søstersøn *) og inderlige Ungdomsven for hans uforsigtige Mod, svarer denne i Tidsalderens Aand: at han satte sin Lid til sin unge Gemalindes, den fromme Maria af Portugals Bønner, der nedbad Himlens Velsignelse over ham.

Snart ere alle Fartøier bedækkede med Døde og Saarede. Rædsomt stige de Døendes Klager op fra de blodfarvede Bølger, hvor de mellem deres Vaabenbrødres Lig rives en lignende skrækkelig Skjebne imøde. Forgjæves er deres Jammerskrig om Redning; de tabe sig som sagte Toner imellem Slagets Brøl og Torden. Hele Skibe synke bristende i Havets Afgrund, eller flyve med Tordenbrag op i Luften.

---

*) Alexanders Moder var Keiser Carl den Femtes Datter Margarethe, gift med Hertug Ottavio af Parma og Piacenza. Han blev tilligemed Don Juan opdragen ved Philip den Andens Hof.

Og endnu stedse er det, ved Anstrengelsen af en næsten lige Masse af Kræfter og lige Tapperhed og Raserie hos de Kjæmpende, uvist, til hvad Side Seieren vil helde sig. Endelig, efter en lang og heftig Kamp, lykkes det den uforfærdede Republikaner Barbarigo, der i dette Slag ved sin Heltedød er bestemt til at vinde Udødelighedens Krands, at bore sin Modstander Sirok's Galei i Sænk, og ved denne Anførers Tab at udbrede Forvirring og Skræk over Osmannernes høire Fløi.

Men frygteligst raser Slaget i Flaadernes Centrum, der hvor de Øverstkommanderende kjæmpe i egen Person. Deres Galeier støde paa hinanden, som to mørke ødelæggende Tordenskyer. Paa den ene staaer Hali, Osmannernes Storadmiral, i Spidsen for 400 af de bedste Janitscharer; ligeoverfor ham anfører Don Juan et næsten lige Antal spanske Veteraner, der endnu dengang gjaldt for Europas fortræffeligste Krigere. Begge Parter kjæmpe med en Standhaftighed og Forbittrelse, der, avlet af Fanatisme og Nationalhad, næres paa den ene Side ved Frygten for et evigt Slaverie, paa den anden ved Udsigten til en ubegrændset Hæder. Længe vedvarer den skrækkelige Kamp imellem de tvende Galeier, uden at Seieren synes at helde til nogen af Siderne. Allerede ligge Skarer af Kjæmpende strakte til Jorden. Svagere og svagere kjæmper Don Juans Skib imod Bølgernes og Fiendens forenede Raserie. Da styrter pludselig Hali, truffen af en Kanonkugle; dette Tilfælde bestemmer Kampens Udfald. Nu entre Spanierne den fiendtlige Galei, og nedsable de ved deres Anførers Død forfærdede Tyrker som værgeløst Qvæg. Mahomeds Fane rives ned fra Stormasten, og Korsets Banner plantes i dens Sted. Hali's Hoved, stukket paa en Landse, skuer ned fra Skibets Agterdeel, og et høitskingrende

Seiersskrig hæver sig ved dette Syn op fra de Christnes Skibe.

Dagens Skjebne hang af de fiendtlige Anførerers Ulykke. Deres Død udbreder Rædsel over hele den tyrkiske Flaade. De christne Roerkarle paa Tyrkernes Skibe benytte sig af det gunstige Øieblik, da Alt er i Forfærdelse, sønderbryde deres Lænker, og formere derved Forvirringen iblandt Fienderne. Den ene Galei efter den anden angribes af de Christne, erobres, sprænges i Luften, eller bores i Afgrunden. Hele Havets Overflade er bedækket med Liig og Vrag. Uden Medlidenhed og Skaansel myrdes Værgeløse, Saarede og Kjæmpende. Med saa oprørende Hevn gjengjelde her de Christne deres Fiender de paa Cypern udøvede Grusomheder. Høiere og med skjønnere Glands vilde deres Hæders Fakkel lyse, havde de forhindret hine, istedetfor at de nu kun hevnede dem.

Endnu to skrækkelige Timer varede denne Myrden, da var Osmannernes Nederlag almindeligt. Maaskee havde det været ude med hele deres Flaade, havde ikke den modige Ulazzali frelst en Deel af den. Denne flinke Sømand, der paa den for hans Vaabenbrødre saa ulykkelige Dag bedækkede sig med Hæder, stod under Træfningen imod Doria's Galeier, og fegtede med Held; imedens hans Modstander — hvis nogle Historieskriveres Beskyldninger ere grundede — ikkun viste liden Iver og god Villie for de Allieredes Sag. Ja den tappre Calabreser bemægtigede sig endog i Slagets vilde Forvirring nogle venetianske Skibe, uagtet de gigantiske Galeaser gjorde ham frygtelig Modstand. Siden fratoge de christne Galeier ham igjen den største Deel af de gjorte Erobringer; og da han omsider saae Slaget uigjenbringelig tabt for sin Nation, trak han sig med 28 Galeier, Levningerne af den talrige osmanniske Flaade, og med nogle Prüsskibe,

tilbage i Fiendernes Paasyn, med en saa beundringsværdig Orden og Standhaftighed, at hans Tilbagetog geraadede ham til større Hæder, end et vundet Slag.

Saaledes endtes den blodige Dag ved Lepanto, hvis lykkelige Udfald for de Christne de Stærkttroende tilskreve den hellige Faders Bøn i Rom, men de Fornuftigere en gunstig Søndenvind, der i Begyndelsen af Træfningen reiste sig til de Christnes Fordeel. Siden det forfærdelige Nederlag, som Sultan Bajazet II. leed af Mongolens Timur, havde intet saa skrækkeligt Slag truffet Osmannerne. Ifald man kan troe Historieskrivernes Beretninger, bleve 20,000 Tyrker dræbte, eller opslugte af Bølgerne; 4000 fangne og smeddede til Aarerne; og 10,000 christne Slaver befriede. Desuden bleve 30 Galeier borede i Sænk, og 130 tilligemed 300 Kanoner og et umaadeligt Bytte faldt i de Christnes Hænder.

Men ogsaa de Sidste havde dyrt kjøbt deres Seier. De mistede 10,000 Mand, der deels faldt i Slaget, deels siden døde af deres Saar, og 15 Galeier. Iblandt de Døde af høiere Rang beklagede Venetianerne især den fortræffelige Barbarigo. Blandt de Saarede vare ogsaa mange fornemme og mærkelige Mænd, iblandt andre Miguel Cervantes Saavedra, Don Quixotes udødelige Forfatter, der tjente under Marko Antonio Colonna, under Slaget fægtede meget tappert, og mistede den venstre Haand ved et Skud.

Don Juan førte de erobrede Galeier til Messina, og derfra i Triumph til Neapel.

Hurtig udbredte Efterretningen om denne store Seier sig i det sydlige og østlige Europa. Constantinopel geraadede i Skræk, og Sultanens Smerte var saa heftig, at han i flere Dage ikke tog Næring til sig. Hos de

allierede Magter udbredte den derimod almindelig Glæde, og Don Juans Roes tonede fra alle Læber. Hans Navn var Dagens høitideligste.

I Venedig gav man glimrende Festiviteter, og det glædedrukne Folks Jubel steg til Excesser. Der og i Rom aabnede man Fængslerne, anstillede offentlige Takkebønner, og høitideligholdt fra Prækestolene ved Sørgetaler Mindet om de i Slaget faldne Krigere. Paven var ude af sig selv af Henrykkelse. Opflammet af hellig Begeistring udraabte han: "Der var en Mand udsendt af Gud, hans Navn var Johannes (Juan)!" Han indstiftede en aarlig Fest til Minde om Slaget, og da hans Feldtherre Colonna vendte tilbage, blev der, efter de gamle Romeres Maade, tilkjendt ham en ærefuld Triumph. Ved hans Indtog kastede man Portene af og overøste ham med Æresbeviisninger.

Ogsaa i Madrid herskede stor Glæde. Philip alene tog ingen Deel deri, og modtog Seiersbudskabet med sin sædvanlige Kulde. "Don Juan," sagde han, "var lykkelig, men han vovede Meget." Ja der gaves Medlemmer af det spanske Statsraad, der vare af den Mening, at Prindsen havde fortjent Døden, og maatte døe, dersom han ikke var Kongens Broder, fordi han tvertimod de udtrykkelig erholdte Forholdsregler, ikke at foretage Noget i Levanten, men blot at forurolige de africanske Kyster, havde sat det spanske Monarkies Magt paa Spil, uden at kunne tilfægte det nogen betydelig Fordeel.

Sandt er det, det store og skrækkelige Slag ved Lepanto, hvoraf Mordscenerne ved Vigos og Abukir have leveret Efterverdenen lignede, dog mindre rædselfulde Afbildninger, frembragte ingen af de, medrette forventede, store og lykkelige Følger. Var den seierrige Flaade uforstøvet seilet fra Slaget lige til Constantinopel, hvor Skræk

og Bestyrtelse havde undertrykket Alles Mod, da havde den maaskee rystet det tyrkiske Rige i dets Grundpiller. Men det Tab den selv havde lidt, Byttets Deling, intetsigende Seierspragt, og unyttige Raadslagninger holdt den tilbage i Uvirksomhed, indtil den kostbare Tid var tabt. Don Juan selv var bunden ved strenge Befalinger fra sit Hof, og kunde ei heller, trods sin stolte og megetsigende Titel, foretage Noget uden den pavelige og venetianske Admirals Samtykke. Deraf kom det, at Tyrkerne hverken igjen mistede Cypern eller nogen anden af deres Erobringer. Ulazzali's overordentlige Virksomhed bragte ogsaa om Vinteren den ødelagte Flaade istand igjen, og denne driftige Kriger, nu Osmannernes Storadmiral, lod sig allerede næste Foraar see med en mægtig Eskadre ved de christne Staters Kyster. Men dette Aars Feldttog løb af uden nogen vigtig Begivenhed.

Endelig sluttede først Venetianerne Fred med Tyrkerne (den 15de April 1573), hvorved disse forbleve i Besiddelse af Cypern. Spanien, sysselsat med Revolutionen i sine nederlandske Provindser, havde allerede forlængesiden ingen Iver mere viist for den fælleds Sag, og Pius V. blev ved Døden bortkaldt fra Skuepladsen. En saadan Ende tog det imod Osmannerne sluttede store Forbund. Forgjæves vare de Strømme af Blod udgydede, der farvede Havbugten ved Lepanto, og alle de rædsomme Optrin i hiint Slag tjente omsider ikke til Andet, end til at erhverve Don Juan Navn af en stor og lykkelig Kriger.

Denne Helt havde efter de forenede Magters Skilsmisse overfaldet Barbariets Kyster, og erobret Tunis. Man var betænkt paa at danne en egen Stat for ham i hiint Land. Men Philips Mistro hindrede Udførelsen af denne Plan; Tunis faldt igjen i sine gamle Beherskeres

Hænder, og Don Juan maatte tilbringe nogle Aar i Uvirksomhed i Italien. Der, under en lykkelig Himmelegn, i Kjærlighedens og Nydelsens Land, holdt han sig, i den ømme Diana af Falanka's Armee, skadesløs for Tabet af sine Forhaabninger om Storhed og ny Hæder.

Endelig sendte hans mistænkelige Halvbroder ham som Statholder til Nederlandene (1576). Man nærede der store Forventninger om den lepantiske Seierherres Talenter; men Forvirringen i hine, engang saa lykkelige, Provindser havde allerede dengang naaet en saadan Grad, at selv en Helt, som han, ikke igjen kunde tilveiebringe Roligheden. Ogsaa var han snart ved Enden af sin Løbebane. Han døde den 1ste October 1578, ikke uden Mistanke om at være forgivet, i den blomstrende Alder af 33 Aar, begrædt af sine Krigere, og beklaget af Alle, der kjendte ham, undtagen af Philip, der maaskee var Skyld i hans tidlige Død. Heltens Liig blev efter hans egen Begjering bragt til Spanien, og bisat i Begravelsen i Eskurial.

Philip den Femte af Spanien og hans Hof.

Iblandt alle dem, der nogensinde have baaret en Krone, har der existeret Faa, der tilbragte et saa ganske mekanisk Liv i Ladhed og Magelighed, som Philip den Femte, Konge af Spanien, en Sønnesøn af Ludvig den Fjortende. Hans stolte Farfader var det, som satte den spanske Krone paa den syttenaarige Prindses Hoved, efter den barnløse Carl den Andens Død. Prindsen forlod Paris i December 1700, og ankom paa den spanske Grændse den 20de Januar 1701. Overalt, hvor han drog igjennem, blev han modtagen med Æresbeviisninger og Glædesskrig. Med kongelig Pragt og under en Trængsel af Mennesker, der kostede Mange Livet og endnu Flere deres sunde Lemmer, holdt han sit Indtog i Madrid den 18de Februar, og modtog derpaa Hyldingen af sit nye Rige. Men en tolvaarig blodig Krig, der ødelagde Spanien, Italien, Tydskland og Nederlandene, maatte føres, forinden den nye Konge kunde blive fast paa sin Throne. Og efterat omsider hans Existents som Konge var sikkret, blev just denne ham en saa trykkende Byrde, at han læssede saa meget deraf paa Enhver, der kom ham nær nok, som han var istand til at vælte fra sig.

Philip synes ved sin Indtrædelse i Spanien saa at sige ganske at have aflagt en Franskmands Characteer, og at have antaget en Spaniers. Han var kold, stille,

tungsindig, mørk, en Mand uden al Indbildningskraft, og af meget liden Følelse; han yndede ingen Fornøielse, uden Jagten. I høi Grad menneskesky, var han ofte bange for sig selv. Uagtet han besad det bedste Helbred, undersøgte han dog bestandig sin Puls, af Frygt for sin Sundhed; og saa rigtig Forstand han end virkelig havde, saa godt han vidste at fatte Tingene, lige saa egensindig var han mangen Gang, naar han havde sat sig noget i Hovedet, og da var det ofte umuligt at bringe ham derfra. Hans Fromhed var ikke andet end Vane. Uden nogensinde at have tænkt over Religionen, var han fuld af Scrupler og Engstelser, og havde sine smaalige Religions-Observantser. For Jesuiterne var han lidenskabeligt indtagen; han havde ogsaa deres Mode i Henseende til udvortes Douceur. Paven holdt han for en Guddom, naar han ikke — fornærmede ham selv. Næsten mod Alt i Verden syntes han at være det ligegyldigste Menneske, og dog hørte han gjerne sig selv rose. Han spurgte engang en anseet Franskmand ved Hoffet i Madrid, om han ikke holdt ham for en smuk Mand, og om han ikke var den smukkeste Mand, han kjendte? Med denne Svaghed hang vel ogsaa det sammen, at han saa gjerne vilde gjøre en stor Figur i Europa, at han elskede Foretagender, og dog kun var lidet bekymret for de Krige, som han førte. Han manglede ikke Gave til at tale godt, men han var for doven dertil og for mistroisk mod sig selv. I Enkeltes Paahør raisonnerede han ofte meget træffende, men hvor flere Personer vare tilstede, talte han sædvanlig kun et Par Ord, gjorde i det høieste et kort Spørgsmaal, men indlod sig aldrig i en Conversation. Ingen vidste bedre end han at bemærke andre Personers Feil og Latterligheder, ingen kunde fortælle dem lystigere; men han gad ikke gjøre sig denne Umage.

Kort efter sin Thronbestigelse havde han formælet sig med Prindsesse Marie Louise Gabrielle af Savoyen. Dette Valg var meget heldigt; thi Ingen var bedre skikket til nogenlunde at opmuntre den melankolske Monarks sørgelige Dage, end den livlige og godmodige, neppe 14aarige Dronning. Herredømmet over ham deelte hun med sin Overhovmesterinde, Prindsesse Ursini, en Dame, der spillede en altfor vigtig Rolle ved det spanske Hof, til at vi ei skulde dvæle nogle Øieblikke ved hende.

Anne Marie de la Tremouille, født i Paris, blev allerede i sit 15de Aar gift med Prindsen af Chalais, Blaise de Talleyrand. Hun fulgte sin Gemal til Spanien, hvor han maatte flygte hen paa Grund af en ulykkelig Duel, og ledsagede ham kort derpaa til Italien. Her forlod hun ham i Genua, for at reise i Forveien til Rom, men var neppe ankommen der, førend hun erholdt Efterretning om hans Død. Hjelpeløs og uden Formue fængslede hun ved sin sieldne Skjønhed og sin indtagende Omgang den rige Prinds af Braccanio af Huset Ursini, der gav hende sin Haand for Alteret. Hun begyndte nu at vise hiin Glands og Høihed, hvortil hun syntes at være bestemt. Hendes Luxus var uhyre, og hendes Pallads var et Forsamlingssted for det første Selskab. Hun syntes paa denne Maade at holde sig skadesløs for et Ægteskab, der i Grunden var intet mindre end lykkeligt. Da Døden forløste hende fra hendes Gemal, blev hun Universalarving til en uhyre Formue, og antog nu Navnet Ursini. Men hendes Ødselhed var saa stor, at hun efter faa Aars Forløb saae sin Herligheds Ødelæggelse for Øine. I denne tilsyneladende hjelpeløse Tilstand oprandt pludselig en ny Lykkestjerne for hende, og ledede hende til Spanien, Skuepladsen for hendes Storhed og Glands. Cardinal Portocarrero, hen-

des gamle Ben, foreslog hende til Overhovmesterinde for den unge spanske Dronning. Han gjorde Regning paa, at hun, som en barnløs Udlænding, ikke vilde forskaffe sig noget Anhang, altsaa heller ikke nogen Indflydelse paa Regjeringen. Mindst befrygtede han, hvad der saa hastigt skedte, at hans egen Ærgjerrighed ved hende vilde blive indskrænket og standset i sine Planer, ja omsider ganske tilintetgjort.

Prindsesse Ursini var, da hun fremtraadte i sin nye Værdighed ved det spanske Hof, 43 Aar gammel, uden dog at have tabt meget af sin Skjønhed. Hun havde et yderst indtagende Physiognomie, og et Par skjønne blaae Øine, der sagde Alt, hvad hun vilde. Hendes Bryst og Arme vare fuldkommen skjønne. Ingen kunde besidde mere Ynde og tillige mere Værdighed, Ingen være saa original og saa fortryllende. Hendes hele Adfærd var uimodstaaelig; hun var sikker paa at behage, naar og hvor hun vilde. Hendes henrivende Livlighed, hendes altid muntre Lune, hendes uopnaaelige Gave til at fortælle, hendes store Verdens- og Menneskekundskab, gjorde hendes Selskab fortryllende. Hun havde en saa behagelig, indsmigrende Stemme, en saa blid, naturlig Veltalenhed, at hun forskjønnede enhver Tanke, og syntes uimodstaaelig, naar hun bad om noget. Ingen var mere ærgjerrig, og Ingen kunde bedre skjule det, end Prindsesse Ursini. Alle hendes Planer gik i det Uhyre, men alle hendes Yttringer røbede intet uden Beskedenhed. Desuagtet var hun yderst forelsket i sin Figur, og kunde selv i sit 60 Aar ikke opgive Ungdommens lette, phantastiske Pynt.

Opdragen i Intriguer, vidste den kloge Overhovmesterinde at udforske alle Characterer, at bruge alle til sit Øiemed. Egen i sine Planer, syntes hun at være uudtømmelig i nye Forbindelser. Hun var fast og urokke=

lig i Venskab, men lige saa uforsonlig, naar hun hadede. Hun vilde intet Halvt, intet Uvist. Ingen kunde bedre bevare egne og fremmede Hemmeligheder, og Ingen være mere rolig og bestemt. Hun elskede Fornøielse, og havde sine Fortrolige, men hun vidste derved at iagttage en Sømmelighed, for hvis Skyld man tilgav hende Alt.

En Dame, der var udrustet med saa glimrende Egenskaber, maatte nødvendigen spille en betydelig Rolle ved det spanske Hof. Hun vidste snart at gjøre sig uundværlig for Dronningen, og ved hende erhvervede hun sig ogsaa hendes Gemals Yndest. Begge elskede i hende en Veninde, der under alle Omstændigheder viste sig tro imod dem, og som de desaarsag skjenkede deres hele Tillid. Virkningerne af denne Tillid bleve snart synlige ved den Indflydelse, som hun havde paa de vigtigste Regjeringsforretninger. Men da hun derved engang paadrog sig Ludvig den Fjortendes Vrede, fordrede han hendes Bortfjernelse. Den franske Monark havde en altfor afgjørende Indflydelse paa det spanske Hofs Beslutninger, til at man havde kunnet modsige ham; Prindsesse Ursini maatte forlade Hoffet. Den unge Dronning var i Fortvivlelse herover, og bad saa indstændig om sin Fortroliges Tilbagekaldelse, at den franske Monark endelig gav sit Samtykke dertil. Hun blev efter en kort Fraværelse modtagen af det kongelige Par med den største Enthusiasme, og fra denne Stund var hendes Indflydelse og Despotie om muligt endnu større end tilforn. Almindelig hadet og almindelig frygtet, trodsede hun med Foragt ethvert Forsøg paa anden Gang at styrte hende. Den Magt, hun udøvede, gik saa vidt, at Underhandlingerne om Utrechter-Freden en Tidlang bleve opholdte ved hendes anmassende Forlangende, at der skulde stiftes et eget lidet Fyrstendømme for hende.

Paa dette høie Trin af Anseelse og Magt stod Overhovmesterinden, da Dronningen døde i sin blomstrende Ungdom, den 14de Februar 1714. Saa høist smerteligt dette Tab end var for Kongen, kunde dog de, der havde Leilighed til at iagttage ham nøie, ikke være i Tvivl om, at Enkemandsstanden snart vilde blive ham utaalelig; thi Philip var meget sandselig, men dog for from til at indgaae nogen usædelig Forbindelse.

Prindsesse Ursini opførte sig under disse Omstændigheder med stor Klogskab, for at haandthæve sig paa sin Post. Skjøndt ikke mere i de Aar, at hun havde kunnet forføre ved sine Yndigheder, troede hun sig dog istand til at fængsle Philips Ønsker til hendes Person, og det er ikke usandsynligt, at hun i Begyndelsen havde den Idee, at sætte sig selv paa Thronen ved hans Side. For ganske at bemægtige sig den lade og kraftløse Monark, indbildte hun ham og Hoffet, at Opholdet paa Slottet altfor meget vilde nære den forladte Gemals Kummer. Hun bevægede ham til for det første at tage sin Bopæl i Hertugen af Medina Celi's Pallads, hvis Besidder var død nogle Aar tilforn. Under Paaskud af, at Kongen formedelst sin Kummer var uskikket til selv at gjøre Anordninger, paatog hun sig denne Forretning. Hun indrettede Alt ganske efter sine Hensigter, uden derved at tage det ringeste Hensyn til Publicums Dom. Palladset, hvori Kongen skulde flytte ind, var for indskrænket, og ingen anden Bygning i Nærheden, som kunde afhjelpe Trangen, end et Capucinerkloster. Overhovmesterinden bemægtigede sig uden Betænkning denne hellige Bygning; Capucinerne maatte vandre ud, Alterne bleve nedrevne og de Døde opgravne. Utilfredsheden, som Folket og Geistligheden yttrede herover, undgik ei den herskesyge Dame; men hun var altfor meget vant til at handle vilkaarligt,

til at hun skulde have bekymret sig derom. Hendes Embede som Overhovmesterinde for Kongens Børn, hvilket hun havde ladet sig tildele, gav hende Ret og Leilighed til bestandig at være om Monarken. Hun bemægtigede sig ham saa fuldkommen, at han næsten aldrig omgikkes Andre, end hende, at han ikke hørte paa Nogen, uden paa hende, ikke modtog Raad eller Beretning af Nogen, uden af hende. Hun nød Forrettigheder og gjorde Anmasselser, som aldrig en privat Person i Spanien havde nydt eller gjort, og som derfor maatte forbittre Hoffets Store paa det Yderste. Den Hensigt, at sætte sig paa Thronen ved Kongens Side, blev saa offentlig lagt hende til Last, at det endog kom for dennes Øren. Da han ingenlunde var tilbøielig til at gaae ind i denne Plan, var han hemmelig opbragt imod dem, der udbredte slige Rygter.

Overhovmesterinden kunde nu ikke mere dølge for sig selv, at Klogskaben raadede hende aldeles at opgive et Forehavende, der under disse Omstændigheder var lige saa latterligt som farligt for hende. Hendes Plan gik derfor nu ud paa at give Kongen en Gemalinde, hos hvem hun kunde haabe at beholde sin Post. I denne Hensigt saae hun sig om i alle regjerende Familier efter en Prindsesse, som hun kunde ophøie til den Rang, hvorpaa hun selv ikke mere torde gjøre Fordring.

En catholsk Geistlig, Alberoni, som dengang opholdt sig ved det spanske Hof under Titel af Gesandt fra Parma, havde vundet hendes Tillid. Alberoni var Søn af en Gartner, og havde oprindeligen Sørgespildigteren Campistron at takke for sin hele Lykke; denne blev nemlig udplyndret paa en Reise gjennem Italien, og ankom, næsten blottet for Alt, til Alberoni, dengang kun Landgeistlig, der modtog ham meget gjestfrit, og forsynede ham med Klæder og Penge, forat han kunde

fortsætte sin Reise til Rom. Nogle Aar derpaa kom Campistron i Hertugen af Vendomes Følge igjen til Italien; han erindrede sig den gjæstfrie Landsbypræst, og foreslog Hertugen ham, da han ønskede at have en duelig Mand fra Egnen om sig. Alberoni svarede ganske til Hertugens Ønsker; han vilde ikke mere forlade sin Beskytter og Velynder, da Vendome forlod Italien, og fulgte ham til Frankrig og Spanien, hvor Hertugen betjente sig af ham ved sin Brevvexling med Prindsesse Ursini. Denne fandt Abbéen ganske efter sin Smag, og han undlod paa sin Side Intet, for at vinde hendes Tillid, og sluttede sig efter Hertugen af Vendomes Død ganske til hendes Person. Til ham henvendte nu Prindsesse Ursini sig angaaende Valget af en Dronning, under hvem hun kunde vedblive at regjere ligesom tilforn. Alberoni roste hende Hertugen af Parmas Niece som begavet med Egenskaber, der just gjorde hende skikket til at ledes af en herskesyg Dame.

Prindsessen, som han foreslog til Gemalinde for en mægtig Fyrste, en Bourbon, var af Huset Farnese, som har en Søn af Pave Paul den Tredie til Stamfader *). Hendes Udvortes havde ingen anden Ynde, end Ungdommens; men det var her blot om at gjøre, at faae Kongen gift. Idet nu Alberoni skil-

*) Alexander Farnese havde, førend han blev Cardinal, sluttet et hemmeligt Ægteskab. Efterat han var bleven Pave, under Navn af Paul den Tredie, adskilte han 1545 Hertugdømmene Parma og Piacenza fra Kirkestaten og aftraadte dem til sin Søn Pietro Lodovigo Farnese, mod en aarlig Tribut af 8000 Daler. Pietro Lodovigo's Efterkommere besadde disse Hertugdømmer, indtil de fuldkommen uddøde i Aaret 1731.

drede sin Herskers Niece som fuldkommen fattig paa Aand og Kundskaber og uden bestemt Villie, vandt han Prindsesse Ursini fuldkommen for hende. Philips utaalmodige Længsel efter igjen at see sig formælet var saa stor, at han drev Forbindelsen med Prindsessen af Parma med et Hastværk, som om han var henreven af den heftigste Lidenskab, eller bestemtes af de vigtigste politiske Bevæggrunde. Prindsesse Ursini raadede ham, ei at spørge sin Bedstefader tilraads angaaende sit Valg, og Philip greb ogsaa denne Leilighed, til eengang at vise sig som en uafhængig Souverain. Da Ludvig den Fjortende erfarede Formælingen, gjorde han ikke sin Sønnesøn den ringeste Bebreidelse, og Ludvigs Gemalinde, Madame Maintenon, der stod i Brevvexling med Prindsesse Ursini, afholdt sig ogsaa fra al Misbilligelse. Hun søgte imidlertid noget at nedstemme Overhovmesterindens Glæde og Stolthed over dette nye Beviis paa hendes Anseelse, og yttrede nogen Tvivl om Elisabeth Farneses Erkjendtlighed. Saaledes skrev hun blandt andet: "De begynder da allerede at undskylde Deres Dronning, fordi hun reiser saa langsomt. Dersom De vidste Alt, hvad man melder os, saa vilde Deres Undskyldninger sikkert lyde ganske anderledes." Disse faa Ord vise tydeligt nok, at Ludvig den Fjortende ikke var tilfreds med sin Sønnesøns anden Formæling, og bevise tillige, at det franske Hof kjendte den nye Dronning af Spanien bedre, end Overhovmesterinden.

Philip havde affendt Cardinal del Giudice for at anholde hos Hertugen af Parma om hans Niece; og Formælingen blev høitideligholdt ved Procuration i Parma den 15de August 1714. Den nye Dronning afreiste strax, for at begive sig til sin Gemal. Da hun ikke kunde taale Søen, fortsatte hun sin Reise til Lands

igjennem det genuesiske Gebeet, og da hun kom igjennem Provence, lod Ludvig, for stolt til at ytre en Misfornøielse, der ikke kunde nytte til noget, bevise hende al mulig Ære. Abbé Alberoni erholdt det Hverv at modtage hende i Pampelona, og iilede at fuldbringe det med en Ærgjerrigs Glæde, der kommer alle Andre i Forkjøbet, som beile til en ny Herskerindes Gunst. Han syntes selv, da han modtog Dronningen, at have været heist forundret over den kolde og fiendske Tone, hvori hun talte om Prindsesse Ursini. En Utaknemmelighed, der aabnede em saa vid Mark for hans længe nærede Forhaabninger, kunde imidlertid vel ikke være krænkende for ham; dog frygtede han, at hun vilde ytre sig altfor ligefrem. Dronningen aabenbarede ham herpaa, at hun strax efter sin Formæling havde svoret Prindsesse Ursini Undergang, og Kongen, til hvem hun allerede flere Gange havde skrevet, var rede til at bringe hende dette Offer.

Philip var reist sin Gemalinde imøde til Guadalaxara, 6 Mile fra Madrid, og Prindsesse Ursini, der havde ladet sig stadfæste i en Overhovmesterindes Post, begav sig, for at gjøre den nye Dronning sin Opvartning, til en liden Stad ved Navn Cadraque, halvfjerde Mill forbi Guadalaxara. Hun kunde gjøre Regning paa store Glæder ved den første Sammenkomst med Elisabeth; thi det var dog hende, der havde gjort hende til Dronning. Hun haabede at tilbringe Aftenen ret behageligt med hende, og Dagen derpaa at kjøre med hende i hendes Karet til Guadalaxara.

Dronningen var allerede i Cadraque, da Overhovmesterinden ankom. Hun traadte altsaa kun for nogle Øieblikke af i et Logis, der var nærmest Dronningens, og som man udtrykkelig havde aabnet for hende, for at bringe sig lidt i Orden efter Reisen, og begav sig derpaa

til hende i fuldstændig Hofklædning. Strax i Begyndelsen blev hun meget frapperet over den Tørhed og Kulde, hvormed hun blev modtagen. Imidlertid forklarede hun sig dette som Blyhed, og haabede snart at bringe den unge Dronning i hendes naturlige Stemning. Da derfor de øvrige Damer af Respect efterhaanden forlode Værelset, blev hun ene tilbage hos Dronningen. Men nu antog denne en endnu strengere, mere tilbageholdende Mine, og da Prindsesse Ursini var saa fri at begynde Samtalen, tog Dronningen meget ilde op, at hun understod sig at gjøre hende Spørgsmaal, og yttrede kort derpaa, da Hiin vilde undskylde sig, endnu heftigere Uvillie. Hun søgte ved Støien, Skjeldsord og Trusler at bringe til at troe — hvilket dog Ingen kunde —, at hun var bleven grøveligt fornærmet af hende. Overhovmesterinden blev nu ogsaa hidsigere, og Følgen deraf var, at Dronningen med høit Skrig kaldte Officererne af sin Livvagt ind, og befalede dem at befrie hende fra denne Afsindige. Man kastede hende i Ordets egentlige Forstand ud af Værelset, og Dronningen forlangte desuden, at denne overmodige Qvinde skulde transporteres over den franske Grændse.

Obersten for Garden, bestyrtet over denne Befaling, vovede at gjøre nogle Modforestillinger til Fordeel for en Dame, der hidtil havde spillet en saa vigtig Rolle ved det spanske Hof. Men den opbragte Dronning svarede: "Har man ikke givet Dem Ordre at efterkomme mine Befalinger?" Obersten havde virkelig erholdt en saadan Ordre, og det er vel ikke at tvivle om, at denne Ordre jo er bleven given med Hensigt. Nu blev da den forrige Overhovmesterinde øieblikkelig pakket i en Vogn, uden at kunne tage Penge og Forfriskninger med, eller klæde sig om. To Gardeofficerer til Bedækning, og en

af hendes Kammerfruer, vare de eneste Ledsagere, hun maatte erholde. Det var den 23de December om Aftenen Kl. 7; hun havde endnu engang villet sende Bud til Dronningen; men den første Befaling blev gjentagen under de heftigste Trusler. Natten var ualmindelig mørk, Kulden overordentlig, og Sneen laae en Fod høi. Den Ulykkeliges Tilstand var skrækkelig; en Tidlang var hun ganske ude af sig selv og fuldkommen bedøvet. Tingenes pludselige Omvexling, en saa uretfærdig, afskyelig Opførsel, Alt var hende ubegribeligt, og bragte hende til Fortvivlelse. Dertil kom Mangelen paa alle Beqvemmeligheder og Forfriskninger og den byrdefulde militaire Bedækning. Desuagtet fornægtede hun ei heller nu sin Character; ingen Klage, ingen Taare, intet Suk undslap hende; hun syntes at være fuldkommen rolig, og haabede endnu stedse en gunstig Udvikling. Saaledes forløb den hele lange Vinternat, under en frygtelig Kulde, mod hvilken man aldeles ikke havde nogen Beskyttelse. Det var saa koldt, at Kudskens ene Haand frøs forbærvet. Morgenen frembrød og man maatte gjøre Holdt, for at fore Hestene. Men i de spanske Værtshuse gives der ikke det Ringeste at nyde for Menneskene; man viser blot den Reisende, hvor han selv kan indkjøbe de fornødne Sager. Det Kjød, man vil spise, maa sædvanlig først slagtes. Vinen er tyk, slet og hidsende, Brødet haardt som Steen; selv Vandet er ofte neppe til at drikke. Senge har man sædvanlig kun for Muulæseldrivere; man maa føre Alt med sig, og hverken Overhovmesterinden eller hendes Ledsagere havde taget det Ringeste med. Æg, hvor man kunde faae dem, var deres eneste Hjelp.

Under hele Toget, indtil man kom derhen, hvor Hestene skulde fores, herskede en dyb, uafbrudt Taushed. Her begyndte man endelig at tale. Overhovmesterinden

yttrede sin høieste Forundring, og talte om det Lidet, som var forefaldet mellem hende og Dronningen. Ligesaa de to Gardeofficerer; de vare, ligesom hele Spanien, i lang Tid vante til at frygte og respectere Prindsesse Ursini mere end Kongen. Alt var dem gaadefuldt, og de vidste ikke, hvad de skulde sige. Dog snart maatte man igjen lade spænde for og bryde op, og Haabet om at erholde en Indbydelse af Kongen til at vende tilbage forsvandt mere og mere. Den ene Dag forløb efter den anden, indtil man omsider den 15de Januar 1715 ankom til St. Jean de Luz, en lille fransk Bye ved den spanske Grændse. Her kunde den Forviste laane Klæder, for at skaffe sig flere Beqvemmeligheder, og her fandt hun endelig ogsaa noget at spise. Officererne forlode hende, Vognen gik tilbage, og hun blev alene med sin Kammerfrue. Under hendes lange besværlige Reise var der i Spanien ikke skeet det Mindste til hendes Fordeel. Strax efter hiin Scene havde Elisabeth afsendt en Officeer til Kongen, der ved hans Ankomst just var i Begreb med at lægge sig. Han syntes bevæget, og skrev et kort Svar, uden at give videre Befalinger. Officeren afreiste strax igjen, og først den næste Morgen erfarede man, hvad der var forefaldet. Alle forbausedes, men desuagtet vovede Ingen at tale med Kongen derom. Han tillod Prindsesse Ursinis to Brodersønner at reise efter hende, og gav dem et Brev med til hende. Heri beklagede han hvad der var forefaldet, forsikkrede, hvor umuligt det var ham at forandre Sagen, men lovede hende dog at lade hende nyde sine Pensioner, indtil hun døde. Formodentlig var han glad ved at være bleven befriet for et Fruentimmers Herredømme, der havde gjort ham fuldkommen afhængig af sig.

Dronning Elisabeth havde imidlertid den 24de December fortsat sin Reise, og var ankommen paa den

bestemte Time til Guadalaxara, hvor Kongen ventede hende. Han modtog hende paa Trappen, gav hende Haanden, og førte hende strax til Capellet, hvor Vielsen skedte endnu engang; i Spanien er det nemlig brugeligt at Vielserne foretages efter Middagsmaaltidet. Fra Capellet gik det til Sovegemakket, hvor Kongen og Dronningen strax gik tilsengs, endnu før Kl. 6 om Aftenen, for om Midnat at staae op til Messe. De havde imidlertid Tid nok til at tale med hinanden om Overhovmesterindens Forviisning; thi de forbleve atten Timer sammen. Dagen derefter, paa Juleaften, erklærede Kongen, at det ingen videre Forandring skulde foregaae i Dronningens Huus- og Hofstat, og afreiste derpaa, ledsaget af hele Hoffet, med sin Gemalinde til Madrid, uden at der nogensinde blev talt om den Forviste. Denne havde strax efter sin Ankomst til St. Jean de Luz affendt to Courerer til Ludvig den Fjortende og Madame Maintenon, for at melde dem sin Ulykke og bønfalde dem om deres Beskyttelse.

Madame Maintenon beklagede vel i et skriftligt Svar den berømte Kone, der saa længe havde spillet en næsten lige saa glimrende Rolle, som den, hun endnu spillede; men hun beskyttede hende kun svagt. "Allerede længe," skrev hun, "havde jeg ventet en Forandring; dog aldrig havde jeg troet, at De vilde komme til at forlade Spanien som en Forbryderske. Jeg troer ikke, at nogen af dem, der elske eller hade Dem, er overbeviist om, at De har tilsidesat den tilbørlige Agtelse mod Dronningen, idet De ikke skulde være gaaet hende langt nok imøde eller sagt hende noget Uartigt, da De første Gang talte med hende. Der lader sig altsaa ikke sige noget videre om det, som angaaer Dem, og om alt det Øvrige tør man heller ikke sige noget, af Højagtelse for Kongen og Dronningen af Spanien."

Ludvig den Fjortende formildede kun ved faare ubetydelige Beviser paa Deeltagelse den Forvistes Ulykke; og det varede ikke længe, saa lod han give hende at forstaae, at det Ophold, han havde forundt hende i sine Stater, let kunde give Anledning til Tvistigheder mellem begge Hoffer. Prindsesse Ursini forlod derfor Frankrig, og da hun heller ikke fandt nogen Modtagelse i Genua, begav hun sig til Avignon, og derfra til Rom, hvor hun, den 5te December 1722, i sit 80de Aar, endte sit Livs og sin Høiheds Drøm.

Det lader sig ei med Vished bestemme, hvo der har givet den første Anledning til at fortrænge Overhovmesterinden fra hendes Post. Den unge Dronning, derom er ingen Tvivl, var bleven indtagen imod den herskesyge Dame, og usandsynligt er det ikke, at den lige saa kloge som ærgjerrige Alberoni har bidraget det Meste til at styrte sin Velynderinde. Han arbeidede paa at komme til at spille en betydelig Rolle ved det spanske Hof; men saalænge Prindsesse Ursini forblev hvad hun var, kunde han ikke opnaae sin Hensigt. Naar hun var borte, syntes det ham en let Sag at blive almægtig ved Dronningen. Han havde ikke bedraget sig i sit Haab; thi kort efter hendes Bortfjernelse fra det spanske Hof, opnaaede han samme Indflydelse og samme Magt, som hun havde besiddet. Han blev Cardinal, Premierminister, og erholdt med Bispedømmet Malaga en aarlig Indtægt af idetmindste 60,000 Dukater.

Dronning Elisabeth var det egentlige Redskab til den listige Italieners Ophøielse. Men han var ogsaa ganske den Mand, som hun behøvede, for at finde sig i de Omstændigheder, hvori Skjebnen havde sat hende. Hun var bleven saa slet opdragen i Parma, at hun manglede næsten alle Kundskaber, da hun kom til Spanien. Men

Alberoni havde været i Spanien allerede nogen Tid før hendes Ankomst, og kjendte altsaa Localet. Han havde sluttet hendes Formæling med Philip; det var altsaa tillige Taknemmelighed, som forbandt hende med ham. Desuden behøvede den livlige, raske Dronning nødvendig en tredie Person, naar hun bestandig skulde være alene med den kedsommelige Philip, hvilket hun dog strax i Begyndelsen maatte gjøre til sin første Pligt. For hende alene var den Byrde for stor, at fordrive Tiden for det kedsommeligste Menneske, der i hele Dage neppe talte et Ord. Jo kedsommeligere Hans Majestæt var, desto mere Skaansel var der nødvendig; og jo eensommere hun maatte være med ham, jo sjeldnere hun endog blot paa et Qvarteer kunde være borte fra ham, desto mindre beholdt hun den Tilflugt, som ellers er selv de smidigste Hofmænds virksomste Middel, at fortælle Kongen Stadens Nyheder.

Alberoni var altsaa Dronningen unndværlig, og efter den hele Løbebane, som han havde tilbagelagt, uudtømmelig selv for den eensomste Underholdning. Han besad et sjeldent Lystigheds-Talent, der ofte var vanskeligt at adskille fra Hofnarre-Talentet, og var heller ikke den Mand, der tog Noget ilde op. Hvor han havde fine Hensigter, der fandt han ingen Fornærmelse. Men saa stor hans Anseelse og Magt var, haandthævede han sig dog ikke længer end fem Aar; en gammel Kammerpige fortrængte den almægtige Premierminister fra hans Post.

Alberoni havde, af Frygt for at fortrænges af Dronningens Yndest, omhyggelig søgt at forhindre, at nogen Parmesaner kom til Spanien; og naar der kom en, vogtede han sig for ham, som for sin farligste Fiende. Men at ikke omsider Dronningens gamle Amme kom, dette kunde han ei forhindre, og at han saa snart kunde

skaffe hende bort igjen, derpaa var ei at tænke. Han betragtede hende allerede af denne Grund som en af de ham frygteligste Personer, og just derfor skaanede han hende ofte ret øiensynligt, fordi han vel vidste, at første Ministre og fortrolige Kammerfruer maae holde gode Miner med hinanden. Men ofte overvandt dog hans Luner al Politik, og han lod den gamle Parmesanerinde føle Ministeren.

Denne Kones Navn var Laura Pescatori. Efter et kort Ophold i Madrid forfremmedes hun til Dronningens første Kammerfrue. I Grunden var hun ikke andet end en dygtig Bondekone fra det Parmesanske, ligesom hendes Mand, hvem hun medbragte til Spanien, var og blev saa aldeles en Bonde, at hun aldrig kunde lade ham see, men blot i Stilhed forede ham med sin Overflødighed. Men hun selv havde dog List og Forstand nok til at mærke sin Stillings politiske Vigtighed, ligesom ogsaa Klogskab nok til at benytte den; det saae man tydeligt gjennem alle hendes grove Manerer, som hun enten ikke mere ganske kunde aflægge, eller beholdt af Politik, for at synes desto mere ubetydelig. Hun mærkede vel, at hun var en af de besværligste Personer for Ministeren, og den Skaansel, som han undertiden viste imod hende, erkjendte hun snart lige saa sikkert for Tegn paa hans Frygt, som hun i de smaae Drillerier, der stundom vederfaredes hende af ham, saae de tydeligste Beviser paa hans Sindelag og Hensigter. Hun følte tilfulde, hvor ofte Ministeren var hende i Veien for ogsaa i oeconomisk Henseende at høste Fordeel af Dronningens Naade, for hvilket hun dog var intet mindre end ligegyldig. Ved meer end eet Exempel blev hun desuden overtydet om, at Skylden ei laae hos ham, at hun ikke allerede havde maattet vende tilbage til Parma. Det

var altsaa meget naturligt, at hun ikke undlod ret listig at sige Dronningen Alt, hvad der kunde skade Ministeren. Bestukken af Hertug Regenten af Frankrig, der hadede Alberoni og gjerne vilde styrte ham, gjorde hun sin Dronning opmærksom paa, hvorledes Spanien ved denne fatale Minister var bleven uenigt med de større europæiske Magter, hvorledes han opoffrede Monarkens Interesse for sine persönlige Hensigter, hvorledes Nationen hadede ham, og mere saadant. Disse Øretuderier havde til Følge, at Alberoni den 5te December 1719 ganske uventet erholdt en egenhændig Cabinetsbefaling fra Kongen, hvori han blev afsat fra sine Embeder og beordret, inden otte Dage at forlade Madrid og inden tre Uger hele Kongeriget, uden at tale med Nogen, og uden at skrive til Kongen eller Dronningen. En Officeer af Livgarden maatte bevogte ham, indtil han naaede Grændsen.

Dette Slag traf Cardinalen meget haardt; thi det kom uventet og saarede hans Forfængelighed dybt. Hele Madrid høitideligholdt Dagen, da han afreiste, som en Festdag, og i nogle Provindsstæder saae han sig endog udsat for Mishandling af Pøbelen, uagtet han havde en væbnet Bedækning af 50 Ryttere, som Commandanten af Barcellona havde givet ham med. I Italien maatte han lide nye Ydmygelser, idet Paven stævnede ham for Retten; og kun Clemens den Elleptes Død befriede ham for en videre Undersøgelse. Han endte sit urolige Liv den 26de Januar 1752 i Egnen af Bologna, efter en Sygdom af faa Timer.

Alberonis Fald var et Beviis paa, hvorledes Dronningen beherskede sin Gemal, og hvorledes hun selv beherskedes af sin gamle Amme. Elisabeth havde megen Aand, megen rigtig Forstand. Hun vidste lige saa fuldkomment at drage alle Fordele af sin naturlige

Tækkelighed, som hun forstod den Kunst at bringe sin Vittighed i rette Tid. Hun havde et overordentlig skarpt og sikkert Blik, der vilde have været endnu skarpere, dersom hun ei havde havt Luner. Men hvorledes kunde hun være fri derfor ved den Levemaade, som hun var nødt til at føre? Hun torde aldrig skilles fra sin kedsommelige Gemal. Begge havde altid eet Værelse og een Seng. Intet adskilte dem blot en Nat, ingen Feber, ingen Sygdom hos nogen af dem; selv Dronningens Barselsenge gjorde ingen Afbrydelse. Kongen havde ikke skilt sig fra sin første Gemalindes Seng, uagtet hun havde en væmmelig, ja endog smitsom Sygdom; først faa Dage før hendes Død lod han rede sig en særskilt Seng.

Kl. 9 om Morgenen kom den første Kammerfrue og trak Gardinerne fra Sengen; med hende kom en fransk Livlakei og bragte en Couvert tilligemed en varm Suppe eller Bouillon til Kongen. Medens han nød denne lille Frokost, bragte Kammerfruen Dronningen noget Broderie, hvorpaa hun arbeidede. Hun gav ogsaa begge Majestæter Sengekappen, og lagde endeel af de Papirer paa Sengen, der befandt sig paa nogle Stole i Nærheden. Derpaa gik hun bort igjen med Livlakeien. Kongen og Dronningen forrettede deres Morgenbøn. Herpaa kom Statssecretairen (Grimaldo), der allerede vidste sin Time, og gik ganske alene ind i Sovegemakket. Han udkrammede sine Papirer ved det kongelige Pars Seng, refererede der saa længe som det var nødvendigt eller som Majestæterne gad høre, og Dronningen var ikke saa beskjæftiget med sit Haandarbeide, at hun ei ved Statssecretairens Foredrag ogsaa skulde have kunnet meddele sin Mening. Saasnart denne forlod det kongelige Sovegemak, kom strax Kammerfruen og gav Kongen Tøflerne og Slobrokken. I denne Costume gik Kongen igjennem det nærmeste Værelse ind i sit

Cabinet, hvor han lod sig klæde paa af tre franske Livlakeier. Foruden en Greve eller Marquis, som oftere stode ham bi dermed, torde ingen være tilstede ved denne Lever.

Saasnart Kongen var paaklædt, hentede en Livlakei den kongelige Skriftefader, som allerede ventede i Speilsalen. Naar denne kom, borttfjernede Livlakeierne og de to Herrer sig, der havde hjulpet ved Paaklædningen, og trak sig idetmindste tilbage til Døren, medens Kongen talte med Jesuiten ved Vinduet. Men Dronningen og hendes Kammerfrue vare nu dog nogle Øieblikke alene; disse faa Øieblikke, i hvilke Dronningen stod op og klædte sig paa med sin Kammerfrues Hjelp, vare de eneste den hele Dag, hvori disse to Fortrolige kunde tale ene med hinanden. Men længer end i det høieste et Qvarteer torde det ikke vare, ellers havde Kongen lagt Mærke dertil og spurgt om Aarsagen til det lange Ophold. Han gik nemlig, saasnart hans sædvanlige korte Samtale med Skriftefaderen var forbi, til Dronningens Toilet. Hun maatte altsaa være ved Toilettet, naar han kom; dette gjorde hun i et stort, smukt Cabinet, hvortil hun maatte begive sig gjennem et til Sovegemakket stødende Værelse.

Ved Dronningens Toilet var den første Kammerfrue, to Palladsdamer, to Æresdamer, efter den ugentlige Orden, sjeldnere ogsaa nogle udenfor Ordenen, og Kameristerne. Sædvanlig kom da, foruden Kongen, ogsaa Infanterne, og med dem deres Hovmester. Siden Prindsen af Asturien var bleven formælet, havde ogsaa hans Gemalinde Adgang dertil, og derpaa kom endnu Hertugen af Popoli, Hertuginden af Morteillano, undertiden ogsaa en af Prindsessens Palladsdamer. Hyppig indfandt ogsaa Cardinal Borgia sig, sjeldnere Marquien af Vollera, Kongens Major Domus.

Dette Toiletselskab varede omtrent et Qvarteer. Ingen torde sætte sig; selv Kongen stod. Snart talte man blot om Kongens og Infanternes Jagtpartier og Baller; snart gav Dronningen sine Damer smaae Irettesættelser for deres Omgang, som de havde — da hun ikke holdt af, at hendes Damer kom meget i Selskab — eller for deres sjeldne Kirkegang og Communion; thi hvo der vilde besidde hendes Naade, maatte idetmindste communicere hver ottende Dag. Mangen Gang maatte ogsaa Cardinal Borgia tjene til Forlystelse, og denne gav Leilighed nok. Naar man skiltes ad, forlod ogsaa Kongen sin Gemalinde paa en kort Tid, for paa et bestemt Sted at give nogle faa Befalinger for den Dag; derpaa kom han tilbage til Dronningen, og nu var Tiden til den særegne Audients for de udenlandske Ministre og andre Herrer ved Hoffet.

Naar En blev indladt, anstillede Dronningen sig, som om hun vilde gaae tilside, og traadte hen i Vinduet; men da Enhver, som havde noget at tale med Kongen, vel vidste, at han sagde Dronningen Alt, og at hun vilde føle sig fornærmet, ja endog indtage Kongen imod det Ansøgte, naar man gjorde en Hemmelighed deraf for hende, blev hun bestandig bedet om at træde nærmere, eller man talte høit nok til at blive hørt af hende, naar hun vedblev sin forstilte Beskedenhed.

Eengang hver Uge, om Mandagen, var der offentlig Audients. Istedetfor, som ellers ved den private Audients, kun at lade Døren aabne halvt, lod Kongen den paa denne Dag staae heelt aaben, og det hele forsamlede Hof erholdt Befaling at træde ind i Audientssalen. Alle stode da omkring i Orden, ligesom ved store Høitideligheder; Kongen alene sad i en Lænestol, og havde ved høire Side et Bord, hvorpaa var et Skrivetøi og Papir.

Kongen havde Hatten paa, Granderne ligeledes. En Secretair, med en Fortegnelse i Haanden, aabnede en Dør lige overfor den, gjennem hvilken Kongen og hans Hof vare komne ind, og opraabte derpaa Een efter en Anden i den Orden, hvori de vare antegnede. Enhver, som kom ind, gjorde et dybt Buk for Kongen, i Midten af Værelset et andet, og derpaa knælede han for Kongen. Præsterne alene nøde den Forrettighed, at de torde tale staaende med Kongen. De toge deres Hue af, bøiede et Knæ for Kongen, naar de tiltalte ham; men han befalede dem strax at staae op; hvorpaa de talte staaende, men med en ærefrygtsfuld Bøining af Legemet. Enhver Anden stod ikke op, førend han havde udtalt. Man talte iøvrigt ikke med Kongen saa længe og hvorledes man vilde; og naar man efter endt Foredrag stod op, kyssede man Monarkens Haand, og gik bort igjen efter et dybt Buk.

Naar Nogen ønskede at tale med Kongen uden Vidner, blev det ikke afslaaet, saafremt det var en vel bekjendt Mand. Ofte vare ved en offentlig Audients to eller tre hemmelige, og dog varede en saadan offentlig Audients sjelden over tre Qvarteer! — Saasnart en Saadan, der søgte en hemmelig Audients, var kaldet ind, vendte Secretairen sig til Granderne, og raabte til dem: „Der er geheim Audients!" Alle Grander toge derpaa Hattene af, og gik forbi Kongen ud af den Dør, gjennem hvilken de vare komne ind, og forbleve i det tilstødende Værelse. Kongen og den Person, der tilstededes hemmelig Audients, bleve ganske alene. Men den vagthavende Gardecapitain holdt Døren paa Klem, og gav Agt, naar den hemmelige Audients var forbi. Han var den Første, som traadte ind igjen, og lod da Granderne gaae tilbage paa deres Pladser. Ved disse offentlige Audientser havde Enhver Adgang, og Kongen modtog alle her overleverede

Skrifter. Mange stak han strax til sig; andre beholdt han i Haanden, mange kastede han paa Bordet, der stod ved Siden af ham, hvorpaa de bleve bragte ham i det indre Apartement.

Efterat Audientsen var forbi, aflagde Castiliens høie Raad Kongen Regnskab for de Domme, som de havde fældet i Ugens Løb. Kongen talte det Fornødne herom med Gouverneuren af Castilien. Det Hele, Audientsen iberegnet, varede idethøieste halvanden Time; derpaa kom Dronningen igjen. Begge gik med hinanden i Messen, og omtrent hver ottende Dag til Communion. Hiin halvanden Times Audients hørte til de kostbareste Øieblikke, som Dronningen havde; thi da behøvede hun ej at være hos sin Gemal. Men de vare sjeldne; thi Kongen gav kun saadanne Audientser, naar han var i Madrid. Opholdt han sig i Escurial, i Balsaint, St. Ildefonso eller paa noget andet af sine Lystslotte, saa fandt ingen saadanne Audientser Sted, og Dronningen havde da ikke mere Tid for sig selv, end det halve Qvarteer, hvori hun allerførst klædte sig paa med sin Kammerfrues Hjelp, naar hun havde forladt Sengen.

Efter Messen gik det til Middagstaffelet, hvor Ingen torde være tilstede, uden hvo som havde Ret til at være ved Dronningens Toilet. Middags- og Aftentaffelet, hvor Kongen end befandt sig, holdtes altid hos hans Gemalinde. Enhver havde sine egne Retter, Dronningen særdeles mange, efterdi hun var en Elsker af at spise og spiste af dem alle, Kongen derimod kun faa, og næsten altid de samme, men aldrig Fiskespiser. Begge Majestæter drak blot Champagneviin.

Tiden fra Middags- til Aftensmaaltidet tilbragtes saaledes. Naar vigtige Ting vare forefaldne, kom Statssecretairen omtrent en Time efter Middagstaffelet, og

aflagde Kongen en kort Beretning. Forresten toge begge Majestæter ud paa Jagt; men selv denne Fornøielse, Kongens eneste Tidsfordriv, var lige saa mekanisk og død, som hans øvrige Liv. Nogle Bønder sluttede en Kreds, og dreve en Mængde Hjorte, Vildsviin, Raadyr, Ræve og deslige forbi Kongen og Dronningen, der stode indesluttede i et Lysthuus og skjøde paa disse Dyr. Efter denne saakaldte Jagt var der fordetmeeste en lille Collation, og efter denne, der omtrent varede et Qvarteer, og ved hvilken Prindsen af Asturien og de øvrige Børn torde være tilstede, gik Kongen til Arbeide med Statssecretairen. Dette var egentlig den Tid, da han afgjorde Forretninger med ham, og tillige den, hvori Dronningen kunde tale med sin Skriftefader i et tilgrændsende Værelse. Men varede dette Skriftemaal Kongen for længe, saa aabnede han Døren og kaldte paa sin Gemalinde. Naar Statssecretairen var gaaet bort, satte Kongen og Dronningen sig sammen, bade eller læste aandelige Bøger, indtil de gik til Aftentaffelet, der blev holdt aldeles paa samme Maade som Middagstaffelet. Efter Aftentaffelet fordreves Tiden med, at Kongen og Dronningen enten talte eller bade sammen, indtil den Time kom, da man gik tilsengs. Ved Aftentoilettet gik det da til paa samme Maade, som ved Morgentoilettet, kun at hverken Prindsen eller Prindsessen af Asturien, eller Infanterne, eller Cardinal Borgia maatte være tilstede derved.

Saa eensformigt var Kongens og Dronningens Liv bestandig. Paa denne Maade vare de næsten altid alene, og ei engang naar de reiste, skedte der nogen Forandring heri; thi de Dagreiser, som de gjorde, vare saa smaae, at de ikke behøvede mere Tid, end der efter den sædvanlige Levemaade var nødvendig for Jagtpartierne. Man reiste efter Middagstaffelet, og ankom til det

bestemte Sted en Time før Aftentaffelet. Kongen og Dronningen kjørte bestandig alene sammen, og Philip arbeidede aldrig anderledes, end i sin Gemalindes Nærværelse. Alt, hvad han gjennemsaae, det læste hun, derover raisonnerede hun med ham. Hun var tilstede ved alle private Audientser, som han gav Undersaatter eller fremmede Ministre; der kunde altsaa ingen Forretninger eller Naadessager undgaae hende. Det slog hende sjelden feil, at forskaffe den Person en Naadesbeviisning, som hun havde tiltænkt en, lige saa lidt som det mislykkedes hende, naar hun vilde udelukke En. Denne Udelukken drev hun ogsaa ofte saa længe, indtil Naadesbeviisningen dog omsider maatte falde paa hendes Client.

Af denne evige Indskrænkning til hinandens Selskab, hvori dette besynderlige Kongepar levede, kan man let forklare sig den store Indflydelse, som Dronningen havde paa sin Gemal. Hun lærte ham saa at sige ganske udenad, og hans hele Characteer laae aaben for hende. Aldrig kunde man tale med ham, uden at hun enten hørte det strax, eller dog erfarede det siden efter; men man kunde heller ikke let faae hende i Tale, uden at han var tilstede derved. Hvad man vilde betroe hende alene, maatte bibringes hende af den første Kammerfrue, som var hos hende om Morgenen tidlig ved hendes første Paaklædning; og vilde man virkelig tale med hende alene, uden at Kongen erfarede det, saa gaves der intet andet Tidspunkt hertil, end om Mandagen, naar der var offentlig Audients og Kongen modtog Castiliens høie Raad; da kunde man ved den første Kammerfrues Hjelp komme til hende. Men Dronningen selv var ikke meget derfor, af Frygt for Opdagelse og for de Følger, som blot en eneste Opdagelse kunde have. Desuden vare disse Øieblikke hende altfor kostbare, da hun i dem læste og besvarede erholdte Breve i

af mulig Hast. Det var en vanskelig Opgave at holde noget af denne Art hemmeligt for Kongen.

Da Dronningen besad langt mere Aand og rigtig Forstand, end hendes Gemal, vilde Meget være gaaet bedre, end det virkelig gik, dersom det blot havde været Ministre og Gesandter tilladt at tale den behørige Tid med hende alene; men dette var umuligt. Talte man med hende i Kongens Nærværelse, saa kunde det aldrig komme til nogen udførlig Oplysning. Thi naar hun, ved første Gang at høre en Ting, stødte paa Noget, der var imod hendes Planer, modsatte hun sig det paa Stedet saa ivrig, forat det ikke skulde gjøre noget Indtryk paa hendes Gemal, at man slet ikke kunde komme til Orde og nøiere oplyse hende om, hvorledes Sagen netop stemmede overeens med hendes Planer. Saa mægtig hun ogsaa var, saa godt hun ogsaa maatte føle sine Kræfter og Talenter, var det dog altid, uden at ville vise dem paa en stolt eller pralende Maade. Hun var sædvanlig ganske ukunstlet, ofte næsten eensformig, men havde derhos en naturlig Munterhed, der fremlyste selv igjennem hendes Livs evige Tvang. Man saae rigtignok at just denne Tvang ofte foraarsagede hende Luner, og gjorde hende noget bitter; dog blev hun sædvanlig en elskværdig Dame, der ikke gjorde nogen Prætension. Beundringsværdig nøie kjendte hun Tid og Time, naar visse Ting skulde forberedes og anbringes. Hun saae rigtigen, om og hvorledes de foretagne Insinuationer havde gjort god Fremgang hos Kongen; hvad der vel kunde være i Veien, hvorledes man nu maatte holde Stand, for ligesom at endre det, nu give efter, for siden desto sikkrere at kunne gjentage Angrebet og seire. Intet overgik virkelig den Kunst, hvormed Dronningen altid vidste at behandle Kongen, og hvormed hun efterhaanden bibragte ham sine

Sympathier og Antipathier. Sjelden gik hun ligefrem tilværks, ofte gjorde hun ganske fjerne Forberedelser. Hun gjorde Omveie og Tilbageveie, eftersom hun troede det nødvendigt; thi saa stor ogsaa hendes Credit hos Kongen var, maatte hun dog ofte bruge saadanne Vendinger; ja selv Kongens Temperament benyttede hun ofte som det sidste og virksomste Middel. De øieblikkelige Vægringer foranledigede da ofte en Storm; men hun drog dog tilsidst sin Fordeel deraf.

Saa megen Aand og Forstand Dronningen imidlertid besad, vare hendes Indsigter dog ikke tilstrækkelige til at holde de offentlige Anliggenders Gang i Orden. Især dekeshed sank Monarkiet, siden Alberoni ikke mere stod i Spidsen for de offentlige Forretninger, ned til en fuldkommen Slappelse. Hans Eftermand som første Minister, Grimaldo, havde bragt Fredens Gjenerholdelse mange Offere, og ikke vidst at drage nogen Fordeel deraf. I sin elendige Politik viste han sig, fornemmelig mod England, lige saa underdanig, som Alberoni havde været stolt og truende. Hans Forvaltning af Riget var saa kraftløs og saa stridende mod en Sømagts Fordele, at man ikke uden Grund havde ham mistænkt for at have solgt sig til Storbrittanien for en anseelig Pension.

Kongen, hvem den forrige Ministers Livlighed og Virksomhed neppe havde kunnet bortdrage fra hans mørke Lune, hensank nu aldeles i sin ulykkelige Sindsstemning, hvorom siden skal tales udførligere. Selv Spanierne fandt deres Monark for alvorlig og eensformig, og misbilligede, at han deelte al sin Tid mellem sin Skriftefader og sin Gemalinde. Siden Jesuiten Bermudes beklædte denne Post, blev det bestandig værre med Kongen. Denne heftige, voldsomme og falske Samvittighedsraad arbeidede listigen paa at sætte den ængstelig-samvittigheds-

fulde Monark endnu mere i Frygt. Rigets Store og de fornemste Prælater havde hemmelig forbundet sig til ved Siden af Thronen at oprette en oligarkisk Magt, som svarede til deres Egennytte og Herskesyge. Det bedste Middel til deres Hensigts Opnaaelse syntes dem at være Frasigelse af Thronen, og dertil søgte den bestukne Skriftefader at bevæge den tungsindige Konge, idet han nærede hans mørke Lune. Thronarvingen, Don Ludvig, var en meget ung, frygtsom og uvirksom Prinds. Naar denne blev sat paa Thronen, smigrede de Store sig med, at de skulde herske under hans Navn, ligesom under et Regentskab.

Et næsten ubegribeligt Træk i Kong Philips Characteer var, at han plagede sig selv med Samvittighedsskrupler over den spanske Krone, som han bar, efterdi hans Bedstemoder høitideligen havde frasagt sig denne Krone, og Carl den Anden, hans Forgjænger, ikke havde været berettiget til i sit Testament at tage Bestemmelser med et Monarkie, der ikke tilhørte ham, men hvoraf han blot havde høstet Nytte. Disse den ængstelige Konges Samvittighedsskrupler nærede den bestukne Skriftefader med listig Forslagenhed, og det blev ham ei vanskeligt, ved Hjelp af den jesuitiske Casuistiks Sophisterier at indbilde Kongen, at han kunde overdrage sin Søn det, som han selv ikke besad med en rolig Samvittighed. Dronningen var langt fra at dele sin Gemals Modbydelighed for Besiddelsen af den øverste Magt, og lod intet Middel uforsøgt, for at hindre et saa selsomt Forsæt fra at iværksættes; men forgjæves. Hendes indstændigste Forestillinger beseiredes af den ængstede Konges religiøse Skrækkebilleder og haardnakkede Standhaftighed.

Den 15de Januar 1724 var den Dag, paa hvilken Philip høitidelig nedlagde sit Scepter, der havde

kostet saa meget Blod, og overgav det til sin ældste Prinds Ludvig, som dengang var i sit syttende Aar. Efter sin Skriftefaders listige Indgivelser anordnede han en Junta, der for det Første skulde forestaae Regjeringen i Prindsens Navn. Denne Junta bestod af Præsidenten for Castiliens Raad, af Erkebispen af Toledo, Storinqvisitoren Marquien af Valero, Greven af San-Estavan, og Marquien af Leydan og Gouerregoa. Til sin store Ærgrelse maatte den forrige Premierminister Grimaldo følge Kong Philip i hans Eensomhed, der ikke havde forbeholdt sig andet end Slottet San Ildefonso og en Pension af 200,000 Pistoler. Brevet, som han skrev til Kongen, sin Søn, var blot opfyldt med Formaninger af en ængstelig Fromhed, og indeholdt ikke en eneste politisk Lærdom.

Ikke længe efter Kongens Aftakkelse gik Juntaen frem paa en høist egenmægtig Maade, og afveg næsten fra alle Bestemmelser, som Philip havde fastsat, da han nedlagde Regjeringen. Han kunde nu allerede forudsee, at han vilde komme til at lide alle de Krænkelser, der saa meget havde forbittret Carl den Femte hans Eensomhed. Ludvig den Første besteg kun Thronen, for at føle det Ydmygende af et Formynderskab, som hans Fader og hans egen Uerfarenhed underkastede ham. En huuslig Fortræd tilintetgjorde Freden under en af de korteste Regjeringer, som findes optegnede i Historien. Den unge Dronning, en Datter af Hertugen af Orleans, havde bestandig viist sig lunefuld og vranten, uagtet hendes Svigerfader og selv Svigermoderen havde modtaget hende med ualmindelig Ømhed. Nu, som Dronning, fandt hun sin Fornøielse ene og alene i hemmelige og fortrolige Sammenkomster med sine Hofdamer; og da man ikke erfarede, hvad de foretoge sig, gav

man dem en ond Betydning. Kongen hørte tale derom, og var saa uforsigtig selv at bestyrke disse bagtalerske og overdrevne Rygter, idet han lod sin Gemalinde bringe til Slottet Buen=Retiro, hvor hun maatte leve under strengt Opsyn og uden al Forbindelse. Dog snart forsonede de sig igjen med hinanden; men neppe var dette skeet, saa blev den unge Konge angreben af Kopperne, og døde fem Dage derefter.

Hele Europa fæstede nu sine Øine paa Kong Philip. Det samme Mismod og Hypocondrie, der havde martret ham paa Thronen, havde ogsaa fulgt ham til San Ildefonso. Han maatte ogsaa høre mange Klager og Bebreidelser af Dronningen, den forhenværende Minister og hans Gemalinde. Den Ringeagt, hvormed de fleste af hans Foranstaltninger vare blevne tilsidesatte af Juntaen, havde krænket ham dybt. Hvad kunde man ikke vente af denne Junta, naar Philips anden Søn Ferdinand, der kun var 10 Aar gammel, kom til Regjeringen!

Kongen lod sig bevæge til at forlade sin Eensomhed og komme tilbage til Madrid. Han syntes ikke utilbøielig til igjen at overtage Regjeringen, men han vilde bevæges dertil af Nationens Ønsker. De Store, som det fornemmelig var om at gjøre, at vedblive Regentskabet, vovede at modsætte sig deres Monarks Forlangende. De undertrykkede de Bønskrifter, som skulde bevæge ham til paany at gribe Scepteret. Tilsidst vovede de endog den uforskammede Yttring, at de først vilde oppebie en Erklæring af Doctores Theologiæ, om Philip igjen turde bestige en Throne, som han havde frasagt sig? Disse talte, som Jesuiten Bermudes vilde have det, og erklærede: at Religionen ikke tillod, at han igjen modtog Kronen. Denne Kjendelse, og de Trusler, som den

stinhellige Bermudes udstødte i Himmelens Navn, forskrækkede den ængstede Konge saa meget, at han paa Stedet igjen vilde vende tilbage til San Ildefonso.

Dronningen geraadede i den heftigste Sindsbevægelse, da Kongen aabenbarede hende denne Beslutning. Da hun gjennemskuede den hele Væv af Ondskab, traf hendes Vrede fornemmelig Jesuiten Bermudes. Hun irettesatte ham derfor, kaldte ham en Forræder, en Judas, og erklærede, at hun, naar hun var i Dødsfare, hellere vilde døe uden Sacrament, end modtage det af et saa slet Menneskes Hænder.

Men hvad Dronningen ikke formaaede over sin Gemal, det lykkedes — hendes Amme, Laura Pescatori, hiin Qvinde, der havde formaaet at styrte en Minister som Alberoni. Hun traadte frem for Kongen, og tiltalte ham med en Dristighed uden Lige. Hun talte i de bevægeligste Udtryk om et Barns ulykkelige Skjebne, hvis Throne og Liv blev truet af de egenraadigste Magthavere. "Ak," raabte hun, "da disse Ærgjerrige forjage Faderen, hvilken Behandling tør da vel Sønnen vente? Ville de ikke finde en Bermudes, som billiger deres Fremfærd og enhver af deres Forbrydelser? Saa reis da, og vend tilbage i Eders Eensomhed; men naar I seer alle Eders Børn sendte tilbage til Parma eller maaskee dræbte ved Gift, og Dronningen, som jeg har opammet, uden Beskyttelse, naar I selv søger Tilflugt i et Kloster i Frankrig, da vil det angre Eder at have adlydt en ugudelig Præst mere, end Eders Pligter som Fader og Konge."

Philip geraadede i en saadan Skræk over disse Bebreidelser, at han blegnede. Da Dronningen saae dette, og befrygtede Virkningen af saa heftige Ord, raabte hun: "Tie, Amme, I ombringer Kongen!" —

"For mig maa han gjerne døe," svarede den opbragte Qvinde; "lad ham længe nok døe, saa er der jo kun eet Menneske mindre, istedetfor at hans Folk, hans hele Rige og hans Børn gaae tilgrunde, naar han opgiver Regjeringen."

Da Dronningen saae sin Gemal rystet, men ubestemt, troede hun at maatte tage sin Tilflugt til Marschallen af Tessin, fransk Gesandt ved Hoffet i Madrid. Denne indfandt sig hos Kongen, og forestillede ham, hvorledes Castiliens Grander, hvis Utaknemmelighed Kongen allerede havde erfaret, under en Mindreaarighed vilde forbinde sig mod Ludvig den Fjortendes Afkom, bryde alle Fordrag med Frankrig og give begge Kongeriger til Priis for blodige Krige. — Alt, hvad der erindrede Philip om hans første Fædreland, gav hans Sjel igjen nogen Virksomhed; imidlertid vare kun Præster alene istand til at forjage de Skrækkebilleder af hans Aand, som andre Præster havde opvakt deri. Pavens Nuncius, Aldobrandini, betog ham nu alle Samvittighedsskrupler, og Philip erklærede, den 5te September 1724, at han igjen modtog Kronen som sin Eiendom. Dronningen, Grimaldo og hans Gemalinde, tilligemed Ammen, førte nu igjen Regjeringen; thi Philips Ligegyldighed og Sindssvaghed tiltog bestandig med Aarene. For nogenlunde at opmuntre ham, kaldte man den berømte Sanger Farinelli til Madrid. Dette Middel slog an over Forventning, og den fortryllende Tonekunstners Stemme og muntre Lune virkede mere paa den hypocondriske og sygelige Monark, end Lægernes Medicin. Da man indsaae, at denne Sanger var uundværlig for Philips Sundhedstilstand, tillagde man ham strax en betydelig Løn. Hans eneste Forretning var, i flere Aar hver Aften at synge fire Arier,

men bestandig de samme; thi saaledes var det befalet af Kongen der elskede Eensformighed i alle Ting. Endelig gjorde Døden ham den Tjeneste at henfætte ham i Pantheons Eensomhed i Escurial. Han endte sit forgelige Liv den 11te Juli 1746, i en Alder af 63 Aar. —

Vi ville her til Slutning tilføie nogle Ord om Philips Sindssvaghed, der i det Foregaaende kun løselig er berørt, og nogle Træk til nøiere Skildring af hans Characteer. Uagtet Publicum vidste noget om den Melankolie, hvortil Kongen var forfalden, kjendte dog kun faa Personer dens sande Tilfælde. — Hvorvel Philip besad en jevn god, skjøndt ikke meget omfattende Forstand, var han dog stille, tilbageholdende, ja endog frygtsom, og satte ikke den ringeste Tillid til sig selv. I Frankrig blev han opdragen i en slavisk Ærefrygt for Kongen, og i Underdanighed mod en Broder, hvis Undersaat han kunde blive, og denne Opdragelse, i Forening med hans af Naturen svage Character, bevirkede, at han viste Lydighed mod Enhver, som vilde paatage sig at regjere ham. Prindsesse Ursini havde ført sig dette til Nytte, og Dronningen behøvede, da hun jog hende bort, kun at følge den engang udkastede Plan. Den Eensomhed, hvori denne Fyrste bestandig holdtes, kastede ham i en Melankolie, og paadrog ham Vapeurs, der gik til Raserie. Uden nogen mærkelig Upasselighed laae han undertiden sex Maaneder i Sengen, uden at staae op, lade sig rage eller sine Negle skjære, eller tage reent Linned paa; og naar hans Skjorte faldt af ham af Forraadnelse, tog han ingen anden paa, førend Dronningen havde baaret den, af Frygt for, sagde han, at den skulde være forgiftet. Han spiste, fordøiede og sov godt, skjøndt paa ulige Tider. Timerne, naar Messen skulde læses i hans Værelse, vare ikke mere bestemte. Den

ene Dag skedte det tidlig om Morgenen, den anden Kl. 7 om Aftenen. Om Vinteren lod han ofte Vinduerne aabne, uden at der var Ild i Caminen, og paa nogle af de hedeste Sommerdage lod han dem tillukke, saa at Andre frøs, eller qvaltes af Hede; uden at det syntes at falde ham besværligt. Han kunde ligge med tre Fløiels Tæpper i den stærkeste Hede, og kastede i den heftigste Kulde det letteste af sig. Saalænge han laae tilsengs, skriftede han ikke; men han mumlede ofte Bønner ved sig selv.

Naar han stod op, havde han kunnet gaae uden Støtte, dersom ikke Smerten som de lange Negle i Skoene foraarsagede ham, havde hindret ham deri. Med sine lange, skarpe og haarde Negle forkradsede han sig i Søvne, og paastod siden, at man havde benyttet hans Søvn, for at saare ham; til andre Tider sagde han, at der var Scorpioner, som stak ham. Undertiden troede han, at han var død, og spurgte, hvorfor man ikke begravede ham. Flere Dage efter hinanden iagttog han en sørgelig Taushed, og gik ofte fra denne stille Sindssvaghed over til Raserie, slog og forkradsede Dronningen, sin Skriftefader, sin Læge og dem, der befandt sig omkring ham, og bed sig selv i Armene med frygtelige Skrig. Man spurgte ham, hvad han følte. "Intet," sagde han, og et Øieblik derefter sang han, og henfaldt atter i sit Drømmerie. Undertiden skedte det, at han pludselig stod op om Natten og vilde gaae ud uden Skjorte og barbenet; og naar Dronningen ilede til, for at bringe ham tilbage, slog han hende saaledes, at hun ofte fik blaae Pletter deraf.

Efterat han i flere Maaneder havde ligget i Sengen i en afskyelig Ureenlighed, tilbragte han igjen lige saa lang Tid, uden at ville lægge sig, og sov i sin Lænestol, i hvil

at hans bestandig hængende Been hævnede op deraf. Uagtet han kun gjorde sig liden Bevægelse, var hans sædvanlige Maaltid dog stærkt; han forlangte den kraftigste Næring, de haardeste Spiser; Kl. 10 om Morgenen tog han en Kraftsuppe til sig, spiste til Middag i 2 Timer, og sov herpaa fem eller sex Timer efter hinanden, uden at staae op fra Bordet; naar han vaagnede, spiste han sex eller syv Tvebakker, og nød Kl. 11 igjen en god Kraftsuppe.

Af Dag gjorde han Nat, og af Nat Dag, idet han lagde sig tilsengs Kl. 10 om Morgenen, spiste til Middag i sin Seng, arbeidede med nogle Ministre, og stod op Kl. 5, for at høre Messe. Han sov undertiden tolv eller fjorten Timer, og den følgende Dag slumrede han kun nogle Minuter. Han lod sig bringe adskillige Bønnebøger paa Sengen, og Dronningen maatte forelæse ham de Psalmer eller Kirkesange, som han betegnede hende, og som han tog hist og her fra. Midt under disse fromme Handlinger lod han sig ofte afbryde af uvedkommende, endog uhøviske Gjenstande, der forekom ham eller faldt ham ind, og hans Andagt forhindrede ham ei fra at føre fræk og letfærdig Snak.

Philip maa have været af en stærk Constitution, for ei at bukke under for denne Levemaade og de Hjelpesmidler, han brugte mod sin indbildte Sygdom. Han tog adskillige Dage efter hinanden paa eengang en Daase Theriak, idet han sagde, at hans Læger vare Skurke, da de paastode, at han ikke var syg, endskjøndt han følte sig nær Døden, som snart vilde komme.

Uagtet sine Paroxysmer, beholdt han den jevneste Forstand for Forretningerne og den sikkreste Hukommelse. Han afslog engang en Sag, som man foreslog ham.

"Jeg har jo allerede forkastet den for et Aar siden," sagde han.

Foruden de Mishandlinger, som Dronningen imidlertiden maatte lide af Kongens Raserie, drillede han hende ikke sjelden, selv naar han var ved sin fulde Samling. Uagtet han elskede alle sine Børn, sagde han dog ofte, naar hun hørte det, at Ferdinand, hans første Gemalindes Søn, var den bedste af dem alle. Da denne Prinds kom sig af en Sygdom, bevidnede Dronningen ham i Kongens Nærværelse den største Glæde over hans Helbredelse; Kongen derimod gav ved et Vink med Oinene og ved et bittert Smiil sin Søn at forstaae, at hun bedragede ham. "Hun er," sagde han, "af en uhørt Falskhed." Hun hadede virkelig Prinds Ferdinand, uagtet han beviste hende den dybeste Underdanighed; men hans Feil var, at han levede og var bestemt til at regjere over hendes egne Børn og over hende selv, hvilket bestandig var nær ved at skee. Thi uagtet Philip, som vi have seet, siden Ludvig den Førstes Død havde ladet sig bevæge til igjen at overtage Regjeringen, vedligeholdt han dog bestandig Tanken om en ny Afstakkelse, som Dronningen saa meget befrygtede. Han skrev engang (i Mai 1729) til Præsidenten af Castilien, at han skulde forsamle Raadet, bekjendtgjøre hans Afstakkelse, og at man skulde erkjende Prinds Ferdinand af Asturien som Konge. Dronningen, der blev underrettet herom, kastede sig for sin Gemals Fødder og bevægede ham ved mange Taarer til, at han idetmindste raadspurgte Marquien af Brancas, den daværende franske Gesandt. Marquien opfordrede ham i Kongen af Frankrigs Navn til at beholde Kronen, og Philip, paa hvem Navnet af dette hans Familiens Hoved virkede mægtigt, beqvemmede sig til at lade sin Skrivelse hente tilbage

bage og sønderrev den. Hans Kjærlighed, ja endog hans Ærefrygt for den ældste Green af hans Huus var saa stor, at han, da hans Vapeurs var allerstærkest, og han erfarede Dauphins Fødsel, strax stod op af Sengen, hvori han havde ligget flere Maaneder, lod sig rage, vaske og klæde prægtigt paa, og var overordentlig munter.

Efter hiin Storm, som Marquis de Brancas havde dæmpet, lod Dronningen sin Gemal hverken faae Pen eller Blæk; og for at adsprede ham, forsynede hun ham med smaae Pensler af sammenrullet Papir og Lysestande udrørt i Vand, forat han kunde more sig med at tegne. Men om end Dronningen forhindrede ham fra at takke af, kunde hun dog ikke udrydde Tanken derom af hans Sjel, og der herskede en bestandig Tvist imellem dem om dette Punkt. Philip, der vilde ophøre at regjere, og dog i Grunden ikke regjerede, var ikke destomindre nidkjær og skinsyg over sin Anseelse. Ligesom alle svage Fyrster, der føle sig uskikkede til at udøve deres Anseelse i vigtige Sager, og lade den see i Smaating, sagde ogsaa Philip undertiden, at han var Herre, og beviiste det ved nogle Barnestreger. Da han f. Ex. i Havnen Sainte-Marie var paa sin Galei og ifærd med at afreise, saae han, at man lettede Anker. Han blev vred, spurgte, hvorfor dette skedte uden hans Befaling, lod det kaste ud igjen, og en Minut efter igjen lette.

Da Dronningen en Dag ved sine Kunster vilde bevæge Kongen til at arbeide med Ministeren Patino, som han hadede, blev han forbittret, pryglede hende, kaldte hende en Ulyksalig, der, ikke tilfreds med at have ødelagt hans Kongerige, ogsaa endnu vilde angribe hans Ære og Rygte. Uden Tvivl for at indbilde sig, at han havde Ret og Grund til sin voldsomme Behandling, tvang han hende bag efter til at bede ham om Forladelse. "Jeg

vil," sagde han til sine Betjente, "at hun skal rive sig løs fra sine fire Evangelister." Saaledes kaldte han Patino, Marschal Scoti, Erkebispen af Amida, Dronningens Skriftefader, og Kammerfruen Pellegrine. Naar Talen var om dem, geraadede Kongen i Raserie. Han var i den Art Trældom, hvori man undertiden af Forbittrelse ryster Lænkerne, uden at kunne eller endog ville bryde dem aldeles.

Da han vidste, at han ikke havde nogen Minister, som han selv havde valgt, maatte de ofte føle hans Misfornøielse og Luner. Naar han ved at undertegne Udfærdigelserne mærkede, at de interesserede sig fortrinligt for een eller anden af dem, blandede han dem alle imellem hinanden, førend han underskrev dem, eller lagde dem, som han fandt øverst, under Pakken, og opsatte Underskriften til en anden Arbeidsdag. Saadanne, som Patino var, hos hvilke han bemærkede Talenter, som de kunde misbruge, tiltalte han heftigt; derimod behandlede han dem af indskrænket Forstand langt bedre, da han holdt dem for retskafne Folk. "Det er en Dosmer," sagde han, naar han talte om en af dem; "men det er en retskaffen Mand." En temmelig almindelig, ofte meget falsk, og for de Eenfoldige særdeles gavnlig Slutning.

Træk af den engelske Konge Henrik den Ottendes Levnet.

Henrik den Ottende af England hører til de mærkværdigste Særsyn i Historien, ikke fordi hans Liv var rigt paa gode og hæderfulde Gjerninger, af hvilke han ikke udøvede en eneste, men fordi han var et Redskab i Forsynets Haand til at grunde Reformationen i England. Med al den ubetvingelige Egensindighed, hvormed Naturen havde begavet denne Fyrste, stillede han sig imod den pavelige Magt, ikke for at befordre sit Folks Vel, men for at opnaae private Hensigter; dog just hans Stridigheder med den pavelige Stol maatte tjene til at gjøre ham den catholske Kirkes synlige Overhoved forhadt, og forskaffe den nye af Luther og Calvin udbredte Lære Indgang; og jo inderligere han afskyede Pavedømmet, desto fastere Rødder slog Reformationen paa Englands Grund. Henriks Gemyt, forbittret ved legemlige Qvaler (han havde blandt Andet en ulægelig Byld paa Benet), fandt kun endnu Glæde i at gjøre Ondt; enhver god og ædel Bevægelse deri var forlængesiden gaaet tilgrunde, og han, der tidligere just ikke havde været nogen god Regent, blev mod Enden af sit Liv en frygtelig Tyran og sine Undersaatters Plageaand. Den sandselige Kjærlighed, hvortil han bestandig uden Indskrænkning havde hengivet sig, vandt, selsomt nok, i hans Livs sidste Periode en saadan Magt over ham, at han hverken skyede Mord eller nogen Voldsomhed, for at tilfredsstille sine tøilesløse Drifter.

Henriks mistroiske Gemyt nærede en særdeles Frygt for to store Mænd, der levede ved hans Hof; disse vare Hertugen af Norfolk og hans Søn, der begge vare smykkede af Naturen med Alt, hvad Kongen mangslede: med sjeldne Dyder og en overordentlig Sjelsstorhed. Henrik ønskede at sikkre sin sildig fødte Søn Edvard (der siden som Edvard den Sjette bar Kronen, men kun kort Tid) Herredømmet over England, men frygtede for, at Hertugens og hans Søns store Anseelse efter hans Død skulde blive farlig for Hiin; og han besluttede derfor at rydde disse to Mænd af Veien. Med ubeskrivelig Angest saae han derfor sit Endeligt nærme sig, uden at have fuldbragt dette afskyelige Forehavende; men har vel en Tyran nogensinde savnet Midler og Paaskud til at styrte Dyden i Fordærvelse? Hertugerne af Norfolk havde i lang Tid ført det kongelige Vaaben; og paa denne Omstændighed grundede man en Beskyldning for Majestætsforbrydelse imod dem. At de førte det kongelige Vaaben i deres Familie, sagde Kongen, beviste tydeligt, at de gjorde Fordring paa Englands Krone, — og paa Grund heraf kastede man Begge i Fængsel. Uagtet de Anklagede forsvarede sig med overordentligt Mod og stor Sindighed og Klogskab, uagtet de beviste, at deres Huus fra umindelige Tider havde ført det kongelige Vaaben, bleve de dog af bestukne Dommere erklærede skyldige i Majestætsforbrydelse, og paa Grund heraf dømte fra Livet. For at give sig Skin af Naade, lod Henrik blot denne Dom fuldbyrde paa Sønnen, og forandrede derimod Hertugens Dødsstraf til Fængsel paa Livstid i Tower, hvorhen man havde bragt dem begge. Men Grunden til denne Hertugens tilsyneladende Benaadelse var mere Frygt end Naade; thi Kongen troede at ville forbittre hele Nationen imod sig, naar han ogsaa lod

denne henrette, og Hertugens allerede temmelig høie Alder lod ham haabe, at denne ikke vilde overleve ham, hvorfor han da heller ikke kunde blive farlig for hans Krones Arving. Men dette Haab bedrog ham; thi Norfolk overlevede baade Henrik og Edvard, og erholdt endog under Maria sin Frihed igjen. Det lykkedes imidlertid Henrik at udrydde den berømte Stamme, som han frygtede; klogeligt nok havde han jo berøvet Træet Roden, idet han gav Greven af Surrey, Hertugen af Norfolks Søn, til Priis for Bøddeløxen.

Natten imellem den 26de og 27de Januar 1547 fandt Lægerne Kongens Befindende saa betænkeligt, at de holdt en Sammenkomst, for at raadslaae med hinanden om hans Tilstand. Resultatet af denne Raadslagning var, at Kongen kun havde faa Timer tilbage at leve i, og man var nu meget forlegen med, hvo der skulde bringe ham denne Efterretning; thi Ingen vilde paatage sig en saa delicat Forretning. Endelig tilbød En, ved Navn Dannay, sig dertil; han fandt Kongen under ubeskrivelige Smerter i hans Seng, hvor han udstødte et forfærdeligt Skrig, fordi man just forbandt hans Saar. Dannay nærmede sig ham med tilsyneladende Deeltagelse, og bad ham nu alene at tage sin Tilflugt til Gud og anraabe hans Barmhjertighed. Denne Tale satte Henrik i Skræk, da han ikke havde troet sin Død saa nær; og efterat han havde seet stivt paa Dannay, spurgte han ham endelig: "Hvo ere da de Dommere, som have dømt mig til Døden og givet Eder det Ærinde at forkynde mig det?" — "Lægerne, Sire," svarede denne ham. Henrik blev nu liggende stille en Tidslang; derpaa sagde han igjen: "Saa maa jeg altsaa

virkelig tænke paa Døden?" Derpaa befalede han, at man skulde kalde Erkebispen af Canterbury, og da nu Lægerne traadte ind i hans Værelse og vilde nærme sig ham, tordnede han dem imøde med frygtelig Stemme: "Naar Dommerne engang have fældet Dødsdommen over en Forbryder, vedkommer han dem ikke mere. Saa forføier Eder bort, og overlader Pladsen til Sjelens Læger, siden I ikke mere nytte til Noget!" Da Erkebispen var traadt ind, vendte Henrik sig til ham og sagde: "Hvilken Verden er dette, Mylord, hvor de, som lode Andre døe, ere sikkre paa selv engang at døe!"

Erkebispen søgte nu at trøste og berolige ham paa enhver Maade, idet han henviste ham til Guds Barmhjertighed; men Henrik svarede ham, idet han saae stivt paa ham: "Meget lykkelig vilde jeg være, Mylord, dersom Gud havde Deres milde Sindelag. Men De veed, at vi alle ere lige for Gud, efterdi han lader os alle døe, men dog med den store Forskjel, at jo større vi vare i Verden, desto større er ogsaa det Regnskab, som han kræver af os." Herpaa vendte han sig til den anden Side af Sengen, og forlangte at hvile; hvorpaa Erkebispen forlod ham. Henimod Aften laae han tilsyneladende uden Bevidsthed, og da Erkebispen kom tilbage, kunde han ikke mere tale. Han bad altsaa Kongen at trykke hans Haand, for at give ham et Tegn paa, at han endnu hørte hans Bønner og Trøstegrunde, hvilket han ogsaa gjorde. Den 28de døde Kongen endelig henimod Aften, idet han holdt Prælatens Haand fast indesluttet i sin; han var ikke fuldt 56 Aar gammel. — Paven, glad over dette Dødsfald, forsamlede et Concilium, hvilket han forkyndte: "at Kirkens Pharao og de geistlige Godsers Muselmand, Henrik den Ottende af England, var død."

En Skribent, som levede paa denne Konges Tid, gav følgende Characteerskildring af ham: "Saaledes endte altsaa Henrik den Ottende, hvis Regjering var fortræffelig i Begyndelsen, heldig i sine Virkninger, og mærkværdig ved Religionsforandringen i England. Han var ulykkelig i sine Ægteskaber, grusom i sine Lidenskaber, Folkets Tyran og en Ven af Blodsudgydelse. Han var en Kirkeraner, fordi han inddrog de geistlige Godser, og i høieste Grad gjerrig, hvilket sidste han beviste derved, at han trykkede Folket ved saa mange næsten utilveiebringelige Skatter." Man kan til dette Portrait tilføie: Henrik den Ottende var maaskee den største Vellystning, som Jorden nogensinde bar.

Henriks første Gemalinde var Catharina af Aragonien, der fødte ham adskillige Børn, men som alle døde, paa Prindsesse Maria nær, der siden besteg den engelske Throne. Henrik, der tilligemed sit Fritænkerie ogsaa besad en god Portion Overtro, betragtede Tabet af sine Børn som Virkning af hans nære Slægtskab med sin Gemalinde; thi efter de canoniske Love var det forbudet at ægte sin Broders Enke, og Henrik, skjøndt han kun havde ægtet sin tidlig afdøde ældste Broder Arthurs Brud, gjorde sig selv Bebreidelser derfor; saaledes foregav han det idetmindste senere hen i Tiden. Men den egentlige Grund var vel, at han forlængesiden var bleven keed af den 6 Aar ældre og streng catholskſindede Catharina, og ønskede at opløse et forhadt Ægteskabs Baand. I Aaret 1515 gik Anna Boleyn, en Datter af Sir Thomas Boleyn, en Mand, der var beslægtet med de første Familier i Landet, som Æresdame med Prindsesse Maria, ... rik den Ottendes

Søster, til Frankrig, hvor denne Prindsesse blev formælet med Ludvig den Tolvte, som dengang allerede var 53 Aar gammel. Da Kongen af Frankrig døde tre Maaneder efter denne Forbindelse, ægtede den unge Dronning en Adelsmand, som havde vidst at røre hendes Hjerte, og som Henrik siden ophøiede til Hertug af Suffolk. Anna Boleyn vendte efter omtrent 9 Maaneders Fraværelse tilbage til England; og havde man allerde forhen ladet hendes Yndigheder vederfares Ret, saa henrykkede hun nu Alt ved sin Dannelse og Forstand. Kongen saae hende første Gang i en af hendes Faders Haver, og blev strax saa indtagen af hende, at han sagde til Cardinal Wolsey, hans daværende Favorit: "Jeg har i dette Øieblik havt en Samtale med en Frøken, der har Forstand som en Engel og vilde være en Krone værdig." Han gjorde nu Anna til Dronningens Hofdame, og skrev egenhændigt følgende Brev til hende:

"Jeg har fundet Dem saa skjøn og elskværdig, at Lykken ikke kunde bevise mig nogen høiere Gunst, end den nylig skjenkede mig, idet den forundte mig nogle Øieblikkes Samtale med Dem. Derved erholdt jeg Leilighed til at bemærke, at De er værdig til at indtage en høiere Rang, end De hidtil har besiddet, og Deres Huus at ophøies til større Ærespøster. Jeg beder Dem, for denne Gang at modtage indsluttede tvende Patenter, hvilke jeg sender Dem som en Belønning for Deres Fortjenester, og vær overbeviist om, at jeg finder Dem saa ganske efter min Smag, at det kun vil beroe paa Dem selv at overtyde Dem derom efter Ønske. Forsmaae ei at modtage, hvad der mere med Hjertet end med Munden tilbydes Dem af

Kongen, som elsker Dem."

Istedetfor at vise Kongen tilbage, modtog Anna hans Kjærlighedserklæring med megen Velbehag, og svarede ham med et overordentlig smigrende Brev. Saasnart Dronning Catharina saae hende fremtræde ved Hoffet, sagde hun i Forudfølelsen af den Ulykke, som truede hende derved: "Anna Boleyns Ankomst til Hoffet er Forbetydningen for en eller anden stor Ulykke, som truer mig. Jeg vil gjøre Alt, hvad der staaer i min Magt, for at raade Kongen fra at lade hende blive længe i hendes Embede."

Anna, klog som hun var, og strax i Begyndelsen stræbende efter den Krone, der blev hendes Ulykke, vogtede sig vel for at skjenke Kongen sin Gunst i den Grad, som han ønskede; thi hans Vankelmodighed var kun altfor vel bekjendt. Virkelig naaede Kongens Kjærlighed ogsaa en saa høi Grad, at det blev hans faste Beslutning at sætte Kronen paa sin Elskedes Hoved. Til den Ende gav han Cardinal Wolsey det Hverv, at indlede Alt ved det pavelige Hof til Ophævelsen af hans første Ægteskab; og da her uovervindelige Hindringer stillede sig i Veien for ham, blev han saa opbragt paa Wolsey, som han troede at være en hemmelig Modstander af hans Hensigter, at han berøvede ham alle hans Indkomster og forviste ham fra London. Henrik drev nu Skilsmissen fra sin Gemalinde ivrigere, end nogensinde tilforn; men Clemens den Ottende, som dengang sad paa den pavelige Stol, havde helligt lovet Carl den Femte, som han havde kronet i Bologna, aldrig at give sit Samtykke til Henriks Skilsmisse fra Catharina, der var Keiser Carls Tante; og saaledes vare Kongens Bestræbelser for et mindeligt Forlig med Kirken frugtesløse. Nu uddannedes i Henriks Hoved den Idee, at gjøre England uafhængigt af Paven, og til den Ende foranstal-

tede han en Kirkeforsamling i sit Rige, for der at drive paa sit Ægteskabs Ophævelse. Efter utrolige Hindringer, og efterat Wolsey var død, som Nogle paastaae, af Gift, saae Henrik sig ved sine Ønskers Maal, hvortil isærdeleshed Thomas Cranmer, en forhenværende Jesuit, men nu en ivrig Tilhænger af Reformationen, var ham behjelpelig. Henrik besluttede, hemmeligt at ægte sin elskede Anna. Den 25de November 1532 viede Capellanen Georg Day det kongelige Par i al Stilhed; Vidnerne ved denne Handling vare: Hertugen af Norfolk, Greven af Ormond, Thomas Boleyn, Annas Fader, som allerede dengang var udnævnt til Greve af Wiltshire, den unge Dronnings Broder og Moder, Doctor Cranmer, senere Erkebiskop af Canterbury, og Roland Lee, Biskop af Coventry. Ceremonien blev fuldbyrdet i det kongelige Slotscapel, og der var ingen Andre tilstede derved. —

To Maaneder efter deres Giftermaal forkyndte den unge Dronning sin Gemal, at hun var frugtsommelig, og denne Omstændighed udtydede hendes Venner og Tilhængere til Fordeel for Sædeligheden af hendes Forhold til Kongen, hvis Elskede hun havde været i syv Aar, uden at tilstaae ham en Gemals Rettigheder, førend Ægteskabets Baand forenede dem. Hvad enten det nu var Klogskab eller Sædelighed, der bevægede hende til at holde sin kongelige Elsker i en saadan Frastand, kan man dog i intet af disse Tilfælde nægte hende sin Beundring. Da Kongen erholdt hiin Efterretning af Annas egen Mund, besluttede han at bortrydde enhver Hindring, og offentlig at erkjende sin unge Gemalinde. Til den Ende sammenkaldte han en almindelig Kirkeforsamling og paa samme Tid Parlamentet, og Cranmer, som allerede var Erkebisp, erklærede som Rigets Primas Forsamlingen

i Kongens Navn, at alle Geistlige skulde aflægge Eed til Kongen, som Overhovedet for Kirken i England; denne Bestemmelse modsatte Ingen sig. Parlamentet, som havde forsamlet sig tre Dage senere, stadfæstede denne Beslutning, og tilføiede, at Kongen i Anledning af sit Ægteskabs Ophævelse alene havde at underkaste sig den engelske Kirkeforsamlings Kjendelse. Denne var overeensstemmende med Kongens Ønsker; thi den tillod ham: "at han retmæssigen skilte sig fra Catharina, da han kunde føre sikkre Beviser for, at hans Formæling med hende var ugyldig, idet den var bleven sluttet tvertimod de engang antagne kirkelige Grundsætninger."

Paa samme Dag, da man havde taget denne Beslutning, forføiede Cranmer sig med to andre Geistlige til Catharina, der residerede i Dunstable i Grevskabet Bedford, for at opfordre hende til at møde for Kongen. Nu vare da Dronningens ulykkelige Ahnelser, som vare opstegne i hendes Sjel, da Anna viste sig ved Hoffet, omsider gaaede i Opfyldelse!

Dronning Catharina svarede dem, der anmodede hende om at møde for Kongen og frivillig samtykke i Skilsmissen fra ham, med megen Værdighed; blandt Andet sagde hun: "Hun ønskede, at Gud vilde dæmpe hendes Gemals Vrede imod hende, men at, da hun engang var hans retmæssige Gemalinde, kun Paven ved en retsgyldig Kjendelse kunde forhindre hende fra at betragte sig som saadan."

Kongen blev høist opbragt over dette Svar, og tilskyndet af Anna Boleyn, som havde erholdt større Magt over ham end nogensinde tilforn, lod han sige til Dronningen, "at han fra dette Øieblik ikke mere erkjendte hende som sin Gemalinde, at han herefter ikke mere vilde have noget Slags Forbindelse med hende, men

overlod hende Valget af hendes fremtidige Opholdssted, og at hun kunde tage sit Ophold i hans Stater hvor hun vilde (naturligviis udenfor London); han lovede hende fremdeles, at man der skulde behandle hende overeensstemmende med hendes Stand."

Catharina svarede Lorden, som overbragte hende denne Kongens Beslutning, "at det var hende ligegyldigt, hvor hun opslog sin Bolig, da hun altid vilde være Dronning af England og allevegne Kongens retmæssige Gemalinde."

Den formelige Skilsmisse blev fuldbyrdet den 14de Juli 1531 i Windsor, og fra dette Oieblik saae Henrik aldrig mere Catharina, som nedsatte sig i More, og der førte et stille kun til Andagt helliget Liv; senere begav hun sig til Esthansted, hvor hun fortsatte sin begyndte Levemaade.

Saaledes var altsaa nu Anna i Besiddelse af Kronen og en Gemals Kjærlighed, som tilbad hende, og hvis Tilbøielighed endnu mere forhøiedes ved Elisabeths Fødsel. Men hendes offentlige Erkjendelse som Dronning skedte først den 13de Mai 1533, da Henrik under Trompeters Lyd lod Anna proclamere i London og hele Riget som sin Gemalinde. Paa samme Dag førte Henrik, ledsaget af de fornemste Lorder, sin unge Gemalinde som Dronning ind i sit Pallads i Whitehall, og hun opslog nu sin Bolig i de engelske Dronningers sædvanlige Gemakker.

Henrik, som medrette troede, at hans Forhold vilde blive misbilliget, ikke blot af hans eget Folk, men ogsaa af alle civiliserede Nationer, grundede paa Midler til at vælte denne almindelige Foragt fra sig. Han sendte Gesandter til alle Europas Hoffer, for at forkynde sin nye Formæling, og paa samme Tid udvikle Fyrsterne

sine Bevæggrunde til dette Skridt. Frugtesløse Bestræbelser! Verdens Foragt lader sig ei undertrykke ved Skingrunde; un virkelig agtværdige Handlinger erholde Samtidens og Efterverdenens Agtelse til Løn.

Ogsaa til Dronning Catharina blev sendt et nyt Budskab, som Lord Monjoye, havde at overbringe; men da det forkyndtes hende, at hun fra nu af ikke mere havde at betragte sig som Dronning, svarede hun: "Ingen uden Gud, ved min Død, og Paven ved sin Kjendelse, kan berøve mig en engelsk Dronnings Rang." Hun vilde fra dette Øieblik ikke mere tale med Nogen, som ei tillagde hende Titel af Dronning. — Denne Standhaftighed gjenkalder os Mindet om en ulykkelig Dronning i vore Dage.

Henrik lod hende nu true med, at han vilde udelukke hendes Datter Maria fra Thronfølgen, naar hun ikke opgav sin Egensindighed (som han udtrykkede sig); hertil svarede hun Intet. Anna Boleyn tænkte nu paa at omgive sig med al den Glands, der tilkommer retmæssige Dronninger; til den Ende lod Henrik, som rettede sig efter alle hendes Ønsker, foranstalte tvende pragtfulde Optog, i hvilke han viste sig ved Annas Side. Han førte hende derpaa til Westminster-Abbediet, hvor Erkebispen af York satte Kronen paa hendes Hoved. Under denne Festlighed kastede man flere Medailler ud iblandt Folket.

Den følgende Dag førte Henrik den unge Dronning til Hamptoncourt, som Wolsey havde ladet opbygge; det lignede et Feeslot, og Kongen havde endnu givet det en ny Glands ved en ny Indretning. Da Anna betraadte dette fortryllende Opholdssted, kunde hun i sin Henrykkelse ikke afholde sig fra at sige til Kongen: "Cardinalen min Fiende, har vel ikke drømt om,

at jeg engang som Dronning skulde betræde hans Slot; dog Eders Kjærlighed, min dyrebare Gemal, har fort mig herhid."

Her modtog hun Hylding som Dronning af alle fremmede Gesandter og Rigets Store, og paa dette Slot saae den senere Dronning Elisabeth for første Gang Verdens Lys i det Gemak, som Cardinal Wolsey havde givet Navnet "Jomfruen," fordi aldrig Nogen turde beboe det, og fordi det var udsmykket med en Mængde af de kostbareste Malerier, paa hvilke den hellige Jomfrue saaes i forskjellige Forhold af sit Liv. Elisabeths Fødselsdag var den 8de September 1533. Dronningen havde iøvrigen ønsket en Prindses Fødsel; dog da man forkyndte hende, at hun havde bragt en Pige til Verden, fattede hun sig af sin første Skræk derover med beundringsværdig Aandsnærværelse, og sagde smilende til de Omstaaende: "Dette Værelse kaldes medrette Jomfruen, da en Jomfrue er bleven født deri just paa den Dag, da Kirken høitideligholder den hellige Jomfrues Fødsel."

Dronning Catharina yttrede sig paa en anden Maade om dette Barns Fødsel, idet hun paastod, at det, "kommet til Verden som en afskyelig Frugt af det afskyeligste Ægteskabsbrud, og saa at sige kun som en Forbandelse af Guddommen, engang som et frygteligt Uhyre skulde optræde mod den ene saliggjørende Kirke."

Andre Historieskrivere have, skjøndt falskelig, paastaaet, at Elisabeth er født i Greenwich, hvor hun blev døbt den 16de September. Henrik ønskede at have Kongen af Frankrig og Dronningen Anna til Faddere; men da man stod i Begreb med at formæle en fransk Prinds med Pavens Niece, undskyldte man sig, og Elisabeth erholdt Hertugen og Hertuginden af

Norfolk til Faddere. Hun blev kaldt Elisabeth efter sin Oldemoder.

Dronningen vilde selv opamme sit Barn; men Henrik vilde ikke tillade det, og man gav det da til en Amme, der hed Hokart, og som Kongen ophøiede i Adelstanden; til Overhovmesterinde udnævnte man Annas Moder, med 6000 Dalers Gage, hvilket dengang var en overordentlig stor Summa.

Imidlertid var Paven død, og Alexander Farnese havde besteget den pavelige Stol under Navn af Paul den Tredie. Denne, en Fiende af Henrik, og strengt holdende over den catholske Kirkes Forrettigheder, truede ham med Interdict, "naar han ikke forskjød Anna Boleyn, igjen modtog sin retmæssige Gemalinde, og sendte en Gesandt til Rom, for der at anraabe om Tilgivelse for sine Feil." Da Henrik med Stolthed afviste et saadant Forslag, satte Hiin ham ogsaa virkelig i Band. Man forestillede nu Paven, at den hellige Stol var i Fare for at tabe England, der tilligemed sin Konge vilde modsætte sig denne Kjendelse; men den ivrige Paul svarede, "at det vilde være hæderligere at tabe to Riger, end at Kirken taalte et saadant skabet Faar i sin Hjord." Henrik kunde neppe finde Ord for sin Vrede over denne Pavens Anmasselse, saa at han besluttede ganske at afryste det vanærende Aag. Han begyndte med at unddrage de Geistlige og Klostrene deres Indkomster, og at lade dem døe, som modsatte sig hans Villie. Det forsamlede Parlament, i Forstaaelse med Kongen, berøvede Paven al den geistlige Magt, som han hidtil havde udøvet over England, og overdrog denne til Henrik alene. Saaledes var England ved Pavens ubetænksomme Iver for stedse løsrevet fra den pavelige Stol; thi Marias Regjering, der igjen omstødte alle disse

Indretninger, er i denne Henseende kun at betragte som et Interregnum, da Elisabeth var lige saa ivrig for at opbygge, som hun havde været for at nedrive, hvad deres Fader havde begyndt.

Denne Tid saae to Mænd falde, der havde fortjent en bedre Skjebne. Thomas Morus, Cantsler af England, og Johan Fischer, Bisskop af Rochester, vægrede sig ved at underskrive den omtalte Parlamentsact, og Henrik besluttede i sin Vrede disse Mænds Undergang. Paven udnævnte vel Fischer til Cardinal, men Henrik, endnu mere opbragt over dette Skridt, sagde med grusom Ironie: "Jeg vil spare Paven Bekostningerne med Hatten," hvormed han sigtede til sit Forsæt, at lade Fischer halshugge. Morus gik smilende og spøgende i Døden. Da han stod ved Foden af Skafottet, raabte han til en Mand, som befandt sig i Nærheden: "Min gode Ven, hjelp mig op, forat du kan rose dig af at have beviist mig den sidste Tjeneste." Da han var kommen op paa Skaffottet, bad han Skarpretteren at ordne hans meget lange Skjæg saaledes, at han ikke huggede det af med. "Hvor kan I endnu bekymre Eder om Skjægget," sagde denne, "da jeg skal hugge Hovedet af Eder?" — "For mig er det vel en ligegyldig Ting," svarede Morus, "men ikke for dig; thi man vil beskylde dig for ei at forstaae dit Haandværk og at have overskredet din Ordre, naar du hugger baade Hoved og Skjæg af mig, da du dog kun har Befaling at skille mig ved det første."

Henrik elskede sin unge Gemalinde med en saadan Varme, at han øieblikkelig opfyldte ethvert af hendes Ønsker; saaledes opstod da ogsaa hiin mærkværdige Act, hvorved Maria, Catharinas Datter, blev udelukket fra Thronfølgen til Fordeel for Elisabeth.

Hvad enten det nu var denne krænkende Omstændighed, eller, som Andre ville, en Dronning Catharina bibragt Gift, som foraarsagede hendes Død, nok, den ulykkelige Dronning følte den 1ste Januar 1536 saa heftige Coliksmerter, at hun strax begyndte at befrygte sin Død, som ogsaa virkelig indtraf to Dage derefter. Henriks Forbittrelse mod sin retmæssige Gemalinde gik saa vidt, at han nægtede hende en standsmæssig Begravelse. Hun blev i al Stilhed, og uden den ringeste Pomp, bisat i Cathedralkirken i Peterborough, uagtet hun endnu to Dage førend hun hensov, i Forudfølelsen af sin nære Død, havde sendt sin Gemal et rørende Brev, der ganske vilde have været skikket til at ryste et bedre Gemyt, og føre et menneskeligere Hjerte tilbage til Pligten; men hos Henrik forfeilede det aldeles sin Virkning.

Saaledes var da den evige Anstødssteen for Anna ryddet af Veien, og hun blev saa glad ved denne Efterretning, at da Ridder Sothon overbragte hende den just i det Øieblik, da hun vaskede sine Hænder i et overordentlig kostbart Kar, rakte hun ham det med de Ord: "Modtag denne lille Foræring for den Efterretning, som De har bragt mig; den er altfor vigtig, til at Overbringeren skulde gaae fra mig uden et Tegn paa min Erkjendtlighed." — Men den hevnende Nemesis nærmede sig nu ogsaa hende, uden at hun ahnede det, og hun selv fremskyndede hendes Jernskjed ved en Opførsel, der berøvede hende Alles Hjerter. Hendes Stolthed og Overmod kjendte ikke mere nogen Grændser, og hun tabte derved, og ved en utilgivelig Letsindighed, sin kongelige Gemals Kjærlighed just paa en Tid, da hun troede at være allersikkrest derpaa. Dronningen følte sig paany frugtsommelig; men hvad enten det nu var af Letsindighed, eller for at overraske Kongen med Visheden af sit

Haab, nok, hun fordulgte ham sin Tilstand. Denne, som altsaa ikke ahnede den, gjorde i Stilhed et Skridt, der vilde have foraarsaget hende megen Kummer, dersom hun havde vidst det; han tilintetgjorde den Act, hvorved han havde udelukket Maria fra Thronfølgen.

Den 25de Januar 1536 nedkom Dronningen under heftige Smerter med en Prinds, som dog ikke var bestemt til at skue Verdens Lys, da han døde under Fødselen. Henrik, fuld af Overtro, som han var, saae i denne Begivenhed en Straf af Himmelen, der misbilligede hans Formæling med Anna; og da denne nu to Gange efter hinanden havde havt den Ulykke at bringe dødfødte Børn til Verden, opstod i hans Sjel en hemmelig Modbydelighed for den engang saa tilbedede Anna, der stedse greb mere og mere om sig. Ved denne Tid saae Kongen den skjønne Johanna Seymour, der var Hofdame hos Dronningen. En elskværdig Characteer, en blid Skjønhed og mange gode Egenskaber udmærkede denne Frøken for alle andre, og tildroge hende Kongens Opmærksomhed.

Det kunde ei undgaae Anna, hvilket Indtryk Johannas Skjønhed havde gjort paa hendes Gemal, og hun pønsede nu paa at bortfjerne hende. Andre ville endog paastaae, at hun havde stræbt Kongen efter Livet, og til den Ende forbundet sig med sin Broder, som hun havde ladet ophøie til Greve af Rochefort, med Baron Norris, Ridder Weston og Tonekunstneren Smeton. Virkelig levede Dronningen i et saa fortroligt Forhold og paa en saa utvungen Fod med alle disse Personer, at hun paadrog sig, om just ikke Mistanke for Kongemord, saa dog en anden, meget vanærende. Grev Rocheforts Gemalinde blev tilsidst saa skinsyg paa sin Gemal, at hun offentligt beklagede sig over, at

han stod i et utilladeligt Forhold med Dronningen. Hofmændene, der sædvanlig have et skarpt Øie, bemærkede snart Henriks Koldsindighed mod hans Gemalinde, og nu bluedes man ikke ved at hviske hinanden de meest scandaleuse Historier i Øret om Dronningen og hendes Broder, Greven af Rochefort.

Den første Mai 1536 havde Hoffet begivet sig til Greenwich, hvor der skulde anstilles adskillige Festligheder, og her troede den allerede til Skinsyge æggede Konge at bemærke, at Anna fæstede meget ømme Blikke paa sin Broder. Ogsaa paa Norris, Weston og Smeton var han ikke lidet skinsyg, uagtet denne Følelse ikke mere havde sit Udspring af Kjærlighed til hende, men af Egoisme. Hans Vrede steg paa denne Dag til det høieste, da Dronningen kastede sit Tørklæde til Baron Norris, forat han skulde tørre sig derpaa, da han ved Væddeløbet var kommen i Sved. Henrik forlod i Øieblikket Greenwich, og begav sig til London, uden at sige Farvel til sin Gemalinde. Anna, som allerede troede at have bemærket, at Kongen havde været tankefuld, blev meget bestyrtet over denne Omstændighed; dog haabede hun endnu bestandig, at han vilde vende tilbage til Greenwich, hvilket dog ikke skedte. Endnu samme Aften indtraf en kongelig Befaling, at man skulde bevogte Anna i hendes Værelse, og bringe Rochefort, Norris, Weston, en vis Brereton og Musikeren Smeton til London og i Tower. Da Anna erfarede disse Personers Fængsling, sagde hun til en af sine Damer, at hun nu var forloren, og at man nu ogsaa snart vilde bringe hende til Tower. Heri tog hun og saa lidet feil, at man allerede den anden Morgen satte hende i en Vogn, og bragte hende til hiint Fængsel, uden engang at tilstaae hende en Tjener til hendes Opvartning.

Da hun var ankommen i Tower, overlod man hende aldeles til Eensomheden, da det var strengt forbudt at tale med hende. Endnu samme Dag udnævnte Henrik et Tribunal af 12 Dommere, til hvis Overhoved og Præsident han udnævnte sin Svoger, Hertugen af Suffolk.

Den 15de Mai maatte Anna møde for dette Tribunal, som havde opslaaet sit Sæde i Tower selv, hvor man forhørte hende angaaende de Punkter, for hvilke hun var anklaget. Hun forsvarede sig med saa meget Mod og saa stor Klogskab, at Dommerne erklærede hende for uskyldig; men den grusomme Hertug af Suffolk vidste at bringe det saa vidt, at Dommerne stemte endnu engang og dømte hende til Døden. Den følgende Dag krævede man de øvrige Anklagede for denne Ret; men forgjeves affordrede man dem en Bekjendelse; de tilstode Intet, som havde kunnet geraade Dronningen til Skade, og saa dømte man da ligeledes dem uden Beviis og Tilstaaelse. De bleve alle halshuggede, paa Norris nær, som man af særdeles Had lod hænge. Denne havde man nemlig især deleshed, ved Løfte om fuldkommen Benaadelse, villet forlede til et Udsagn mod Dronningen; men han vedblev endnu paa Retterstedet den Erklæring, at Dronningen var uskyldig, og han havde hverken hørt eller seet noget af hende, som kunde være til Skade for hendes Ære eller besmitte den. Denne Paastand forbittrede Kongen saa meget, da han ønskede et ganske andet Udsagn, at han gav Befaling til at henrette denne Haardnakkede med Strikken. Dronningen, mindre forsigtig og standhaftig end Norris, havde til hans Ulykke bekjendt, at hun paa en vis Maade havde været fortrolig med ham; hun havde nemlig lovet ham at give ham sin Haand efter Kongens Død. Kun Smeton, formodentlig blændet af Løfterne, eller skrækket af Truslerne, skal have udsagt

Noget imod Dronningens Sædelighed; dog er det vist, at hun aldrig stod i noget utilladeligt Forhold med ham.

Den 29de Mai meldte man Dronningen, at hun skulde forberede sig til Døden, der ventede hende om faa Timer. Man havde i Towers Gaard opreist et Skaffot, som hun besteg, overordentlig pragtfuldt klædt, men badet i Taarer. Førend hun begav sig paa Veien til sin Død, kastede hun sig paa Knæe for Lieutenantens Kone i Tower, og bad hende at gaae til Prindsesse Maria, og i hendes Navn bede hende om Tilgivelse for alt det Onde, hun havde tilføiet hende. Efter denne Handling betraadte hun Skaffottet, men ikke uden at tale til de forsamlede Tilskuere. Hun besvor disse ei at fordømme hende, og at troe paa hendes Uskyldighed, heller ikke at fælde nogen Dom over hende, førend de nøie havde underrettet sig om alle Omstændigheder. Derpaa roste hun endnu Kongens Godhed og Mildhed, og sagde til Folket, at det maatte prise sig lykkeligt ved at leve under en saadan Fyrstes Scepter. Men da hun mærkede, at nogle Damer loe ved denne Yttring, hvortil hun gav dem Leilighed, ved saaledes at rose en barbarisk Konge, opvaagnede pludselig hendes hele forrige Stolthed, og hun sagde med et straffende Øiekast paa dem: "Eder til Trods døer jeg dog som Dronning!" Et mærkeligt Træk for Psychologen, der giver Stof til alvorlig Betragtning. — Hun faldt nu paa Knæe, og efterat hun havde bedet i nogen Tid, afhuggede Skarpretteren hendes Hoved just i det Øieblik, da hun begyndte: In manus tuas. — Efter Spelman skal det afhuggede Hoved endnu et Øieblik have hoppet om paa Skafottet, og man skal i nogle Secunder have seet Øielaagene og Læberne bevæge sig. Man lagde Liget i en Kiste, og bisatte denne i et Capel i Tower.

Hvad der synes besynderligt, er dette, at den ulykkelige Anna aldrig med et eneste Ord omtalte sin Datter Elisabeth, da hun dog ofte tænkte paa de Fornærmelser, hun havde tilføiet Maria. Maaskee frygtede hun for at indvikle sit Barn i en ulykkelig Skjebne, naar hun i dette Tidspunkt erindrede Kongen om det; maaskee var hun saa letsindig, at hun ei besad nogen moderlig Ømhed. Henrik havde befalet, at man skulde bringe hende Elisabeth, naar hun spurgte om hende; men dette skedte ikke, og just denne tilsyneladende Ligegyldighed mod det ham skjenkede Barn bidrog maaskee til end mere at forbittre Henrik imod den ulykkelige Anna.

Concino-Concini, Marschal d'Ancre.

† 1617.

Franskmændene have ofte havt den Ulykke at blive despo-
tisk beherskede og trykkede, ikke af deres Konger, men af
disse Kongers Slaver. I intet Land have Favoriter af
begge Kiøn gjort saa megen Lykke, som i Frankrig, i
intet Land have Følgerne deraf viist sig meer fordærvelige.
Stolthed, Letsindighed og Galanterie vare hidtil de svage
Sider, til hvilke de franske Kongers Hoffolk holdt sig,
for at frarive deres Herrer Scepteret, og de misbrugte
det som Leiesvende, hvis Lykke er ligesaa uvis, som deres
misundte og forbandede Tilværelse. Deres Havesyge,
Ærgierrighed og Forfængelighed bleve Nationens Plage-
aander, og denne, vant til et krybende Væsen, kyssede
det Riis, som en mandlig eller qvindelig Favorit med
Kongens Haand piskede den med.

Men Kongerne bleve ofte selv straffede for deres
Godhed mod deres Favoriter. Disse kiende ingen Sikker-
hed, uden den grunder sig paa Kabale, og de maae ind-
vikle deres Herre i Nettet, for at have ham desto vissere.
For dem gives der ingen Middelvei. De maae enten
herske eller falde. I første Tilfælde nyde de alle en Mo-
narks Æresbeviisninger, i sidste al en overmodig Slaves
Skjændsel. — Kommer endnu dertil at Kongen er ung,
letsindig eller et indskrænket Hoved, saa er der banet Vei
til et Despotie, som begynder fra Kongen og strækker sig
til den ringeste af hans Undersaatter.

Ludvig den Fjortende, den af alle franske Konger som regierede meest uindskrænket, blev under sin Regiering behersket uindskrænket af Kammertjenere, Ministre, Generaler, og paa Slutningen endog af en Maitresse, der var bleven en Bedesøster. Kunsten bestod i, at lade ham gjøre alt, hvad man vilde, saaledes, at det syntes, som om han selv havde villet det. Denne Kunst har altid været i høieste Fuldkommenhed og Blomstring ved det franske Hof. Den der bedst forstod at skjule sig, forstod den bedst; den der bedst forstod at være Slave, herskede sikkrest og længst.

Historien om Concino-Concini, bekiendt under Navn af Marschal d'Ancre, frembyder hele Løbebanen af en Favorit, der fra et lavt Trin bestandig, under Rænker og Kabaler, steg i Veiret, paa hvert høiere Trin blev overmodigere, ved enhver Gave eller Udpræsning meer begiærlig, ved ethvert Skridt til Indflydelse meer herskesyg, ved hver undertrykt Medbeiler meer hevngiærrig, ved ethvert af hans Raad man fulgte, meer paatrængende, saalænge, indtil han, drukken af sin Lykke, forglemte den, som skabte hans Lykke, og i et Anfald af Overmod tildeelte Knegten Herrens og Herren Knegtens Rolle. Nu er han Despot, men i det samme Øieblik har hans Herredømme Ende.

Ludvig den Trettende, Søn og Efterfølger af Henrik den Fjerde, kom til Regieringen i Aaret 1610, just som han traadte ind i det tiende Aar. Hele Magten kom i Hænderne paa hans Moder, Maria de Medicis, som Rigets Regentinde, og hun overgav den til hendes Favorit, Concino-Concini, Marschal d'Ancre.

Dronningen havde bragt ham med fra Italien. Han var Søn af en Fader, som ligeledes havde været

en Favorit af Lykken og Kabalen; thi fra Notarius havde han opsvinget sig til den vigtige Statssecretairpost i Florents. Concino var Dronningens Kammerherre da hun kom til Frankrig, og allerede medens Henrik den Fjerde levede havde han, understøttet af hendes Gunst, vidst at skaffe sig Rigdomme og Indflydelse. Han bragte Stolthed og Prætensioner med til Frankrig, og den Plan at tilfredsstille begge Dele efter Lune, det koste hvad det koste vilde.

Det Overmod, som siden i Tiden kostede ham Livet, yttrede sig snart efter hans Ankomst til Frankrig, men blev ligesaa hurtigt straffet. Han kom engang i en Parliamentsforsamling med Hatten paa Hovedet og forgyldte Sporer paa Støvlerne. Skriverne i Parliamentet, som hidtil havde nydt flere Friheder, hvilke de ved forskjellige Leiligheder havde gjort gieldende med Magt, erklærede at dette Optog var imod denne udmærkede Forsamlings Værdighed, kastede sig over den hovmodige Italiener, reve Hatten og Sporene af, og pryglede ham dygtig, da han satte sig til Modværge. Fuld af Forbittrelse ilede han til Kongen og fordrede Satisfaction. Men Henrik den Fjerde kiendte ham allerede, og syntes at unde ham denne Ydmygelse. Han skaffede ham ingen Satisfaction, og sagde leende, istedet for at trøste ham: "Deres Kaarde er ikke saa spids, som disse Skriveres Penne."

Saalænge Henrik den Fjerde levede, havde Concino ikke Haand med i Regieringsforretninger, fordi denne Konges Ministre vare ligesaa aarvaagne som stolte af deres Værdigheder; men neppe var han død, saa begyndte han at vise hvad han formaaede over Dronningen, og hvorvidt hendes Svaghed for ham kunde gaae. Hun gjorde ham for det første til sin Overstaldmester;

strax derpaa kiøbte han Marquisatet d'Ancre, blev derpaa Gouverneur i Amiens, Peronne og Mondulier, siden kongelig Overkammerherre og endelig Marschal af Frankrig. Alle Statsforretninger vare i hans Haand; lidt efter lidt forjog han de gamle Ministre, bortfjernede Prindserne af Blodet, bragte Dronningen under Aaget, og holdt den unge Konge som en Fange.

Men denne hurtige Lykke havde han ikke alene sig selv at takke for, men for en stor Deel sin Kone, som var ikke mindre fortrolig med alle Kabalens og Herskesygens Rænker. Hun hed Leonore Galigai, var Datter af en Snedker, og Dronning Maria de Medicis Amme, som havde bragt hende som Kammerpige med fra Italien til Frankrig. Hun var meget hæslig, men meget fiin, og formaaede alt over Dronningen, der ikke havde den brillanteste Forstand. Hendes Forbindelse med Concino grundede sig ikke paa Tilbøielighed, men paa Egennytte. Begge behøvede hinanden til deres herskesyge Planer, begge hadede de hinanden, men fælleds Interesse styrede dette Had kun paa Personen, ikke paa deres Foretagender. Vindesyge og Hovmod vare begges Afguder, men disse grove dem den Grav, i hvilken de begge siden nedstyrtede.

De Store, som vare afhængige af Hoffet, bøiede sig, nogle faa undtagne, for den Magt, fra hvis Hænder Værdigheder, Embeder og Gaver kom. Denne Magt var Concino, som belønnede sine Tilhængere med glimrende Æresposter, sine Modstandere med Fængsel, Forviisning og Galgen. Finantserne vare ganske i hans Hænder, Retfærdigheden dømte efter hans Villie, Folket afskyede, men frygtede ham. Den unge Konge havde gierne skaffet ham af Veien, men han frygtede for sit eget

Liv. En Deel af Armeen havde Concino vundet ved sine Kreaturer, og nogle Stæder lod han befæste.

Men med hans Magt steg ogsaa, som naturligt er, Frygten for at miste den. Veien, paa hvilken han kom til den, var ligesaa farlig, som den var voldsom. Den unge Konge følte sig med hvert Aar meer, og denne Selvfølelse steg nødvendig i samme Forhold som Favoritens Stolthed, den han ved enhver Leilighed yttrede, og som han aldrig var Herre over.

De faa Hoffolk, som vare omkring den unge Konge, deelte med ham hans Had imod Concino, og pakte og nærede hos ham det Forehavende, at giøre sig fri for ham. Men Udførelsen deraf var svær, fordi den mistænkelige Italiener aldrig sov, og rev ham alle Midler af Hænderne dertil. Der behøvedes en formelig Sammensværgelse imod ham, som maatte indledes med den samme Forsigtighed, Hemmelighed og Fare, som om en Undersaat havde sluttet et Forbund imod sin Monark.

Foruden de gamle Ministre, som Concino havde bortfiernet fra Kongens Person, søgte han ogsaa at formindske saavel hans Livvagt som Armeen selv. Han detascherede derfor et Compagnie af Livvagten efter det andet til Armeen. Hos Kongen blev ingen, som ikke var hans Creatur, og saaledes kom Kongens Person ligesaameget i hans Magt som hele Riget. Han indskrænkede ham paa hans Reiser til de omliggende Lystslotte, og lod ham intet andet tilovers, end at fornøie sig med Jagten eller at spadsere i Haugen ved Tuilerierne.

Da Hænderne saaledes fra alle Sider vare bundne paa den unge Konge, var der ingen anden Udvei for ham end Taalmodighed og Forstillelse. Den Ærefrygt, han havde for sin Moder, bidrog meget til at han ikke satte sig op imod hendes Favorit. I de første syv Aar, siden

han var bleven Konge, havde han kun havt Titelen, og istedet for ham og hans Moder, havde den ærgierrige Italiener havt Scepteret.

Kongen havde en Fortrolig, ved Navn de Luynes, hvem han ofte betroede sine Klager og Ønsker, og som, af alle dem, som vare omkring ham, blev ham meest hengiven. Denne ledede ham i Særdeleshed og lidt efter lidt til den Beslutning, at vove et rask Skridt, at tage Marschal d'Ancre fangen og anlægge Proces imod ham. Men den Gunst, hvori denne stod hos hans Moder, syntes at giøre denne Plan farlig at udføre, altsaa besluttede man, at et hurtigt, sikkert ført Slag skulde befrie ham fra Marschallens Despotie og hans Moders Overmagt. Baron de Vitry, Capitain ved Garden, skulde udføre dette Foretagende. Man blev enig om, at Kongen, ved det næste Besøg, Marschallen aflagde hos ham, skulde føre ham ind i sit Rustkammer, der vise ham Planen af Soissons, som just blev beleiret, og derved give Vitry Leilighed til at udføre hans Befaling.

Luynes havde ingen i Nærheden, hvem han uden Fare kunde meddele denne med Kongen aftalte Plan. Han lod derfor sin Broder, Hr. de Chaulnes, som var Gouverneur i Amboise, i største Hast komme til Paris, for at lade ham tage Deel i dette Foretagende. Kongen var allerede i Seng da han ankom, og der var ingen hos ham uden Luynes, som samtalede med ham. De Chaulnes blev indladt og modtaget med Glæde. — "Hr. de Chaulnes," begyndte Kongen, "fra Deres Broder veed De, hvorom Talen er. Den Beslutning, jeg har fattet, at befrie mig fra Marschallens Tyrannie, er den sidste og maa være den virksomste. Alle mine Handlinger passer man paa, og jeg kan ikke gjøre et

Skridt, hvorfor jeg ikke maa gjøre Rede og staae til Ansvar for. De veed, at han har fiærnet alle dem fra mig, som jeg kunde fortroe mig til, og Deres Broder ønskede han gierne at sende samme Vei; men jeg vil heller døe end tillade dette. Havde han berøvet mig ham, som alle de øvrige, vilde jeg ganske være i hans Magt, som mit Rige allerede længe har været. Taushed og Troskab er høist fornøden for min Plan; thi kom han paa Spor efter samme, begyndte ham med Eder, og jeg selv vilde ikke være sikker. Indtil dette Øieblik veed endnu ingen uden jeg og Deres Broder noget derom, og vi talte just derom da De kom, og tænkte paa, ved hvem vi skulde lade Baron de Vitry forberede paa vort Forehavende.

De Chaulnes foreslog en vis du Buisson dertil. "Denne Mand," sagde han, "pleier Deres Majestæts Fugle og forskaffer Dem megen Fornøielse dermed. Jeg har altid fundet, at han agter Dem meget høit. Han har endnu for faa Dage siden taget sin Søn med til Hjelp i denne Deres Majestæts Tjeneste; desaarsag kan De gjøre sikker Regning paa ham. Dertil kommer endnu, at han har været i Baron de Vitrys Faders Huus, og er nøie bekiendt med ham."

Kongen og Luynes billigede dette Forslag. Du Buisson blev hentet til Kongen og fik af ham selv det Ærinde, at forberede Baron de Vitry, og love ham en Marschalspost i Frankrig, hvis Slaget lykkelig blev fuldført.

Du Buisson forrettede troligt dette Ærinde. Baron de Vitry modtog det med Glæde, og kom endnu samme Dag for at takke Kongen for hans Valg og Tiltroe til ham i saa vigtigt og afgiørende et Foretagende. Tillige bad han ham tillade, at han maatte lade sin Bro-

der Du Hallier, som stod ved Soissons med en Brigade Gensdarmer, komme til Paris, for at han kunde understøtte ham i hans Forehavende. Kongen tillod ham det, og Udførelsen deraf blev udsat til næste Søndag, fordi Du Hallier først saa kunde indtræffe i Paris, og fordi Marschallen just dengang var syg, maatte holde Sengen og altsaa ikke kunde komme til Louvre.

Et lille Tilfælde syntes at ville ophæve det Hele. Fredag Eftermiddag, da Kongen spadserede i Tuileriehaven, kom Hr. du Port de Courley (en Beslægtet af Bispen af Luçon, der siden efter som Cardinal Richelieu beherskede Frankrig endnu meer uindskrænket, end Marschal d'Ancre), tog Luynes til Side og sagde, han havde nogle faa Ord at tale med ham. De gik afsides i en Sideallee, og her erklærede de Courley, at han havde i Commission fra Bispen af Luçon, at forsikkre Kongen om hans ubetingede Troskab og Hengivenhed, og at han, om han endog havde antaget et Statssecretairembede af Marschal d'Ancre, kun havde gjort dette, for at faae flere Midler i Hænderne til at tjene Hans Majestæt. Han saae, at Alt ikke var, som det skulde være, og at Kongen havde Aarsag til at være utilfreds. Hans Forfædre og Forgiængere havde tjent det kongelige Huus med Troskab og Hengivenhed, og naar Kongen vilde antage ham til sin Minister, saa skulde han troligen give Kongen Underretning om Alt, hvad der forefaldt i hans Embede og i andre Fag, han havde Kundskab om. Biskoppen ønskede mundtlig at kunne gjentage og forsikkre Kongen det samme.

Dette Forslag, som blev gjort Kongen af en Mand, som formaaede meget, just paa en Tid han ingensteds fandt Hjelp og Raad, blev modtaget med Glæde, og Luynes blev selv en Stund tvivlsom om det endnu

var nødvendigt at udføre hiin voldsomme Plan. Thi da man ved samme ikke havde andet Øiemed end Statens Vel og Kongens Sikkerhed, og denne kunde, om det endog skete noget langsomt, befordres ved denne nye Forbindelse, saa troede man at kunne slaae sig til Ro, saameget mere som Biskoppen var det lyseste Hoved i Marschallens Conseil, og denne ikke kunde fatte nogen voldsom Beslutning, uden at hiin kunde faae den at vide, og følgelig advare Kongen derfor. Paa den anden Side forestillede Luynes den hele Fare, som var forbunden med hiint voldsomme Skridt. Sørgespillet skulde opføres i Louvre, ligefor Dronningens Øine, uden Bistand, Magt, Styrke, i Tilfælde der indtraf Omstændigheder, man ikke forudsaae. Om denne Betragtning ikke ganske kuldkastede hans første Beslutning, rystede den ham dog, og han besluttede for det første at opsætte den saalænge, indtil man kunde erfare Virkningerne af Forbindelsen med Biskoppen af Luçon.

Imidlertid meddeelte han Kongen Forslaget til denne Forbindelse. Han var just sysselsat med at skyde Fugle, og overlod det til sin Fortrolige at gjennemtænke det Hele. Luynes henvendte sig til sin Broder, og meddeelte ham Grundene, der gjorde Opsættelsen af deres Forehavende ønskværdigt. Denne erklærede, at han vilde være af samme Mening som han, hvis Hemmeligheden var bleven imellem tre; men da allerede Du Buisson, Vitry og nogle andre vare Medvidere, saa var det at befrygte, at i Særdeleshed Vitry, hvis Udførelsen af deres Plan blev opsat, vilde søge Aarsagen dertil i en Mistanke, man havde fattet til ham, og at han, for at redde sig, naar tidlig eller sildig hans Deeltagelse i denne Sag kom for Lyset, selv skulde gaae og opdage hele Planen.

Dette forestillede de Kongen. Han fandt Hr. de Chaulnes Mening klog og overlagt; og nu blev det derved, at hiint Forehavende skulde med Mod og urokkelig Bestemthed udføres den følgende Dag, Søndagen den 24 April 1617.

Deeltagerne i Hemmeligheden vare dog imidlertid ikke rolige, og Kongen var ikke ganske fri for Angst. Hine kiendte hans Frygt for hans Moder Dronningen ligesaa godt som han selv, og de vidste, at Fyrsterne gierne lade forulykkede Foretagender komme paa deres Regning, som af Kierlighed og Hengivenhed have befattet sig dermed. Formedelst Kongens Ungdom og Letsindighed kunde de hvert Øieblik befrygte farlige Mellemspil, der kunde ende sig med deres Fordærvelse; og der var ikke meer Fare for dem naar de udførte Slaget og det forulykkedes, end om de ikke havde udført det, men kun havt det isinde og vare blevne opdagede. Denne Betragtning drev dem ligesaa kraftig til at være bestemte, som Statens, Kongens og deres egen Interesse, hvilken sidste de vare ifærd med at bygge paa hine.

Det var altsaa nødvendigt at de ligesaa lidt lode Kongen som Marschallen af Øinene. De Chaulnes eller de Luynes vare bestandig hos Kongen, og naar den ene begav sig bort, blev den anden altid hos ham. De vare de sidste hos ham naar han gik til Sengs, og de første hos ham naar han stod op. Om Søndagen ganske tidlig ilede Chaulnes til Kongen, endnu tidligere end han i Almindelighed pleiede at staae op. Men han var allerede vaagen, og lod ham komme ind. Med synlig Urolighed spurgte han sagte, fordi hans Kammertjener var tilstede: "Er der forefaldet noget Nyt?" — "Intet af Vigtighed," svarede de Chaulnes, "jeg vilde kun see, hvorledes Deres Majestæt havde sovet." —

"Kom De nærmere," sagde Kongen endnu bestandig sagte, "jeg vil ikke at Dürles (saaledes hed Kammertjeneren) skal høre noget. Jeg har ikke kunnet sove den hele Nat, og tusinde Griller har gjort mit Hoved tungt; jeg er bange for hvad jeg skal svare Docteren; thi omendskjøndt jeg ikke har sovet, saa er jeg dog ikke syg." — "Sire," sagde de Chaulnes, "nu nytter det ikke meer at betænke sig, vi maae fremad, for at De igjen kan sove roligt. Opsættelse kan fordærve Alt." — "Det frygter jeg just ogsaa for," svarede Kongen, "thi fatter man i mindste Maade Mistanke, ere vi forlorne." — "Og Mistanke har man allerede fattet, Sire!" sagde De Chaulnes, "og den er maaskee større end De troer."

Nu fortalte han ham at Du Buisson hele Natten igiennem havde været paa Luur uden for Marschallens Palais, og havde bemærket en idelig Frem- og Tilbageløben derinde, hvilket maaskee kunde være Tegn paa at han var kommen paa Spor efter, hvad der forestod ham den Dag. Kongen blev saa bestyrtet, at han foer forskrækket op af Sengen og knap kunde trække Veiret. "Saa kan jeg," sagde han, "ikke gaae til min Moder, før jeg veed, hvorledes det staaer med Sagerne." — "Tilgivelse Sire!" svarede Chaulnes, "men det var kun at bestyrke Mistanken, hvis hun allerede havde nogen. Deres Majestæt maa, som De pleier, aflægge Deres Morgenvisit hos hende." — "Saa lad De i det mindste Deres Broder gaae med mig derhen," sagde Kongen endnu altid i Bestyrtelse. — "Naar det var efter Dronningens Lever," svarede De Chaulnes, "saa kunde han vel ledsage Deres Majestæt; men paa en Tid, paa hvilken De kun kan komme til hende, vilde det være meget fornærmeligt, ja endog mistænkeligt." — "Saa skal," svarede Kongen, "i det mindste min Livvagt

træde i Gevær uden for hendes Værelse, for at den kan være ved Haanden, naar jeg raaber, og i Nødsfald sprænge Døren." — "Jeg troer at det i saa Tilfælde," svarede De Chaulnes, "er nødvendigt, at Deres Majestæt taler med Capitainen for Deres Livvagt. Lad De ham hente. Imidlertid tillader De mig, Sire! at spørge Dem, om De føler Dem stærk nok til at modstaae Deres Moders Bønner eller meget meer Anseelse? at benægte noget for hende, som Deres Samvittighed siger Dem at være anderledes?" — "O!" raabte Kongen med Fyrighed, "jeg er saa fast bestemt til intet at aabenbare, at jeg, vidste jeg endog det skulde koste mit Liv, ikke skulde bringe et Ord over min Læbe." — "Hvis det forholder sig saaledes," sagde De Chaulnes, "saa forsikkrer jeg Dem om Sire! at De fra i Dag af skal være Herre over Deres Rige. Vort Forehavende er ikke opdaget, bliver ikke engang ahnet; vi gjorde Deres Majestæt lidt bange, for endnu engang at høre denne Forsikkring af Deres Mund. Nu opliver den os med nye Ild, og med Glæde vove og hengive vi vort Liv, naar Deres Majestæt kun kan blive befriet fra Undertrykkelse og Tyrannie."

Kongen tog det ikke ilde op, at De Chaulnes havde sat ham saaledes i Skræk, fordi han ved denne Leilighed saae at hans Bestemthed var stærkere end Frygten for hans Moder, Dronningen; og det syntes ham tillokkende at dele Frygt og Fare med sine Venner, om han end ikke kunde dele Magt med dem. Fuld af Glæde sprang han op af Sengen, og begav sig til det store Gallerie, hvor han vilde oppebie det afgjørende Øieblik.

Imidlertid lod Baron de Vitry nogle af sine Venner, bevæbnede med Pistoler, komme til Louvre. De gik hver for sig op og ned af Gaarden. Et Detasche=

ment af Garden havde han ogsaa kommanderet derhen, under det Paaskud, at det skulde eskortere Hans Majestæt i Messen.

Men Marschallen kom ikke denne Morgen paa sædvanlig Tid i Louvre, og man ventede forgieves paa ham til Klokken tolv. Nu raadede Luynes, som ikke tabte Kongen af Syne, at han, for ikke at vække Mistanke, skulde gaae i Messen og ikke vente længer. Dette skete. Messen nærmede sig Enden, da Du Buisson, som hele Tiden havde staaet paa Luur, kom og mældte Hr. Luynes, at den Person, man havde ventet paa, var kommen til Louvre og gaaet ind til Enkedronningen. Luynes hviskede dette til Kongen, som ved det Ord "Enkedronningen" skiftede Farve og blev synligt urolig. Da han ikke strax svarede, saa sagde Luynes det nok engang til ham og spurgte: "Hvorledes vil De nu at vi skulle forholde os Sire? Alt er forberedt." — "Blot ikke i min Moders Værelse," svarede han, "men Marschallen skal komme ind i mit Rustkammer; der overlader jeg ham til Baron de Vitry, og han kan giøre ved ham, hvad jeg har befalet."

Da Messen var til Ende, begav Kongen sig til sin Moders Værelse; men imedens han gik op af den ene Trappe, gik Marschallen ned af den anden. Han havde kun bragt Dronningen en Morgenhilsen, og ikke opholdt sig længer hos hende. Han syntes ikke at ahne, hvad man førte i Skjoldet imod ham. Leiligheden var tabt. Kongen tvang sig, og viiste hverken Urolighed eller Misfornøielse. Han gik til Bords, og befalede alle, som vare hos ham, at giøre det samme.

De Luynes gik paa sit Værelse, og var neppe kommen der, før der indfandt sig et Bud fra Præsiden-

ten Chevalier, og bragte ham en Billet af følgende Indhold:

"Hr. De Rissé spiste hos mig i Dag, og lod sig forlyde med følgende: 'Jeg kommer fra Louvre, hvor jeg kom til at staae imellem nogle Herrer, der havde stillet sig nede ved Trappen, som fører til Enkedronningens Værelser. De vare bestemte til at understøtte Kongens Drabantere, som havde Ordre til at arrestere Marschal d'Ancre, naar han kom ned."

De Luynes blev forskrækket ved denne Efterretning, ilede til Kongen, som strax stod op fra Bordet, viiste ham Billetten og sagde, at Indholdet af denne beviiste, at en af dem, som han havde betroet deres Forehavende til, havde ladet sig forlyde med et og andet. Det var høist nødvendigt at lade Hr. de Rissé komme. Erfarede man da at de Adelsmænd, som man havde ladet komme ind i Louvre, vidste noget af Sagen, saa var der intet andet for, end at angribe Marschallen i hans eget Huus, fordi de letteligen kunde bringe ham en eller anden Efterretning.

De Rissé blev hentet. Kongen underholdt sig først høit med ham om Jagt, tog ham derpaa til Side, og befalede ham at sige, hvorfra han havde det, hvorom han havde ladet sig forlyde til Præsident Chevalier? De Rissé blev i Førstningen bestyrtet, men fattede sig og erklærede, at det han havde sagt, havde han ikke faaet at vide af nogen; at det kun havde været en Formodning, paa hvilken han var bragt ved den Omstændighed, at han i Louvre havde seet usædvanlig mange Herrer, som bare Pistoler under Kapperne, hvilket ikke var noget almindeligt Syn i det kongelige Pallads. Dertil var kommet, at Garden havde staaet opstillet langs med den store Trappe. Alle disse Omstændigheder forekom ham at

sigte til et Anslag og et hemmeligt Foretagende; og da han ret godt vidste, hvor store Aarsager hans Majestæt havde til at være utilfreds med Marschallen, saa var han falden paa, at det Hele vel kunne være anlagt imod ham, og denne Formodning havde han i Fortrolighed meddeelt Præsidenten.

Kongen lod som han var tilfreds med denne Erklæring, og sendte ham bort; men han forbød ham under Livsstraf at tale mere om slige Ting.

Naar de Luynes lagde Hr. de Rissé's Ytring sammen med alle de øvrige Omstændigheder, som denne Morgen havde viist sig som mistænkelige, saa kunde han neppe troe, at Marschallen, med sin naturlige Mistænkelighed, ikke skulde have fattet Mistanke. For at forskaffe sig Underretning derom, raadede han Kongen til at sende en paalidelig Mand til ham, der skulde efterspore, hvad der foregik hos ham, og under det Paaskud at advare ham, kunde berette, at han i et Par Dages Tid havde seet flere Herrer end almindelig hos Hr. Luynes, at han havde erkyndiget sig om Aarsagen og erfaret, at dette skete af Frygt, som en Efterretning havde indskudt Hr. Luynes, at Marschallen nemlig havde i Sinde at foretage noget mod hans Person.

De Luynes valgte til dette Ærinde en Mand, som Marschallen viste megen Fortrolighed, men som ved Løfte om Kongens Naade var vunden af hiin. Han rygtede det ogsaa meget fiint, fandt ikke Spor til Mistanke hos Marschallen, men hørte kun den stolte Yttring af ham: "Luynes anseer sig for vigtigere, end han er, men fra ham til mig er der saa langt, at vi Begge ikke have nødig at frygte hinanden."

Da Kongen saaledes blev forvisset om, at Marschallen ikke havde den mindste Mistanke om det som var

foregaaet omkring ham, saa opgav man den Beslutning at angribe ham i hans eget Huus, hvilket ikke kunde skee uden stor Opsigt og endog Massacre, fordi hans Følge altid var stærkt, og snarere vilde antage, at dette Angreb blev foretaget af Privathad, end efter Kongens Befaling. Men skete det i Louvre selv, saa vilde ingen Mistydning finde Sted, og alle Marschallens Tilhængere forvente høiere Befalinger, fordi han kun saa længe han levede og herskede kunde blive dem nyttig. Udførelsen blev derfor opsat til den følgende Dag.

Imidlertid var de Chaulnes endnu bestandig tvivlsom om Udfaldet af deres Foretagende, og enhver Time, hvori det blev opsat, syntes ham at formere Faren. Kongen havde Ingen paa sin Side, uden de Faa, der vidste om dette Forehavende. Prindserne og de Store, som kunde have staaet ham bi med Raad og Daad, vare bortfjernede, og hvad der under alle Omstændigheder kunde erklære sig for ham, oppebiede vistnok først Udfaldet, før det greb hans Parti, fordi Dronningens Magtsprog og Marschallens Indflydelse maatte giælde meer hos dem, end en ung Konges raske Beslutning, en Konges, om hvem man hidtil aldeles ikke havde bekymret sig, og som, med den ringe Anseelse, han havde i Riget, vilde, i Tilfælde, det løb ulykkeligt af, bringe sine Tilhængere paa Skafottet, uden at kunne yde dem andet end Medlidenhed. Kongens frygtsomme, ubesindige og ved flere Leiligheder barnagtige Characteer var ei heller nogen stor Opmuntring til at indlade sig i vigtige Foretagender med ham.

Men for dog at forskaffe ham en Hjelper, der, i Tilfælde af at han kom i Nød, kunde blive ham nyttig, kastede De Chaulnes sine Øine paa Greven af Soissons, den eneste Prinds af Blodet, som Mar-

schallen ikke havde bortfjernet, men med hvem han allerede stod i Underhandling, for at drage ham ind i sin Interesse. De Chaulnes besluttede at indlede det Hele ved Hjelp af hans Moder, Grevinden af Soissons. Han gik til hende, og da han, som en gammel troe Tjener af hendes Huus, besad hendes Fortrolighed, blev han meget forekommende modtaget. Han forestillede Grevinden, at den Forbindelse, som Marschallen søgte at indlede med hendes Søn, havde nedrige Hensigter; han vilde kun derved drage ham fra Kongens Partie, for ogsaa at kunne bortfjerne ham, naar Kongen ikke meer vilde interessere sig for ham, saaledes som det havde været Tilfældet med de øvrige Prindser af Blodet. Den retmæssigste og meest ærefulde Forbindelse, som hendes Søn kunde indgaae, var den med Kongen, og Denne ønskede, at hun vilde forberede den.

Grevinden optog denne Tiltroe, man værdigede hende, med saa megen større Glæde, som hun virkelig nærede deeltagende Følelser for Kongen. Hun lod ham ved De Chaulnes forsikkre om, at han med Bestemthed kunde regne paa hende, at hendes Søn var til hans Befaling, at der laae en Summa beredt, og at, i det Tilfælde han trængte til væbnet Hjelp, fire til fem tusinde Mand til enhver Tid vare færdige at slaae en beskyttende Kreds omkring ham. Paa første Vink vilde hendes Søn indfinde sig hos ham.

De Chaulnes var fuld af Glæde over det lykkelige Udfald af hans Forhandlinger. Han ilede til Kongen, og gav ham Efterretning derom. Denne modtog Grevindens Tilbud med aabne Arme, og en stor Deel af hans Ængstelighed forsvandt.

Resten af Søndagen tilbragte Kongen som sædvanlig, deels hos sin Moder, deels hos sin Gemalinde;

men han fandt ogsaa Leilighed til længe og uforstyrret at underholde sig med Luynes. For Denne syntes intet meer at være i Veien, og Luynes begav sig tidligere end sædvanlig bort fra Kongen, fordi han ikke troede meer at have saa nødvendige Aarsager til uafbrudt at holde Øie med ham.

Neppe var han paa sit Værelse, førend Du Buisson kom og meldte ham, at en Capitain af Livvagten havde givet Befaling til at fordobble Posterne. Luynes blev forskrækket, ilede til Kongen og fortalte ham det. Han var allerede ifærd med at lægge sig. Strax forføiede han sig til Enkedronningen, og sagde hende, at han havde erfaret af den Officeer, som havde hentet Parolen hos ham, at Posterne vare fordoblede: om der var forefaldet Noget, siden han havde taget Afskeed med hende? Enkedronningen gjorde en let Undskyldning fordi man ikke havde ladet ham vide noget om Sagen. Hun havde troet, at han allerede var i Seng og sov. Hiin Ordre var i øvrigt givet med Hensyn til Cardinal Guise, som man ventede i Louvre, og om hvem man sagde, at han oprørte Folket i Paris og søgte at vinde det for de forviiste Prindsers Partie. Kongen kom sig efter denne Erklæring af sin Frygt, gik tilbage til sit Værelse og beroligede Hr. De Luynes.

Mandag Morgen stod Kongen tidlig op, med den Erklæring, at han vilde gaae paa Jagt, at hans sædvanlige Drabantere og Dragoner skulde holde sig færdige, for at ledsage ham, og at de skulde vente paa ham ved Tuilerie-Galleriet. Derhen blev ogsaa bestilt en Vogn med sex Heste til ham. Hans Afreise opsattes imidlertid en Time efter den anden. Han spiste Frokost, spillede Billard, og gav sig ifærd med andre Ting, blot for at vinde Tid. Luynes og Oberst Ornano vare hele Morge=

nen hos ham. Kongen havde sagt til sin Gemålinde, at hun ikke skulde blive forskrækket, naar hun hørte Allarm.

Imidlertid havde Baron de Vitry stillet nogle Folk paa Luur, som skulde give ham Underretning om, naar Marschallen gik til Louvre. Du Hallier, hans Broder, stod med fire Mand i den ene Ende af Gaarden. En vis Hr. de Persan i den anden med ligesaa mange, en vis La Chenaye ved den yderste Port. Han selv forblev i Schweizernes Vagtstue, hvor han sad paa en Kiste og beholdt det meest rolige Udvortes.

Henimod Klokken ti fik han Underretning om, at Marschallen var gaaet hjemme fra og nærmede sig Louvre, ledsaget af en halvtreds- til tredsindstyve Personer, som for største Delen gik foran ham. Strax foer han ud af Vagtstuen, kastede Kappen om sig, tog en Stok i Haanden og ilede til Indgangen af Louvre. Du Hallier og Persan fulgte ham med deres Folk, der vare henved femten. Han trængte sig lidt efter lidt igiennem den Sværm, som omgav Marschallen. Nogle af Suiten tiltalte ham, spøgede med ham og beskjæftigede ham saaledes, at han ikke strax kunde komme løs fra dem, og Marschallen gik ham forbi paa venstre Side, uden at han mærkede det, og havde allerede faaet nogle Skridt Forspring. "Hvor er Marschallen?" spurgte han en af sine Bekiendtere. "Der foran Dem," svarede denne, "han læser et Brev." Vitry trængte sig frem, greb ham ved Armen og sagde: "Kongen har befalet mig, at bemægtige mig Deres Person!" — "Min Person?" sagde Marschallen forundret, sprang nogle Skridt tilbage, og lagde Haanden paa Kaarden. "Ja Deres!" raabte Vitry, i det han foer løs paa ham, og gav sine Medfølgere et Vink. I et Øieblik kastede Du Hallier, Persan, du Buisson og endnu tvende andre sig

over ham, og skiøde paa samme Tid deres Pistoler af paa ham. To Skud fore i Rækværket paa Broen, af de tre andre traf et ham i Hovedet imellem Øinene, et i Munden og et i Kinden ved det høire Øre. Tillige fore nogle Kaarder i Livet paa ham, og han sank død ned ved Rækværket. Nu skreg Vitry: "leve Kongen!" alle Indgange til Louvre bleve tillukkede, og Livvagten stillede sig i Geledder. Tvende af Marschallens Følge trak Kaarden og vilde kaste sig paa Vitry, men fore tilbage, da man raabte til dem, at det skete efter Kongens Befaling. En bragte Kongen Marschallens Kaarde og fik den til Foræring, en Anden fik hans Ring, en Tredie hans Skiærf, en Fjerde hans Kappe. Tvende af Marschallens Pager knælede ved hans Liig og græd; men de andre Pager og Betjente reve dem bort fra ham, og toge deres Kapper og Hatte. Legemet blev slæbt ind i Gardens Vagtstue, og henkastet for Kongens Billedstøtte. Hobeviis trængte man sig ind, for at see det.

Imidlertid var Baron de Vitry beskiæftiget i Gaarden ved Louvre med at holde Alt i Orden og Rolighed. En Kammerfrue, som havde hørt Allarmen, rev et Vindue op i Dronningens Værelse, og raabte til ham: "Hvad gaaer her for sig?" — "Marschal d'Ancre er ombragt!" svarede han. "Hvo har gjort det?" gientog hun. "Jeg, paa Kongens Befaling!" svarede han, og strax slog hun Vinduet i, og berettede Enkedronningen det. "Jeg har regieret i syv Aar," sagde Denne, "i Himmelen venter jeg en anden Krone."

En af Dronningens Kammertjenere, ved Navn La Place, kom strax efter ind til hende, og spurgte, hvorledes man skulde bibringe Marschalinden denne Efterretning, om hun selv vilde paatage sig denne Forretning? "O!" sagde hun, "jeg har andre Ting at tænke paa.

Ville I ikke sige hende det, saa kunne I jo synge hende det for."

Marschalinden hørte denne Efterretning, uden at fælde en Taare. Hun sendte Kammertjeneren tilbage til Dronningen og lod spørge, om hun tillod, at hun maatte komme til hende for at trøste hende og bede om hendes Beskyttelse. Han fandt Dronningen paa hendes Værelse i Selskab med nogle Damer. Med Haaret flagrende om Hovedet gik hun op og ned af Gulvet og vred Hænderne. Paa Kammertjenerens Spørgsmaal svarede hun: "Intet Ord meer om disse Mennesker; jeg har nok med mig selv at gjøre; jeg har sagt dem det i Forveien; de skulde for længe siden være reiste tilbage til Italien."

Marschalinden sendte derpaa Bud til Prindsessen af Conti, og anraabte hende om Hjelp og Beskyttelse; men ogsaa fra hende kom det Svar tilbage: hun var for svag til at forsvare hende imod Kongen. La Place anmodede hende gientagne Gange om at hun skulde give ham nogle af hendes Kostbarheder, eftersom hun allerede længe havde lovet at betænke ham med Noget, og man desuden dog snart vilde tage dem fra hende. "O!" sagde hun, "Kongen vil ikke trække Kjolen af mig; det troer jeg ikke." Hun samlede sine Smykker og andre Kostbarheder, gravede dem ned under Halmen i sin Seng, og lagde sig paa dem. —

Under hele dette Optrin havde Kongen været i sit Rustkammer, og oppebiet Udfaldet med Utaalmodighed og Skiælven. Han hørte Pistolskud, og strax derpaa kom Oberst Ornano, bankede paa Døren og raabte: "Nu er det skeet!" — "Hurtig, tag mig min store Vitry," raabte Kongen; dette gialt en Karabin, som Vitry havde foræret ham. Han tog den, trak sin Kaarde og ilede til den store Sal i Louvre, hvis Døre man luk-

kede. Kongen traadte hen til et Vindue, som vendte ud til Gaarden. For at han bedre kunde see, tog Ornano ham om Livet og løftede ham i Veiret, og fuld af Glæde raabte nu Kongen med høi Røst til Baron de Vitry og alle dem, som vare i Gaarden: "Mange Tak! Mange Tak! mine Herrer! Nu er jeg Konge!" Derpaa ilede han til Gălleriet, som vendte ud til Gaden, og raabte: "Til Vaaben! Til Vaaben! Kammerater!" Strax stillede Garden sig i Orden ved Udgangene til Gaderne. Alle glædede sig over at see Kongen munter og frisk; thi Pistolskuddene havde sat Alt i Bekymring for ham. Til dem, som vare hos ham, sagde han: "Gud skee Lov! Nu er jeg Konge! lad strax alle min Faders gamle Tjenere komme. Alt hvad de raade mig, vil jeg nu giøre." Tillige blev der sendt Bud til Parliamentet, til Hotel de Ville og Bastillen, for at forekomme Opløb og Uorden. Officerer rede igiennem Gaderne med nogle af Kongens Drabantere, og raabte: "Leve Kongen! nu er Kongen bleven Konge!" Dette beroligede Folket, som havde staaet i den Formening, at Pistolskuddene havde giældt Kongen, og at han var død. I Parliamentet havde man ogsaa troet dette, og der var Alt i den største Bestyrtelse og Uorden.

Endnu var Kongen ifærd med at raadslaae om man skulde fratage Enkedronningen hendes Livvagt, fordi man bemærkede, at den havde lagt sine Musketter an bag Vinduerne i Forgemakket, da Hr. de Bressieux, afsendt fra hende, indfandt sig, og bad Kongen i hendes Navn om Tilladelse, at hun maatte sige ham et Par Ord. Kongen skiftede Farve, men fattede sig, og sagde: "Nu har jeg formeget at bestille; en anden Gang. De kan forsikkre hende, at jeg bestandig vil ære hende som min Moder. Men da Gud har ladet mig fødes til

Konge, saa har jeg fast besluttet fra nu af at regiere selv og giøre min Pligt. Fra denne Time af skal min Livvagt ogsaa være hendes. Siig De hende det."

Bressieux gik tilbage til Dronningen, for at bringe hende denne Besked. Men da det varede noget længe inden hun bortsendte sin Livvagt, fik Vitry Befaling til at afvæbne den. Dens Capitain vægrede sig for at adlyde og hans Folk ogsaa. Vitry truede med at lade dem hugge i Stykker, naar de ikke agtede Kongens Ordre. Capitainen bankede paa Dronningens Dør og skreeg, at man vilde bruge Vold imod ham og hans Folk. Døren aabnedes og en Kammerfrue sagde ham i Dronningens Navn, at han skulde adlyde Kongens Befaling. Paa samme Tid kom Bressieux og gientog det. Nu strakte Garden Gevær og marscherede bort. Tolv af Kongens Livdrabantere indtoge dens Plads.

Vitry sendte derpaa nogle Drabantere til Marschalindens Bolig. Hun laae endnu bestandig i Sengen paa sine Diamanter. Man søgte overalt og fandt Intet; men man vidste alt for vel, at hun besad en Mængde Kostbarheder. Hun blev nødt til at forlade Sengen; man giennemsøgte den og fandt hendes Skatte. Paa samme Tid havde Drabanterne bortskaffet de store Kister, og baaret alle de Klædningsstykker bort, som de fandt liggende rundt omkring. Da hun vilde klæde sig paa var der ikke engang en Strømpe. Hun blev nødt til at sende Bud til sin Søn, et Barn paa tretten Aar, som man holdt i Forvaring i et andet Værelse, og spørge ham, om han ikke havde en Daler, hvorfor hun kunde kiøbe et Par Strømper. Den stakkels Lille sendte hende nogle Tolvsousstykker, som han fandt i sin Lomme og som vare tilstrækkelige, for at kiøbe hende et Par Uldstrømper. Han græd bitterlig, og da man raadede ham at have

Taalmodighed, sagde han: "Den maa jeg vel have, thi Alt, hvad min Fader har gjort, maa jeg bære."

Marschalinden blev bragt fra sin Bolig til et andet Værelse, hvor hun saa længe blev holdt i Arrest, indtil hun fik Plads i Bastillen. En af Hofmændene, Grev de Fiesco, som i Førstningen havde giældt Noget hos hende, men siden havde maattet udstaae Forfølgelser af hende, var tilstede da hun skiftede Quarteer og sagde: "Hvad mener De nu? De har sagt, at jeg fortjente Galgen: Hvo er den nu nærmest?". Marschalinden saae paa ham og sagde: "De kan ikke nægte, at jeg har gjort Dem Godt; det skulde De nu erindre, ikke det Onde." Da hun gjorde Vanskeligheder med at stige op i det for hende bestemte Kammer, sagde en Soldat til hende: "Nu! kun friskt til, der er jo endnu kun eet Trin, saa er du der oppe." Alt dette hørte hun med tørre Øine, og uden i mindste Maade at blive bevæget. Da Rygtet gik, at man havde afskaaret hendes Haar, bleve Dronningens Kammerfruer yderst forskrækkede, fordi de endnu vare uvisse om deres egen Skiæbne; men Dronningen sagde til dem: "Lad dem giøre hvad de ville. Værre kan det ikke gaae os."

Imidlertid kom Bressieux tilbage til Kongen, for at bringe ham hans Moders Erklæring med Hensyn til hendes Garde; men han lod ham sige, at hvis han kom for at sige ham noget, som angik ham selv, saa var han velkommen; men angik det Dronningen, skulde han ingen Uleilighed giøre sig; han vilde behandle hende, som hun kunde vente det af en Søn. Bressieux kom endnu engang, og Kongen lod ham sige, at det blev ved det forrige Svar, og han skulde ikke oftere komme igien. Skete det, vilde han lade ham bringe til et Sted, hvor han nok skulde finde ham, hvis han vilde tale med ham.

Tillige gav han Befaling til, at den Dør, som førte fra Enkedronningens til hans Værelser, skulde næste Dag tilmures, at det skulde forbydes de Store at gaae til hende, at Prindsesserne fra nu af skulde blive hos den regierende Dronning, at Enkedronningen vel ligesom forhen skulde opvartes af hendes Damer og Officierer, men at to Mand af Kongens Livvagt saalænge skulde være tilstede, indtil han havde sat sig fast paa Thronen.

Og dette skete uden Besværlighed. Hoffets Store trængte sig omkring ham, og alle Ministrene forlode Dronningens Partie. Den spanske Gesandt, som havde formaaet meget hos Dronningen, indfandt sig ved Louvre, og man lod ham komme ind. Han havde Hatten i Haanden, og vilde ind i Dronningens Værelse. Vitry, som gik op og ned i Gaarden, bemærkede det og raabte til ham: "Hvorhen? Hvorhen? Derhen gaaer man nu ikke meer; til Kongen med Deres Morgenhilsen!" — Stiltiende vendte Gesandten om, og gik til Kongens Værelse.

Kongen satte sin Fortrolighed til Hr. de Villeroi og Præsidenten Jeannin. Da de indfandt sig, omarmede Kongen Hr. de Villeroi og sagde, at siden det havde behaget Gud at befrie ham fra Marschallens Herredømme og igien give ham sin Frihed, saa gav han dem de Embeder tilbage, som de havde beklædt under hans Fader. Til ham, Præsident Jeannin, og andre af hans Faders gamle Tjenere overlod han hele sit Riges Styrelse. Efter disse Ord gik han ind i sit Bibliothek med dem, hvor de nødvendigste Forretninger strax bleve indledede. Man skrev til Cheferne ved Armeen, til Prindserne, til Parliamenterne og Statholderne i Provindserne, og traf Anstalter til at berolige og forsørge Paris.

Kongens Broder, Greven af Soissons, Cardinal Guise, Hertugerne af Nemours og Vendome og en Mængde andre, fra de Høieste til de Laveste, ilede til for at ønske Kongen til Lykke. Trængselen var saa stor, at det store Gallerie ikke kunde rumme den. For at komme ud af den var Kongen nødt til at stige op paa Billardet. Hans Broder og Greven af Soissons stege ligeledes op.

Oberst Ornano havde faaet Befaling at begive sig til Bastillen, for at forbyde Gouverneuren at indlade Nogen, med mindre det var efter Kongens udtrykkelige Befaling. Gouverneuren var allerede i Louvre, og Kongen kaldte ham til sig. "Har De altid været mig tro?" spurgte han ham, "og vil De ogsaa i Fremtiden blive det?" Gouverneuren svarede "Ja!" — "Saa gaae De," vedblev Kongen, "og giør Deres Pligt i Bastillen. De aflægger ingen anden end mig Regnskab."

Ornano blev ogsaa sendt til Parliamentet. Forsamlingen var allerede hævet, men Præsidenterne vare endnu tilstede. Han traadte ind til dem og mældte dem i Kongens Navn, at denne havde ladet Marschal d'Ancre rydde af Veien, for at blive fri. Kongen haabede, at de i Fremtiden ikke vilde unddrage ham deres tro Tjeneste, og lod dem herved forsikkre om at de altid skulde i ham have en god og naadig Konge. Den første Præsident svarede i hele Corpsets Navn derpaa, og ilede tilfods til Louvre, fordi der under denne Urolighed ikke var nogen Vogn ved Haanden.

Seglbevareren Mangot, et af Enkedronningens og Marschalens Creaturer, havde Mod nok til at komme til Louvre. Han vilde til Dronningens Værelse; men Vitry stoppede ham og sagde, at han først maatte vide, om ogsaa Kongen vilde have det. Han sendte Bud til

Kongen og lod forespørge, om han maatte aflægge sin allerunderdanigste Skyldighed. Svaret "Nei" kom tilbage tilligemed den Befaling, at hente Seglene og levere dem fra sig. Strax begav han sig bort i denne Hensigt.

Man forsikkrede sig ogsaa Surintendanten Barbin, der ved Marschallens Hjelp havde faaet denne Post og Bestyrelsen af Finantserne. Blandt hans Papirer fandt man en Fortegnelse paa de fornemste Betjente i Hotel de Ville og blandt Borgerskabet, som skulde være udelukkede fra alle Værdigheder, fordi de ikke havde villet træde paa Marschallens Parti. Præsident Aubry, som blev brugt ved Barbins Fængsling, og hvis Navn var et af de første paa Listen, sagde: "Hvis det skal gaae efter denne Liste, saa bliver jeg aldrig i min Levetid Prevot des Marchands" (Borgemester).

Bisskoppen af Luçon, Richelieu, kom til Louvre for at forsøge om han tilligemed de andre Statssecretairer kunde faae Audients. Længe stod han i lang Afstand fra Kongen, og havde Umage med at finde Rogen, med hvem han kunde underholde sig. Endelig vovede han sig til Billardet, hvorpaa Kongen stod. Saasnart denne saae ham, sagde han: "Nu Luçon, endelig er jeg da fri for Eders Tyranni." Bisskoppen vilde svare. "Bort!" raabte Kongen, "bort fra mine Øine!" Han lod endnu Kongen sige, at Hs. Majestæt vidste nok, han allerede for fjorten Dage siden havde anholdt om sin Afsked, da han havde bemærket de Uordener, som gik i Svang; han ventede nu Hs. Majestæts Befalinger. Kongen lod ham sige til Svar, at hvis han vilde, kunde han blive i Conseilet som Bisskop eller Statsraad, men hans Post som Statssecretair var bortgivet. Hr. de Villeroi havde allerede faaet den. Han skulde udlevere de dertil hørende Papirer. — Dette var den samme Ri-

chelieu, der nogle Aar efter bemægtigede sig Kongen saa aldeles, og beherskede Frankrig og dets Behersker saa uindskrænket, som Marschal d'Ancre aldrig nogensinde havde gjort.

Imidlertid kom Seglbevareren Mangot tilbage, og havde i Sinde at levere Seglene i Kongens egne Hænder. Da han var ifærd med at gaae op af den store Trappe, kom Vitry bag efter ham og tog ham ved Armen. "Hvor skal De hen min Herre i den atlaskes Kjole?" sagde han til ham; "Kongen kan ikke bruge Dem meer!" Mangot erklærede, hans Hensigt var at levere Kongen Seglene. Nu lod man ham komme op i den store Sal, hvor han maatte vente meget længe. Man sagde Kongen, at han vilde levere Hs. Majestæt Seglene, men han erklærede, at han først vilde oppebie Hr. de Villeroi og Præsidenten Jeannin, som spiiste til Middag et Sted i Louvre. Da de kom, befalede Kongen Baron de Vitry at bringe Seglene. Han bragte dem, og Kongen sagde: "Nu siden vi have Seglene igien, faae vi ogsaa igien Finantser. Jeg skal nok anbetroe dem til en Mand, som mener det godt med mig."

Lidt efter lidt kom saaledes alle Statsembedsmændene i Hobetal til Louvre. Prevoten i Paris indfandt sig ogsaa, og da han havde været hos Kongen, kom han ogsaa til Enkedronningen, men hun sagde til ham: "O lad mig være i Fred! og giør alt hvad Kongen befaler."

Da Kongen gik til Bords, adspredte Mængden sig. Grevinden af Soissons indfandt sig for at aflægge sin Lykønskning og blev meget naadigt modtaget. Efter Bordet kom Cardinal de Rochefoucault i samme Hensigt. Da han mærkede at der hvert Øieblik kom nogen for at tale med Kongen om Forretninger,

hvorved hans Conversation blev afbrudt, sagde han til Kongen: "Deres Majestæt vil nu blive nødt til at lade det blive Dem surere end forhen, forlad De Dem derpaa." — "O!" svarede Kongen, "det vilde falde mig langt surere, altid at blive ved at være Barn." Til en anden Herre, som stod tæt ved ham, sagde han: "I syv Aar har jeg maattet vogte Muulæslerne i Tuilerierne, det er endelig paa Tide, at jeg beskiæftiger mig med andre Ting." Præsidenten Miron, der var bestemt til at gaae som Gesandt til Schweiz, indfandt sig og bad Kongen om Tilgivelse, fordi han havde rettet sig efter Dronningens Befalinger; han havde troet, at hvad hun gjorde, skete efter hans Villie. "De har gjort Deres Pligt," svarede Kongen, "men jeg har ogsaa gjort min." Strax derpaa faldt han i Tanker, og legede med Kniven paa Bordet. "Sire!" spurgte en af de Tilstedeværende, "hvad spiller De der?" — "Jeg spiller Barn," svarede han.

Om Eftermiddagen var Trængselen i Louvre endnu betydeligere end om Formiddagen, og da alle vilde see Kongen, blev han igien nødt til at stige op paa Billardet. Han var i det muntreste Lune, og fortalte offentligt og høit en Mængde Ting, der angik det Slaveri, hvori Marschallen havde holdt ham, og de Anslag, han havde fattet for at befrie sig fra det. Engang havde han spillet Billard med Marschallen, og denne havde sagt: "Deres Majestæt tillader vel at jeg sætter min Hat paa." Men han havde allerede gjort det, og Kongen sagde efter en kort Stund: "Ja sæt den kun paa." Da Marschallen var gaaet bort, sagde han til sine Selskabscavalerer: "Saae I vel hvorledes han satte Hatten paa?" En anden Gang, da han havde gjort noget, som syntes at være

noget barnagtigt, havde Marschallen sagt: "Den Streg fortjente Riset."

Henimod Aften blev under Trompetklang udraabt, at alle de, som havde staaet i Marschallens Tjeneste, skulde under Livsstraf forlade Staden inden fire og tyve Timer. Kammertjeneren La Place og nogle andre af Marschallens Creaturer bleve arresterede. Hans Søn blev endnu holdt i Forvaring. Marschallens Legeme blev synet. Man fandt ingen Pantserskjorte, som man havde formodet, og hans Saar vare alle gaaede dybt ind. Over Skjorten bar han en Guldkiæde, ved hvilken der hang en hvid Lap, der var lagt i fire Folder og forseglet; formodentlig var dette en Amulet, som skulde sikkre ham for Livsfare. I de fire Lommer i hans Beenklæder fandt man Obligationer, Kasseanviisninger og Vexler til 1,900,000 Livres Værdie, alle meget omhyggeligt forseglede i smaa Pakker, som han altid bar paa sig, og tog Seglet fra, naar han brugte noget deraf. Man klædte Legemet ganske nøgent af, viklede det ind i et Stykke Bolster, som ikke kostede halvhundrede Sous, og bandt begge Enderne sammen med et Stykke Seglgarn, for ikke at have den Uleilighed at sye det sammen. Ved Midnatstider blev han paa Kongens Befaling bragt til Kirken St. Germain, hvor han blev begraven lige under Orgelværket. Stenene bleve saa nøie sammenføiede, at der ikke var Spor til at de havde været oprevne. En Geistlig vilde affynge et De profundis for hans Sjæl, men man holdt ham for Munden og sagde, at en Skurk som denne ikke fortjente at man bad for ham, og vilde han endelig, maatte han giøre det saaledes, at ingen hørte det.

Førend Kongen lagde sig, blev Marschallens Efterladenskab deelt; Vitry fik hans Post som Marschal

af Frankrig, Baronesse Lusigny hans Palais i Paris og hans Heste; Luynes blev Overkammerherre og Intendant i Normandiet; Persan fik Capitainspladsen i Bastillen, Du Hallier blev Capitain ved Livgarden; og saaledes fik alle de øvrige, som havde havt Deel i Marschallens Mord, noget af hans Værdigheder og Rigdomme, og andre Store, hvem han havde frataget Embeder og Eiendomme, kom igien i Besiddelse af samme.

Imedens alt dette passerede ved Hoffet, havde man ikke været rolig i Staden. De Pistolskud, der vare faldne i Louvre, havde sat Folket i Uroe, saalænge det ikke vidste hvem de giældte. Det havde troet, at Dronningen søgte at befrie sig for sin Søn, eller endog, at Marschallen havde søgt at rydde saavel Dronningen som Kongen af Veien. Formedelst de Indgreb, han allerede havde gjort, den Indflydelse, han havde forskaffet sig, de Voldsomheder, han havde udøvet mod Prindserne af Blodet og andre Store, den Stolthed og Herskesyge, han altid havde viist, var det ikke usandsynligt for Folket, som aldrig betænker de indvortes Drivefjedre eller Hindringer, at han vel selv tragtede efter den kongelige Værdighed. Det var derfor i et vildt Oprør, indtil det erfarede, at den frygtelige Marschal selv var falden, at Dronningen, som ikke havde Folkets Bifald, fordi hun lod ham have Hænderne i Alt, var afsat fra Regentskabet, og Kongen endelig som retmæssig Overherre var traadt i Besiddelse af alle sine Rettigheder. Nu vendte det sit Raserie imod det værgeløse Liig af den Marschal, som det havde frygtet saalænge han aandede; som det gabede paa, saalænge han var i sin Herlighed; som det nu hængte, da han ikke meer kunde lade nogen hænge. Dette er overalt Folkets Characteer, men det synes især udelukkende at være den parisiske Pøbels.

Den næste Morgen fik nogle af Folket Nys om i hvilken Kirke og paa hvilket Sted Marschallens Legeme var blevet nedgravet. De løb derhen, og snart fulgte flere efter dem. De begyndte med at spytte paa Graven og trampe paa Stenene. Andre, som bleve ophidsede derved og ønskede at kunne giøre endnu meer, kradsede med Neglene i Furerne omkring Stenene, og vare ifærd med at løfte dem i Veiret, da de Geistlige traadte imellem og søgte at jage dem bort. Dette ophidsede kun Folket endnu meer. Nye Hobe trængte ind, som allerede havde Værktøi, og i faa Øieblikke var Graven brudt op. De kom først til Fødderne af Legemet. At grave det op var dem for langvarigt. De sloge Klokkesnore om Fødderne, og reve det op under det bestandige Skrig: "leve Kongen!" Præsterne kunde ikke meer styre Tumulten eller læse nogen Messe. Et larmende Folk trængte sig op paa alle Bænke, Galerier, Skriftestole og Altare, og hvor der var en Affats paa Søilerne, krøbe de op, og faldt som oftest ned paa Hovederne af de andre. Allarmen var ubeskrivelig.

Nogle Patrouiller kom til for at jage Folket fra hverandre; men de udrettede Intet. Politiechefen kom med fine Folk; men Folket skreeg: "Ned med ham! levende ned med ham, hvis han nærmer sig!" Det havde tiltænkt ham Marschallens Plads i Jorden. Han maatte trække sig tilbage.

Nu blev Legemet slæbt igiennem Kirken ud af den store Dør og derfra til Surintendanten Barbins Bolig. Han havde endnu Stuearrest. Uden for hans Huus gjorde man Holdt. Folket tilraabte ham frygtelige Trudsler og Skieldsord paa Skieldsord, og uden de Poster af Garden, som stode ved hans Huus, havde man trukket ham ned og mishandlet ham, ligesom hans

forrige Beskytters Legeme. Saa meget drev Folket igiennem, at han maatte træde for Vinduet og være Dienvidne til den græsselige Scene, der satte ham i Angst og Skræk.

Derfra slæbte de Liget, som de bestandig traadte og slog paa, over Pont-neuf til en Galge, som stod ved Enden af samme, og som for et Par Maaneder siden var opreist af Marschallen for dem, som knurrede imod ham.

Blandt Mængden befandt sig en skotsk Lakey, hvis Kammerater vare blevne hængte efter Marschallens Befaling. Denne kom først frem med det Forslag, at man skulde hænge ham. En anden Lakey, stor og stærk af Bygning, og som først for faa Dage siden havde forladt Marschallens Tjeneste, fordi denne havde truet ham med Galgen, mældte sig til den Ære at træde i Stedet for en Bøddel, og skreeg: "Den der har villet hænge mig, skal nu selv hænges. Men for at der kan være Forskiel imellem en Skurk og en ærlig Karl, saa hænger jeg ham ved Fødderne; mig havde man hængt ved Hovedet." Folket tilstod ham Fortrinet, løftede ham op paa Galgen, og han bandt Legemet op ved Fødderne.

Et Kompagnie af den kongelige Garde kom over Pont-neuf, men standsede ikke Folket; tvertimod kastede det sine Lunter til de Rasende, som vare i Forlegenhed for en Strikke.

De lode Legemet kun hænge en halv Time, i hvilken Tid Lakeyen, som havde ageret Rakkerknegt, holdt sin Hat ud mod de Omkringstaaende og udbad sig noget til den, som havde hængt Marschal d'Ancre. Man fandt denne Fordring saa billig, at alle, indtil den usleste Tigger, kastede ham Penge i Hatten, der snart blev topfuld. Man gav det som et Slags Takof-

fer for Landets Befrielse fra den hovmodige og giærrige Despot.

Legemet blev igien revet ned; man stak og traadte paa det, huggede Arme og Hoved af det, skar Næse og Øren af, stak Øinene ud paa det og mishandlede Resten med Spark, Slag, Kaarde-, Dolke- og Knivstik. De enkelte Dele af Legemet blevे i Triumph baarne omkring i Staden paa Piker og ledsagede med et Skrig, som satte alt i Skræk for disse rasende Uhyrer.

Deres Skrig trængte ogsaa til Marschalinden, og hun spurgte hvad det var. Vagten svarede, at man havde hængt hendes Mand. Hun syntes bevæget, men hendes Øine bleve tørre, og hun sagde: "Han har været et paatrængende, hovmodigt Menneske og har fortjent alt. I tre Aar har han ikke sovet hos mig. Han har været et slet Menneske, og jeg har havt i Sinde til næste Foraar at reise til Italien; det kan jeg bevise."

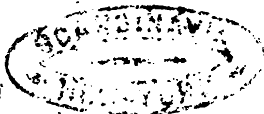
Da Skriget trak sig hen til den Egn, hvor hendes Søn blev holdt i Forvaring, spurgte hun, om man maaskee ogsaa havde ombragt ham. Man svarede nei og forsikkrede hende, at der ikke vilde vederfares ham noget Ondt. "O!" sagde hun, "det var bedre at man ombragte ham; thi han vil sit hele Liv igiennem blive en elendig Skabning. Glæde har han ikke havt saalænge han kan huske. Sjelden kom han fra sin Fader og Moder uden Stød og Ørefigen."

Vagten hos det ulykkelige Barn aabnede Vinduerne i Værelset, hvor han var, og løftede ham i Veiret, for at han kunde oversee den rasende Vrimmel, som søndersled hans Faders Legeme, og gave ham derhos den Advarsel, at blive et bedre Menneske. Han løftede begge Hænderne bønlig i Veiret, alt zittrede paa ham, og de klare Taarer løb ned af hans Kinder.

Folkets Raserie var endnu ikke mættet, men blev ved hvert afhugget Lem, ved hvert sønderslidende Hug endnu græsseligere. I Gaden Abresec styrtede en Mand, klædt i Skarlagen og skummende af Raserie, ud af et Huus, stødte Haanden ind i Legemet, trak den blodig ud, sugede paa den og slugte et Stykke Kiød, som han havde revet ud med. En anden rev Hjertet ud, stegte det paa Kul og spiiste det offentlig med Blinæddike. Disse Gyseligheder opfyldte de andre med nyt Raserie, og forvandlede tusinde til glubende Dyr.

Resten af Legemet slæbte de til Pladsen La Greve, hvor de endnu engang hængte det op i en anden Galge, som Marschallen havde ladet opreise; tillige hængte de en Dukke, som de havde forfærdiget af det Bolster, hvori Marschallens Legeme var indviklet. Denne skulde forestille Marschalinden. Siden skar de Liget ned igjen og slæbte det til Bastillen, hvor de reve Indvoldene ud af det, opbrændte endeel af det og slæbte det øvrige til hans Pallads, for der at forvandle det til Aske. Endnu engang trak de med Resten til Pont-neuf, forbrændte atter endeel deraf foran Henrik den Fjerdes Statue, og løb med det øvrige til Pladsen La Greve, hvor de opbrændte det paa en Ild, der blussede i Veiret af lutter Galger, som de reve op og søndersloge. Asken af Legemet strøede de i Luften, for at der ikke skulde blive noget Spor tilbage paa Jorden af den Ulykkelige.

Imidlertid blev Marschalinden endnu bestandig bevogtet i Louvre. Man udspurgte hende om hendes Diamanter og andre Kostbarheder. Hun erklærede, at hun Dagen i Forveien havde sendt Kongen en lille Kasse, hvori der havde været for 200,000 Livres Diamanter, men hvoraf vel en Deel kunde været bleven borte underveis. Ogsaa sine Perler havde hun endnu (og hun trak

dem frem af et Skjul, hvor ingen vilde have søgt dem), der i Værdie beløb sig til 360,000 Livres, og disse lagde hun for Kongens Fødder. Hun forseglede det Hele, og bad at man vilde levere det i Kongens egne Hænder. I øvrigt talte hun med en Rolighed, som om hun intet havde at frygte, og bad de Herrer, som undersøgte hendes Sag, at sætte hendes Uskyldighed i tilbørligt Lys. Hun erklærede, at hun endnu ikke havde opgivet Haabet, om igien at komme i Naade, og lovede dem de høieste Poster og hver nogle hundrede tusinde Livres, naar de vilde bidrage deres dertil. "Hvad mener De Madame?" sagde en af Herrerne, "havde vi saaledes seet paa dem for fjorten Dage, som nu, saa vilde De være bleven meget forbittret paa os. Vi havde da formodentlig villet forhøre Dem med Pinene?" — "O!" svarede hun, "dengang var jeg en Tosse."

Grev Fiesko, som vi oven for have omtalt, havde hørt at hendes Søn blev holdt meget haardt af hans Bevogtere, og at han ikke hverken vilde spise eller drikke, for at hungre sig ihjel. Dette rørte ham, og han bad Kongen at overlevere ham Drengen paa hans Æresord. Det blev ham tilstaaet. Han gik altsaa selv hen og hentede ham. Man havde taget Hat og Kappe fra ham; han gav ham sin Tjeners Hat, og førte ham op paa sit Værelse i Louvre. Den regierende Dronning sendte ham Confiturer, lod ham bringe til sig og trøstede ham. Hun sagde til ham, at hun havde hørt han dandsede godt, hun ønskede at see det. Den lille Stakkel lavede sig med Smerte og Angst i Hjertet til at opfylde Dronningens Ønske, og gav villig sin Kunst til Bedste.

Imidlertid vare Rigets Forretninger i et nyt Sving. De nye Ministre arbeidede i deres Fag, Parliamentet var i Virksomhed, alle Poster, som havde været besatte

med Marschallens Creaturer, vare blevne rensede før samme, Nøglerne til Soissons, for hvilken Kongens Armee stod, bleve udleverede, de forviiste Prindser tilbagekaldte, Bastillen blev gjort tom for de Fanger, som den myrdede Favorit havde ladet sætte derind, og Proces anlagt saavel imod de utroe Embedsmænd, som imod Marschalinden selv.

Dronningen var alene, forladt af alle sine Favoriter og alle Store, og indskrænket til hendes Værelse. Hendes Stilling var saaledes, at det med hver Time blev hende besværligere og mere ydmygende at forblive i et Pallads, hvor hun før tronede med al mulig Glands og Vilkaarlighed. Hun havde flere Gange forgiæves søgt at faae sin Søn i Tale; men det syntes som han endnu ikke følte sig stærk nok til at taale Synet af hende. Endelig forelagde hun ham skriftlig sit Forlangende, som bestod i, at han vilde tillade hende at reise til Moulins eller en anden Stad inden to eller tre Dage, og der hæve sin Appanage; at han vilde bestemme, hvo der skulde ledsage hende derhen; at hun maatte faae at vide hvor store hendes Indkomster skulde være, for at hun derefter kunde bestemme sine Udgifter; at hun maatte faae Herredømme over den Stad, hvortil hun skulde begive sig; og endelig at hun før sin Afreise maatte see ham endnu engang.

Kongen lod hende skriftlig svare, at hvis han end ikke havde besøgt hende i nogle Dage, havde det dog været ham saa smerteligt, som det neppe havde været hende. Men Tingenes Stilling og hans Forretninger havde ikke tilladt det. Han havde langt fra ikke tænkt at bortfjerne hende, men meget meer om nogle Dage at give hende al den Deel i Regieringen, som han kunde indrømme hende. Havde hun derimod fast besluttet at forlade Paris, saa kunde hun efter eget Godtbefindende reise til Moulins el-

ler hvilket andet Sted hun vilde; ingen skulde ledsage hende, uden de hun selv valgte; den Stad og den Provinds, hvor hun opslog sit Sæde, skulde aldeles staae under hendes Bestyrelse; hun skulde have alt hvad der var udsat hende til Livgeding, og selv vilde han besøge hende før hun reiste bort.

Dronningen syntes at være meget vel tilfreds med dette Svar, og besluttede for det første at begive sig til Blois, og der at vente saalænge indtil Slottet i Moulins var repareret og indrettet. Den Dag hun reiste, oversendte hun Kongen skriftligt hvad hun vilde sige ham ved Afskeden, og forlangte det skriftligt af ham, som han vilde svare hende. Kongen læste det, og sendte hende Svaret skriftligt. Efter Bordet gik han, blot ledsaget af nogle faa Personer, til hendes Værelser. Da han traadte ind, kom Dronningen ham i Møde:

"Min Herre!" begyndte hun (i hendes Skrivelse havde der staaet: "min Søn," hvilket hun mundtlig forandrede til "min Herre), "jeg har gjort hvad jeg kunde for at opfylde mine Pligter som Rigets Regentinde. Har Udfaldet ikke været saa lykkeligt, som jeg ønskede, hvis der er forefaldet Ting, som strede imod Deres Hensigter, saa giør det mig ondt; men jeg kan forsikkre Dem om, at det ikke er skeet af Mangel paa god Villie fra min Side, og mere af den Aarsag, fordi jeg ikke vidste Deres Villie. Jeg glæder mig over at De selv har paataget Dem Deres Lands Regiering, og beder Himmelen, at Alt maa gaae lykkeligt for Dem. Jeg takker Dem for den gunstige Tilstaaelse af min Bøn. Erindre De Dem mig, som min gode Søn og min gode Konge."

Kongen var synligt rørt. Med bævende Læber svarede han: "Madam, jeg veed at De med al mulig

Omhyggelighed og Troskab har styret mit Rige, og gjort hvad De kunde. Jeg takker Dem hjertelig derfor. De har besluttet at reise herfra, og jeg har intet derimod, fordi De vil det. Var De forbleven her, saa havde De altid skulde havt Deel i mine Forretninger. Aldrig vil jeg ophøre at agte og elske Dem, og ved enhver Leilighed at adlyde Dem som Søn."

Hun sagde endnu noget om hendes Afreise til Blois og Moulins og bad for Surintendanten Barbin. Snart var hun ikke meer istand til at standse sine Taarer. Hun nærmede sig Kongen og kyssede ham, uden at omarme ham. Hans Broder omarmede og kyssede hun to Gange, og hverken han eller hun kunde fremføre et Ord. Kongen begav sig grædende bort.

Marschalinden skulde nu føres til Bastillen, for der at oppebie sin Skiæbne. Du Hallier og en anden Officeer fik Ordre at bringe hende derhen. Man spurgte hende endnu engang om hun besad Ringe og Kostbarheder. Hun svarede ganske fortrydelig, at man jo allerede havde undersøgt hende lige til Skindet, løftede pludselig Kjolen i Veiret til over Navlen, og stod saaledes for dem. Men hun havde røde uldne Buxer paa. Du Hallier kunde ikke bare sig for at lee og sagde, man maatte ogsaa undersøge Buxerne. "Paa enhver anden Tid," sagde hun, "havde jeg ikke tilladt dette, men nu er jo alt tilladt."

Man satte hende i en Vogn, og kiørte med hende til Bastillen. Underveis spurgte hun om det Værelse, som hun skulde beboe, var betrukket, og i hendes Tone, saavelsom i hendes hele Væsen, herskede megen Tryghed. Men da hun kom ind i Bastillen, bemægtigede Skræk og Angst sig hende. Hun kastede sig paa Knæ for Du

Hallier, og bønfaldt ham om at redde hende og tale for hende, og at anføre for Kongen, som en vigtig Grund til at tilgive hende, at hun havde seet ham komme til Verden. — Hun var kommen saa fattig til Bastillen, at Gemalinden af Hr. de Persan, som havde hjulpet til at dræbe hendes Mand, maatte sende hende tvende Særker. Denne Dame besøgte hende ogsaa i hendes Fængsel, og fandt hendes fordums Stolthed aldeles forsvunden. Hun vilde ikke sætte sig i hendes Nærværelse, og viiste alle Kiendetegn paa den dybeste Ydmygelse, Angst og Anger.

Da Parliamentet var sysselsat med at indlede hendes Proces, saa blev hun nogle Dage efter afleveret fra Bastillen til Parliamentsfængslet. Hun maatte afsted som hun stod og gik, og havde intet uden en lille Bylt Linned og en Muffe, hvori hun giæmte nogle Penge. Da hun traadte ind i Fængslet, blev hun indskreven i sammes Register, og man befalede hende at undertegne. For at giøre dette, lagde hun Muffen paa et Bord, som stod ved Siden, og i det hun havde Øinene paa det, hun skrev, forsvandt hendes Muffe, og kom aldrig meer tilsyne. Da man skiød hende ind i Fængslet, skreg hun: "O Himmel, [illegible] er jeg fortabt."

Efter mange Inquisitioner og Vidneforhør erklærede hendes Dommere hende endelig skyldig i Forbrydelse mod den guddommelige, mod den menneskelige og den kongelige Majestæt, samt skyldig i et Snigmord paa Sergeant-Majoren Pruille fra Amiens. Man beviiste hende, at hun var traadt over fra den christelige til den jødiske Religion, og at hun var en Hex, der havde forhexet Dronningen, for desto bedre at faae hende til at rette sig efter hendes Villie. Paa denne Beskyldning svarede hun:

"Jeg har aldrig brugt andet ·exerie, end min Forstand. Er det et Under, at Dronningen var i min Magt, hun som ikke havde nogen Forstand." — Hendes Dom faldt virkelig ud til at hun skulde halshugges, og at Hovedet og Kroppen skulde brændes.

Paa den samme Dag, som denne Dom blev afsagt, skulde hun ogsaa henrettes. Slutteren hentede hende ud af Fængslet til Kapellet, hvor hun skulde høre Dommen. "Det er sidste Gang Madam," sagde han til hende, "endnu i Dag kommer De herfra." — Hun havde ikke troet, at hendes Dom vilde blive Døden, hun formodede kun Forviisning fra Frankrig. Altsaa fulgte hun ham temmelig rolig og munter. Men da hun kom ind i Kapellet og saae den store Mængde Tilskuere, begyndte hun at zittre, og sagde: "Hvilken Mængde Tilskuere!" Hun maatte knæle da hun hørte paa Dommen. Da Justitssecretairen kom til de Ord: "og skal bemældte Galigai miste Hovedet paa Skafottet," sprang hun op og raabte: "Ja, men jeg er svanger!" Resten af Dommen kunde man ikke meer foreiæse, og hun vilde ikke høre den.

Man lod strax Lægerne og Gjordemødrene hente, for at erfare om det var sandt hvad hun foregav. Man fandt det ugrundet, og hun blev overgivet i Bødlernes Hænder. Igiennem en umaadelig Menneskevrimmel blev hun ført til Greveplادsen. Der bemærkede hun fra Skafottet en Herre, som var i Tjeneste hos Comthur de Sillery, imod hvem hun bestandig havde viist sig som den bittreste Fiende. Hun raabte høit hans Navn, og da han traadte nærmere, bad hun ham sige Comthuren og nogle af hans Venner, at hun angrede sin Opførsel imod dem og lod dem anmode om deres Forbøn for hende.

Fra Skafottet bad hun alle om Tilgivelse, som hun havde fornærmet og forfulgt. Skarpretteren trykkede hende ned paa Knæ, for at binde hende for Øinene. Da han fandt Bindet for kort og fastgjorde endnu et Bagnd derved, raabte hun til de Geistlige, som ledsagede hende: "Tal høit, mine Herrer, og lad Folket bede med." Man oplæste for hende: "I dine Hænder befaler jeg" — og da hun sagde Ordet "befaler" skete Hugget, som skilte Hovedet fra Kroppen. Legemet blev ganske afklædt og opbrændt tilligemed Hovedet.

